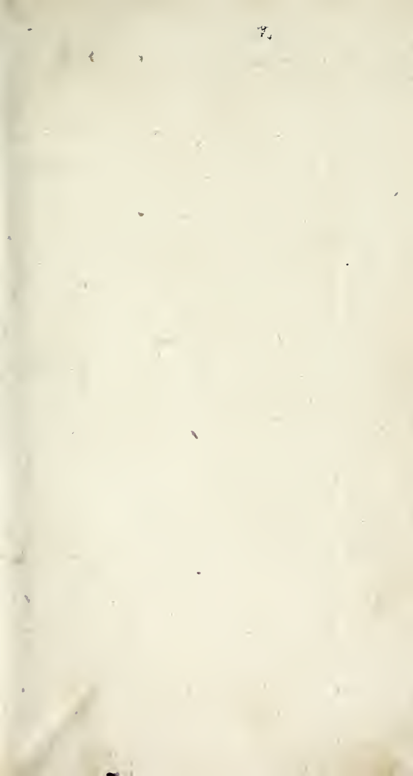
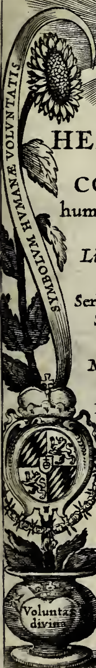

HELIOTROPIVM

ſeu

CONFORMATIO

humanæ voluntatis cum divina;

Libris quinque explicata coram

Ser.^mo vtriuſq; Bavariæ Duce S.R.I. Archidapifero, Electore:

MAXIMILIANO

et Ser.^mâ coniuge

ELIZABETHA:

Eiſdem Ser.^mis Pricipib⁹ inſcripta & dedicata,

AB

HIEREMIA DREXELIO

è Societate IESV.

COLONIÆ AGRIPP.

Sumptibus Cornelii ab Egmond et Sociorum.

M DC XXX.

SERENISSIMIS
PRINCIPIBUS,
MAXIMILIANO,
S. R. I. Archidapifero,
Electori;

Et Serenissimæ ejus conjugi,

ELISABETHÆ,
Comitibus Palatinis Rheni,
Bojorum Ducibus;

Dominis meis Clementissimis.

MIrè variant, Ser.mi Principes, humani affectus in virtutum studio. Sunt qui uni se dedant *Patientiæ*, virtuti ad omnia necessariæ. Bene, & sapienter. Alii *Obedientiam* in solium evehunt, eique plurimum juris esse dicunt, in omnem virtutis comitatum. Non male & isti. Sunt qui sanctioris vitæ fundamentum vocent *Demissionem animi*. Et hi quoque bene. Multi principem virtutem salutant *Iustitiam*. Erudite. Alii reginam in omnes virtutes faciunt *Charitatem*: Quid

ni optime? Iam vero qua via virtutum illarum singulæ sint adeundæ, sensus iterum diversi, & pæne innumeræ præceptiones. Mihi Demetrius philosophus, vir illo ævo magnus, etiamsi maximis comparetur, præclarissime dixisse visus est: *Plus prodesse, si pauca præcepta teneas, sed illa in promptu tibi, & in usu sint, quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Ita prorsus est: ecquid opus multis præceptionibus, ubi una sufficit? si subsilire in cœlum liceat ex angulo, quid opus tot gradibus?

Seneca l. 7. de benefic. c. 1.

Hæc mihi caussa fuit, Ser.mi Duces, quare jam aliquot annis, Serenitatum vestrarum attentissimis ad sacra hæc auribus, nihil æque quam unum illud commendarim, VELLE QVOD VVLT DEVS. Sciebam equidem à nemine hoc melius capi, quam ab iis qui jam pridem id fuissent experti.

Sed

Sed quia non eadem omnium auditorum mens eſt, nec æque capax; videbatur è re fore, ſi dicta ſcriptis firmarentur. Hoc agit libellus iſte, qui vel ideo etiam ad Serenitates Veſtras properat, ut quod auditores ceteri non potuerunt niſi ſolum nolle & intelligere è meis verbis, inſuper diſcerent & facere, è tantorum Principum exemplis, atque ita quæ verba erant, fierent facta.

Hoc ſpectat humanæ voluntatis ad divinam *Conformatio*, quæ ſuaviter docet, præſtare ſe ſemper in utrumque facilem; omnia & velle cum volente Deo, & cum nolente nolle. In hoc uno præcepto, divini atque humani Juris peritia omnis conſiſtit. Hac regula, vitæ opera diſtribuenda ſunt: ad hanc legem & agat cuncta, & exigat, qui non perfunctoriam pietatem amat. Vbi hæc ſanctiſſima humanæ divinæque voluntatis mixtura eſt, illic individuus

ille comitatus est omnium virtutum. Plato non uno loco felicitatem definit, *Dei Assimilationem.* Verba ipsa Platonis, auro digna, viliore hoc liquore scribantur: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, malum circumstat necessario & adhæret. Ideo conandum quam celerrime hinc illuc fugere: fuga autem* DEI ASSIMILATIO, *quatenus potest.* Quis autem Deo magis assimilatur, quam qui suam voluntatem in omnibus subjicit divinæ, jamque nihil minus vult quam quod maxime se velle sentit, in id unum intentissimus, ad divinæ voluntatis perpendiculum omnia facere. Quisquis hoc unum didicit, scientiam utilem ac necessariam omnem consummavit. Hæc scientia instruit, quemadmodum se quisque, & in dubiis, & in adversis, & in lætis sapienter gerat: ut dubia prudenter, adversa fortiter, læta modera-

Plato in Phileto, & alibi.

te

te tractet. Cui cum voluntate Dei bene convenit, is fortuita omnia contemnit, ſupra omnem metum ſe attollit, animum virtuti conſecrat: & quocunque vocat illa, planum putat; in ſolido ac ſereno ſtat ſemper; quoties vult, cælo intereſt; nec unquam eſſe poteſt tam miſer, quin ſuaviſſime in ſinu Dei reſpiret. Et quemadmodum artifices, ſi ex alicujus rei ſubtilioris intentione oculos defatigent, in publicum prodeunt, & feſſam aciem libera luce & aura delectant: ſic animus in hoc triſti domicilio corporis clauſus, quoties vult, apertum petit, & in divinæ voluntatis contemplatione requieſcit, cum religioſiſſima voluptate. Hæc voluptas æqualis eſt, intrepida, nunquam ſenſura ſui tædium. Hîc ſolida ſecuritas, inconcuſſa fiducia. Ad humani boni ſummam pervenit, qui totus in divinam voluntatem tranſiit.

Atque hoc unicum ſapientiæ

præceptum traditur, his quinque libris, quos ad veſtra, Ser.mi Principes, genua velut ad Clementiæ aram depono. Commiſi antehac sereniſſimis manibus, de ÆTERNITATE Conſiderationes. His addenda omnino fuit, Humanarum actionum Amuſſis, RECTA INTENTIO. Hanc ordine ſequi debuit, Humanæ voluntatis cum divina CONFORMATIO. Humanæ vitæ terminus, eſt *Æternitas.* Ad hunc terminum *Recta Intentio ducit* At vero *Rectæ Intentionis* exactiſſimum exemplar eſt, *Velle quod vult Deus*, idque in rebus omnibus. Ita ſuo velut generi, ſuæ nectendæ erant ſpecies. Et has ſcriptiunculas à verbis, fateor, rudes & impolitas, ſed à re, quam velut digito monſtrant, æſtimandas, Veſtris Serenitatibus omni jure & nomine, libens meritiſſimo conſecro. Nam pæne hoc unum mihi ſupereſt, *Velle non in-*

Plin. l. 11. hiſt. c. 45. med.

gra-

gratum mori. Hoc volo,& tota mente volo, beneficiis quotidianis provocatus. Ceterum tantæ in omnem noſtrum Ordinem beneficentiæ hic panegyrin ordiri, finis epiſtolæ recuſat. Res in aperto eſt; Noſtrum tot locis vivere, beneficiis veſtris deberi, ô magni Principes, quibus nunquam eſt dandorum beneficiorum inopia, datorum pœnitentia; qui hanc unam videmini potentiam ſortiti, PRODESSE.

Inter cetera beneficia recte numeravero, ſi Serenitates Veſtræ dignentur & huic libello, sereniſſimi ſui nominis radios non ſubtrahere. Serenitatibus Veſtris Societatem noſtram univerſam, meque una ſubmiſſiſſime commendo. Monachii, die Virginis Matris ab Angelo ſalutatæ. Anno à Virginis partu. 1627.

Serenitatum V V. infimus cliens,

Hieremias Drexelius, è Societate IESV.

LE-

LECTORI.

EN tibi, mi optime Lector, virtutum(audacter dico) omnium fundamentum solidissimum. Heliotropium *placuit appellare, nomine huic rei, arbitror, convenientissimo, & maxime proprio. Heliotropium pharmacopoliis notissima herba, ad omnem solis motum tam stricta religione caput suum circumfert, ut solem etiam nubibus obtectum nunquam non aspiciat; inde* sponsam Solis *nominarunt. Voluntas humana, si errare nolit, ad omne momentum, & ad universos nutus divinæ voluntatis ita se libret, uti se ad suum Solem Heliotropium. Et hæc illa inexpugnabilis est sapientia; Hoc firmum, & in omnia adversa impenetrabile scutum*, VELLE QVOD VVLT DEVS. *Hanc doctrinam* de hominis voluntate ad divinam conformanda, *epitomen omnium sacrorum voluminum esse reor, & omnis sanctimoniæ compendium. Quisquis didicit divinæ voluntati suam subjungere, jam tota callet Biblia.*

Sed hoc mature monuerim: in re tam seria, voculis non inhærendum. Conformitas humanæ voluntatis cum divina: Resignatio suimet in divinum beneplacitum: Vnio voluntatum humanæ ac divinæ *&c. re prorsus eadem, solo differunt nomine. Veniam da, Lector, & aude non indignari vocibus parum latinis: Animus est, cum multis hic loqui, & divinæ voluntatis arcanum eruere in lucem, non tegere verborum*

rum involucris: hæc in remedium animi, non in exercitationem ingenii ſcripta ſunt. Plura quidem è meis in tuas manus perveniſſe credam. Præceſſerunt

ÆTERNITATIS *Conſiderationes.*

ZODIACVS *Chriſtianus, ſeu, ſigna XII Prædeſtinationis.*

HOROLOGIVM *Tutelaris Angeli.*

NICETAS, *ſeu, Triumphata Incontinentia.*

TRISMEGISTVS, *de Conſcientia, Cælitum, Corporis cultu.*

RECTA INTENTIO, *omnium actionum Amuſsis. Sequitur jam*

HELIOTROPIVM, *ſeu,* CONFORMATIO *humanæ voluntatis ad divinam.*

Hoc ultimum, priorum omnium, ſed & virtutum univerſarum Summam & Compendium putem. Hoc autem is optime capiet, qui & priora jam viderit. RECTA INTENTIO *ducit ad Deum; humanæ voluntatis ad divinam* CONFORMATIO *(liceat dicere) introducit in cor Dei. Et vide, mi Lector, quam brevis ad beatam æternitatem, & quam expedita te ducat via! His unis verbulis tota deſcribitur:* VELLE QVOD VVLT DEVS. *Hoc totum iter eſt è terra in cælum. Lubet hinc eo aſcendere? hac via pervenitur. Aliis viis ire poteris, nunquam pervenire. Et quæſo te, ne tibi hæc videantur æquo prolixius dicta. Hic fundamentum jacitur ad omnem virtutem: hic aditus obſtruitur omnibus vitiis. Examina quæ legis, & caput ſapientiæ in iſtis habebis.*

Hoc

AD LECTOREM.

Hoc jam unum amice te monuerim, mi Lector, cum tibi ægre eſt, nec multa lubet legere, id ſaltem à te impetres velim; Libri primi caput primum, & libri quinti ſeu ultimi caput ultimum inſpice, dictorumque capitum vel unam ſolummodo partem die uno perlege, & morbo tuo (pæne polliceri auſim) melius erit. Omnia quæ ceteris videntur mala, & manſueſcent tibi, & in bonum abibunt, ſi didiceris ſuper illa eminere, divinæ voluntatis amplexu. Ita, mi Lector, Deum audi, audiendus.

IMA-

Imaginis sequentis brevis explicatio.

AD divinam voluntatem nemo se bene conformabit, nisi eam prius bene cognoverit. Divinæ voluntatis cognitionem sic repræsentamus. Saulus à Christo in terram dejectus, jamque divinæ voluntatis cognoscendæ avidus: Domine, ait, quid me vis facere? At Christus illum ad Ananiam mittit, qui divinam ei voluntatem explicaturus sit. Ita nimirum Deus agere solet: suæ voluntatis arcanum homines docet, sed per homines.

Hic insuper geminum tam humanæ quam divinæ Voluntatis symbolum statuimus. 1. *Cor aurea corona redimitum, lilio & gladio cinctum,* DEI VOLVNTATEM *significat, quæ & præmio & supplicio suos coercet. At Cor alterum alis instructum, & rosis coronatum,* HVMANÆ VOLVNTATIS *signum est. Alæ, pia desideria; Rosæ, desiderantis inconstantiam notant.* 2. *Sol, alterum symbolum est* DIVINÆ VOLVNTATIS*: Heliotropium vero,* HVMANÆ, *quæ quidem antequam divinam voluntatem probe cognoscat, veluti flos est nondum plene apertus, brevi tamen tota facie suum solem recepturus. Hoc unum jam restat, ut cum Dei voluntas humanam invitarit, illudque suavissimum,* VENI, *pronunciarit; mox hominis voluntas invitanti respondeat:* ECCE VENIO. *Domine quid me vis facere? Ad omnes nutus tuos vigilo.*

LIBER

Domine, quid me vis facere? *Act. 8. V. 6.*

LIBER PRIMVS DE DIVINÆ VOLVNTATIS COGNITIONE.

CAPVT I.

Hypotypoſis omnium quinque librorum; duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino pœnas à Dei voluntate provenire oſtenditur.

REx Macedo Alexander, cum Darium bello peteret, æſtu & itineris fervore percalefactus, Cydno amni corpus ſuum immerſit, ſed hebetatis ſubito torpore artubus, expiranti ſimilis in tabernaculum delatus eſt. Huc amicis pariter & medicis admiſſis, melius ſibi fore Rex ajebat, mori ſtrenue, quam tarde convaleſcere: proinde ſi quid opis aut artis eſſet, ſcirent ſe non tam mortis quam belli remedium quærere. Itaque medici attentiſſimo conſilio ſalutis remedia circumſpiciebant, qui cum ad unam potionem ſententiam direxiſſent, Philippus medicus, Regi puero fidus admodum comes & cuſtos ſalutis datus, non præceps ſed ſtrenuum remedium afferre, potionemque illam ſuis manibus temperaturum, & ea vim morbi levaturum eſſe promiſit. Inter hæc à Parmenione fidiſſimo purpuratorum,

Curtius l.3 c.10. Arrianus l.2 Iuſt. l. 11. Valer. l.3. c.8 Seneca l.2. de Ira, c. 23.

rum literæ ſupervenerunt, quibus Rex monebatur ne ſalutem ſuam Philippo committeret, mille talentis à Dario eſſe corruptum. Ingentẽ animo ſollicitudinem literæ incuſſerant regi, & quicquid in utramque partem, aut metus aut ſpes ſubjecerat, ſecreta æſtimatione penſabat. Bibere perſeveraret? vitæ periculum terrebat. Damnaret fidem medici? anteactæ vitæ fidelitas diſſuadebat. Diu animo in diverſa verſato, nulli quid ſcriptum eſſet enunciavit, epiſtolamque ſigillo annuli ſui impreſſam, pulvino, cui incumbebat, ſubjecit. Inter has cogitationes biduo abſumpto, illuxit à medico deſtinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viſo, Alexander, levato corpore in cubitum, epiſtolam à Parmenione miſſam ſiniſtra manu tenens, accepit dextra poculum, & hauſit interritus: tum epiſtolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conſcientiæ notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille epiſtola perlecta, plus indignationis quam pavoris oſtendit, projectiſque amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, ſemper quidem meus ex te ſpiritus pependit, ſed nunc vero (arbitror) ſacro & venerabili ore trahitur. Crimen quod mihi objectum eſt, tua ſalus diluet. Laxa paulliſper animum, quem ſollicitudine intempeſtiva

ami-

amici ſane fideles, ſed moleſte ſeduli turbant. Non ſecurum modo hæc vox, ſed etiam lætum Regem ac plenum bonæ ſpei fecit. Itaque ſi tibi permiſſum eſſet Philippe,inquit, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluiſſes: ſed certiorem quam expertus es, ne optaſſes quidem. Hac epiſtola accepta, tamen quod dilueras bibi. Hæc locutus, dextram obtulit Philippo. Vt vero medicamentum ſe diffudit in venas,& ſenſim toto corpore ſalubritas percipi potuit, primo animus vigorem ſuum,deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe Rex poſt tertium diem,jam ſoſpes in conſpectum militum ſe dedit.

Hîc mihi, Lector, quinque obſervabis ſedulo.

Primum: Rex Alexander ante omnia noſſe voluit quo pharmaci genere juvari poſſet. Deinde Philippi medici in ſe fidem non indiligenter expendit, & quem is animum erga ſe gereret,è vultu didicit.

Alterum: Vbi Alexander perſpexit Philippum medicum tam intemerata fide pro ſalute ſua ſollicitum eſſe, omni ſuſpicione poſita,medicamentũ Philippi manibus temperatum, ſine ulla cunctatione intrepidus hauſit.

Tertium: Pro tam conſtanti erga Philippum medicum judicio, digniſſimam

mam mercedem, integram valetudinem intra triduum recepit. Ideo Philippum servatorem suum una secum perduxit ad stativa militum, ubi pro se quisque dextram medici amplexus, grates habebat velut præsenti Deo.

Quartum: Quo minus Rex revalesceret, ingens sese impedimentum objecit, nec unum duntaxat: Literæ fidissimi Parmenionis suspicionem veneni pluribus indiciis ingerebant, & amicorum sedula quidem sed vitiosa sollicitudo plurimum turbabat.

Mæ-stris, ait Seneca.

Quintum: Hoc unice Regem Alexandrum juvit, quod sui medici cum solertem ac eruditam providentiam, tum sanctam & incorruptam in se fidem agnoscere non recusarit, & inde maximam conceperit fiduciam valetudinis recuperandæ, quam etiam recuperavit felicissime.

En, mi Lector, totius scriptionis & quinque librorum qui sequuntur, hypotyposin ac summam. Nimirum hoc ordine progrediemur, quo Macedonum regem consanatum diximus. Itaque humanam voluntatem in divina constituendam esse, hac via & connexione trademus.

Primum erit: Ostendere, qua ratione voluntas divina sit cognoscenda. Omnium vox & sensus est: Te mihi prius velim notum, quam me tibi credam amicum. Al e ander ante audit, quid Philippus

lippus medicus velit ac jubeat, quam ipse medicamentũ sumat. Primum ergo est, divinam voluntatem nosse.

Proximum ab hoc: Cum divina voluntate suam conformare. Cur enim illam scrutari aut nosse volo, si amplecti, si sequi non volo? Non cunctatus est Alexander, quin idem, quod medicus, vellet, traheretque in se ore suo (quod Philippus dicebat) spiritum sui medici.

Tertium est: Proponere, quantæ felicitatis sit, divinam voluntatem non solum habere notam, sed suam illi agglutinatam. Non oderat Alexander pharmacum, quia vitam & valetudinem amabat. Certe omnis amaror pharmaci, spe valetudinis dulcescit. Amaritudinis subinde aliquid habere videtur voluntas divina, sed illud spe summi boni superandum est.

Quartum erit: Impedimenta omnia, quæ hanc humanæ voluntatis cum divina consensionẽ turbant, amovere; voluntatem propriam jugulare, ut amplecti liceat divinam. Rex Alexander amicissimis etiam non credidit, ne fidem negare cogeretur ei qui accusabatur ut inimicus.

Quinto denique loco: Adiumenta illa explicabimus, quæ ad divinæ humanæque voluntatis concordiam potissimum valent. Ea sunt, divinæ Providentiæ cognitio, & inde concepta in Deum Fiducia. Periisset Alexander, nisi medici

doctam sinceramque providentiam agnoscere, eique fidere voluisset.

Hæc sunt, & in hunc ordinem digesta, quæ his quinque libris sumpsimus exponenda, ut humanæ voluntatis cum divina nexus & certior sit, & firmior. Nunc ad rem.

I. Omnis doctrinæ, quam Christus tot divinissimis concionibus tradidit, caput hoc fuit, divinæ voluntati seipsum integre perfecteque in rebus omnibus ac singulis conformare. Hoc Servator qua verbis qua factis amplissime docuit, &
2.*Theß.* nobis femetipsum formã dedit ad imi-
c.3.v. tandũ. Ad hanc Domini doctrinã expli-
9. catius proponendam, duplex cum Theologis ponimus fundamentum.

Primum: Omnem omnino profectus nostri rationem in hac humanæ divinæque voluntatis conformatione & concordia consistere, ita ut quo ista fuerit sincerior, hoc ille futurus sit uberior. Omnem Christiani hominis perfectionem in *Charitate* sitam esse jam liquet.
Matth. Volumina divina testimoniis in hanc
c.22. rem plena sunt: Diliges Dominum Deũ
v.37. tuum ex toto corde tuo &c. Hoc est
1.*Co.c.* maximum & primum mandatum. Nunc
13. v. autem manent fides, spes, charitas. ma-
13. jor autem horum est charitas. Super omnia autem hæc, charitatem habete,
1. *Tim.* quod est vinculũ perfectionis. Finis au-
c. 1. v. tem præcepti est charitas. Charitatis au-
5. tem actus longe nobilissimus, & assidue instau-

instaurãdus, est hæc ipsa cũ Dei voluntate conformitas in omnibus. Eadem velle, & eadem nolle, firma est amicitia; vox est beati Hieronymi, & omnium sapientum.

Alterum fundamentum: Nihil prorsus in Orbe fieri (peccato solum secluso) sine Dei voluntate. Fortunæ seu ridentis seu sævientis imperium nullum est. Hæc idololatrarum somnia sunt, quæ humanæ vitæ vicissitudines à nescio qua dea dispensari fingebant. Augustinus irridens: Quomodo ergo, inquit, dea Fortuna aliquando bona est, aliquando mala? an forte quando mala est, dea non est, sed in malignum dæmonem convertitur? Christiana sapientia fortunam omnem exsibilat. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Sed hoc ipsũ in divinis paginis testatissimũ, paullo apertius declarandum. *Aug. l. 4. de Civ. c. 18.*

II. Omnia mundi mala (peccatum excipimus) à Deo esse, hac ratione docent Theologi. In omni peccato duo sunt: *Culpa & pœna.* Deus est auctor pœnæ quæ in peccato est, sed neutiquam culpæ. Ideo si demamus culpam, nullum est malum pœnæ, quod non fiat à Deo, aut ipsi non placeat. Sicut autem mala peccati, seu pœnæ, sic & mala naturæ oriuntur à divina voluntate. Naturæ mala vocamus, famem, sitim, morbos, dolores &c. quæ sæpissime nihil habent cum peccato commercii. Itaque Deus reipsa,

 (&,

Intentione saltem secundaria.

(& , ut in scholis loquuntur , effective positive) omnia pœnæ naturæque mala vult,ob justissimas caussas,solum peccatum , seu culpam permittit. Ideo hæc Dei voluntas Permittens , illa Ordinans vocatur. Id igitur omne quod nos malū vocamus, à Dei voluntate est. Ita Theologi. Hoc fundamentum altissime in animo jaciendum , maximi enim refert, probe istud capere , idque semper persuasissimum habere, pœnarum & malorum omnium caussam primam esse voluntatem divinam, culpa tamen, ut monuimus, semper seclusa. Iacto hoc fundamento sic concludimus.

Præcipue Alexander Pesantius Rom. in par. 1. Div. Thom. q. 19. art. 9. disp. 1. cōcl. 3. Gabriel Vasquez tom. 1. in 1. 2. disp. 129. c. 9 n. 32. mihi pag. 690. col. 2. P. Adamus Tanner, quem honoris caußa nomino Præceptorem observandum, hic aliquid recte limitans: Malum solius pœnæ, inquit, seu naturæ, vult Deus non per se, sed per accidens, quatenus ei bonum aliquod conjungitur. tom. 1. Theolog. Scholast. disp. 2. quæst. 10. dub. 1. assert. 10.

Quandoquidem Dei nutu imperioque fit,quicquid fit in Orbe,par est ut omnia de manu Dei acceptemus , sanctissimæ illius voluntati nostrã per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis eventibus,nihil casui, nihil fortunæ adscribamus. Hæc veterum monstra sunt , inter Christianos minime toleranda. Neque fortunæ tantum aut casui nil assignandum , sed nec negligentiæ aut industriæ humanæ,velut primariæ caussæ. Vanæ sunt , & steriles hæ querelæ: Hoc illudve ideo mihi evenit , quia hic vel ille me odit,rem male direxit,socordius

dius egit; aliter certe eventurum fuisset, si mihi benevolus extitisset, negotium hoc cordi habuisset, operæ non pepercisset. Vana & stulta est hæc philosophia. Vera, sapiens, & sancta est illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod jam monuimus, Bona & mala à Deo sunt.

III. Hîc plurimi se ipsos fallunt ignorantia miserabili. Hoc enim sibi persuadent, ea tantum mala quæ à caussis naturalibus proveniunt (cujusmodi sunt: Inundationes, terræ motus, agrorum sterilitas, terræ labes, annonæ caritas, injuriæ cæli, morborum incommoda, mortes) immitti à Deo, cum plerumque hîc nullum interveniat peccatum: at vero mala illa, quæ à vitiis & malitia humana trahunt originē, (cujusmodi sunt: Calumniæ, fraudes, furta, vexationes, insidiæ, injuriæ, rapinæ, oppressiones, bella, cædes) non esse à Deo, nec ab ipsius providentia proficisci, sed ab hominum nequitia, & perversa voluntate illorum, qui hæc talia in alios moliuntur. Hinc illæ voces superioribus annis passim jactatæ: Hæc annonæ caritas non est à Deo; ab avarissimis hominibus est, à Deo non est. Insanæ ac impiæ voces, homine Christiano prorsus indignæ, & sub orcum relegandæ.

Sed ut res sit dilucidissima, exemplo demonstratur id quod dicimus. Est qui alterum bonis omnibus evolutum cupi-

at: ut hoc nefarium consilium in opus prodeat, in ædes inimici clam subrepit, ignem subiicit, actutum ex ædibus se proripit: domo jam inflammata cum ceteris accurrit, velut incendium cum aliis extincturus, sed longe alius est illi animus. Nam si occasio faveat, non flammam compescit, sed prædam sibi facit, & in rem suam spolia subtrahit incendio. Omnes hæ cogitationes in se spectatæ, absque voluntatis perversitate, omnes hæ actiones in genere entis (ut scholæ loquuntur) consideratæ, auctorē habent Deum; Deus hæc facit, uti quævis alia facit in rebus creatis rationis expertibus. Sicut enim istæ nec movere se possunt, nec operari sine Deo, ita nec incendiarius ille aut domum ingredi, aut eadem egredi, aut ignes spargere sine Deo potest. Neque vero mali sunt ex se hi actus, nam & cum virtute fieri possunt, at mala est voluntas, pessimum est consilium, quod improbus ille secutus est. Hujus auctor & caussa Deus non est, quamvis consilium hoc iniri permiserit. Potuisset enim hoc impedire si voluisset. quandoquidem ergo Deus justo suo judicio impium illud consilium non impediit, permisit. Permissionis caussas infra dabimus.

IV. Eadem prorsus ratio est in aliis quoque peccatis, quod etiam sub hac imagine magis elucescat. Est qui claudicet ex accepto vulnere: gressum hic quidem

dem molitur, sed ægrius, nec tam decore atque sanus incedit. Caussa motus in pede est vis impellens naturalis, claudicationis autem caussa est vulnus, non motrix animæ virtus. Simili plane modo, actionis illius, quam quis peccando exercet, caussa est Deus; erroris autem & peccati in hoc actu caussa est liberum arbitrium. Actioni adiumentum subministrat Deus, non aberrationi, non illi à lege & recta ratione secessioni.

Quamvis igitur Deus peccati auctor non sit, nec esse possit: (Mundi enim sunt *Abac.*
oculi illius ne videat malũ, & respicere *1. v.*
ad iniquitatem non poterit. Diligit enim *13.*
justitiam & odit iniquitatem) nihilomi- *Ps. 44.*
nus exploratissimæ veritatis est, omne *v. 8.*
malum pœnæ, à caussis secundis, seu rationalibus, seu rationis expertibus profectum, quocunque id modo ac ratione accidat, totum prodire à manu Dei, ejusque suavissima dispositione ac providẽtia. Deus est, mi bone homo, Deus est, qui dextram te percutientis rexit; Deus est qui linguam tibi detrahentis movit; Deus est qui vires te impie conculcanti dedit. Ipse Deus de se per Isaiam hoc
fassus: Ego Dominus, inquit, & non *Is. c.*
est alter: formans lucem & creans te- *45. v.*
nebras: faciens pacem & creans malum: *7.*
ego Dominus faciens hæc omnia. Quã
luculenter hoc ipsum confirmans vates
Hebræus Amos: Si erit, inquit, malum *Amos.*
in civitate, quod Dominus non fecerit *c. 3. v. 6.*

Perinde si dixisset, nullum malum est quod non faciat Dominus, malum culpæ permittendo, pœnæ malum efficiendo & ordinando.

Ita Deus adulterium & cædem Davidis regis, per incesti Absalonis filii pec-
2. *Reg.* catum puniturus: Ecce ego, inquit, su-
c. 12. scitabo super te malum de domo tua, &
v. 11. tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo &c. Tu enim fecisti abscondite, ego autem faciam verbũ istud in conspectu omnis Israel, & in con-
Aug. spectu solis. Præclarissime dixit Augu-
in ps. stinus: Sic Deus per malos erudit bo-
73. *v.* nos. Sic Iustitia divina Regibus impiis,
4. & malis Principibus velut instrumentis utitur, tam ad exercendam proborum patientiam, quam ad flagellandam improborum petulantiam. Exempla hæc ab omni ævo obvia, ubi Deus per improbas aliorum cupidines bonam suam voluntatem exercet; per aliorum injustitiam exserit judicia sua justa. Et velut pater virgas atripit & filium cædit, sed paullo post filio se conciliatum exhibet,
Is. c. virgis in ignem conjectis: ita Deus per
10. *à* Isaiam minatur, &, Væ Assur, inquit,
v. 5. virga furoris mei & baculus ipse est, in
usq; ad manu eorum indignatio mea. Ad gentem
8. fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationẽ, quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur,

&

& cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarũ. Quam clare Deus tantorum malorum auctorē se fassus? In manu eorum, inquit, indignatio mea, virga furoris mei est rex Assyrius, ad punienda Iudæorum flagitia, ego illum misi, ut auferret spolia, dejiceretque nimium insolentes & inflatos illorum animos, qui projecta fide, idola gentium vesano ritu venerati sunt: ipse autem rex Assyrius omnia alia cogitans, non sic arbitrabitur, nec ad castigandos veniet, sed ad mactandos & omni modo perdendos, nihilominus voluntati meæ deserviet: at ubi ego gentem meam per Assyrios castigaro, væ huic virgæ, væ Assyriis, quos velut instrumentum furoris mei excutiam in ignes. Idem prorsus in aliis ultionibus divinis est observare.

Titus imperator Romanus cum Hierosolymorum urbem arctissima obsidione cinxisset, muros circuire, & ipse omnia lustrare oculis instituit. Hîc cum plenas cadaveribus valles vidisset, altamq; saniem tabefactis corporibus defluentē, altum ingemuit, & elatis in cælum oculis ac manibus Deum testabatur, factũ illud suum non esse. *Ioseph. l. 6. de bello Iud. c. 14. post med.*

V. Objicias: Si res ita se habent, si malorum omnium origo est voluntas Dei, quid ergo reluctamur, quid morbis pharmaca opponimus, quid hosti arma-

tos

tos cúneos objicimus, cur portas non illico pandimus, & intra mœnia recipimus noſtrum exitium, cur non ſanctiſſimum præſulem Lupum imitamur, & illius vocibus mala noſtra omnia, ſicut ille Attilam, ſalutamus? *Salve flagellum*
Rom.c. 12. v. 3. *Dei.* Decorum eſt,mi homo,non plus ſapere quam oportet,ſed ſapere ad ſobrietatem. Bellum, & omnes clades à Deo ſunt,res jam liquida.At hinc mala eſt iſta conſecutio:Ergo hoſti non reſiſtendum, ergo morbis non occurrendum. Nam aliud eſt voluntas Signi, (cū Theologis loquor) aliud voluntas Beneplaciti.Atq; de illa voluntate Signi per leges nobis explicata, ut plurimum ſatis conſtat, at vero de hac Beneplaciti non item, neq; continuo ſcire licet,quouſque ſe iſta extendat. De qua infra uberius. Nunc exemplo ſit *Morbus*. Hic à quacunq; cauſſa ortus,divinæ voluntatis eſt,neque hac in re quidquam ambigendum. Cum autem ægrotus neſciat, quamdiu ſe velit Deus in morbo cubare, licite prorſus reſiſtere poteſt, & recuperandæ ſanitati, quicquid eſt legitimorum remediorū adhibere.Vbi vero tentarit omnia,& nihil profecerit, nec convaluerit, perſuaſiſſimum ſibi habeat, divinæ voluntatis eſſe, ſe gravius ac diuturniore invaletudine urgeri. Sic ergo ratiocinandum: Vult te Deus,mi æger, ægrotare;at quia neſcis an etiam velit te nunquam ſanari, ea de cauſſa licite uteris remediis: ſi au-
tem

tem velit morbum perpetuari, ſubtrahet pharmacis efficaciam ne ſaneris. Idem de hoſtibus dicendum. Sæpe voluit Deus Iſraelis gentem impugnari, ne torpeſceret; quamdiu autem non conſtabat velle Deum illam etiam expugnari, tamdiu erat reſiſtendum hoſti, ſecus, ſi monuiſſet Deus, uti per Hieremiam vatem monuit, dederent ſeſe in ſervos regi Nabuchodonoſori. Pari ratione ſi ortum incendium quantiſcunque laboribus reſtingui non poſſit, argumento id eſt, Deum voluiſſe non ſolum incendi domum, ſed & comburi, ſuis amicis vel experiendis, vel puniendis inimicis. Idem in aliis omnibus obſervandum. *De his infra explicatius.*

Deinde, quemadmodum fit nonnunquam ut unus aliquis pater det filio ligneum gladium, dicatque: Age puer, defende te contra me; videamus quid apud laniſtam profeceris in athletica. Hîc non filius patri, ſed pugnator adverſario reſiſtit: ita prorſus cum quis incendium, cum hoſtem, cum morbum cupit extinctum, non divinæ voluntati pœnam approbanti, ſed culpæ obſiſtit, quam odit Deus. Nam domus incenſa eſt vel injuria, vel invidia, huic culpæ reniti, nemini non permiſſum. Sic qui morbum conatur depellere, non voluntati divinæ, ſed humanæ noxæ ſe gerit adverſarium, vix enim ullus eſt morbus, cui non occaſionem præbuerit aliqua victus intemperantia; quiſquis jam in morbum pugnat,

gnat, non Deo, sed intẽperantiæ, aut certe illius effectui repugnat. Sic qui armis resistit hosti, non divinæ voluntati adversatur, sed illi qui bellum intulit injustum. In his talibus se suaque defendere, minime vetitum, nisi aliunde constet displicituram Deo defensionem.

VI. Sed quid miri est divinam Providentiam Iustitiamque hominibus improbis velut instrumentis uti, quando & ipsi dæmones hoc munus obeunt? Fitq; mira dispensatione pietatis, inquit Gregorius, ut unde malignus hostis cor tentat ut interimat, inde misericors conditor hoc erudiat ut vivat. In fastis Regũ hæc memorantur de Saule: Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul. Et quomodo malus is fuit spiritus, si Dei? quomodo vero Dei esse potuit, si malus fuit? Hoc ipsum eadem Regum historia sic explicans: Exagitabat eum, inquit, spiritus nequam à Domino. Malus erat spiritus per desiderium perversæ suæ voluntatis, at Domini spiritus erat, quia missus à Domino ad torquendum Saulem. Hipponensis præsul Augustinus, hîc lucis plurimum allucet. nec pigebit illius verba ex integro admetiri, hæc sunt: Quid est, Recti corde? non resistentes Deo. Intendat charitas vestra, & intelligite rectum cor. breviter dico, sed tamen maxime commendandum. Inter rectum cor & pravum cor hoc interest. Quisquis homo quicquid

Greg. l. 2. mor. c. 24. initio.

Aug. in Ps. 31. propius finem; sed de hoc plura inferius.

quid patitur præter voluntatem, afflictiones, mærores, labores, humiliationes, non tribuit nisi voluntati Dei justæ (*bene hoc notetur*) non illi dans insipientiam, quod quasi nesciat quid agat, quia talẽ flagellat, & talibus parcit: ipse est rectus corde. Perversi autem corde sunt, & pravi, & distorti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique se pati dicunt, dantes illi iniquitatem, per cujus voluntatem patiuntur: aut quia non ei audent dare iniquitatem, auferunt ei gubernationẽ: Quia ipse (inquit talis) non potest facere iniquum; iniquum autem est ut ego patiar, & ille non patiatur: concedo enim ut sim peccator, certe sunt pejores qui lætantur, & ego tribulor: quia ergo hoc iniquum est, ut etiam pejores me lætentur, & ergo tribuler, qui aut justus, aut minus peccator, quam illi, sum: & certũ est apud me, hoc esse injustum, & certũ est apud me, quia Deus non faciet injustum, Deus non gubernat res humanas, nec cura est illi de nobis. Ergo pravi corde, (inquit Augustinus) id est, distorti corde tres habent sententias: Aut non est Deus, dixit enim stultus in corde suo, non est Deus: Aut injustus Deus est, cui hæc placent, & qui hæc facit: Aut non gubernat Deus res humanas, nec cura est illi de omnibus, In istis tribus sententiis magna impietas. *Et pauculis interjectis*: Sic est ergo rectum cor, fratres: Cuicunque aliquid accidit, dicat: Dominus

minus dedit, Dominus abſtulit. Ecce rectum cor: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictũ. Et non dixit, Dominus dedit, diabolus abſtulit. Intendat ergo charitas veſtra, ne forte dicatis: Hæc mihi diabolus fecit (*hoc mihi damnum nebulo ille intulit*) prorſus ad Deum tuum, refer flagellum tuũ, quia nec diabolus tibi aliquid facit, niſi illi permittat, qui deſuper habet poteſtatem, aut ad pœnam, aut ad diſciplinam: ad pœnam impiis, ad diſciplinam filiis. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Ne te ſine flagello ſperes futurũ, niſi forte cogites exhæredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te volebas abſcondere? Omnem: & nullus exceptus, nullus ſine flagello erit. Quid?an omnem? Vis audire quem omnem? Etiam unicus Dei filius ſine peccato, non tamen ſine flagello. Inſtitutio nobiliſſima & Auguſtino ſane digna. Quia vero Auguſtini ſenſu, nec diabolorum nec hominum ullus in alterum quidquam poteſt, niſi permittente Deo, ideo nunc breviter dicendum quænam permittat Deus, qua ratione, qua de cauſſa permittat.

CAPVT

CAPUT II.

Quid, quomodo, quare hoc illudve permittat Dei Voluntas.

MIſerrime hîc vulgus hominum hallucinari ſolet, cui Permiſſio divina, vix aliud eſt quam humana, quæ nihil agendo deſidet otioſa, & agere volentes non impedit, etſi poſſit. Ex hoc uno errore mala gignuntur innumera. Hinc alteri in alteros ruimus, & velut omnis infortunii fabros, omnis mali auctores mutuo noſmet & verbis, & manibus, & dentibus laceramus, tanquam ſi Deus interim altercationes noſtras otioſus ſpectet, & graviſſimas injurias, cum poſſit impedire, permittat. Seminarium hoc eſt omnium perturbationum. Huic evertendo tria capita ſtatuimus in omni Permiſſione divina conſideranda.

Primum eſt, Voluntas Permittendi: Alterum, cauſſa Permiſſionis: Tertium, Voluntas Cooperatrix in re permiſſa. Ad hæc melius perſpicienda, repetendum animo duo eſſe malorum genera. Primũ eorum, quæ moleſtiam, dolorem, jacturam, infamiam inferunt, uti ſunt paupertas, vincula, morbi, exilium, mors, quæ non tam dicenda ſunt mala, quam medicamenta amariora, divina manu admota. Alterum genus malorum eſt, quæ vero nomine vocantur mala, ut ſunt peccata.

cata. Priora illa vere vult Deus, aut ad pœnam impiis, ut loquitur Auguſtinus, aut ad diſciplinam filiis: poſteriora hæc non velle dicendus eſt Deus, ſed permittere. Cum enim omnia quæ vere exiſtũt, vere velit Deus, cujus voluntate ſunt omnia, & ſine cujus voluntate nihil eſt, peccatum (quod improprie dicitur exiſtere) velle non poteſt, ſed permittere. Uti autem futura omnia perfectiſſime prævidet Deus, ita facillime quæcunque voluerit, impedire poteſt; cum autem innumera non impediat, dicendum eſt, Deum juſtiſſima ſua voluntate ab æterno voluiſſe adeoque decreviſſe illa permittere. Deus utique non nolens, ſed volens ſinit ut aliquid fiat. Homines quidẽ plurima permittunt, quæ aut impedire nequeunt, aut certe mallent non fieri. non ita ſupremus rerum arbiter. Eſt igitur in Deo, *Voluntas Permittendi*, quam in Permiſſione primum caput ſtatueramus. Hîc jam quæritur, cur voluerit Deus permittere peccata, ſive, quæ in Deo ſit cauſſa hujus permiſſionis.

II. Nunquam certe Bonitas illa infinita tantam in Orbe malitiam permitteret, niſi majora inde bona eliceret, & reperta ad perniciem, verteret ad ſalutem. Permiſit Deus fraternam invidiam in Ioſephum innocentem ſævire, ſed quanto id bono permiſit, non ſolum parentum & fratrum, ſed totius Ægypti? Permiſit Deus inſontem David ab impio

Saule

Saule graviſſimis injuriis exagitari, ſed Davidis totiuſque regni Hebræi bono maximo. Permiſit Deus Danielem iniquiſſime accuſatum in leonum voraginē præcipitari, ſed grandi Danielis ipſius, & plurimorum bono. Sed quid hæc narro? Permiſit Deus Filium à parricidis crucifigi, ſed permiſit hoc bono totius humanæ gentis inexplicabili. Ita prorſus ex omni permiſſione divina, maxima divinæ gloriæ incrementa, generi humano emolumenta proveniunt copioſiſſima. Hinc Bonitas Dei ac Miſericordia, hinc Liberalitas atq; Potentia, hinc Providentia, hinc Sapientia & Iuſtitia modo prorſus admirabili elucefcunt: hinc virtus plurimorum creſcit, certamina frequentantur, multiplicantur præmia, coronæ augentur.

Et quam admirandam ſe præbet divina Providentia in quotidianis his permiſſionibus! Quid enim magni eſt, ſi è bono bonum? at maximum ſi è malo bonum feceris. Mari tranquillo, ut ajunt, quilibet gubernator eſt. Neque vero magnæ artis eſt vento ſecundo, navi firma, mari pacato, aſtris faventibus, remigibus peritiſſimis portum in conſpectu poſitum tenere: at luctantibus inter ſe ventis, navigio lacero, fremente cælo, inſidiantibus piratis, remigibus imperitis, ſideribus ereptis, optatum nihilominus portum occupare, hoc demum facinus eſt in gubernatare ad- *Seneca epiſt. 85. propius finem.*

mirandum. Talis in suis permissionibus est Deus. Per ea quæ contraria videntur, ad felicem deducit exitum, per tot hominum flagitia gloriam suam propagat, in tantis scelerum acervis amicos suos reddit illustriores: Deo dirigente fraudes in decepti commodum vertunt; vexationes & injuriæ vexato vires addunt; impietas tot perditorum, pietatem multorum stabilit, & ne pereant, conservat; & unde plurimi creduntur deprimendi, emergunt. Iosepho carcer & vincula ad tam sublime dignitatis solium viam aperuerunt; plus ei profuit fratrũ invidia, quam Orbis totius benevolentia. Saulis perfidia Davidi diadema contulit. Danielem fovea leonum altius evexit quam ulli regum favores potuissent. E cruce Christus in Paradisum migravit, ex Oliveto ad Patris consessum pervenit. Quod si Deus peccata non permitteret, & permissa non ordinaret, & ordinando in bonum derivaret, vindicẽ Dei justitiam vix agnosceremus: at sic altius sapere docemur, & admirabilissimam caussarum seriem ac connexionem fateri cogimur, per quam tandem è tantis malis tot emergant bona. Qua de re Severinus Boëthius erudite: Ordo quidam, inquit, cuncta complectitur, ut quod ab assignata ordinis ratione discesserit, hoc idem licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno Providentiæ liceat temeritati. Neque enim

Boeth. l.4. conf. phil. prosa 6. in fine.

nim fas est homini cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone. Hoc tantum prospexisse sufficiat, quod naturarum omnium proditor Deus, idem ad bonũ dirigens cuncta disponat. Quo fit, ut quæ in terris abundare creduntur, si disponentem Providentiam spectes, nihil usquam mali esse perpendas. Est ergo (quod alterum erat caput) divinæ permissionis caussa multiplex.

I I. Tertium est, Voluntas Dei Cooperatrix in omni re quam permittit. Non tantum decrevit Deus ab æterno, quæ temporis successu erat permissurus, neq; tantum justissimas suæ permissionis caussas, sed voluntatem etiam habuit, habetque in omnibus permissionibus cooperatricem. In Theologorum scholis res liquidissima est, omnium eorum quæ vere fiunt & existunt, Deum esse adjutorem. Nihil uspiam rerum sine primæ & summæ caussæ adjumento existit.

Cum ergo Deus ea omnia quæ permittit, ab æterno decreverit permittere, idque justissimis de caussis, seipsum insuper in suis permissionibus adjutorem præbeat, quid est quod Deum hominesque tot vanissimis querelis incessimus, quid Providentiam & justissimas Dei permissiones toties allatramus? quin omnes rerum eventus divinis judiciis adscribimus, certi, justissimas divinæ permissionis gravissimasque caussas sub-

 esse,

esse, & propositum maximi momenti finem, cui nos minime conveniat refragari? Bonæ malæque voluntates Deo militant, & inter varios fines, veniunt tamen ad hunc, ut sic dicam, finium finem.

Certe sanctissimi quique viri, res omnes tanquam Deo agente sibi evenire exploratissimũ semper habuerunt, siquidem mentis oculos ab alieni peccati cogitatione sevocantes, Dei permissiones quasi actuosas & effectrices assidue contemplabantur. Tam enim bonus est Deus, ut nulla ratione permitteret mala, nisi nosset ex his elicere majora bona. Ad rem aptissime Augustinus: Melius, inquit, esse judicavit Deus de malis bene facere, quam mala nulla permittere. Neque enim Deus; cum summe bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens & bonus, ut benefaceret etiam de malo. Optime Theophilus Bernardinus, quem hîc sequimur: Subtilissime, inquit, nostris erroribus & peccatis insinuat se Deus, non ut approbator & particeps, sed ut aversator & corrector, qui ex malis bona plura, quasi ignem ex aqua educit. Hîc cogitandum, ut idem monet, omnes eos qui nos lædunt (quacunque demum id ratione fiat) duplicem personam sustinere. Vnam qua nobis pessime cupiunt, & non simplex in nos malum cudunt: alteram qua illud

Aug. tom. 3. Enchir. c. 27. & c. 11.

Theophil. Bern. l. 11. de Persev. cap. 4. § 7.

illud omne,quod cogitarunt, possunt,& divinæ justitiæ nos affligentis sunt instrumentum. Si primam tantummodo personam malevolorum agerent, nihil nobis nocerent, sed quia etiam alteram illam, quamvis ignari agunt, Deo nos juste punienti subserviunt. Sic Dei servus Nabuchodonosor, sic Attila, sic Totila, sic Tamerlanes, flagella Dei, sic Vespasiani duo gloriæ quidem & propagandi imperii caussa Iudæos perdere conati sunt: sed errarunt. ' Revera lictores & satellites fuerũt ultionis divinæ in impiã gentem. Concoquere suam felicitatem Iudæi non potuerunt, nisi adjuti Neronianis his Thermis. Sed ut pressius hanc ipsam ratiocinationem prosequamur, libet pauca quærere. *Lips. 2. Constant. c. 7.*

III. Ex te, mi Christiane, quæro, ex te potissimum, qui cælum terramque non raro misces querelis. Dic obsecro, in homine illo, qui te læsit, quid accusas? an voluntatem tantum lædendi, an tantum potestatem, an utrumque? Vtrumque, dices. Sed ego te docebo neutrum accusare. Non voluntatem nocendi, hæc enim sine potestate vana est, nec tibi quidquam nocuit: non nocendi potestatem, quæ à Deo est, quæ justa & æqua est. Nosti; Omnis potestas à Deo est. *Rom. cap. 13. v. 1.* Quid ergo conquereris, illum in te posse, quod Deus illi permisit? Grandis mihi fit injuria, dices. Quænam illa tandem injuria? Peccata tua punit Deus, patien-

tiam tuam exercet, præmia tua multiplicat, & tibi fit injuria? Huic, ais, nequã homini, & voluntati ejus nequissimæ indignor. Ad hominem tu semper respicis, ego vero ad Deum te suspicere volo. Voluntas humana, quantumvis improba quid potuit, quid fecit? Tu non adeo doles, quod voluerit tibi nocere, sed quod nocuerit, aut nocere potuerit. At, quæso te, quid & quomodo potuit, unde potuit, cur potuit? nonne potestate & concessione divina? si divina, nunquid justa, laudabili, sancta? Ergo, vel tace, vel querelas tuas ad divinam hanc permissionem erige, & hoc animo tuo insculpe: Nunquam permissurum Deũ, ut alterius mala voluntas quidquam in te mali moliatur, nisi in tuum bonum, si tu tamen ipse tibi non obsis. Et quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Præclarissime Augustinus: Noli timere inimicum, inquit, tantum facit quantum acceperit potestatẽ. Eum time, qui habet summam potestatẽ. Eum time, qui quantum vult, tantum facit, & qui injuste nihil facit, & quicquid fecerit justum est. Putamus injustum esse nescio quid, & ex hoc quia fecit Deus, crede justum esse. Ergo, inquis, si quis hominem occidat innocentem, juste facit an inique? Inique sane. Quare hoc permittit Deus? Disputare vis, antequã facias unde dignus sis disputare, quare hoc permisit Deus? Consilium Dei tibi dicere,

1. Pet. cap. 3. v. 13.

In psa. 61. propius finem.

dicere, ô homo, non possum. Illud tamē dico, quia & inique fecit homo qui occidit innocentem, & non fieret nisi permitteret Deus. Et quamvis ille inique fecerit, non tamen hoc inique permisit Deus.

Idem, de Christi Domini nece: Itaque fratres mei, inquit, Iudas malignus traditor Christi, & persecutores Christi, maligni omnes, impii omnes, iniqui omnes, damnandi omnes: & tamen Pater proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Dispone, si potes, distingue, si potes: redde Deo vota tua, quæ distinxerunt labia tua. Vide quid tibi fecerit iniquus, quid justus. Ille voluit, iste permisit. Ille injuste voluit, iste juste permisit. Voluntas injusta damnetur, permissio justa glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & judicio permittit: permittit & mensura; numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tantum ad eum pertine. *Aug. ibid.*

Hæc consequendæ tranquillitati via proxima est, non hominem injuriam inferentem, sed Deum injuriam permittentem intueri. Hic Sanctorum mos erat, non quis, quave ratione læderet, sed quis lædentem non impediret, attendere. Hinc ipsas etiam injurias beneficia interpretabantur: nam isti sunt, ajebant, qui nos beatos faciunt; at qui beatos prædicant, illi nos decipiunt. Ita oculis

in Deum ſemper intentis, à divinis nutibus in omni re pendebant, à Deo omnia expectabant.

Ex hoc vero capite nullius hominis peccatum plus veniæ meretur, quod majus inde bonum eliciat Deus, nam boni occaſionem ſolum præbet homo, non cauſſam, & occaſionem quidem non ex ſe, ſed ex divinæ bonitatis abundantia. Si pauperculi hominis tugurium improbus quis incenderit, non ideo minus deliquit, quia id pauperculus ille patienter tulit, aut Princeps aliquis decuplo meliorem domum ſubſtituit. Aliena virtus, & felix eventus, incendiarii culpam non diluunt: ita nec peccatum bonitatem ullam acquirit, quod boni occaſionem præbuit. Sed ut hæc omnia melius capiamus, quam occulta ſint Dei judicia, nunc expendendum.

CAPVT III.

Quomodo per arcaniſſima judicia Dei, cognoſcenda ſit Voluntas divina.

ILlud Hebræi vatis hîc aſſidue ingeminandum: Iudicia tua, Domine, abyſſus multa, multa, multa nimis. *Pſ. 35. v. 7.* Iam olim hanc abyſſum velut digito monſtrarunt duo regii miniſtri, Pincerna & Piſtor Pharaonis Ægyptii Monarchæ. Vterq; ejuſdem regis famulus, gratia excidit uterque, in carcerem &

vincula uterque raptus est, nec levi de caussa, nam utrique Rex Pharao iratus, utriusque etiam inter epulas recordatus est, utrique vitæ gratiam potuisset facere, justitia non obloquente, aut utrumque capite damnare. Et tamen hunc infami supplicio addixit, illum officio pristino restituit, Pistorem in crucem egit & corvis escam objecit, Pincernam in gratiā recepit, ac denuo ad regiæ mensæ ministerium admisit. Talia sunt judicia Dei, hos ex justitia à conspectu rejicientis, illos autem in conspectum admittentis ex gratia. Iudicia Dei abyssus multa. Quis sufficit enarrare opera *Eccl. c. 18. v. 2. & 3.* ejus, quis enim investigabit magnalia ejus?

I. Quam occulta Dei judicia circa *Exod. cap. I. v. 8.* Nabuchodonosorem, & Pharaonem illum alterum qui ignorabat Ioseph? De *Aug. l. de prædest. & grat. c. 15.* quibus eximie Augustinus: Nabuchodonosor, inquit, post innumeras impietates flagellatus, pœnitentiam meruit fructuosam: contra vero flagellis ipsis durior est factus Pharao, & periit. Ambo homines, reges, impii, ambo flagellis moniti. Quid obsecro eorum exitus fecit tam dispares? unus Dei manum sentiens ingemuit & resipuit, alter Dei voluntatem aversatus in peccatis permansit, & interiit. Ita idem medicamentum, ab eadem manu confectum, ægrotos duos simillimo morbo oppressos dissimillime afficit, & hunc quidem ad sospitatem,

illum

illum ad tumbam deducit. Ita duo latrones cum Christo in crucem sublati, & in pari culpa, æquali supplicio, simillima morte, dissimillimam post mortem sortiuntur habitationem. Iudicia Dei abyssus multa.

2. Par. c. 15. & 16. Optimus ille rex Asa, qui *Fecit quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit altaria peregrini cultus*, qui omnem abolevit idololatriam, omnium priorum regum maculam, *Excelsa*, demoliri ausus. Et tamen iste Regum optimus, priorem laudem in fine corrupit: diu præclarissime se gessit, annis triginta optimorum regum exemplar haberi potuit, tandem regi Syriæ plus quam Deo confisus, prophetam Hanani ejus facti reprehensorem in nervum compegit, è plebe plurimos interfecit, pedum dolore correptus, plus medicorum arti quã divinæ opi tribuit. Ah, quam non responderunt extrema principiis! sanctissimus Rex quantum à seipso mutavit? Contra Manasses impiissimus, qui omnẽ vitam suam sceleribus infamavit, tandẽ in se descendens, principia pessima nobili fine coronavit. Abyssus multa, mi Deus, judicia tua, abyssus nimis profũda!

II. Saul & David quam admirandi! Vterq; initio laude dignus, uterque in gravia delicta lapsus cum offensa totius regni, ob hoc uterque punitus, sed eventu diversissimo. Saul obstinatæ impietatis homo, miserrime finiit: David

pœnam

pœnam in medicinam vertit, factus Deo familiarissimus. Hîc nefas quærere, QVARE aut CVR hoc? E schola dæmonis prodiit, CVR istud. Multos perdidit importunissimũ istud Cur, & Quare. *Cur præcepit vobis Deus*, quærit olim fallacissimus coluber. Cui respondendum fuisset: Præcepisse scimus, cur præceperit, nostrum non est quærere: hæc Domini voluntas est; caussæ voluntatis hujus nobis minime scrutandæ. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi & retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. At dixerint forsan aliqui: Tamen rationem aliquam exigere licebit hujus vel illius præcepti. A quo? num à Deo? cui uni licet quod libet; & nihil libet nisi quod licet. Si servus à patrefamilias, subditus à principe rationes exigat, ille contumeliam putet, hic rebellionem: tibi plus animi adversus Deum est? Non aliter hæc ratio constat, quam si nulla reddatur.

Rom. c. 11. v. 34. & seqq.

Quam admirandum & illud! Samaritani Dominicis verbis celetrime credunt, rogantque Dominum, secum maneat; Geraseni increduli eundẽ rogant, à se abeat; Iudæi perfidi nec verbis, nec factis, sed nec ullis prodigiis aut miraculis induci possunt ut credant Veritati. Iudicia tua, ô Domine, abyssus multa!

Quod in summo imperio acute dictum, & Tiberio ingestũ à Salust. Tacitus l. 1. Annal.

Iuli-

Euseb. hist. l. 34. Nicephor. l. 5. c. 30. Iulianus Alexandrinus, sanctissimus martyr pedum usu captus, ad tribunal in sella gestatus est à duobus famulis. Horum alter: Fidem & Dominum abnegans, turpissime defecit: alter Eanus nomine, Deo & hero fidelis, perseveravit. Sic ambo camelis impositi, per urbem Alexandriam flagellati, tandem in rogũ conjecti, sanctissime finierunt. Hos cum Besa miles spectaret, & hominum innocentum misertus, insolentiam petulantis plebeculæ cohibere niteretur, delatus ad judicem, capite plexus est. Nimirum transfugæ illius præmium occupavit. Iudicia tua, ô Deus, abyssus multa!

Rosvveid. in vit. Patrũ lib. 1. in vita S. Antoa cap. 31. Narrat Athanasius Alexandrinus præsul, in rebus gestis Antonii Magni, duos fratres ad Antonium suscepisse iter, sed in via, ex aquæ penuria, alterum siti mortuum, alterum morti proximum jacuisse defectis viribus. Antonius aliquot inde milliaribus distans, & tum forte in rupe confidens, duos è suis ad se subito evocans: Ite, inquit, festinato gressu, & aquæ lagenam deferte: unus è duobus fratribus huc commeantibus in itinere jam obiit, alter adhuc dum spirat sed ægre, & nisi matura ope subveniatis, nec illum vivum reperietis. Hoc mihi oranti jam primum significavit Deus. Sic ait, & illi ut jussi, mox iter celerarunt; repertum extincti cadaver terræ mandarunt, alterum fonte refectum sibi comitem

tem junxerunt. Erat autem iter unius diei. Hîc opportuniſſime Athanaſius: Fortaſſe, inquit, aliquis quærat: Cur non antequam alter moreretur, Antonius monuerit? Indigna prorſus Chriſtianis quæſtio, quia non Antonii ſed Dei judicium fuit, qui & in morientem, quā voluit, ſententiam tulit, & de ſitiente revelare dignatus eſt.

Hæc arcaniſsima Dei arcana cum ſecum miraretur Antonius, jamque pæne inciperet deſcendere in hanc divinorum judiciorum profunditatem, apud Deum ſic familiariter queſtus eſt: Mi Domine, illos flagitiis opertos tamdiu ſinis vivere, iſtos ad plurimorum utilitatem natos abripis? Hi non adeo improbi, tam ſevere à te puniuntur; alii vivunt impune, & à vivendi proſperitate, peccandi ſumunt audaciam. Prodit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Hîc vocem audiit: Antoni, ad te ipſum intende: hæc judicia Dei ſunt; tibi non ſcrutanda. Pſ.72. v. 7.

O quam magnificata ſunt opera tua, Domine, nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ: vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc. Vere tu es Deus abſconditus! Anno milleſimo centeſimo ſupra dicimum ſeptimum, cum Italia tota terræ motibus quateretur, ait Rogerius, aliquot Mediolanenſes Patricii ſub turri conſederunt, erat enim eis de Republica negotium. Cum vox foris audita, quæ unum nomi- Pſ.91. v.6.& 7. Iſa. 45. v. 3.

nominatim evocabat.ille cunctari, & dubitare quis vocaret, & quem: itaque hærere, & repetitam vocem expectare: cum ecce ignotus aliquis ad fores adest, & hunc ipsum rogat ut exeat. Vix dum aliquot spatiis à loco abiit, cum turris corruit, & una omnes oppressit. Cur hîc unus tantum, & ceterorum nemo ab interitu servatus? Iudicia Dei, abyssus multa. Quis non videat prisca hîc prodigia revocari? Sic Angelus Lothum cum familia eductum, Sodomæis incendiis subduxit: sic mille alii inter pereuntiũ turbam ab exitio defensi sunt.

Kyningsberg. Anno millesimo quingentesimo supra nonagesimum septimum, in Sicilia, in monte Regali, obstinatæ libidinis homo à religioso viro aliquoties monitus, impuram vitam tandem desineret, & meretricium consortium ejuraret. Perstitit tamen miser, sed post extremam monitionem in sinu pellicis confossus est. Alius non disparis vitæ vir, & qui plurimis annis cum infami femina habitavit, ubi lamentabilem hunc exitum inaudiit, alieno malo sapere voluit, & omnem vitam ab annis sexaginta per confessionẽ relegit. Quid hîc aliud iterum vociferer, quam hoc ipsum: Iudicia tua, Domine, abyssus multa nimis!

Rom. c. 9. v. 11. & seqq. IV. Et hoc est quod divinum Paulum in tantam admirationem rapuit. Gemellis illis Iacob & Esau, cum nondum nati essent, aut aliquid boni egissent aut

mali

mali &c: dictũ est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? nũquid iniquitas apud Deũ? absit &c. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmẽtũ ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti? Aurifex argentum & aurum suum, figulus suum lutum pro libitu versat, quamvis inter figulum & lutum non remotissima sit cognatio, qualis inter Deum & hominem, vilissimum terræ vermiculum. Quis igitur Deo dicere potest: Cur ita facis? *Iob. c. 9. v. 12.*

Narrat Dorotheus, navigium appulisse ad urbem venalibus mancipiis plenũ. Erat in illa civitate virgo sanctissimis moribus, suæque salutis studiosissima. Hæc mire lætata occasionem offerri, adsciscendæ inde ancillulæ, quam suo nutu ad omnem vitæ sanctitatem etiamnum docilem formaret. Et commode navarchus puellas duas habuit, è quibus alteram virgo liberali pretio emit. Vix hæc abiit cum adest femina profligati pudoris, histrioniam faciens saltatricula, hæc alteram virgunculam licitata, cum pretio non grandi parabilem audiret, emptam abduxit. Heu misella, tam scelestam nacta dominam, quam sanctam altera! Quis hic judicii divini abyssum scrutetur? Vtraque ab annis innocens, utraque venalis, utraque suæ sortis ignara, utraque velut testa recens, odorem servatura, quem primitus imbibisset. *Doroth. ser. de occult. Dei jud.*

 bisset.

biſſet. Et tamen illa virgineos mores edocta, non difficulter virtuti à teneris aſſuevit, Angelorũ digna conſortio: hæc autem ab illa furia ad omnem petulantiam & laſciviam inſtituta, improbos dominæ mores feliciter imitata, nobile fuit ſpolium diabolo; alia certe futura, ſi aliam habuiſſet magiſtram. Sed judicia tua, ô Domine, abyſſus multa.

Grego. homilia 38. in Euan. Non multum abſimile quid in cognato ſanguine Gregorius Magnus expertus eſt. Tres habuit amitas vir iſte ſanctiſsimus, Æmilianam, Tarſillam, Gordianam: omnes ſe Chriſto & virginum ſacrarum collegio devoverunt: duæ illæ uti virginitatis ſponſionem integerrime ſervarunt, ſic vitam fine optimo clauſerunt; tertia illa Gordiana nullis obtemperans monitis, illecebrarum appetens, tandem frenum rupit, cœnobio exceſſit, villicum ſuum vaga libidine ſecuta. Iudicia tua, Domine, abyſſus multa! hac nemo ſe immittat. Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram, quis poterit ſcrutari vias ejus? Cautiſsimus hîc Ieſſæus rex: Vt jumentum, inquit, factus ſum apud te. Tuis, ô mi Deus, judiciis me non immiſceo; tuum me jumentum gero; jumenti eſt, hero jubenti parere non juſſa diſcutere. Et quid miri hominem in ſcholis non educatum, & qui juventutis ſuæ rudimenta in pecorum cuſtodia poſuit, ita de ſe ſentire? ipſi Seraphini, ſpiritus nobiliſsimi, hoc faciunt,

Iob ca. 36. ve. 23. & 26.

Pſ. 72. ve. 22.

Iſ. c. 6. verſ. 2.

ciunt. Nam cum in cælo de abdicandis Iudæis ageretur. Seraphim geminis alis faciem pedesque velabant, professi eo altitudinis se pertingere non posse intelligentia, quo sese admiranda Dei opera extollerent: divina judicia omnem intelligendi vim excedere: se itaq; contẽtos, scire ter sanctũ esse Numen, sanctũ in seipso, sanctum in judiciis, sanctum in operibus. Si sic supremi Angeli arcana Dei judicia venerantur, quanto magis nos vilissimos homunciones clamare *Psal.* convenit: Iustus Dominus in omnibus 144. viis suis, & sanctus in omnibus operi- *v.* 17. bus suis? Hîc neminem non plurimum soletur, quod excellentissime dixit Au- *Aug.* gustinus: Potest Deus aliquos sine bonis *l.* 3. meritis liberare, quia bonus est; non po- *contra* test quemquam sine malis meritis dam- *Iulian. c.* nare, quia justus est. 18.

V. Cernimus quidem mirabiles mundi revolutiones, continuas vicissitudines, eventus prorsus inopinatos, & est cum dicamus: Videamus obsecro, quẽ res exitum sortitura sit. Videmus tandẽ & miramur, frigidissimum illud nobiscum mussitantes: *Non putassem.* At nescimus miseri, quæ secutura sint, sed nec eorũ, ut ut eveniant, ratio poscenda. Non *Is. cap.* enim cogitationes meæ, cogitationes 55. *v.* vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, di- 8. & cit Dominus. Quia sicut exaltantur cæ- 9. li à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à co-

gitationibus veſtris. Rationem de occulto Dei conſilio quærere, inquit Gregorius, nil aliud eſt, quam contra conſilium ejus ſuperbire. Noſtrum eſt in omnibus cum beato Paulo dicere: O altitudo ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! In hac vita plurima nunquam ſatis indagabimus. Sufficiat nobis ſcire, Deum iniquum non eſſe, nec extremo judicii die, futurum ullum, qui non cogatur dicere: Iuſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Conatus quidem rex David, hæc Dei arcana judicia penitus rimari, Exiſtimabam, inquit, ut cognoſcerem hoc. Tandem tamen non reperiens ullum exitum, Labor eſt, ait, ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei; differenda eſt hæc occultorum ſcientia in Orbem meliorem.

Submittamus ergo & nos curioſi ingenii alas. Reciprocus Oceani fluxus & refluxus omnem philoſophorum ſolertiam fatigavit; & quî nos capiamus profundiſſimos divinorum judiciorum receſſus? Quis indaget, cur hic in Turcia natus, ille inter Chriſtianos: cur in plurimas regiones Chriſti Euangelium tam ſero emanarit, & interea temporis tot hominum millia perierint; idem tamen Euangelium in alias provincias tam mature propagatum ſit. Quid quod una regio, tota quanta eſt, hæreſi ſit infecta,

alia

alia ab omni hæreſeos labe immunis floreat: Cur divina ultio hos prætereat, illos tangat: Cur immeriti aliquot populi evertantur, & culpæ majorum in poſteros ac nepotes tranſeant: Cur tot Principum, Regum & Imperatorum expeditiones ad recuperandam Palæſtinam ſuſceptæ, fuerint irritæ. Fugiamus quærere, cur Adamo Deus, non etiam Lucifero pœnitentiæ locum conceſſerit: Cur Chriſtus Petri miſertus, non Iſcariotæ: Cur hic in cunis, ille ſenex moriatur: Cur hic in flagitiis pereat, non diu flagitioſus, ille à flagitiis reſipiſcat, iis diutiſſime immerſus: Cur hic divitiis abundet, ille nec panem habeat nec pecuniam. Vaga mens quid per hanc curioſam curam tibi vis? Tangere cæleſtem illum divini judicii ignem? liqueſces. Scandere in Providentiæ arcem? Cades. Vt papiliones & minuta quædam animalcula veſpere lucernæ lumen identidem circumvolant, donec amburantur: ſic humana mens laſcivit circa arcanam illam flammam. Veſpertilionum oculi nobis ſunt ad hunc ſolem. Homines ſumus, ſecreta Dei non intelligimus. Mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & abſconſa, & inviſa opera illius. Nemo unquam mortalium fuit qui librum intus & foris ſcriptum aperiret, nemo qui legeret. Liber iſte divinorum judiciorum eſt, intus prædeſtinationis, foris providentiæ plenus. Æternus, ſapientiſſimus

Eccl. c. 11. v. 4.

Sap. c. Deus, omnia in mensura, & numero, &
11. v. pondere disposuit. Et virtuti brachii e-
21. jus quis resistet? Quid nos audaculi,
4. Esd. pondus ignis ponderare, aut flatum ven-
c. 4. v. ti mensurare, aut diem præteritum re-
5. revocare frustra nitimur? Modo jam istud sciamus, caussam ante omnes caussas esse, *Voluntatem Dei*, à qua qui quærit aliam, vim & potentiam ignorat naturæ divinæ. Nam caussam omnem, necesse est genere quodam priorem & majorem esse suo effectu: at Deo, & ejus voluntate nihil prius aut majus, non ergo ulla ejus caussa. Quid ultra hîc vis? Deus permisit, Deus voluit, Deus fecit. Summa justitia est, ut recte & pie Salvianus ait, voluntas Dei: Summa prudentia est, divinæ voluntatis ac providentiæ decretis placido animo acquiescere.

CAPVT IV.

Quomodo Dei voluntas, in rebus omnibus agnosci poßit.

DIversi quidem regiminis est, hypocaustũ plenũ infantibus, gymnasium plenum discipulis, plenã domum famulis, cœnobium plenum religiosis, campum plenum militibus curare, eadem tamen in omnibus gubernandi ratio est per Obedientiam, quæ diversas voluntates in unam jubet coalescere.

lescere. Male dux imperabit nisi omnes suos milites aut ore gestare possit, aut manu, hoc est, aut voce aut nutu ad omne imperium impellere. Illic bene res geritur, & disciplina sibi constat, cum in domo paterfamilias, in schola magister, in cœnobio antistes, in castris dux, suos omnes aut lingua circumagit, aut dextra; verbo regit aut nutu, & quoquo vult perpellit.

Quemadmodum vero militem sui ducis linguam aut dextram insidere convenit, ad hujus vel illius imperata prõptum: ita prorsus hominem Christianũ decet, velut in lingua Dei manuve sic hærere, ut quicquid Deus voluerit, dixerit, jusserit, quoquo nutum intenderit, mox ille idem velit, eo protinus eat, currat, volet. Omnium nostrûm vox sit: In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei: in medio memoriæ, intellectus, voluntatis meæ, voluntas tua, mi Deus, instar legum omnium mihi est. *Ps. 39. vers. 9.*

Sauli è Christo in terram deiecti, prima omnium quæstio fuit: Domine quid me vis facere? Hæc omnium proborum assidua sit percontatio: Domine quid me vis facere? quæ tua voluntas, mi bone IESV? verbo, nutu significa: eo, pareo, facio, quicquid me facere volueris. Huic igitur quæstioni ante omnia nunc respondendum, qua ratione nimirum *Act. c. 9. v. 6.*

rum Dei voluntas in rebus omnibus ſit agnoſcenda. Aliquot hic regulas dabimus, per quas divina voluntas facilę poterit explorari.

Prima Regula

Divinæ voluntatis cognoſcendæ.

Quicquid abducit à Deo, contra Dei voluntatem eſt: quicquid ad Deum invitat, ad divinam voluntatem eſt. Hæc
1. Theſſ. c. 4. v. 3. eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione, &c. Itaque ſi quis tale quid in ſe deprehendat, ut fateri cogatur: Hoc officium, hæc ſocietas, hoc mercimonium, hoc vivendi genus me non reddit ſanctiorem; abducor à Deo, ſed ſenſim, & lẽtis greſſibus, ergo nec officium iſtud, nec illa ſocietas, nec mercimonium iſtud, nec iſta vivendi forma divinæ voluntatis eſt.

I I. Regula.

Voluntas Dei per legem Dei & Eccleſiæ luculentiſſime nobis declaratur. Ideo in omni ambiguitate non tantum quærendum, quid Dei aut Eccleſiæ leges velint, ſed quid iiſdem magis aut minus conforme ſit. Chriſtus olim opulento juveni ſciſcitanti, qua proxima via iretur
Lucæ. ca. 18. v. 20. ad cælum, hunc optimum divinæ volũtuntatis interpretem deſignans: Manda-
Eccl. c. 23. ve. 37. ta, inquit, noſti? Sane nihil dulcius quam reſpicere in mandatis Domini. Hunc ipſum divinæ voluntatis internuncium

Abra-

Abrahamus Epuloni commonſtrans: Habent, ait, Moyſen & prophetas: audiant illos. Divinus Paulus: Nolite, inquit, conformari huic ſæculo &c. ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. *Bona* Dei voluntas decalogo comprehenditur, *Beneplacens* conſiliis Euangelicis, *Perfecta* deſiderat à ſe imperata perfici in terra, ſicut in cælo. *Luc. c. 16. ve. 29.*

III. Regula

Hæc à beato Paulo præſcribitur: In omnibus gratias agite, hæc eſt enim voluntas Dei, in Chriſto IESV in omnibus vobis. Primum hîc notatu digniſſimum, In rebus omnibus gratias agendas, etiam turbatiſſimis & maxime improſperis. Pulchre Chryſoſtomus dixit: Paſſus es aliquid mali? ſi velis, malum non eſt: Age Deo gratias, & jam malũ mutaſti in bonum. Hoc animi eſt Philoſophici. Priſci Germani optime liberos inſtruebant, ut ſi quando digitum igne læſiſſent, mox dicerent: Deo gratias. Breve, ſed nobile præceptum. Quicquid demum, mi Chriſtiane, te premat uratve, quicquid affligat, dic centies, dic millies: Deo gratias. Addit Paulus: *Spiritum nolite extinguere.* Suus ſit divinis inſtinctibus locus. Non raro Deus voluntatem ſuam explicat occultis alloquiis, quibus ut vere divinis tunc tuto creditur, cum ſolius Dei gloria ſectanda proponitur. *1. Theſſ c. 5. v. 17. & ſeqq.* *Chryſ. in illũ locum.*

Sed & illud Paulus addidit: *Prophetias nolite ſpernere.* Divini voluminis explanationes, ſacras in templis conciones, præſagas ſidorum hominum admonitiones negligi ab eo minime convenit, qui divinæ voluntati approbare ſe cupit. Qui audire non vult, non vult Dei voluntatē intelligere. Demum præcipit Paulus: *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* Quemadmodum boni numularii monetam adulterinam aut à tinnitu, aut à ſigno & inſcriptione norunt, & rejiciunt: ita nos, quicquid vel tenuem umbram vitii præ ſe fert, abominemur, tanquam divinæ voluntati contrarium.

IV. Regula.

Præter Dei & Eccleſiæ leges, alii quoque divinæ voluntatis interpretes ſunt, maxime in rebus dubiis. Inter hos cenſendi magiſtratus tam politicus quam ſacer, iiq; omnes, qui aliis legitime præſunt: his annumerandi Curiones, Confeſſarii, Majores & Præſides in ſacris familiis. Cum Saulus jam paratus divinæ voluntati parere, quæſiiſſet: Domine, quid me vis facere? non illum Dominus præceptis oneravit, neque illi ſubito ſcientiam omnem infudit, ſed ut diſcipulum
Act.c. ad Ananiam mittens: Surge, inquit, & in-
9.v.7. gredere civitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Ananias Paulo divinæ voluntatis paraphraſtes fideliſſimus fuit, ſicut Cornelio Petrus. Ita vult Deus vo-

voluntatem suam homini explicari ab
homine. Hinc illæ tam crebræ admoni- *Tob .c.*
tiones: Consilium semper à sapiente per- 4.*vers.*
quire: Sine consilio nihil facias, & post 19.
factum non pœnitebis. Anima viri san- *Eccl.c.*
cti enunciat aliquando vera (magis) quā 32.*ve.*
septem circumspectores sedentes in ex- 24.
celso. Et sic in his omnibus deprecare *Eccl.c.*
Dominum, ut dirigat in veritate viam 37.*ve.*
tuam. Ergo cum viro sancto assiduus e- 15.18
sto, quemcunque cognoveris observan- & 19.
tem timorem Dei, &c. Et cor boni con-
silii statue tecum, non est enim tibi a-
liud pluris illo. In omnibus igitur dubi-
is circa voluntatem divinam, à nemine
potius petendum consilium, quam à
Confessariis & Majoribus nostris, qui-
bus aut conscientiam aut omnem vitam
commisimus. Qua in re universe dici
potest: Omnis Dominorum, aut Majo-
rum, aut Præsidum voluntas (peccatum
excipio) Dei voluntas est. Quod ergo
cujusque Dominus, quod Majores aut
Præsides jusserint, non aliter quam cer-
tum divinæ voluntatis interpretamen-
tum est accipiendum. Beatissimus Pau- *Gal. c.*
lus exemplo hîc præit, & Galatis scri- 2.*v.*1.
bens: Deinde, inquit, post annos qua- & 2.
tuordecim iterum ascendi Hierosolymā
cum Barnaba. Quæ caussa itineris tam
longi? *Contuli cum illis Euangelium.* En, Or-
bis concionator per tot annos, tanquam
discipulorum infimus, doctrinam suam
in medium proponit, & primarios A-
posto-

poſtolos illius quaſi judices conſtituit, ut quod illi de ea decernerent ac communi cōſilio improbarēt, adderent, demerentque, id ipſe ſic credendum, ſic docendum ſuſciperet. Magis mirandum quod addit: *Aſcendi autem ſecundum revelationem*. Num qui Paulo revelavit iter hoc ſuſcipiendum, non æque revelare potuit quæ Paulus itinere hoc effecturus? Nimirum vult Deus hominem ab homine doceri. Accedit, quod Paulus Hieroſolyma ierit, ſuper doctrina ſua interrogaturus, non tam quod ipſe de ea dubitarit quam alii. His firmandis conſultiſsimum videbatur, Majores interrogare. Ergo, Videte & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.

Hie, c. 6. verſ. 16.

V. Regula.

Quod ſi conſilium petere, nec tempus permittat nec locus, diſpiciat homo ſecum ipſe, & omnem dubitationem circa notitiam divinæ voluntatis facili negotio ſic poterit explicare. Attendat ſolerter, utrum è duobus, in quibus hæſitat, voluntati propriæ ſit acceptius, quid gratius carnis appetitui, quid exiſtimationi propriæ optabilius. Vbi hoc, quod facile, indagaverit, & ſerio ſecum ſtatuerit actiones ſuas voluntati divinæ penitiſsime conformare, tunc profecto ſecurus eliget illud quod voluntati ſuæ minus acceptum, quod minus gratū carnis appe-

ppetentiæ, quod denique ſplendoris ac
ompæ minus habuerit. Nam illa ele-
ctio ad propriæ voluntatis, ad carnis, ad
xiſtimationis propenſionem, cuivis me-
ito nimis quam ſuſpecta & errori pro-
ima videri debet; at hoc alterum, pro-
livitati ſuæ reluctari, plerumque tutiſ-
imum: Dum non facis vias tuas, inquit *Iſa. ca.*
ſaias, & non invenitur voluntas tua. Sit 58. *v.*
oc exemplo. Ei qui maligno aut frigido 13.
ſt ſtomacho, explorate ſuaderi poteſt
oc modo: Id quod tu maxime appetis,
oc tibi minime conducit; pepones, cu-
umeres, fungi, limaces, potus intempe-
anter frigidus, recentes ab horto fru-
tus, & id genus edulii, gulæ irritamen-
a, plurimum nocent, quæ tamen non
aro cupidiſſime ingeruntur. Idem in re
ropoſita: plerunque quod corporis ſen-
bus tam gratum & ſuave, noxium eſt
piritui, quod humanæ voluntati ſic pla-
et, Deo diſplicet. Mortificate ergo *Coloſſe.*
embra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, *cap.* 3.
rnicationem, immunditiam, libidinē, *verſ.* 5.
oncupiſcentiā malam &c. propter quæ
enit ira Dei. Ergo poſt concupiſcentias *Eccl. c.*
ias nō eas, & à voluntate tua avertere, 18 *ver.*
nonet Siracides) ut ad Dei voluntatem 30.
onvertaris.

Quod ſi quid plane indifferens & adi-
horum ſit, ut ſi duo mendici occurrant
que fortunæ inopes, eleemoſyna tamē
on ſuppetat in utrumque partienda, da
ui volueris, animo divinam voluntatem
exe-

exequendi; non errabis. Quod si res adiaphora majoris sit momenti, consiliis opus & precibus. Si vero de una aliqua pluribusve actionibus suscipiendis penitus non liqueat, quid divinæ voluntatis sit, non facile ulla earũ suscipiatur, dum utcunq; cõstet illas divinæ voluntati non fore contrarias. In omni tali deliberatione plurimum potest Ratio & Conscientia, non mali in incerto consiliarii; qui si paullo velint circumspectius agere, facile pronunciabunt, quid melius sit factu. Fieri autem potest, ut verecundæ conscientiæ homo in talem deveniat labyrinthum, in quo spiritus & caro sic inter se luctentur, ut miser trepidare incipiat, ne forsan divinæ voluntati se opposuerit. Hîc solatio sit, quod nonnunquam est ecclesiastæ. Rem sic explicamus. Concionator pomeridianus videt plerosque omnes suorum auditorum dormientes, turbatur nonnihil tot sibi annuentibus, id tamen tolerabilius videtur, quam si totidem impudenter garriant. Itaque si duo tresve non dormitent, ait ipse secum: Satis id mihi, & est cur pergam: unus pro millibus est. Non aliter ratiocinetur quomodocunque turbatus: Modo duo vigilent oculi *Ratio* & *Voluntas*, modo hi vigiles voluntatem Dei observent, susque deque vertantur alia, ego vero stabo inconcussus, & quamvis divinos nutus nõ proxime assequar, assequi tamen conabor.

VI.

VI. Regula.

Ad explorandam divinam voluntatem plurimum valet, cum Paulo rogare: Domine, quid me vis facere? Hic mos Sanctorum, in rebus dubiis & perplexis confugere ad orationis præsidium, uti olim Moses & Aaron ad fœderis tabernaculum. Et sicuti cum nubes adeo stipatæ coëunt, ut cælum tonare ac mugire incipiat, campanæ in turribus quatiuntur dissipandis nubibus: ita quotiescunq; sol divinæ voluntatis oculis nostris subducitur, ut pæne quid faciendũ sit, ignoremus, proximum est, cælum pulsare precibus. Ita Saulus à subita tẽpestate mediis campis deprehensus exclamat: Domine, quid me vis facere? *Act. c. 9. v. 6.* Hanc precatiunculam sæpius iterandi opportunissimum tempus est, cum epulum cæleste aditur, & Dominicum corpus jam lingua sustinetur, tunc ardenter ingeminandum: Domine, quid me vis facere? Imo sub re divina quotidie, cum Eucharistiam sacerdos supra verticem attollit, hoc omnium ardentissimum votum sit: Domine, quid me vis facere? A viris religiosis votorum formulam sub sacro quotidie recitari consultissimum. Iacobus Laines alter à sancto Ignatio Societatis IESV Præpositus generalis, quot diebus sub sacri finẽ post Centurionis verba (Domine non sum dignus) Christum manu tenens ajebat: *Res gestæ P. Lain.*

bat: Placet Domine quod promisi. Ita quibuscunque aliis, dum cælestis panis in alto monstratur, precandum: Domine sicut vis, ita & ego volo; quod recte statui, non revoco. Hæc quotidiana sui in divinam voluntatem oblatio præclarissima est ad ultimum in morte luctamen dispositio.

Si quis autem multo tempore rogarit Deum quippiam, nec id tamen impetrarit, persuasum sibi habeat, nolle optimum patrem, id à se impetrari, quod tamdiu petivit filius, aut certe velle benignissimum parentem, petentis filii perseverantiam, ad majus præmium exerceri. Nihil hoc dubitationis habet, quin clementissimus Deus frequenter differat postulatam opem, ut constantiores preces, & diuturniorem patientiam copiosius remuneretur. Certe à plurimis hæc talia, velut ab avaris numi, non raro extorquenda sunt. Raras preces & rariorē patientiam à nobis impetraret Deus, nisi hoc tali modo desides urgeret. Adeoque nobis sæpe utilissimum est, diuturnis precibus nihil impetrasse. Nam precum tam prolixarum plerunque majus est emolumentum quam fuisset impetrationis. Et hoc est quod nemini non magnam tranquillitatem adferat, precationes quidem multas, non tamen ratas
2. Reg. iniisse. Rex Hebræus David ut jejunavit,
ca. 12. ut flevit, ut oravit in terra prostratus,
v. 16. antequam nosset Dei voluntatem de
& seq. mori-

moribundo filiolo: at ubi mortuum audiit, agnovit hanc fuisse Dei decretoriã voluntatem ut moreretur. Itaque jam lætior de terra surrexit, lotus & unctus, ingressus est domum Domini, & adoravit. Christus, post trinam deprecationẽ *Matth.*
ad clivum olivarium, de paterna volun- *ca. 26.*
tate jam certus: Dormite jam, inquit, & *ve. 45.*
requiescite. Ita obsecrationem etiam repudiatam quies & animi tranquillitas excipit, vel ob hanc etiam caussam, quod jam longe certius constet quid fieri velit optimus Deus. Heli sacerdos nar- *1. Reg.*
ranti Samueli quam Deus vindictam tã *cap. 3.*
ab ipso patre quam à filiis esset experi- *ve. 18.*
turus, aliud non respondit quam hoc, Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat. Perinde si dixisset: Ingrata narrasti, Samuel, sed quia mihi jam liquet de divina voluntate, narrationem tuam quamvis ingratam benevolus tamen excipio, & agnosco divinos nutus: Ego, meique filii pœnas commeruimus; subibimus pœnas, quando ita visum est divinæ voluntati, cui nefas refragari. Faciat bonus Deus quicquid ipsius sanctissimæ voluntati placuerit: nos servuli, ipse Dominus est: nos varie delinquimus, dominici juris est, punire delicta. Cum Paulum Hierosolyma ab- *Act. c.*
iturum Cæsareenses lacrimis morari *21. ve.*
conarentur, Paulus illis animosissime: *13. &*
Quid facitis, inquit, flentes & affligen- *14.*
tes cor meum? Ego enim non solum al-
E ligari,

ligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini IESV. Et cum ei suadere non possent, quieverunt, dicentes: Domini voluntas fiat. Hæc vera quies animi, post preces irritas, illud unicum precari, Domini voluntas fiat. Et hinc sequitur, ad divinam voluntatem explorandam regula ultima.

VII. Regula.

Nemo mortalium divinam voluntatē certius explorat, quam qui sincerius ad illam in omnibus se conformare desiderat. Hoc desiderium profectò filum est ad omnium labyrinthorum errores extricandos, omnis hinc ambiguitas circa divinam voluntatem tollitur, si quis ignoret quidem, quid velit Deus, aut utrum malit è duobus licitis, ita tamen animo comparatus sit, ut mente sincerissima possit dicere: Domine, si scirem, quid tu hac in re fieri à me velles, ego utique id facerem. Hac sponsione facta, libere, quod volet, faciat; & perturbare se desinat; divinam voluntatem non facile offendet. Hunc talem filium non deserit amantissimus pater, nec à sua voluntate gravius aberrare permittit. Si desit homo, per quem erudiat, Angelum mittit, uti misit Iosepho, in re gravi, quid factu foret optimum, deliberanti: ita tribus ex Oriente Dynastis post divinum infantulum in gramineis cunis adoratum,

eratum; submissus Angelus, qui Herodianas fallacias cavere, & alia in patriam via redire doceret. Sic Abrahami ancillæ Agari; sic innumeris aliis contra errores præsidio missus est aut Angelus; aut vice Angeli fidus homo.

Anno trecentesimo vicesimo quarto, Constantinus Magnus, relicta Roma apud Ilium cæpit urbem condere, sed quia divinæ voluntatis fuit, ut cœptum opus omitteret, & Byzantium in Thracia ædificaret, diverse Deus monuit, nã, ut Beda & Glicas memorant, omne instrumentum fabrile secundum noctem in altero littore repertum est, occulta vi transportatum. Ibidem aquila, quod Zonaras refert, cæmentariorum amussim sustulit & apud Byzantium ex unguibus dimisit. Ita Deus voluntatis suæ notitiam non negat sincere petentibus. *Benignus est spiritus sapientiæ* hujus altissimæ, & omnibus sese quam liberalissime impertitur. Adest Deus *omnibus exquirentibus se in veritate*, & voluntatẽ suã tam mirabili quam suavi magisterio explicat iis omnibus, qui vera submissione se hîc discipulos gerunt. Voluntatem Dei optime nosse discimus faciendo.

Vide Cas. Baron. tom. 3. Anno 324.

Sap. c. 1. v. 6.

Eccl. c. 2. v. 13.

CAPUT V.

Quotuplex Dei voluntas, & quibus potissimũ in rebus, illa sibi conformari velit nostram.

CYprianus, vir & eloquentissimus & sanctissimus, Carthaginiensis præ-

Cypri. tract. de orat. domin. habetur inter indubitata ipsius scripta.

præſul, conſtantiſsimus martyr, per ſynopſin complexus eſt, quid præcipue à ſui cultoribus exigat voluntas divina. Verba Cypriano digna, & auro prorſus exaranda ſunt. Et utinam hæc omnium Chriſtianorum templis & ædibus, utinam & pectoribus inſcribantur, velut compendium vitæ ac perfectionis Chriſtianæ. Placet ea in numeros digerere; hæc ſunt.

Voluntas Dei, quam Chriſtus docuit & fecit, eſt

1. Humilitas in converſatione.
2. Stabilitas in fide.
3. Verecundia in verbis.
4. In factis juſtitia.
5. In operibus miſericordia.
6. In moribus diſciplina.
7. Injuriam facere non poſſe.
8. Factam tolerare poſſe.
9. Cum fratribus pacem tenere.
10. Deum toto corde diligere.
11. Amare in illo quod pater eſt.
12. Timere quod Deus eſt.
13. Chriſto nihil præponere, quia nec nobis ille quidquam præpoſuit.
14. Charitati ejus inſeparabiliter adhærere.
15. Cruci ejus fortiter ac fidenter aſſiſtere.
16. Quando de ejus nomine & honore certamen eſt, exhibere in ſermone conſtantiã, qua confitemur; in queſtione fiduciam

ſiduciam, qua congrèdimur; in morte perſeverantiam, qua coronamur. Hoc eſt, cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt, præceptum Dei facere, hoc eſt, voluntatem patris adimplere.

I. Ex his ſingulariter ſeptimum, octavum, nonum atque decimum documētum altiore mente reponendum: Injuriam facere non poſſe: Factam tolerare poſſe: Cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere. Hîc nos miſeri ſæpe graviter hallucinamur. Voluntatem Dei munerantem & beneficiis cumulantem affectu proniſſimo recipimus; at caſtigantem, velut non Dei voluntatem, averſamur, tanquam ſi homines in noſtram ſalutem & nomen peſſime animati, neſciente Deo aut certe non jubente, conſilium ceperint, quo nos penitus delerent, aut graviter vexarent. Cæcitas & inſania manifeſta. Grata tantum & nobis commoda ſubmitti cælitus putamus? imo triſtia etiam & incommoda: nec quidquam omnino in hac grandi machina geritur, turbatur, miſcetur (dempto peccato) cujus non cauſſa & origo à prima illa cauſſa. Hie- *Threnor. c.*
remias lacrimans: Quis eſt iſte, inquit, *3. v.*
qui dixit ut fieret Domino non jubente? *37. &*
Ex ore Altiſsimi non egredientur nec *ſeqq.*
bona nec mala? Quid murmuravit ho- *Hoc eſt*
mo vivens, vir pro peccatis ſuis? Quam *pro pec-*
hoc ſtupidi atque impudentis hominis *catorū*
eſt, credere quidquam eſſe quod Deus *ſuppli-*
aut *cio.*

aut non immittat, aut certe non permittat. Clarissime Cassianus : Credere inconcussa fide nos convenit: nihil fine Deo prorsus in hoc mundo geri. Aut enim voluntate ejus, aut permissu agi universa fatendum est.

Cassia. coll. 3. c. 20.

Vetustas gigantes fabulata est, qui divos deturbare aggressi de sua arce. Mittamus fabulas : Vos queruli, vos ii estis. Si enim mala omnia, quæ hîc premunt, non permissa solum à Deo, sed immissa, vos qui fremitis, qui repugnatis, quid aliud quam sceptrum illi (quantum in vobis est) eripitis, & arbitrium regnandi? Creata omnia parent non invita, & obaudiunt supremæ illi legi; nobilissimū rerum homo, solus in conditorem suum calces jacit, & resistit. Quid frustra indignamur? omnes clades à Deo sunt, omnes, omnes. Quod ibi labes terræ oppida aliquot absorpsit, à Dei providentia est: quod alibi pestis multa millia hominum demessuit, ab ista est: quod cædes, bellum, tyrannis, & hîc & istic, ab eadem ista est. Sed omissis publicis : Quod iste tuus adversarius, mi homo, partem tibi bonorum rapiat, ille famam inficiat, hic modis aliis te lædat, à Deo est hoc omne, non permittente solum, sed etiam immittente in te divinitus, ut id probe noris, divinitus hæc omnia immittuntur.

Ergo voluntas divina, non hoc tantum à nobis postulat, ut ab inferenda aliis

liis injuria tam alieni ſimus, tanquam ſi non inferre ullam poſsimus, ſed vult etiam illatas ab aliis injurias ita toleremus, ut pacem cum omnibus ſervemus, etſi non itidem illi nobiſcum. Sed ut exactius capiamus divinæ voluntatis arcana, illud cujus ſupra meminimus breviter explicandum.

II. Voluntas Dei Theologis duplex eſt, una *Signi*, qua Deus præcipit, prohibet, permittit, ſuadet, operatur aliquid, & hanc ſuis legibus ac præceptis declarat: altera *Beneplaciti*, qua deſtinatum quid uſquequaque vult fieri, vel cum conditione, vel ſine illa. Angelis & hominibus æternam felicitatem voluit impertiri, ea tamen conditione & lege, ſi ipſi non obſiſterent ſuo arbitrio. Alia vult Deus ſine ulla adjunctione. uti voluit cælum terramque condere, ita vult eſſe perpetuum ordinem Orbis totius & gubernationem, qua cuncta diſponit ſapientiſsime. Huic Dei voluntati nemo poteſt obſiſtere; nullas illa leges patitur, nihil quicquam alieno facit imperio, nulli paret. Ipſe Deus per Iſaiam id affirmans: Conſilium, inquit, meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet. Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunque volui. Nos autem viles ſervuli, velimus nolimus, quicquid ex alto in nos Deus decreverit, non poſſumus non ferre. Omnes cum ærumnis

Iſ. c. 46. v. 10. & c. 55. v. 11.

plurimis copulati sumus: aliorum aurea catena est & laxa, aliorum arcta & sordida. Sed quid refert? eadem custodia universos circumdedit: alligatique sunt etiam qui alligaverunt. Omnis vita servitium est, imo & supplicium est omnis vita. Assuescendum itaque huic conditioni, & quam minime de illa querendū. Hîc illud ingenti solatio est, scire, sic Deum velle, ita Deo placere, & neminem esse qui divinæ possit resistere voluntati. Mardochæus hoc ipsum proclamans: Domine, inquit, Domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est, qui tuæ possit resistere voluntati. Hoc Augustinus excellenter declarans: Hæc, inquit, sunt magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, & tam sapienter exquisita, ut cum angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset, etiam per eandē creaturæ voluntatem, qua factum est quod creator noluit, impleret ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquā summe bonus. Quamvis igitur impii divinæ obnitantur voluntati, suam tamen Deus ex illismet perficit voluntatem, & illorum voluntate pessima optime utitur.

Esther c. 13. vers 9.

Aug. tom. 3. Enchir. c. 100. ad Laurent.

E dictis liquet, quomodo Deus omnibus velit salutem, eam tamen non omnes assequantur, quia conditioni latæ non obtemperant, præceptis divinis rebelles. Quibus severe vaticinatus Servator:

vator : Non omnis, inquit, qui dicit mi- *Matth*
hi, Domine, Dñe, intrabit in regnũ cælo- *c.19.*
rũ, ſed qui facit voluntatem Patris mei *v. 17.*
qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum
cælorum. Qui ſapit, in divinam volun-
tatem totus mature tranſit.

III. Quæ cum ita ſint, nihil rectius
aut præſtabilius facere poſſumus, quam
ſi noſtram divinæ voluntati penitiſſime
ſubmittamus & accommodemus, dica-
muſque cum Heli ſacerdote : Dominus *1.Reg.*
eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. *c.3. v. 18.*
Cum Ioabo duce: Dominus faciat, quod *2.Reg.*
bonum eſt in conſpectu ſuo. Cum Davi- *c.10.*
de rege : Si dixerit mihi Dominus, Non *v. 12.*
places ; præſto ſum, faciat quod bonum *2.Reg.*
eſt coram ſe. Cum Iuda Machabæo: Sic- *c.15.*
ut voluntas fuerit in cælo, ſic fiat. Cum *v. 26.*
Chriſto Servatore : Pater mi, ſi non po- *1. Mach.*
teſt hic calix tranſire niſi bibam illum, *c. 3. v.*
fiat voluntas tua. Quod ſi filius fuit tam *60.*
obſequens, ut patris exequeretur volun- *Matt.*
tatem pleniſſime, Nam, Deſcendi de *c.26.*
cælo, inquit, non ut faciam voluntatem *v. 42.*
meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me : *Ioan.*
Si hoc à filio exigebatur, quanto minus *c.6. v.*
ſervos abnuere imperium fas eſt? Æquiſ- *38.*
ſimum prorſus cenſeamus, ut homini
placeat, quicquid ab omni ævo placuit
Deo. Miles in caſtris, audito viæ ſigno,
vaſa colligit; audito pugnæ, deponit, &
arma ſumit, animo, manu, oculis, pa-
ratus ad omnem nutum, & intentus. Idē
nobis ſit, & in hac militia ſequamur a-

lacres & pleno gradu, quocunque vocantem Imperatorem noſtrũ. Quicquid evenerit, feramus, non patientes tantum, ſed etiam volentes, omnemque temporum difficultatem ſciamus legem eſſe naturæ. Et ut bonus miles fert vulnera, enumerat cicatrices, & tranſverberatus telis amat eum, pro quo cadit, Imperatorem: ſic in animo habeamus illud vetus præceptum: DEVM SEQVERE. Quiſquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad juſſa nihilominus. Quæ autem dementia eſt, potius trahi quam ſequi? quæ ſtultitia & ignorantia conditionis ſuæ, dolere, quod aliquid tibi incidit durius; aut mirari, aut indigne ferre ea, quæ tam bonis accidunt quam malis? morbos, dico, funera, debilitates, & cetera ex tranſverſo in vitam humanã incurrentia. Quicquid ex univerſi conſtitutione patiendum eſt, magno excipiatur animo. Ad hoc ſacramentũ adacti ſumus, ferre mortalia; nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno, certe ad regnum nati ſumus: Deo parere, libertas eſt.

Seneca l. de vita beata cap. 15.

Diximus, qua ratione in divinæ voluntatis notitiam veniendum. At illam noſſe non ſatis eſt: ſuam illi arctiſſime conjungere oportet. Quibus autẽ hæc conjunctio conſtet, libro ſequenti exponemus.

Imagi-

Imaginis sequentis brevis explicatio.

Divinam voluntatem agnovisse parum est, nisi agnitam amplectamur. Hoc ad clivum Olivarum Christus nos docuit, ubi crucem & calicem Passionis amarissimum sic amplexus est: Pater, non mea, sed tua voluntas fiat. Cor Dei, seu Voluntas & Providentia divina illud assidue nobis ingerit: EGO TIBI, TV MIHI. *Ego tibi in omnibus providendo, Tu mihi in omnibus serviendo. Quid hic aliud voluntas humana respondeat, quam illud regium?* FIAT, FIAT. *At deserenda est voluptas?* FIAT, FIAT. *At jactura pecuniæ facienda?* FIAT, FIAT. *At damnum famæ perferendum?* FIAT, FIAT. *At adversa plurima sunt toleranda?* FIAT, FIAT. *At denique & moriendum est?* FIAT, FIAT *quando, & qua ratione Deo placuerit. Idem hoc nobis repræsentat Heliotropium, quod explicato rectoque vultu totum solem excipit, & quoquo sese sol egerit, eo & suum caput flos ille convertit, seu serenus, seu nubilus sit dies. Idem & humana faciat voluntas, & quo Divinæ voluntatis nutus evocat, eo eat, currat, volet. Vis nunquam errare? Divinam Voluntatem semper sequere.*

LIBER

CONFORMATIO CVM DIVINÂ VOLVNTATE.
Ego tibi
Tu mihi
Fiat
Fiat
Non mea, ſed tua voluntas fiat.
Luc. 22. V. 24.

LIBER SECVNDVS. DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMATIONE.

CAPVT I.

Ingressus ad conformationem humanæ voluntatis cum divina.

FVit olim magni nominis Theologus, qui octennium ipsum assiduis precibus Deum obsecravit, hominem sibi monstraret, à quo viam doceretur ad cælum compendiosissimam. Eo igitur die, quo hujus hominis alloquendi desiderio maximo tenebatur, nec aliud mallet quam videre magistrum tã arcanæ veritatis, vocem cælitus allatam audire sibi visus, quæ sic moneret: Exi foras ad templi vestibulum, & qualem quæris, reperies hominem. Prodiit ergo in publicum, & ad ædis sacræ limina mendicum invenit tibiis ulcerosis, & multo pure fluentibus; vestis mendici vix trium obolorum erat. Huic Theologus candidum precatus est & prosperũ mane. Cui mẽdicus: Non memini, ait, me unquam habuisse adversum. Hîc litteratus ille, primam salutationem velut correcturus: Eja, inquit, fortunatum te reddat

reddat Deus: At ego, inquit mendicabulum, infortunatus nunquam fui. Obſtupuit ad hanc vocē Theologus, ſed ne forſan erraſſet audiendo, votum ſuum repetens, ſed paullo aliis verbis: Ecquid ais, inquit, felicem eſſe te jubeo. Mox iterum mendicus: Nunquam, ait, infelix fui. Theologus argutari credens dicacem mendiculum, & ut hominis ingenium experiretur: Eveniant, inquit, volo tibi quæ optas, atque id fiat. Non eſt, ait iſte, quod hîc querar: Omnia fiunt ut volo; quamvis fortunæ mea conſilia non applicem. At doctor ille denuo ſalutans an valedicens: Servet te Deus, inquit, vir bone, ſi quidem fortunam oderis. Sed dic obſecro, tune ſolus inter calamitoſos mortales beatus? Iob ergo falſus, qui aſſerit: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis. & quomodo tu ſolus evaſiſti omnes malos dies? non ſatis aſſequor animi tui ſenſa. Ad quæ mendicus: Sic eſt, mi Domine, ut dixi. Optanti mane proſperum, negavi me unquam habuiſſe improſperū. Sorte mea, quam mihi Deus hîc aſſignavit, contentiſſimus ſum. Non egere felicitate, felicitas mea eſt. Monſtra illa, Fortuna & Infortunium neminem lædunt niſi volentem, aut certe timentem lædi: Nec ego unquam fortunæ ſupplico, ſed Patri cæleſti, qui rerum omnium eventus gubernat. Ita me nunquam infelicem fuiſſe

fuisse ajo, ut cui omnia ex voto cadunt. Quod si fame urgear, Deum providissimum patrem ob id laudo. Si frigus me urat, si nimbus in me ruat, si aliis cælum injuriis me impetat, Deum æque laudo: cum aliis ludibrio sum, Deum non minus laudo. Nam certus sum, horum omnium auctorem esse Deum, nec posse non esse optimum quod Deus facit. Idcirco quicquid Deus vel tribuit, vel evenire permittit, gratum sit an ingratum, dulce an amarum, juxta habeo, nam hæc omnia velut de manu parentis optimi lætus accepto, & hoc unum volo, quod vult Deus; ita omnia fiunt ut volo. Miser est, qui fortunam aliquid in se posse credit, & is demum vere infelix est, qui nescio quam felicitatem in hoc Orbe somniat. Hæc vera est felicitas in hac vita, soli voluntati divinæ quam tenacissime inhærere. Dei voluntas, optima, rectissima voluntas, quæ nõ rectior fieri, nec mala esse potest, hæc de omnibus judicat, de hac nulla. Vt hanc sequar, meum ego studium omne confero, in hanc unam curam tota mente incumbo, ut quicquid vult Deus, hoc & ego nunquam non velim. Ea de caussa, nequaquam infelicem me censeo, quando meam omnem voluntatem sic integre in divinam transfudi, ut apud me non aliud *Velle* sit aut *Nolle*, quam quod Deus vult aut non vult. Itane vero, inquit Theologus, tu ista ex animi tui sententia pro-

profers? Sed dic, obſecro, eademne tibi mens eſſet, ſi te Deus ad inferos ſtatuiſſet præcipitare? Cui prompte mendicus: Me, inquit, ille ad inferos præcipitare? ad inferos ille? At ſcias duo mihi eſſe brachia miri roboris, his ego illum arctiſsime ſtringerem complexu inſolubili. Vnum brachium eſt, ſubjectiſsima Humilitas per ſui oblationem: alterum Charitas ſinceriſsima per Dei dilectionem. His ego me brachiis Deo ſic innecterem, ut quocunque ablegarer, illuc eum una mecum traherem. Et ſane multo foret optatius, extra cælum eſſe cum Deo, quam in cælo ſine illo. Theologus ad has voces attonitus, cum animo ſuo cogitare cœpit, hanc illam eſſe compendioſiſsimam ſemitam ad Deum. Sed libuit ulterius ſciſcitari, & ſapientiam in domo tam incommoda habitantem elicere in apertum: Et unde tu, inquit, huc adveniſti? A Deo veni, reſpondit mendicus. Cui Theologus iterum: Et ubinam locorum, inquit, reperiſti Deum? Vbi res creatas omnes, ait iſte, deſerui. Theologus denuo: Vbi vero, ait, Deum reliquiſti? Subjecit pauper: In mentibus puris, ac bonæ voluntatis. Ecquid tandem hominis es? ait Theologus. Mox alter: Quiſquis ſim, inquit, ſorte mea tam contentus ſum, ut eam cum omniũ Regum opulentiis non commutaverim. Rex eſt, quiſquis ſibimet novit imperare. Ergone te regem credam? inquit alter,

ter, ubi regnum tuum? illic, ait mendicus, & simul digito cælum monstravit: Rex est, cui regnum illud in alto certis chirographis transscriptũ est. Denique Theologus finẽ facturus quæstionibus: Quis ista, inquit, te docuit, quis hunc tibi animum injecit? Respondit alter, Dicam domine: totos ego dies sileo, & jam vel precibus vel piis cogitationibus vaco, & hoc unice curo ut Deo semper sim conjunctissimus. Conjunctio & familiaritas cum Deo divinaque voluntate docet hæc omnia. Plura quærere volebat Theologus, sed in aliud tempus id differendum ratus, in præsenti valedixit. Dum abit, multa secum cogitans: En, ajebat ipse sibi, doctorem reperisti rectissimæ ad Deum viæ. Quam vere Augustinus: Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi volutamur in carne & sanguine? Hoc est quod Christus gratias agens: Confiteor, inquit, tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Vere sub sordido pallio sæpe magna latet sapientia. Et quis tantum divinæ eruditionis quærat in homine tam abjecto, quis credat tantum spiritus recõdi in tam illitterata simplicitate? En, illa duo brachia roboris invicti, *Oblatio sui*, &, *Dilectio Dei*. hæc Deum quocunque lubuerit trahunt. His brachiis Deus quam arctissime se stringi per-

Aug. l. 8. Cõfess. cap. 8. initio.

Matth. c. 11. v. 25.

permittit, alios refugit attactus.

Rei narratæ fides sit penes auctorem; Is est Ioann. Taulerus, è S. Dominici famila, in suis institut. mihi pag. 109. Fuit hic concionator insignis & piissimus ut de eo Bellar. in scriptor. Eccle. Vixit Anno 1350.

CAPVT II.

Quæ voluntas Hominis ad hanc cum Dei voluntate conformationem sit maxime idonea.

VT Assuero regi pararentur virgines, ex omnibus regni provinciis lectissimæ adducebantur in Susan metropolim. His annus erat in uno corporis cultu transigendus. Et quæ non lotiones, frictiones, polituræ, unctiones adhibebantur? Quantum cerussæ, purpurissi, stibii, aliorumque pigmentorum exhauriebatur concinnādæ formæ? Tanti erat regiis oculis placere. Et humana voluntas ab omni ornatu imparata, vel ut rusticana mulier ex agro, in summ regis amplexus ruere non vereatur? V ergo norit hominis voluntas, divinis oculis tum demum se placituram, si nor tantum minimos etiam nævulos conetur abstergere, sed ea sibi ornament comparare, quæ divinam voluntaten invitent ad hoc cum ea connubium.

Igitur ordini servando, & vitand obscuritati, ita rem distinguimus, ut su voluntati nomina tanquam titulos affig nemus, è quibus discat qua præparatio

n

ne sit opus ad hanc cum divina voluntate conformationem. Et quemadmodũ herus novum famulum in suas ædes admissurus multa paciscitur, & : Volo, inquit, ut non sit fabulator, non nugigerulus, non lusor, non rixosus, non ebriosus; cumprimis vero sit diligens, sit fidelis. sit obsequens. Hoc jus heri est, ejuscemodi leges sancire famulis. Et cur Deo humanam voluntatem in amicitiã admissuro, non idem juris sit? Quocirca sciat voluntas hominis, jam aliis sibi legibus vivendum, præcipue istis.

I. *Voluntas Insons* sit. Hoc cumprimis exigitur. delicatus è cælo sponsus est, sordes & odit, & arcet. Voluntas illi copulanda oderit etiam necesse est omne genus sordium: & ita quidem ut non tantum avaritiæ non studeat, luxuriæ non indulgeat, iracundiæ non obediat, sed etiã si quid propensionis & affectus sentiat ad hæc inquinamenta, id omne in se viriliter expugnet, nec tantum nolit obscæna cogitare, sed etiam velit castissima quæque meditari. Sed sermo nobis non est de iis quæ nemini non clara sunt. Aliud est miræ subtilitatis, sed & maximæ celeritatis vitium, Invidia. Hîc voluntas insons sit, & ab hac lue immunem se præstet. Voluntas ad divinam conformanda sine omni livore sit; non invidia alienæ felicitatis tangatur, nec prematur suæ. Nam qui Deo vere conjunctus est, videt quidem alios gratia &

opibus florere, non tamen invidet, ſed ad Deum verſus: O Domine, inquit, vis illum aut iſtum ad opulentiam, ad honores evehi, me contemptim neglecto? Non repugno, mi Deus, nec ejus rei cauſſam à te poſtulo. Mihi ſatis cauſſarum, mihi rationum abunde ſatis eſt, tua una atq; unica voluntas. Certiſsimus enim ſum, niſi tu id permitteres, & quidem meo bono, non fieret, nec id ullus hominum impetraret, quod te annuente, nullo negotio, & forte pauculis verbis confectũ eſt. Sed & in ceteris, ſcio, tuo fit permiſſu, mi Domine, ut iſte me ſic allatret, ille me ſic tractet, hic ita exagitet me, nunquam illos, quod ſciam, læſi; verum in tua voluntate ſatis ad hoc reſponſi reperio: Tu hæc permiſiſti, tu juſsiſti: ſint ergo illi Semei, ſim ego David, ſi tibi ſic viſum eſt, mi Deus.

Sanctiſſimus ille Antiochenus antiſtes & martyr Ignatius: Frumentum Chriſti ſum, inquit, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus inveniar. Ita nimirum nos Deus menſæ ſuæ præparat dominicum panem. Quid ergo habemus contra homines queri? molares lapides ſunt qui nos velut offuſum triticũ commolunt. Vt hoc altius in animum demittamus, conſultiſſimum eſt, ſingulis horis aliquoties animum erigere ad Deum, repetitis precatiunculis: *Benedictus Deus in æternum. Domine quid me vis facere? Fiat voluntas tua.* Hæc prima voluntatis

Vide Horologium Angli Tutelas Hora II. diei.

tatis humanæ præparatio eſt, puram eſſe à nævis, præſertim ab omni ſimultate ac invidentia. Sed præterea requiritur.

I I. *Voluntas Tolerans.* Cum quis rebus adverſis agitatur, omne præſidium à patientia petat, dicatque ſereno animo: Hoc omne à Deo eſt, quicquid patior; ſed eſt à Deo per hanc occaſionem, per iſtum hominem, per illam cauſſam in me immiſſum. Et hujus quidem rei tam certus ſum, atque vivere me ſcio. Hîc plurimis aqua hæret, qui non ea fide in Deum pollent, ut ſibi certo perſuadeant, tam adverſa & omnes malignos eventus à Deo eſſe, quam proſpera & optatiſsimos ſucceſſus. Si hoc certum haberemus, quod in ſe certiſſimum, non facile quidquam impatienti aut dejecto animo ferremus, nec toties illis vocibus urgendi eſſemus: *Vos modicæ fidei.* At vero adverſa omnia à Deo, per quemcumque tandem, ad nos derivari, Chriſtus ſic demonſtrans: Nonne duo paſſeres, inquit, *Matt.* aſſe veneunt, & unus ex illis non cadet *c.10.* ſuper terram ſine Patre veſtro. Idem re- *v. 29.* petens: Nonne quinque paſſeres vene- *&* unt dipondio, inquit, & unus ex illis non *Luc. c.* eſt in oblivione coram Deo? Sed & ca- *12. v. 6.* pilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis vos. Itane Deus cum paſſerculo in terram cadit? certe voluntas Dei, quippeni Deus ipſe? qui ſicut in

rebus creatis omnibus assiduè operatur, ita cum pisce natat, ita cum ave volat, cum angue serpit, cum quadrupede incedit; non deserit Deus ea quæ condidit. Licet ergo toties tot alaudarũ millia cassibus simul irretiantur, harum tamen nulla & nec minima quidem alaudula sine voluntate Dei capitur: *una ex illis non cadit super terram sine Patre cælesti.* Quod autem providentissimam Dei voluntatem attinet, eadem & aquilæ, & passerculi, & hominis est ratio. Si erga avicularum nulla in aucupatoriam areã delabitur sine Dei voluntate, & tu homo ad Conditoris imaginem factus, Regni futurus hæres, te ullis adversis exerceri, te injuria, te damnis, te tristitia, credis affici, Deo non singulariter volente? Vt autem exactius hoc ipsum caperemus, nec temere unquam diceremus, rerum animatarum duntaxat Deo hanc curam esse, addidit Servator: Omnes capilli capitis vestri numerati sunt. Quis hominum unquam capillorum suorum numerum inire potuit? Deus in numerato habet tam omnium quam unius hominis, & nolente Deo nullus subtrahetur. Quotiescunque igitur in rebus adversis patientiam abjicimus, male aliis imprecamur, modo huic, modo illi culpam impingimus, & velut è plaustro convitia ferimus, maximum Fidei defectum in nobis aperimus; nimirum illorum, quæ nos mala vocamus, Deum au-

ctorem

ctorem facere veremur fallaci pietate.

Fuit, cum in mari solus Ioannes, ceteris discipulis id ignorantibus, agnosceret Dominum diceretque: Dominus est. Plurimi sunt qui inter rerum turbatarũ fluctus non agnoscant turbati maris auctorem Deum, sed in eos, quos hostes putant, acerrime stomachantes: Ille semissis homo, ajunt, ille nebulo, hic furcifer, iste tenebrio, illud flagitium hominis, hoc mihi malum fabricavit; ab illo bipedum nequissimo hæc in me cusa est faba. At longe aliter loqui assuevit *Voluntas Tolerans*. Hoc omne malum, inquit, à Deo est: Deus me castigat meritissimo: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Sed progrediamur.

III. *Voluntas Hilaris*. Hæc hominem sic instruit ut tam victu quam ceteris omnibus, que quotidie velut è manu Dei accipit, sit contentissimus. Hic talis homo: Mi Domine, inquit, satis est quicquid mihi das, etsi avaritiæ meæ id subinde parum videatur; nec istud quidem ullo modo sum meritus; tu nimis in me liberalis es: ego equidem vel aëre quem haurio, indignum me sentio.

Nunquam queri solet divinæ voluntatis studiosus; nemo audierit ex illo talia: Vix ego victum mihi comparo; alii lautissime vivunt, & nec dimidium mei laboris suscipiunt; parum serunt & amplissimas colligunt segetes. Optime olim Venusinus vates quæsiit:

Horat. lib. I. sat. I. *Qui fit Mecænas, ut nemo quam sibi sortẽ*
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequẽtes?

Hinc est, mi poeta, hinc est, quod divinæ voluntati tam ægre acquiescamus. Cupiditas nostra in alia atque alia, & sæpe in longinqua fertur, nec est finis concupiscendi. Cum vero concupita non obtinemus, in querelas & murmura solvimur. Angustus animus est quem tantopere delectant terrena.

Heliotropium nobis assidue ante oculos versetur, de quo eleganter Plinius: Heliotropii miraculum, inquit, sæpius diximus, cũ sole se circumagentis, etiã nubilo die: tantus sideris amor est. Noctu vero velut ejus desiderio contrahit cæruleum florem. (Plin. l. 22. hist. Nat. c. 21.) Nota, mi homo, heliotropium etiam nubilo die circumagere se cum sole, amore solis. Sol noster, voluntas Dei est: hæc nobis non semper extra nubem illucet, serenis turbidi dies miscentur, quos pluviæ, venti, grandines infestant. Nemo Christianorum est, qui non sæpius sentiat hanc cæli gravitatem & turbulentas tempestates. At nos instar heliotropii cum sole nostro, cum divina voluntate nosipsos circumagamus diebus etiam nubilis; tantus sit nostri sideris illius amor. Et sane nulla nobis unquam tranquillitas obtinget, innumera hîc illic displicebunt, à nulla re satisfiet, nunquam forte nostra contenti erimus, omnia deesse videbuntur,

etsi

etsi adsint omnia: nunquam extra metum, frequenter oppressi tædio, perturbati, pusillanimes, pleni querelarum & livoris, nunquam non miseri erimus, quamdiu non ad hunc solem, divinam voluntatem nos circumegerimus, ut heliotropium. Fixissimis & inconnivis oculis sol iste nobis assidue aspiciendus est quocunque se vertat, hoc unicum in animo semper volutandum: Ita Deo placet, ita & mihi: vitæ mortisque regula mihi est unica Dei voluntas: Sicut Domino placuit, ita factum est, ita fiet, sit nomen Domini benedictum. Nunc quidem sol noster nube abditur, sed brevi lætum os exeret extra hanc nubem mœroris. Vide omnium sæculorum decursus, variosque rerum eventus non raro nubilos post serena principia, sæpe serenos post initia nubila. Sic igitur nos comparemus, ut ante omnem eventum nihil magis velimus quam sequi divinã voluntatem. Ex Hebræis olim litteratus quispiam, verbis certe promptissimus, Christo se traditurus: Magister, inquit, *Matt.*
sequar te quocunque ieris. Ita nos qua *cap. 8.*
verbis qua factis promptissimi ad omnẽ *v. 19.*
divinæ voluntatis nutum, sequamur quocunque ierit.

IV. *Voluntas Longanimis.* Pleraque omnia nostra corrumpimus longanimitatis defectu. Israelis populus Mosis in monte moras pertæsus ad idola se vertit, & vitulum aureum pro Deo sibi statuit,

Luc.c. 24. v. 12. emanſionē nimis diuturnam cauſſatus. Ita duo illi viatores Emmauntem tendentes : Et nunc, ajunt, ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt. Eſt, ô viri boni, dies tertia, ſed nunquid hæc tertia dies jam abiit, an nihil temporis ſuper eſt reviviſcendi; ſiccine omnis veſtra longanimitas conſumpta? O non longanimes! ſi dies hæc tertia tranſiiſſet, ſi quarta vel quinta jam adveniſſet, videremini cum ratione deſpondere animum. At cum tertiam hanc diem necdum ad veſperem deduxeritis, quid eſt quod de redivivo Domino tam præpropere diffiditis? Ad vota noſtra nimis quam præproperi ſumus, & niſi mox fiat quod cupimus, omnem ſpem noſtram in impatientiam aut etiam deſperationem præcipitamus. Longe aliter Deus: Miſerator & miſericors dominus, longanimis, & multum miſericors. Nec vult perire animam, ſed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt. Avarus ſeſtertium bis terve manu verſat, dum expendat, ſic Deus ad pœnas tardus quaſi retractat, antequam decretoria ſententia feriat, & in gehennam mittat ac ſupplicia.

Pſal. 102. verſ. 8. 2. Reg. ca. 14. v. 14.

Nos, & modicæ fidei, & curtæ ſpei, ſi quid à Deo bis terve petierimus, nec impetremus, ſpem omnem abjicimus, & more mendicorum, qui ſi ante domum clamore aut pulſu ſtipem aliquoties rogarint, nec auditi fuerint, dicunt: Nemo

no est domi. Pulsate, ignavi, pulsate: pulsantibus panditur hoc ostium. Quam in rebus aliis obstinatæ sæpe longanimitatis sumus! sunt qui officium aliquot annis ambiant, & non raro frustra. Pinguior hæreditas quam summa patientia expectatur? & ne moras nimium sentiat hæres, temporis velocitate se solatur. Nos tamen ordinationi divinæ metas figimus, & tempus præscribimus; nimium nobis cunctatur in morbis opitulatrix Dei manus; vociferamur: Et quando tandem Domine, cur moraris? quid differs opem? quamdiu supplicandum? tot jam annis clamo, nec exaudis. Nisi Domine succurras hoc anno, precari desinam, & actum putabo. In hoc certe non absimiles sumus Bethuliæ civibus, *Judith* qui: Contestamur, ajunt, hodie cælum *cap. 7.* & terram &c. ut jam tradatis civitatem *v. 17.* in manu militiæ Holofernis, ut sit finis *23. & seqq.* noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. O minime longanimes! itane rebus omnibus desperatis civitas tradenda hosti? an nullum è cælo auxilium sperandum? Hanc civium extinctam longanimitatem non modice fovit Ozias sacerdos, qui lacrimis infusus: Æquo animo estote fratres, inquit, & hos quinque dies expectemus misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriã nomini suo. Si autem transactis quinq; diebus, non venerit adjutorium, faciemus

mus hæc verba quæ locuti estis. O mi Ozia, ô sacerdos, quam hîc non altum sapis supra vulgus! Siccine vos tempus Deo admetiri, & ferendæ opis constituere diem? adeone omnis apud vos nõ extincta tantum sed & sepulta est longanimitas? Non tulit hoc generosissima Iudith, & accersitis presbyteris: Quod est hoc verbum, inquit, in quo consentit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adjutorium? Et qui estis vos qui tentatis Dominum? non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Quid ergo faciendum suades ô Iudith? Dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum cito misericordiam suam, expectemus humiles consolationem ejus. Hac sane ratione Longanimis voluntas sic Deo conjungit hominem, ut quantũcunque afflictus, dicat tamen: Secundum voluntatem tuam, ô Deus, sic facias mecum misericordiam tuam: ô Domine et si decem annis, etsi viginti aut triginta, etsi annis quinquaginta ad te clamavero, clamare tamen non cessabo, nullos tibi terminos figo: & quamvis scirem me penitus à te non audiendum, id me tamen fides docet infallibilis, me vacuum à te non dimittendum; si neges peti-

Iudith. c.8. à v. 10. ad 20.

petita, dabis meliora. Itaque si moram feceris, expectabo te, quia veniens venies, & non tardabis. *Abac. cap. 2. vers. 3.*

V. *Voluntas Ardens.* Hæc in eo consistit ut non tantum velit aut nolit, quod vult Deus aut non vult, sed propter hoc ipsum Dei *Nolle* aut *Velle*, illud respuat, istud admittat, ardenti studio, nec ullam aliam habeat caussam hoc agendi; hoc omittendi quam divinum beneplacitum. Hominem hac voluntate præditũ si quis interroget, cur istud nolit, hoc velit, non aliud se caussæ habere respondebit, quã quod Deum id nolle, & velle istud comperiat. Amo, inquit Bernardus, quia amo, & amo ut amem, amor enim est qui amatur. Augustini monitum est: Oportet nos in eundem affectum transire, ut sicut Deus omnia voluit esse propter seipsum, ita nos quoque nec nosipsos nec aliud esse velimus, nisi propter Deũ & ipsius voluntatem. Neque aliter Epictetus: Quid vero est, inquit, dedere se Deo? Vt quod ille voluerit, & ipse velit, & quod ille noluerit, nec ipse velit. Quî ergo istud fiet? Quomodo fieret aliter, quam si consideret quispiam voluntatem Dei & gubernationem? *Vide plura de hoc infra l. 4. c. 5.* *Bern. in soliloq. mihi pag. 667.*

Vigente lege prisca voluit Deus, ut omnis supellex Altari & Tabernaculo dicata hyacinthino velo involveretur, & sic involuta portaretur à Levitis. Iubentis verba hæc erant: Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario, involvent hy- *Num. cap. 4. v. 12. & 20.*

hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes. Hoc ea de caussa factum quæ subjungitur: Alii nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur. Ita bajuli sacræ supellectilis nihil eorum videbant quæ ferebant, sed solum onus sentiebant, omnia enim cæruleum tegmen oculis subducebat. In hunc plane modum, quisquis se Deo plene tradidit, suavissime nescit, sed nec scire cupit cur hoc aut illud à Deo permittatur, aut jubeatur; onus ille quodlibet subit promptissimis humeris, sed onus cyaneo velo coopertum, hoc est, divina voluntate vestitum, hanc illi videre satis est.

VI. *Voluntas Omniparens.* Omniparentem dicimus voluntatem, quæ instar fæcundissimæ telluris, omne genus optimorū desideriorū effundit, eaque velut primogenitos partus consecrat divinæ voluntati. Hîc animus altus, cælique appetens exsurgit, hîc gemitus amoris pleni, hîc suspiria in altum effervescentia: O mi Deus, quam ego, cupio non solum pati plurima, sed & mori pro te, vel acerba morte. Per cælestes hos impetus animi, Deus & homo sic conspirant in rebus prorsus omnibus, ut ex hac tam suavi conspiratione ac consensu jucundissima inter Deum & hominem

na-

ſcatur conſiliorum communicatio, & intima familiaritas, ita ut demum homo ad omnes rerum eventus dicat, Ita Pater, Ita Pater, quia ſic fuit placitum ante te, Ita Pater. Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? Sic omnia tam moleſta quam grata velut è manu Dei placidiſſime accipit. Qua in re mirum eſt quantum lucis alluxerit priſcis Philoſophis. Ex his divine monens Epectetus: Nunquam, ait, te quidquam perdidiſſe dicito, ſed reddidiſſe. Filiolus obiit? redditus eſt. Prædium eſt ereptum? An non id quoque eſt redditum? At improbus eſt qui eripuit. Quid tua id refert, per quem, is qui dederat, repetierit? Sed quamdiu conceſſerit, tanquam alienum id curato, ut cauponam viator.

Matt. c.11. v.26.
Iob. c. 2. v. 10.
Epict. Enchirid. c. 15.

Ita prorſus qui Deo ſe quam conjunctiſſimum cupit, non aliter philoſophatur, quicquid rerum auferatur, non attendit auferentem, ſed Deum ſua repetentem. Idcirco illud Chriſti aſſidue ingeminat: Ita Pater, quoniam ſic fuit placitũ ante te, ita, mi Pater, ita. Hîc obſerva, obſecro te, Lector, ſuccinctã divini hujus ſermonis explicationẽ. Cæleſtis Pater jam olim per Iſaiam vatem allocutus Filium: Et dedi te, inquit, in fœdus populi, in lucem gentium. Perinde ſi dicat: Parum mihi eſt ut reliquias Iſraëlis ad me adducas, barbaras etiam gentes à te doceri volo. Hic Patris ſermo octin-

Nam Isaias occisus est anno Mundi 3340.

octingentis annis virgineum partũ præcessit. Hoc igitur Patris decretum tot ante annis promulgatum, pronissima voluntate amplexus Filius, respondit idem se velle quod Pater. Idcirco Matthæus: In illo tempore, inquit, respondens IESVS dixit. Et cui respondit nemine interrogante? Æterno Patri respondit, ante tot sæcula Filium alloquenti. Et en quam læte Filius, voluntatem Patris deosculatus dicat: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te: factum à me habeto Pater, quicquid imperaveris. Sicut autem cælestis Pater cum Filio per Isaiam ante tot annos locutus, & Filius Patri respondit: sic cum quovis nostrûm ab æterno sermocinatus est Deus; distinctissime ac ordinatissime disposuit quo tempore quilibet hominum nasciturus, quo moriturus; auxilium omne consequendæ beatitudini paravit; prævidit quid quisque per omnem vitam cogitaturus, dicturus, acturus, & qua ratione auxilia oblata sit accepturus. Cum igitur hac ratione nos Deus ab æterno benignissime sit affatus, an non æquissimum, ut & nos, suo quisque tempore, cum Christo respondeamus, Ita Pater, Ita mi Pater, quoniã sic & sic, atque sic fuit placitũ ante te, Ita Pater: idq; horis singulis, instaurato aliquoties desiderio ingeminemus, Ita Pater, & hoc ad ultimum usque halitũ, constantia inviolabili perpetuemus. Sed plura de hoc infra.

CA-

CAPVT III.

Quomodo voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

DIximus quid præparationis sit præmittendum huic voluntatum conjunctioni, & quæ hominis voluntas ad conformationem cum divina censeri possit maxime idonea: nunc porro dicendum, quomodo reipsa voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

I. Optime Thomas Aquinas dixit, Omnes actiones cum virtute conjunctas, ea ratione Deo probari, si eo fiant animo, ut divinæ voluntati obtemperetur. Nullius meriti est, vitam etiam & sanguinem prodigere, nisi ad divinæ voluntatis placitum. Hoc Pæmen vir sanctus assidue monens: Nunquam, inquit, tuam contra divinam voluntatem statuas; voluntas tua divinæ semper sit conjunctissima. Hæc autem conjunctio ut vera sit, est sincerissima in omnibus cum divina voluntate concordia, quæ hominem sic instruit, ut illius assiduæ sint hæ voces: Sicut Deus vult, sic & ego; quando Deo complacitum est, tunc & mihi.

Laudatissima Ruth socrum suam Noëmi affata: Quocunque, inquit, perrexeris pergam, & ubi morata fueris, & Ruth. c. 1. v. 16.

ego pariter morabor: populus tuus populus meus, & Deus tuus, Deus meus, quæ te terra morientẽ ſuſceperit, in ea moriar. Hęc mihi faciat Deus, & hęc addat, ſi nõ ſola mors me & te ſeparaverit. Nõ aliter homo cũ Deo cõcordans ſentit, nec aliter loquitur. Elias olim Eliſæo:
4. Reg. cap. 2. verſ. 2. Sede hîc, inquit, quia Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui Eliſæus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Idque tertium repetiit, hero ſuo inſeparabilis comes adhæſurus. Regi Ioramo ſuppetias poſcenti, Rex Ioſaphatus reſpondit: Aſcendam; qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui. Ita nos Deo intimis animis conjuncti ſimus, uti Ruth cum Noëmi, Eliſæus cum Elia, Ioramus cum Ioſaphato: dicamus ingenti cum fiducia: Voluntas tua, mi Deus, voluntas mea; cor tuum, cor meũ: totus ſum ſub tuo, mi Deus, arbitrio.

Et hanc ſuæ quiſque cum divina voluntate conjunctionem ſedulo curet in rebus omnibus, in negotiis, in officiis, in laboribus omnibus, in morbo, in morte, divinis placitis ſemper cõtentiſſimus, nec aliud frequẽtius ore aut corde verſãs, quã hoc ipſum: *Fiat voluntas tua*. Quemadmodum vero virtutes omnes in Chriſti tormentis effulſere clariores, ſic & orandi ardor. Chriſtus in extremis angu-
Luc. c. 22. v. 42. ſtiis: Pater, inquit, ſi vis, transfer calicẽ iſtum à me: veruntamen non mea voluntas

luntas fiat, sed tua. Non est melior, nec fere brevior; non est perfectior, non gratior Deo, nec homini utilior oratio præ hæc una: Non mea, sed tua voluntas fiat; Non sicut ego volo, sed sicut tu. Dei voluntas fiat, etsi Orbis ruat. Beata Gertrudis solita est trecenties sexagies ter dicere: O mi amantissime IESV, fiat voluntas tua. Sed hoc infra explicatius monebimus. Cassianus: Quid est, inquit, hoc aliud dicere, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra, quam ut sint homines similes Angelis: & sicut voluntas Dei ab illis impletur in cælo, ita etiam hi qui in terra sunt, non suam sed ejus universi faciant voluntatem. Hoc quoque nemo ex affectu dicere prævalebit, nisi is solus qui Deum credit omnia quæ videntur, vel adversa vel prospera, pro nostris utilitatibus dispensare, magisque eum pro suorum salute & commodis providum atque sollicitum esse, quam nos ipsos pro nobis. Ita Cassiani sensu, in cæli vestibulo jam habitat, qui suam divinæ voluntati sic accommodat. In cælo certe innumera millena millia beatorum, unius sunt voluntatis. Hinc Arsenius Marco Abbati quærenti: Eccur, Pater, ad nos non revisis? apte respondit: Cum iis qui supra nos degunt, melius mihi convenit, cum omnes idem velint; inter homines tanta fere voluntatis, quanta vultus dissimilitudo est. Qui autem tam

Cass. coll. 9. c. 20.

in adverſis quam in proſperis ad divinū arbitriū ſe fingit, is probe capit, quid Hebræus Pſaltes hoc ſibi carmine voluerit:
Pſal. 132. verſ. 1. Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. Et quinam hi fratres? Chriſtus & Vir juſtus; neque enim ſupremus Rex erubeſcit in hunc fraternitatis affectum conſpirare.

Eccl. c. 2. verſ. 14. II. Eccleſiaſtes olim, velut rem magnam dicturus: Sapientis oculi, ait, in capite ejus. Nunquid ergo homines ſtulti oculos habent in pedibus aut alibi extra caput? Beati Gregorii interpretatio hæc eſt: Qui omnem obtutum in Deo Deiq; voluntate figit, hic vere ſapiens eſt, hic quotquot habet oculos, capiti gerit infixos.

Epictetus illud Philoſophorum ſidus ævo Neronis, Domitiani, & M. Antonini, omni fortuna ſuperior vixit. Vnica anús in miniſterio ei fuit, unica lucerna fictilis (hoc domeſticum omne inſtrumentum) ad divinas illas lucubrationes: quæ lucerna à morte ejus mille drachmis, hoc eſt, centum philippeis væniit, in memoriam & honorem tanti viri. Lucianus ceterorū quidem philoſophorum irriſor, hunc unum tamen æſtimavit. Hic, inquam, Epictetus præter diſſertationes, etiam Enchiridion ſcripſit cedro & auro exarandum. Hic libellus tantum religioſi ſpiritus habet, & arcanæ ſapientiæ, ut eum à viro religioſiſſimo putes conſcriptum: Hic libellus ſu-

premi judicii die in ruborem dabit Christianorum plurimos, qui & spurcissima scripserunt, nec vixerunt sanctius. Sed ad lineam. Hic Epictetus ille, qui omnē philosophiam in duas traduxit voculas *Sustine* & *Abstine*, hic inquam, de divina voluntate omni nisu sectanda prorsus divine philosophatur. Libet illius verba huc fidelissime transferre. Appetitum meum, inquit, obedientem præbui Deo: vult ille me febricitare? volo & ipse. Vult me aliqua re potiri? volo & ipse. Non vult? nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Quis adhuc me prohibere potest contra meam sententiam, aut cogere? Non frontem ducis, ô Christiane, non erubescis refractarie ad has voces? Sed pergit Epictetus: Vir prudens ita rem considerat, hanc rationem secum init; si Deo se dediderit, se iter tuto confecturum. Quid est istud, Dedere se Deo? Vt quod ille voluerit, & ipse velit; & quod ille noluerit, & ipse nolit. Quî ergo istud fiet? Quomodo fieret aliter, nisi consideranda Dei voluntate & administratione. Quid mihi dedit meum & mei juris? quid sibi ipse reservavit? Liberam voluntatem mihi dedit: & quæ in mea potestate sunt, ea nec impediri nec prohiberi posse voluit. Corpus autem luteum quomodo potuit tale efficere: ut à nemine prohiberetur? Subjecit igitur sub universitatis circuitum possessiones, vasa, ædes,

Epict. l. 3. differ. c. 26. paullo ante fin.

liberos, uxorem. Quid ergo Deo repugno? Quid volo ea quæ velle non debeo, ut ea quæ mihi data non ſunt, quovis modo conſequar? Vt data ſunt, & quatenus fieri poſſunt. At is qui dedit, aufert iterum. Quid ergo repugno? Ita prorſus, mi optime Epictete, ita ſe res habet: ecquid miſeri repugnamus divinæ voluntati! undique concluſi ſumus: ſi duci nolumus, trahemur aut raptabi-
Senec. mur. Seneca de abſoluta libertate
epiſt. differens: Quæris, inquit, quæ ſit
75. iſta? Non homines timere, non
fine. deos: nec turpia velle nec nimia: in ſeipſum habere maximam poteſtatem. Inæſtimabile bonum eſt, ſuum fieri. At vero ſuus fieri nemo poteſt, qui non prius ſic Dei fiat, ut omnia cum Deo aut
Sen. de nolit, aut velit. Animus qui ſuus fieri
Tran- cupit, utique ab omnibus externis in ſe
quil. c. revocandus eſt: recedat, quantum po-
14. teſt, ab alienis, & ſe ſibi applicet, damna non ſentiat, etiam adverſa benigne interpretetur. Hic animus ſuus eſſe in-
Aug. l. cipit; hæc animi libertas eſt. Nec aliter
4. de Auguſtinus: Bonus, inquit, etiamſi ſer-
Civ. c. viat, liber eſt; malus, etiamſi regnet, ſer-
3. vus eſt, tot dominorum quot vitiorum.

III. Fortiſſimus heros Iudas Macha-
1. bæus, militibus in hoſtem inflamman-
Mach. dis: Accingimini, inquit, & eſtote filii
cap. 3. potentes, ut pugnetis adverſus nationes.
v. 58. Sicut autem fuerit voluntas in cælo ſic
& 60. fiat. Hoc agamus, viri; & ad nutus divinos

vinos ſtemus paratiſſimi, ſeu nos vinci, cadere, mori; ſeu vincere nos velit Deus, & triumphare: ſicut fuerit voluntas in cælo, ſic fiat. Sic Ioab pugnam initurus periculoſiorem, ad Abiſai fratrem: Eſto vir fortis, inquit, & pugnemus pro populo noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt in conſpectu ſuo. Summi momenti eſt, in omnibus ſic animum inſtruere, ut omnem rei eventum divinæ adſcribat providentiæ. Fit enim non raro, ut viri docti, prudentes, bellicoſi, ſancti, & fortiter agant & perite, exitu tamen minime ſecundo, qui tamen non minus in Dei providentiam referendus, quam feliciſſimus quiſque ſucceſſus. Ea de cauſſa Eccleſiaſtes: Vidi ſub ſole, inquit, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: ſed tempus caſumque in omnibus. Caſum vocat, quod nobis videtur tale, non Deo. Nil profecto rari eſt intelligentem & induſtrium ſpe ſua fraudari; hoc nos malum caſum cenſemus. At Thomas Aquinas è verbis Eccleſiaſtæ recte colligi affirmat, Nihil eſſe à caſu, aut præter voluntatem ac præſcientiā cauſſæ primæ. Caſus enim inveniuntur in rebus tempori obnoxiis, & humanæ ſcientiæ ſubjectis: divina vis & Providentia omnia ab omni æternitate præſcivit, omnia labente ævo moderatur, & in deſtinatos

2. Reg. c. 10. v. 12.

Eccl. c. 9. verſ. 11.

certoſque fines dirigit, dum ſua cuique tempora, ſuas humanis conatibus varietates præſtituit, ut vel ſic divinæ Providentiæ immemores, ab inopinatis caſibus adverſiſque eventibus diſcant, ſuis viribus non nimium tribuere, ſibique perſuadeant à divino nutu pendêre omnia. Fortuna priſcis tantopere culta, nunc quid eſt? verſatilis ſed inanis ex Orco larva. Numen illud quod cuncta pro arbitrio ſeu adverſa ſeu proſpera mortalibus partitur, ipſiſſima Dei providentia eſt. Verſat Deus ſanctiſſima voluntate ſua & providentia res humanas inſtar volubilis rotæ; ſortes cæcas & in-
Iſa. ca. 45. v. 7. certas ipſe temperat, *Formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Ipſe Dominus faciens hæc omnia.* Priſcis Fortuna fuit bicolor, quam duplici fingebant vultu, albo anteriore & ſplendido, poſteriore atro, ut penes quam boni ac mali ſit arbitrium. Hæc puerorum
Eccl. c. 11. ve. 14. deliria ſunt. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt. Ad rem Seneca ſibimet objiciens, & diluẽs
Seneca de. Tranquil. c. 15. objecta: Sequitur pars, inquit, quæ ſolet non immerito contriſtare, & in ſolitudinem deducere, ubi bonorum exitus mali ſunt. Vt, Socrates cogitur in carcere mori, Rutilius in exilio vivere, Pompejus & Cicero clientibus ſuis præbere cervicem &c: & quid ſibi quiſque nunc ſperet, cũ videat peſſima optimos pati? *Reſponſum audi.* Quid ergo eſt? Vide,

de, quomodo quisque illorum tulerit: & si fortes fuerunt, ipsorum animos desidera; si muliebriter & ignave periere, nihil periit. Aut digni sunt, quorum virtus tibi placeat: aut indigni quorum desideretur ignavia. Hæc illa ipsissima sunt, quæ de improborum felicitate, proborum ærumnis, quæ de Sanctorum immatura & acerba morte Iob, David, Hieremias, Abacuc, & passim alii Prophetæ queruntur. At hîc Casus & Fortuna nil sui habent. Vniversa hæc à providentissimo Deo in certos quosque fines sapientissime disponuntur. Plura de his inferius.

IV. Israëlitæ olim Benjamitas ob turpe facinus oppugnaturi, verum oraculum consuluerunt, quis futurus esset dux belli? Respondit Deus: Iudas sit dux vester. Læti hoc responso, & jam pæne certi de victoria, magno exercitu, ingenti animo in Benjamitas moverunt. Et tamen turpissime victi viginti duo millia suorum desiderarunt, qui omnes uno prælio sunt cæsi. Sed rursus hanc certaminis aleam subituri, oraculum denuo consuluerunt, non sine prolixis & precibus & jejuniis, *ita ut prius adscenderent & flerent coram Domino, usque ad noctem.* Quibus oraculũ iterum præcepit. Ascendite ad eos, & inite certamen. Fecerunt ut jussi: & quia jam secundum jubente Deo in aciem exibant, optima quæque sibi polliciti, erectis in

Iudic. c. 20. v. 18.

victoriam animis commiſerunt pugnam, & tamen iterum à Benjamitis fugati & cæſi,ut prius, octodecim millibus Iſraëlitarum in acie proſtratis. Et quid hoc tandem rei ? Suos Deus bis juſſit confligere, neutro tamen prælio victoriam reportarunt, amiſſis quadraginta millibus ſelectorum militum. Quis hos Dei juſſus capiat ? Tertium denique omnes Iſraëlitæ in ædem ſacram coëuntes,largis lacrimis, inuſitatis jejuniis, & copioſis victimis Deo ſupplices facti, ſuper ſtatu ſuo interrogarunt, an iterum in aciem exeundum, & ſigna cum Benjamitis conferenda. Quibus Deus reſpondit tertium in hæc verba: Aſcendite, cras enim tradam eos in manus veſtras. Pronũ hîc fuit puſillanimitati cogitare : Bis jam pugnam ſuaſit oraculum, eventu ſemper infeliciſſimo, quis ultra in exitium ruat ? pugnet qui velit; ſedere domi tutiſſimum. Sed evicit Fiducia in Deum, quæ denuo juſſit armis decernere, felici demum ſucceſſu, cæſis Benjamitarum viginti quinque millibus. Hîc duo notatu digniſſima : Primum, Occultiſſima Dei judicia nulli mortalium ſcrutanda: Alterum, Perſeverans in Deũ Fiducia, de qua nos ſuo loco plura monebimus. In his omnibus ad ſolam Dei voluntatem inconniventibus & irretortis oculis reſpiciendum. Nemo turbetur, ſi cauſſam bonam effectus ſequatur malus, ſi optima principia finem ſortiã-
tur

Ibid. v. 28.

Ibid. v. 35.

ur infauſtum. Invadit temperantiſsimos
norbus; validiſsimos phthiſis; innocen-
iſsimos pœna; ſecretiſsimos tumultus.
Hîc in ſola Dei voluntate acquieſcendũ.
In aliis liceat dicere, PLVS VLTRA;
n his talibus, NON VLTRA. Deus *Philip. cap. 2. v. 13.*
eſt enim qui operatur in nobis, & velle
& perficere, pro bona voluntate.

V. Pelagius priſcus ſcriptor commemorans: Paſtorem abbatem, inquit, interrogavit Ioſeph hoc modo: Dic Pater: quomodo fiam Monachus? Cui Pater: Si vis, inquit, requiem invenire in hoc & in altero ſæculo, dic in omni cauſſa: Quis ſum ego ut meam voluntatem aut judicium divino præferam? dein cave, quemquam judices, nam Deus hîc habet ſanctos ſuos in omni ſtatu. Conſiliũ ſaluberrimum. Certe Deus à nemine leges accipit, nec ulli rationem reddit de ſuis actionibus. hîc omnis mortalium ſapientia altum ſileat, & divinæ voluntatis veſtigia ubique longe adoret. Quia omne quod voluerit faciet, & ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis? *Eccl. c. 8. verſ. 4.*

Sicut autem in urbibus plerumque ad horologium primarium unum diriguntur cetera omnia: ita prorſus æquiſsimum eſt, ut noſtra nos horologiola, voluntatem quiſquis ſuam, ad illud ſupremum, cæleſte, magnitudinis infinitæ horologium, hoc eſt, ad divinam voluntatem attemperemus. Nota vox eſt fide-
liſsi-

Imit. Christi l. 3. c. 22. n. 5. lissimi servi ad Christum Dominum. Nihil amatorem tuum & cognitorem beneficiorum ita lætificare debet, sicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ dispositionis tuæ &c: Nam voluntas tua, & amor honoris tui, omnia excedere debet. Sed ut oculis pæne cernamus, qua ratione quove modo humana voluntas cum divina sit unienda, en nobilissimum hujusce rei specimen.

Franc. Schottus in vita Borg. l. 1. cap. 12. Franciscus Borgia, Dux Gandiæ, cum conjuge Leonora ipsos duodeviginti annos mira concordia exegit. Ægrotante illa, quod altera sui parte spoliari se videret, orare frequentius, piorum etiã hominum precibus adhibitis, eleemosynis atque jejuniis. Solus aliquando conclave, remotis arbitris ingressus, obnixe & fusis lacrimis obtestabatur Deũ, salvam conjugem superstitemque vellet: cum ecce tibi vocem quandam interiorem clare audire visus est, ut post ipse retulit, quæ diceret: *Vxorem si diutius superesse vis, arbitratu tuo fiat: sed tibi non expedit.* Qua re turbatus, minime dubitabit, minime dubitavit Dei vocem esse: tacite enim redargui se quod ignoraret quid peteret. Ita rursus in lacrimas solutus, has ex imo pectore prorupit voces: *Domine Deus, unde hoc mihi, ut arbitratui committas meo, quod in tua solius est potestate? Mea permagni refert, tuam sequi in omnibus voluntatem. Quis enim rectius novit quid è re mea sit, quam tu, mi Deus?*

Deus? Tua itaque voluntas fiat: nec de uxre solum, sed de liberis etiam, deque me stauas, rogo, quicquid tibi placuerit: fiat voluntas tua. Observatum est eo tempore conjugis morbum, statum quemdã tunc enuisse, ut dubitarent medici, deteriusne an meliuscule haberet; post has vero preces ad desperationem laborare cæpisse.

VI. Sic in difficillimis quibusque rebus voluntas nostra conformanda est ad divinam. Et en alterum hujus conformationis specimen multo præclarissimum. Iessæus Rex David, adeo arcto consensionis nexu voluntatem suam cũ divina copulavit, ut Deus sibi de hoc viro quasi gratulatus dixerit: Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meũ, qui faciet omnes voluntates meas. Inveni, inquit, tanquam si sollicite quæsiisset, & diu, dum inveniret, expectasset. Hoc à Deo elogium Hebronis regi concessum, omnes honorum titulos excedit. *Act. c. 13. v. 22.*

Christus in nullo non obsequentissimus Patri, suo ad id exemplo nos cohortatus: Quia descendi, inquit, de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Et: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiã opus ejus. Ideo enim de cælo descendi. Et ne quis forsan queratur, *Parcit Filio, non servis*: En, adest Filius, attendite quid ei Pater im- *Ioan. c. 6. v. 38. & cap. 4. v. 34.*

pe-

peraturus ſit; nec poſtremiſſimus quidem ſervorum ejuſcemodi juſſa faceret. Cui veſtrum, ô pervicaces, tantum laboris injunxit, ut Filio? quem unquam tantis & irriſionibus, & calumniis, & cruciatibus objecit atque Filium, qui Patri obediens fuit uſque in Pilati prætorium, uſque ad columnam funeſtam, uſque in rupem Golgothanam, uſque ad crucem ignominioſiſſimam, & acerbiſſimā mortem, uſque in ſepulchrum non ſuum, uſque in manium ergaſtulum. Ideo deſcendi, ait, de cælo, ut huic Patris voluntati me perfectiſſime ſubjicerem. Quid ergo faciant ſervi, ſi hæc Filius? Idcirco Chriſtus præcepta ſua omnia in compendium conferens: Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Quiſquis in eum ſeſe ordinē redigit ut quantus quantus eſt, divinæ ſe voluntati penitiſſime committat, is jam in tutiſſimi montis faſtigio degere incipit, habetq; infra ſe ſub pedibus nimbos, grandines, fulgura, fulmina & omnem cæli iniquitatem, omnes mortalitatis viciſſitudines, extra metum poſitus, niſi quod unicum hoc timeat, ne non ſatis cum divina voluntate conſentiat, ea cauſſa aſſidue clamat: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra. Sed de hoc pluſcula capite ſequenti.

Matt. cap. 7. v. 21.

CAPVT

CAPUT IV.

Quo animo precandum: Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.

CÆlestem Magistrum discipuli rogantes: Domine, inquiunt, doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos. Annuit magister, &: Sic ergo, inquit, vos orabitis: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra &c: Sed, ô Deus, quam difficilis est hæc oratio! nimium dispares sumus, illi in cælo beatissimi spiritus, & nos exules in hac valle meri absynthii feracissima. Superis illis omnia ad votum fluunt, nec est quidquam quod iis possit non placere; è contrario nobis etiamnum cælo extorribus vix quidquam est quod ex integro placeat: ubique fastidium & nausea; vix paucula, idque rarissime, ex voto cadunt; innumera sunt quæ quotidie displiceant, & stomachum moveant. Iucundissimum illic, simul & facillimũ divinæ voluntati se attemperare, ubi nil adversi vellicat. Hîc mille nos molestiæ vexant; opprimimur ærumnis; vix est tenue respirandi spatium: bellũ ex bello seritur; catenata sunt mala nostra, & continua miseriarum series, libere precari vix sinit. Sicut ergo non æqualiter can-

Luc. c. 11. v. 1. & Matt. cap. 6. vers. 9.

cantant saturi, & fame confecti, nec æqualiter saltant illi post lautas epulas, hi post longa jejunia: ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari possumus: Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Nos & illi nimium dispares sumus. Nos illuc transfer, ô Domine, & paria cum illis vota & facta jungemus. Venia dicto sit, ô Christiani, mendici sumus ignavissimi, & nec ore quidem sat prompti. Heu, quam facile succumbimus, rebus sane non difficillimis: lenis ventulus nos concutit; horremus quicquid non jucundum expeditu est. Nil docuit Christus facere, ô timidi, quod fieri non posit. Hoc agamus saltem, & toto nisu conemur sic in terra divinam voluntatem exequi, uti eam Angeli in cælo: si minus re posimus, vel certe votis liberales simus. Optime Cyprianus, Christus, inquit, orare nos docuit: Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra, idque non ut Deus faciat quod vult, sed ut nos facere posimus quod Deus vult. Quicunque igitur Christum in preces voce præeuntem vult sequi, ne verba sub lingua immurmuret, sed pronunciet impavide, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Attendat autem ad hæc potissimum, quæ subjungemus, oretq; divinam voluntatem posse exequi.

Cypr. de hab. virg. c. 23.

I. *Primo.* INTENTIONE PVRISSIMA. Fiat voluntas tua, hanc enim sequi statui, non lucri caussa, non quia vallasti me bonis,

bonis, uti Iobum calumniabatur Satan; *Iob. 1. vers. 10.*
sed nec pœnæ formidine, ne in gehennam ableger, sed oculo simplici tuam solius voluntatem intueor: Volo, quia vis, mi Deus.

Secundo. AMANTER: Fiat voluntas tua, id ego hîc solum specto, ut id tibi quod ago placeat, utque vel hoc modo, nominis tui majestas per me servulum inutilissimum propagetur. Tua, ô Deus, placita tanta æstimo, ut arbitrer satis hoc esse præmii, *Tibi placuisse.* nec aliter Chrysostomũ exaudio objicientẽ: Vere nescis quid sit placere Deo, si aliam mercedem quæris.

Tertio. PROMPTE: Fiat voluntas tua. Tarde velle, nollentis est. Gratissima sunt obsequia, parata, facile occurrentia, ubi nulla mora est. Propriũ est libenter facientis, cito facere. Bonæ voluntati tantum gratiæ demitur, quantum moræ adjicitur. Ergo paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, ad faciendam omnem voluntatem tuam. *Psal. 107. vers. 1.*

Quarto. HILARITER: Quædam satis celeriter facimus, sed non satis libenter. Non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorẽ diligit Deus. *2. Cor. cap. 9. vers. 7.* Qui Dei voluntatem in finem sibi præstituit, si quid tædii aut mœroris intercurrit, non gravate id devorat, eas enim delicias inhiat, ut dicat: Cibus meus est ut faciã voluntatẽ ejus qui misit me, Fiat ergo volũtas tua sicut in cælo & in terra.

Quinto. INTEGRE. Fiat voluntas tua, nec apice quidem, illius indice, omiſſo. Homo divinæ voluntatis verè ſtudioſus nullas quærit exceptiunculas, nec illius ſunt hæ voces: Volo, Domine, ſed nondum: Obtempero, Domine, ſed modo iſtud non imperes: Omnium pedes lavabo, & oſculabor etiam, modo non cogar hoc officii præſtare hoſti meo: Contemni me feram, modo publice non pudefiam: Paratus ſum ad omnia, modo illud non exigas à me. Non ita voluntatis divinæ amans; nihil excipit, nullis ſe ictibus ſubducit. Contra potius: O mi Domine, inquit, vis plura, vis acerbiora patiar? ecce me, promptus paratus ſum: graviora impera, ſeverius caſtiga, modo fiat voluntas tua.

Sexto. PERSEVERANTER: Fiat voluntas tua, poſt primam, nec non poſt alteram, poſt tertiam etiam, poſt deniq; decimam annorum decadem fiat voluntas tua, & fiat in omne ævum: Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum. Vis, Domine, ut hoc centum, hoc mille annis perferam? Si vis, volo. Et hoc eſt Dominicam orationem devota voluntate recitare. Hæ illæ ſunt Seraphinorũ alæ, quibus ad divinæ voluntatis notitiam evehimur altiſsime.

Pſal. 118. verſ. 112.

II. Illud hîc ſingulariter obſervandũ, beatos in cælo copioſius lætari, de executione voluntatis divinæ, quam de magnitudine ſuæ gloriæ. Hinc omnes, &

& suo singuli præmio contẽtissimi sunt, nec ulli displicet se minus altero habere. Sic enim qui Deum vident, ad divinam voluntatẽ non tantum conformati, sed ab illa etiam absorpti, transformatique sunt in illam, ut jam solius Dei velle velint, & magis gaudeant hanc esse Dei voluntatem ut sint beati, quam se beatitudine hac frui. Hanc humanæ voluntatis cum divina conformitatem sequitur excellentissimus amoris effectus, qui non tam conformitas, quam humanæ voluntatis cum divina unitas vocari potest. & hæc beatos sic afficit, ut totis viribus, & quam ardentissime velint Deum esse, qui est, tam sapientem ac potentem, tam misericordem ac justum, quam est, tam dignum omni honoris & gloriæ amplitudine ac majestate. Quẽadmodum filius ad optimos mores formatus tam non invidet suo parenti felicitatem quam sibi, tamque cupit parentem suum honoribus affici quam se, aut etiam plus quam se: ita beati tam gaudent de beatitudine qua Deus fruitur, quam qua ipsi. Hinc illi concentus in
cælo festivissimi: Alleluja, Salus & glo- *Apoc.*
ria, & virtus Deo nostro est, quia vera c. 19.
& justa judicia sunt ejus &c. Alleluja, *vers.* 1.
quoniam regnavit Dominus Deus noster 2.6.7.
omnipotens: Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei.

Hanc beatorum non tam conformitatem, ut dixi, quam unitatem cum volun-

tate divina, & nos quoque in noſtris precibus imitari poſſumus hac ratione: Intellectus quidem Dei Potentiã, Æternitatem, Sapientiam, Pulchritudinem & Beatitudinem infinitam, immenſam, velut attentiſsimus ſpectator contẽpletur: voluntas vero gaudeat, Deum eſſe bonũ infinitum, omnium opulentiarum fontẽ, nullius indigum, omnia poſſe, in omnes liberalem, rebus omnibus præſentem. Hunc maximum ac perfectiſsimum divini amoris eſſe actũ cenſent Theologi, ſicut enim nullus amor poteſt eſſe major quam quo Deus ſeipſum amat, ſic & noſter amor non poteſt eſſe melior, quam ſi amori divino illi quotidie fiat conformior. Philoſophorum ſcitum eſt, non eſſe aliud, *amare*, quam alicui bonum velle. quo conſtituto ſequitur, ut quanto majus bonum cuipiam volumus, illum tanto magis amemus. Atqui Deo bonum immenſius velle non poſſumus, quam quod ipſe eſt, bonorum omnium bonum immenſiſsimũ, ergo nec etiam poſſumus Deum ardentius amare, quam ſua illi bona omnia velle. Quocirca hoc etiam maxime modo voluntas Dei, ſicut in cælo & in terra fiet.

III. Et hi tam conjunctæ cum Deo voluntatis homines, Fulgura illa ſunt, de quibus Iobus: Nunquid mittes, inquit, fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: Adſumus? Fulgur & fulmẽ ignes ſubtiliſsimi, natura petunt ſublime,

Iob. c. 38. v. 35.

ne, at quia Deus deorſum illa mittit, ſuæ naturæ oblita, incredibili celeritate ad ima ruunt, ferrū, rupes, & quicquid reſiſtit, perruptura. Chriſti fulgura dixeris eos qui ſuam voluntatē peſſundant, ut pareant divinæ: alta quidem aſpirarent ſi ſuos impetus ſequerētur, ſed quia Deus vult aliud, ad infima ſeſe non inviti demittunt, idque alacritate ſumma; difficultates omniaque impedimenta perrumpunt, nec itione tam crebra fatigantur, juſsis peractis, inſtar fulgurum illorum revertuntur, dominoque ſuo ſe ſiſtunt; Ecce Adſumus, quid jam? parati ſumus, etiam occumbere; jube quod vis. Sicut autem fulgura (quod hîc obſerves) non ex aqua vel terra, ſed è nube denſa beneque clauſa proſiliunt: ita prompta hæc & ad omnem obedientiam ductilis voluntas, provenit ab Oratione & Meditatione, quæ nubium inſtar ſublimes volant; ſenſibus corporis undequaque clauſis. Si quis enim attente conſideret, quibus obſequiis in cælo tot milliones Angelorum ſubſerviant Numini; qua ratione ipſe Dei filius Patris voluntatem in præſepi, in pannis ac paleis, in itineribus, in cruciatibus, in cruce ſit amplexus, non ſe continebit, quin velut fulgur, promptiſſimam obedientiam polliceatur, ſuamque voluntatem cum divina integerrime conjungat. Et hic demū orationem Dominicam, & illud præcipue (Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, &

in terra) animo ſincero pronuntiabit.

Ajunt Principem aliquem uni ſuorũ nobilium dixiſſe: Oportet te cras mecum ad venationes proficiſci. Aulicus feſtivum ſe fore ratus: Non oportet, inquit, nam lubens faciam. Qui divinæ voluntati ſe intime devovit, nihil invitus aut coactus, ſed omnia lubens facit & volens. Tam parvo emitur tanta libertas. Quam hîc Epictetus præclare: Melius, inquit, illud judico quod Deus vult, quam quod ego. Adhæreo illi ut miniſter & pediſſequus: cum illo deſidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipſe volo. Quid Chriſtiani dicant ſanctius?

Epict. l. 4. differt. cap. 7. circa fined.

IV. Beatus Iacoponus è ſancti Franciſci familia vir integerrimus, ut ſuam voluntatem divinæ quam arctiſſime adſtringeret, ex animi ſui ſententia cupiebat omnes labores, ærumnas, angores, moleſtias & dolores qui verbis exprimi aut animo cogitari poſſent, tolerare pro Chriſto, nec inferorum pœnas perferre recuſaturus, modo ſuam cum divina voluntate haberet conjunctam: Deum autem à ſe amari hoc indicii loco habebat ſi Deus negaſſet, quod ille ardentius petiiſſet. Hic idem dicere ſolebat: Rationem à conſcientia quæſiiſſe, cur ſe non amplius, ut olim affligeret, nec ſibi jam ullum faceſſeret negotium, huic vero conſcientiam reſpondiſſe: Hoc ego ea de cauſſa facio, quia te divinæ volun-

tati

ati penitus submisisti, & in eo quod illa de te statuit, absque omni expostulatione acquiescis. Huc insignissime facit illud Augustini, qui præceptum Protoplastis datū de non tangenda malo examinans, Adami personam indutus: Si bona est arbor, inquit, cur non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Huic Deus: Ideo est in paradiso, quia bona, sed nolo eam tangas, quia obedientem te volo, non contradicentem servum. Eccur hoc? quia tu servus, & ego Dominus sum. En tibi mille rationes sub hac una, quia Deus, noster est Dominus, & voluntatem suam nobis sequendam proposuit, non judicandam, nos autem servi sumus, æquissimum ergo est, hac nos ire, qua nos ducit voluntas Domini.

Angelus Apostata callidissime ac nequissime quæsiit in paradiso: Cur præcepit vobis Deus? Quærendum fuisset: Cur hujus arboris fructus non editis? Ad hanc enim quæstionem aptissime responsum fuisset: Quia Deus id præcepit. At vaferrimus serpens responsionē præripuit, ex eaque fecit interrogationem, Cur præcepit Deus? Quotiescunque igitur scitur Deum quid velle, non ulterius licet quærere: Cur hoc? Vrgentissima omnium caussarum. caussa est: *Deus ita vult.* Abraham filium mactare jussus, quas non rationes potuisset excogitare & opponere? Tacuit tamen & paruit; satis illi fuit hoc unicum, *Deus ita vult.* *Gen. c. 3. v. 1.*

V. Parentes explorando liberorũ genio ſubinde quærunt: An non luberet die tam commoda in hortum concedere, aut rus ire? quid ſi hodie libris miſſionẽ demus, & chartulas pictas ſubſtituamus illorum vicem? Si reſpondeant liberi: Sicut domino parenti placuerit; prout vult Dominus parens &c. argumentum edunt educationis optimæ, & maturæ prudentiæ. Quod ſi ambulatiuncularum & luſus tam avidos ſe non diſſimulent, & parentibus nondũ annuentibus, jam evolent in apricum, indolis non bonæ ſpecimen præ ſe ferunt, & tunc optime Pater: Heus puer, inquit, reconde ſupellectilem luſoriam, ad ſcholas hodie itandum. Hîc dejectus vultus, mœror in oculis, murmura, librorũ non lectio, ſed otioſa volutatio, hîc ſæpe fletus & querelæ contra parentum tyrannidem. En ſtultos infantes, & ad parentum nutum parum tractabiles. Tales ſumus ſæpiſſime; in omnes oblectatiunculas effuſiſsimi & facile obmurmurantes, cum Deus, optimus pater, aut ludicrum noſtrum turbat, aut ad opus amandat. Si ſapimus, liberos æmulabimur optime inſtitutos, nec aliud unquam dicemus, quã illud: Prout domino Patri placuerit: prompti parati ſumus ire, non ire; facere, non facere; laborare, pati, quicquid voluerit pater.

Epict. l. 2. differt. cap. 7. Hoc ipſum Epictetus ſapienter inculcans: Ignaviſſime homo, inquit, aliudne

ne expetis quam id quod melius eſt? nũ vero aliud quippiã melius, quam quod viſum Deo fuerit?

Huc appoſite Ioannes Taulerus (quẽ ſupra nominavi) Si cui Deus, inquit, optionem faciat dicatque: Vis ut te immunem præſtem ab omnibus & corporis & animi miſeriis, teque Paradiſo reſtituam? Non aliud reſpondendum quã hoc ipſum: Domine prout vis: & adimere miſerias potes: & relinquere; hoc autem mihi erit gratiſſimum, quod voluntati tuæ congruentiſſimum. Revera ſic ampliorem gratiam obtinemus, quã ſi ad arbitrium noſtrũ ampliſſima quæque munera capiamus. Deus certe virtutum non lenis exactor, ſicut ſeveri patres, durius ſolet educare ſuos. Itaque cum videris homines probos Deoque acceptos laborare, ſudare, per arduum aſcendere, malos autem laſcivire & voluptatibus fluere, cogita illos filiorum modeſtia delectari, iſtos licentia vernularum: illos diſciplina triſtiore contineri, iſtorum ali audaciam. Deus hominem ſibi charum in deliciis non habet; experitur, indurat, ſibi illum præparat. Melius in malis ſapimus; ſecunda rectum auferunt. *Sen. in epiſt.*

Quare nos Deo, velut vacuas ſportas offeramus, arbitratu divino aut implendas, aut inanes deſtituendas. Hieronymus Iulianum ſubmonens: Tu te putas, inquit, in virtutũ culmine conſtitutum,

ſi partem offeras ex toto. Teipſum vult Dominus, hoſtiam viventem: te da Deo, non tua.

CAPVT V.

Quæ ſint indicia & ſigna humanæ voluntatis ad divinam conformatæ.

NIhili fecerunt militem Romani, qui non habuiſſet firma latera, & toroſos lacertos ad quævis geſtanda onera; inſuper arma terſa & nitentia, & maximam in ſuum Imperatorem fiduciam. Nemo ſe jactet Chriſti militem, nemo ſe divinæ voluntatis ſtudioſum credat, niſi certa in ſe ſigna deprehendat, ſuam voluntatem in omnibus pendere à divina. Qua in re ut quis ſuiipſius poſſit experimentum capere, hæc ſigna ſive indicia obſervabit.

I. Signum. Omnia cupere ad divinæ voluntatis nutum facere, & ideo nihil ordiri rerum, ope divina non prius implorata. Qui Dei voluntatem ſequitur, nullum negotium aggreditur quin Deum ſibi ante poſtularit adjutorem. Quod ſi quid majoris momenti videatur, aut factu difficilius, ſubſidium à Deo frequentius flagitat. Hoc legis inſtar ſit iis qui ſeria tractant negotia, & ad clavum ſedent, nil unquam temere aggredi, Domino non conſulto. Nemo mortalium facile æſtimet quantum hinc damni ferat

Orbis

Orbis universus, quot familiæ male regantur, quot regna & provinciæ male administrentur, quot injusta bella suscipiantur, quot aliis ab aliis injuriæ inferantur, hac lege neglecta. Hæc creberrimorum malorum est origo, quod patresfamilias, gubernatores, præsides, reges, sæpe homines sui sensus & arbitrii sunt, nec ratione agunt sed impetu; neque os Domini interrogant, sed ducem sequuntur Temeritatem: ingenio suo fidunt, humeris suis credunt, sibiipsis magni Atlantes. hinc sæpe negotiorum chaos & fœda confusio, plurimorum damno.

Graviter impegerunt Israelis Principes, quod in fidem receperunt Gabaonitas, & *os Domini non interrogaverunt*. Nos ab errore illorum nihilo cautiores, sæpe grandia molimur, *& os Domini non interrogamus*; sacerdotium ambimus, matrimonium contrahimus, terras & populos regimus, & tamen *os Domini non interrogamus*. Aliter longe generosissimi duces Machabæi, qui nullum unquam prælium inierunt quin os Domini interrogarint plus simplici vice. Etenim non solum ante pugnam, ad preces militem suum cohortati, & una cum milite precati sunt, sed & comprecationem hanc, dum pugnarent, continuarunt. Sic Iudas Machabæus hostilem apparatum considerans, extendit manus in cælum, & Dominum prodigia facientem invocavit, qui non secundum armorum potentiam,

Ios. cap. 9. v. 14.

2. Machab. c. ult. v. 21.

tentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Nec ipse solum dux Machabæus ante congressum, *os Domini interrogavit* ardentissimis precibus, sed & copias suas ad idem faciendum exemplo suo accendit. Ita, *qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt*. Neque tantum ad pugnæ initium, verum etiam in ipso pugnæ furore, Deum assidue appellabant: manu quidem pugnantes, sed
Ibid. v. 27. Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati. Hoc est, os Domini serio interrogare.

Cassiani consilium est, ante omnes actiones, illud Ecclesiæ usurpandum: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina*. Aut illud: *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio, & operatio, à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Pamboni certe hoc consuetudinis fuit, ut quoties consilium rogaretur, spatium ipse peteret tantisper rem Deo commendandi, nec enim responsi quidquam dare sustinuit, quin prius os Domini interrogasset. Et quidem mos iste huic viro tantum profuit, ut morti jam vicinus, non meminisse dixerit quippiam à se unquam dictum cujus pœnituisset. Nimirum Deus interrogantibus se continuo respondet. Præ-
Ps. 9. v. 38. parationem cordis eorum audivit auris tua. Deo non nititur, nec studiose divinam

nam voluntatem exquirit, qui non rerũ omnium initium à Deo ducit. Os Domini in rebus plane omnibus interrogandũ eſt.

II. Signum veræ devotionis erga divinam voluntatem, eſt, ærumnas & calamitates non tantum non expaveſcere præſentes, ſed eas ultro appetere cum abſunt. & hoc ea de cauſſa, quod Deus varie afflictis longe ſit vicinior per gratiam, quam quibus omnia fluunt ad votum. Non ſine delectatione cantans Ieſſæus vates: Vniverſum, inquit, ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus. *Pſ.40. verſ. 4.* Ambroſii & Chryſoſtomi ſenſu, Deus ægrotum aut aliter afflictum iis conſolationibus permulcet, ac ſi ei lectulum ſterneret molliſſimum. Sicut quandoq; principes feminæ, ancillantur ægrotis non ſine ſuavi miſerationis affectu; ſic Mater Domini, ſic Chriſtus Dominus ſingulare patrocinium gerunt hominis aut morbo, aut alia quavis calamitate preſſi: modo ſint qui ſe dignos præſtent cælesti hoc patrocinio. Romanus Sapiẽs multo religioſiſſime, pæne dixerim divine hac de re philoſophatus: Nolite, obſecro vos, inquit, expaveſcere iſta, quæ Deus immortalis velut ſtimulos admovet animis. Calamitas virtutis occaſio eſt. Illos merito quis dixerit miſeros, qui nimia felicitate torpeſcunt, quos velut in mari lento tranquillitas iners detinet. Hos itaque Deus, quos probat, *Senec. de Provid. cap. 4. & 5. paucu-lis mutatis.*

quos

quos amat, indurat, recognoſcit, exercet: eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis ſervat. Erratis enim ſi quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem ſua portio. Quiſquis videtur dimiſſus eſſe, dilatus eſt. Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in caſtris quoque periculoſa fortiſſimis imperantur? Dux lectiſſimos mittit, qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidiis, aut explorent iter, aut præſidiũ loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, Male de me Imperator meruit; Sed, Bene judicavit. Idem dicant quicunque jubentur pati timidis ignaviſque flebilia: Digni viſi ſumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura pati poſſet.

Et quam hoc congrue Sapientiæ proclamanti! Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Ergo, fugite delicias; fugite enervatam felicitatem qua animi permadeſcunt, niſi aliquid intervenit, quod humanæ ſortis admoneat, velut perpetua ebrietate ſopiti. Hanc itaque rationem Deus ſequitur in bonis viris, quam in diſcipulis ſuis præceptor, qui plus laboris ab his exigit, in quibus certior ſpes eſt.

Sap. cap. 3. verſ. 5.

Numquid tu inviſos eſſe Lacedæmoniis liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? illos ipſi patres adhortantur, ut

ictus

ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros & semianimes rogant, perseverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, si dure generosos spiritus Deus tentat? nunquam virtutis molle documentum est. Verberat nos & lacerat fortuna? patiamur. non est sævitia: certamen est, quo sæpius hoc adierimus, fortiores erimus. Ad contemnendam malorum potentiam, animus patientia pervenit. Ignis aurum probat, miseria fortes viros. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti? non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit. fragiles sunt quæ in aprica valle creverunt.

En tibi, certissimum signum humanæ voluntatis in divinam velut transfusæ, si illa hanc per ardua quoque & aspera non recuset sequi. Quisquis igitur totis amplexibus divinam voluntatem in se admiserit, animosius sane quam Demetrius ille inter ærumnas proclamabit: Hoc unum, mi Deus, de te queri possũ, quod non ante voluntatem tuam mihi notam feceris. Prior enim ad ista venissem ad quæ nunc vocatus adsum. Vis opes à me aut famam auferre? hæc pridem offerre paratus eram. Vis liberos meos sumere? illos tibi sustuli. Vis aliquam partem corporis? Sume. non magnam rem promitto. brevi totum relinquam. Vis spiritum? Quid ni? nullam moram

fac.

facio, quo minus recipias quod dedisti. à volente feres, quicquid petieris. Nihil cogor, nihil patior invitus, nec tibi, ô mi Deus, servio, sed assentior. Hæc est vera geminæ voluntatis unio.

III. Signum. Suiipsius diffidentia quam maxima. Hæc vere Christiana virtus est, vix nota priscis idololatris. Qui sibi diffidit, felicissimos etiam successus, non suis viribus, nec industriæ suæ tribuit, sed eos ex toto divinæ potentiæ ac bonitati adscribit; errores & quicquid ab his est, sibi imputat, observatque fidelissime Augustini monitum: Tota præsumptio tua Deus sit, ita ut agnoscas te absque Deo nil penitus posse, & in Deo omnia. Nihilominus hic talis qui rebus suis omnibus diffidit, ac desperat, facere quod in se est, non negligit, tanto certiore fiducia in Deo nixus, quanto magis nulla in seipso. Scit se nihil posse, & posse omnia, sed cum Deo. Pro viribus quidem laborat, sed eventum laboris omnem à voluntate divina expectat, æquo animo ferens omnia ea quæ non sunt mala, nisi male sustinenti.

Quam longe aliter, qui sibi, qui suis viribus, suæque arti; qui suæ prudentiæ consiliis fidunt, quam ii sunt in rerum suarum encomiis facundi, quam seipsos liberali ore dilaudant, quam interim in multis remisse agunt, sui fiducia nimii?

At vero qui totus ex voluntate divina pendet, instar libræ, tanto magis altera lance

nce in imũ devergit, quanto illa aſcen-
it altius.

Dux militiæ qui caſtrum defendendũ
ſcepit, dum abeſt hoſtis, infirmiora
ci & immunita conſiderat, de com-
eatu providet, tormenta bellica diſ-
onit, contra omnem irruptionem ſe pa-
t, ſcit enim hoſti fidendum non eſſe.
ta Chriſtianus: Morbis, inquit, & mor-
non fidam, ſacramentis me præmu-
iam, precibus & jejuniis, velut armis
e inſtruam; non fido, nec mihi, nec
orti.

At temerarius & ſuæ virtuti confiſus,
tis ſe credit paratum in omnes hoſtiũ
ccurſus, aut certe facillimam ſibi ſpe-
t fore præparationem, cum res poſtu-
rit: fidit ſibi, & morti. Recte de hoc
troque homine Salomon: Sapiens, in- Prov.
uit, timet & declinat à malo; ſtultus c. 14.
utem tranſilit & confidit. Sed infra v. 16.
ſius, de hac peſſima ſui fiducia.

IV. Signum. Fiducia in Deum maxi-
a, è qua naſcitur, ut qui læſus aut of-
nſus eſt, non continuo vindictam me-
itetur, ſed ſibi ipſe dicat: Deus hoc vi-
it, audiit: Deus ulciſcetur, idque ſuo
mpore. Atque hoc uno hoſtibus om-
ibus evadit ſuperior, quod certum ha-
eat, licet illi Acheronta moveant, ſibi
men non plus nocituros, quam Deus
ermittat. Sed dicas: Sunt qui nullam
iis nocendi occaſionem negligunt; ſi
amna nequeant inferre, emolumenta

faltem aliorum impedire conantur. Sic eft: verum qui Deo fidit, hoc agit, ne quid in fe defideretur induftriæ, cetera omnia divinæ providentiæ committit. Huic obftare fruftra nituntur improbi.
Prov. c. 21. v. 30. Non eft fapientia, non eft prudentia, non eft confilium contra Dominum.
Gen. c. 31. verf. 7. Quam fraudulenter egit Laban cum fuo genero Iacob. fponfam mercedẽ decies mutavit, ut res generi decurtaret. fruftra fuit; in generi commodum cefferunt omnia. *Non dimifit eum Deus ut noceret illi.* Hierofolymis minatus eft extrema Sennacherib, fed nec ipfe nec exercitus ipfius vindices Dei manus effugit. Exercitum Angelus, ipfum interfecerunt filii,
2. Paral. c. 32. v. 22. *Salvavitque Dominus Ezechiam & habitatores Hierufalem de manu Sennacherib regis Affyriorum, & de manu omnium.* Itaque mi Chriftiane, fide Deo, & omnem illi vindictam permitte, ille *Dominus ultionum* eft. Et hoc vel idololatræ te doceant. Tiffaphernes dux Perfa, cum Agefilao fœdus icit, fed lingua, non animo, mox enim cum ingentibus copiis adfuit, & juffit Græcos cedere Afia. Agefilaus ad hanc legatorum denuntiationem intrepide: Duci veftro, inquit, referte, me ipfi amplas agere gratias, quod fœdus ruperit eaque re Divos hominefque inimicos in fe concitarit: ita copiæ meæ plurimum augefcent ab hoftis perfidia. Dictum prorfus Chriftianum:
Luc. cap. 1. v. 71. Sicut locutus eft, falutem ex inimicis

micis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. Qui Deo fidit, omnes inimicos suos sibi vectigales habet, quia Deũ habet faventem. Quicquid autem homo Deo nixus, desiderat, id omnium primo à Deo petit. Qua in re hanc sibi regulã statuit: Hoc quod peto, aut mihi expedit concedi, aut non expedit, quod quidem Deus omnium optime novit. Si expediat, aut id confestim largietur Deus, aut tempore opportuniore, ut interim mea quoque patientia exerceatur: Si neget Deus postulata, certissimus sum, id mihi non expedire quod petii. Hac omnino ratione, neque aliter unquam supplices libellos Deo porrigit, qui divinæ voluntati se solum permisit. Qui hoc divinæ voluntatis arcanum ignorant, opem divinam aut non implorant, aut segniter & remisse, & quã hoc faciant, prius omnium aures fatigant, plurimorum gratiam ambiunt, atque si aliter nequeant, eam etiam muneribus in se derivant, favorem & dignitates velut in nundinis mercantur.

Vidit Ioannes, ille Domini ocellus, *Apoc.*
Christum septenas stellas dextra gestan- *cap.* I.
tem. Et quæ sunt hæ stellæ in hac manu? *v.* 16.
Ioannes ipse mysterium hoc evolvens: Septem stellæ, inquit, Angeli sunt septem Ecclesiarum, seu, septem Asiæ Episcopi. En, Episcopi & eorum mitræ infulæque in manu Christi sunt. At vero si uspiam mitra dominum desideret, plurimi sunt

qui suum ei caput offerunt, sed non primo rectoque cursu ad manum Christi pervolant. Equidem curritur, sed sæpe prius ad Principum Regumque, ad Præsulum & Antistitum manus pervenitur, quam ad Christi curratur. Idē fit in aliorum officiorum & dignitatum ambitu: humanus favor quæritur, divinus à paucis ambitur, aut certe post humanum. Luculentus error; contrarium oportet agere: divinus ante omnia favor & voluntas expetenda: sceptra & tiaræ in manu Dei sunt: officia, dignitates, munia, magistratus, Deus dividit: ab illo
Prov. ca. 21. vers. 1. penitus hæc petenda. Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocunque voluerit inclinabit illud. Sicut olitor, horti sui rivulum sub potestate habet, nec ad proximam aut ad primariam semper arborem, sed sæpe ad debiliorem, aut qua vult, aquam educit: ita cor regis, veluti rivus, omnis generis Præfecturas & munera continet, Deus instar hortulani (salvo hominis arbitrio) aquas ex hoc rivo in eos deducit, quos ipse delegit. Ideo stultissime agunt, qui tot preces ac dona in aliorum aures manusque jactant, Deo interim vix eminus & obiter salutato. O deliria hominum! Purius ex ipso fonte petuntur aquæ.

V. Signum. Omnia generoso silentio posse concoquere. Contemplare mihi patientissimum IESVM, inter innumera & convitia & tormenta generosissime

tacentem. Stabant Hebræi ſacerdotes & conſtanter eum accuſabant, IESVS autem tacebat: crimina illi diverſa objectabant, IESVS autem tacebat: inſtabant illi validis clamoribus, & ad crucem hominē hunc poſtulabant, IESVS autem tacebat: jam in cruce pendentē irriſionibus acerbiſſimis flagellare non ceſſabant, IESVS autem tacebat. Nec aliter Mater Domini, in ſummis anguſtiis maxime taciturna. Obſervabat eā Ioſeph ferre uterum, & ideo diſceſſionē ab ea moliebatur. Non hîc aliud mater quam filius fecit, ut vere dicatur: Maria autem tacebat, & hoc omne divinæ voluntati ac providentiæ committebat. Audiebat illa hominem ſibi chariſſimum, ſuum ſanguinem mille calumniis appeti, Maria autem tacebat: videbat illa filium innocentiſſimum ſub crucis mole fatiſcentem, in cruce gementem audiebat, cernebat in graviſſimis tormentis morientem, Maria autem tacebat. Hunc filium & hanc matrem complures æmulati feliciſſime, cum graviſſimorum etiam ſcelerum accuſarentur, ipſi autem tacebant. Norat manſuetiſſimus rex David miram vim hujus ſilentii, ea propter vim ſibi faciens: Obmutui, inquit, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis, *Pſ. 38. verſ. 3. & 10.* Idem mox repetit: Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu feciſti. Silentii cauſſam non adfert aliam, quam hanc ipſam, *Quoniam tu feciſti.* Ideo ſileo,

 quia

quia voluntatis tuæ hoc esse video; Tua, mi Deus, voluntas hoc mihi silentium indixit.

Boëth. l. 4. de consol. phil. prosa 6. Severinus Boëthius, ille scriptis & vita illustrissimus vir, insigniter prorsus: Quis autem alius, inquit, vel servator bonorum vel malorum depulsor, quam rector ac moderator mentium Deus? qui cum ex alta providentiæ specula respicit, quid unicuique conveniat, agnoscit, & quod convenire novit, accommodat. Hîc igitur quicquid citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est; opinioni vero tuæ perversa confusio. Qui vero se totum divinæ voluntati mancipat, non suæ opinioni, sed rerum ordini credit, quem omnem tanquam optimum probat silendo.

Fit quandoque ut excitatioris ingenii herus, servi ædes ingressus, disjiciat, turbet, misceat omnia, & mox abeat, ne auctor deprehendatur in facto. Servus domũ rediens, & omnem suppellectilem disturbatam cernens, graviter quidem excandescit, at cum à suo domino id factum audit, silet & mitescit. Ita David de seipso: Obmutui & non aperui os meũ. Cur ita? *Quoniam tu fecisti.* Ita prorsus qui divinæ voluntati se totum obtulit, adversa sentit quidem, sed divina se Providentia solatur; vanis questibus nihil se profecturũ non ignorans: Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino.

Psal. 120. vers. 1. & 2.

Rege

Rege Assuero & Aman convivium ce- *Esth.*
lebrantibus, cuncti Iudæi flebant. Sed *cap.* 3.
quam cito cruenta hæc tragœdia mu- *v.* 15.
tavit, & in auctorem recidit, quicquid
in alios mali pararat. Postquam afflixit *Deut.*
ac probavit te Dominus, ad extremum *cap.* 8.
misertus est tui. Si Lunam accessionibus *v.* 16.
damnisque mutabilem menstrua paupertas non incesseret, nescissent philosophi eam lumen à sole mutuari: Sic & nos è quotidiano rerum defectu discimus, omne nobis bonum à Deo tribui. Ægrotat quis? jam primum æstimare novit valetudinem, quam nunquam tanti fecisset, si nunquam perdidisset. Hæc quidem natura mortalium est, ut nihil magis placeat, quam quod amissum est. Calumnias aliquis patitur? jam capit quam grave sit crimen, alterius famam lædere, quod quamvis sæpius ipse fecerit, tamen leve quid judicavit. In egestatem quispiam deductus est? jam incipit meminisse, qualis olim in egenos fuerit. Itaque silet, & hoc ipsum contemplatione expendens, divinæ se voluntati committit.

Sed ægre fortassis siles? Ergo loquere; sed corde, sed Deo. Lingua taceat, mens precetur. Meditare silentium Christi coram Præside; Mariæ coram improbis civibus, Davidis coram adversariis. Dignior & major tibi convitiatur? tace; convitiatur æqualis? tace; vilior & minor convitiatur? Etiam tunc tace. diffi-

cilius hoc, sed generosius: illum fine, Deum adi: precare pro adversario, sicut
Psal. 108. vers. 4. David, cujus est illud: Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi; ego autem orabam. Adversarium silentio, Deum precibus sibi conciliabat. Ergo sile, & divinæ voluntati te penitissime permitte, illud assidue volvens animo; *Quoniam tu fecisti.*

VI. Signum. Ardua & quæ vix fieri posse credantur, pro Dei honore aggredi. Quam magnanimus hac in re Paulus!
Phil. cap. 4. v. 12. & 13. Scio, inquit, humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati: Omnia possum in eo qui me confortat. Æque magno & excelso
Ps. 17. v. 30. animo David: In Deo meo, inquit, transgrediar murum. Redeat Pericles, & Pyræos muros struat quadraginta cubitis altos, tam vero latos, ut duo currus inter se juncti amplius spatium non desiderent, ego tamen, ait David, hos muros transgrediar. Redeant Carthaginienses, & triplicem educant murum omni ævo celebrem, ego tamen hunc ipsum transgrediar. Reviviscat Anastasius Imperator, & mœnia condat octo pedes lata, ego tamen hæc transgrediar. Redeant
Gen. ca. 11. vers. 4. Babelis architecti, & turrim ædificent, *cujus culmen pertingat ad cælum,* ego tamē & hanc transgrediar in Deo meo, quoniam in illo eripiar à tentatione. Sed & majora magisque ardua promittens David:

vid: In te, inquit, curram accinctus; in 2.Reg.
Deo meo transiliam murum. Parum ei ca.22.
erat currere & sudare, sed armis etiam ve.30.
indutus, & cataphractus vult currere: parum ei erat, murum quantumcunque crassum aut altum transgredi, jam etiã transilire vult vel cælo certantem molẽ. Celsior aut densior murus vix ulli objicitur, quam sua cuique voluntas, hunc murũ & transgredi necesse est, & transsilire. Quivis cogitet: Deus me patientem esse cupit, cupit esse castum, facilem dare veniam inimicis, bene de aliis sentire, bene loqui me vult Deus. Eccur ego non idem velim? Profecto voluntas mea hactenus ut murus obstitit: at iste me murus non terrebit; transgrediar, transiliam: Omnia possum in eo qui me confortat.

Qui res gestas Divorũ evolverit, illud regii psaltis sæpius pronunciabit: Mirabilis Deus in sanctis suis: Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinẽ plebi suæ; ipse dedit virtutem & fortitudinem Sanctis suis. Et ut vetera taceamus, Franciscus Xaverius, è Societate IESV, Iaponum Apostolus, quanta vir iste pro Deo ausus, quanta potuit, quos muros non transgressus, quæ mœnia non transiliit, volasse illum dixeris, si quo aliter adire non posset. Deo ille fretus divinaque voluntate velut accinctus cucurrit, terras transiliit & maria. Queri solet nonnunquam siticulosus, videri pagum

in se combustum, adeo sitem urgere: videri potuisset Orbis in Xaverii pectore combustus, adeo ille omnium salutem sitiebat. Et quod incendium Xaverius animo circumtulit, dum quibusdā quasi saltibus, ex Italia in Lusitaniam, ex Lusitania in Indias, ex Indiis in Iaponē, inde ad extremos Sinas sese penetravit, terram ex terra, mari ex mari mutans. Opponis huic terræ marisque pericula? Hæc, inquit, non timet qui Deo fidit: Silvarum tenebras? Satis lucet flamma in pectore: Insanientem Oceanū? Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: Latronum & piratarum insidias? Nec domi suæ tutus est, quem divina voluntas non protegit. Ita Deo nixus, murum omnem transiliit, ita trecenta millia barbarorum, uti Bozius affirmat, Christo adjunxit. Hoc nemo ignorat, arbitror, mille plerumque remoris retineri cogitantem meliora. Sed perrumpendū est vi, & eluctandum ad ardua, etiamsi Satan cum omnibus suis furiis, totoque apparatu adversetur. Christus nos in hanc rem animans: Si habueritis fidem, inquit, sicut granū sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Quisquis se totum divinæ voluntati tradidit, omnia se posse confidit.

Vide de hoc infra libro 5. ca. 11. ubi de div. provid. Thom. Bozius de signis Eccle. libr. 6. cap. 3.

Matt. ca. 17. ve. 20.

VII. Vt autem ea quæ diximus tā de cognitione divinæ voluntatis, quam de humanæ ad illam conformatione quantum-

cumcunque rudi perſpectiſſima fiant, in hanc epitomen dicta componimus.

Quicquid in Orbe fit (peccatum excipimus) à quocunque aut quomodocunque fiat, divina id fieri voluntate dicendũ eſt. Omnia quæ fiunt, vult Deus fieri; quicquid autẽ Deus non vult, certiſſimo non fit. Hinc ſapienter Epictetus: Semper, inquit, illud potius volo, quod fit. Atque ut hoc idem omnibus perſuadeat: Ne poſtules, ait, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, ſi ſapis, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Nam omnia quæ fiunt, ſunt aliquo modo effectus divinæ voluntatis. Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? clamat Sapientia. Solum peccatũ non vult, ſed permittit, nam & peccatum impedire poſſet, id tamen ob cauſſas ſibi notas non impedit. Hoc è Theologiæ arcanis confirmamus: Theologi rem hanc definiunt his verbis: Deus vult omne bonum creatũ actu exiſtens, ſed quicquid fit extra peccatum, eſt bonum creatũ actu exiſtens, ergo quicquid in Orbe fit, hoc Deus vult fieri, modo abſit peccatũ. * Hinc ille ingenii acutiſſimi Theologus: Omnia, inquit, quæ fiunt aut ſunt, quæ fuerunt aut facta ſunt quæ fient aut erunt, cognoſcuntur à Deo in decreto ſuæ voluntatis. † Et nota, mi Lector, liberas hominis actiones non eo impe-

Epict. lib. 4. differt. c. 7. & Enchi. ca. 13.

Sap. ca. 11. ve. 26.

Tãetſi forte nõ ſolo.

** Scotus in 1. diſt. 39 quaſt. unica. §. Viſo de contingentia. ita Richard. Caiet. Vaſq.*

† Hoc fuſe & erudite probat Theophilus Raynaudus in Theolog. Nat. diſt. 8. quaſt. 3. art. 4. mihi pag. 947.

impediri, quod eas Deus ab æterno prævideritt & voluerit; sed Deus illas ideo voluit, quia futuras prævidit.

Iacob. Granadus in 1. partem Divi Thomæ tom. 2. disp. 3. per 6. sectiones. mihi pag. 420.

Et sermo est de rebus in quibus nō abitur in infinitum.

Sed ulterius progrediamur. Deus non tantum vult fieri, quidqnid in Orbe fit (dempto peccato) sed id omne reipsa semper exequitur quod melius est, imo quod optimum est, & hoc est, ut sic loquamur, ingenium Dei & innata ejus propensio. * Istud dilucide Basilius Magnus adstruens: Vnum quidē hoc, inquit, habere in mentibus nostris præsumptū oportet, quod nihil eorum quæ nobis accidunt, malū sit, aut tale, ut melius illo excogitare queamus.‡ In eandē omnino sententiā Damascenus concedēs: Omnia, inquit, quæ Dei providentia fiunt, pulcherrime ac divinissime fieri necesse est, atque ita denique ut meliori modo existere prorsus nequeāt. † Præ omnibus audiēdus hîc Augustinus: Iustitia, inquit ille, veri & summi Dei factum est, ut non modo sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint. Quid clarius? rationē audi: * Quicquid enim, inquit, vera ratione tibi melius occurrerit, hoc scias fecisse Deum tanquā bonorum omnium conditorem. Neque enim tu potes aliquid melius in creatura cogitare, quod creaturæ artificē fugerit.

** Bas. hom. 8. ex var. quod Deus non est auctor malorum.*

‡ Damasc.

VIII. Qua ratione autem Deus omnia quæ fiunt, fieri velit, peccata vero fieri

lib. 2. de fide cap. 29. † *Aug. tom. 1. l. de quantitate animæ. c. 33. med. fere.* * *Idem tom 1. l. 3. de libero arbitrio. cap. 5. post init.*

fieri permittat, exemplum ponimus hujuſcemodi. Iuſſit olim Summus Pontifex, Iulius II. ut Michael Angelus inter pictores celeberrimus extremũ Orbis judiciũ pingeret. Pictor operi manus admovit, ſed pro affectu quem in ſacros proceres non benignum geſſit, præſules etiam & purpuratos Patres in inferorum flammis collocavit. Pictorem ſuum ſæpius acceſſit Pontifex, neque neſciit artificioſam hominis temeritatem, & quãvis eam minime probarit, certa tamẽ ex cauſſa diſſimulavit videre, illud ſecum cogitans: Modo finiat opus, mox in carcere penicilli ſui errores ſentiet, pane ſolo & fonte cœnaturus. Hîc certe Pontifex ſupremi judicis tribunal pingi voluit, idque in emolumentum ſpectantiũ non in contemptum cujuſquam aut injuriam, eam tamen ob certos fines ſciens volenſq; non impediit: Ita Deus æternitati nos vult pingere, & opera edere immortalia; at nos affectu & manu exerrantibus, jam hos jam illos in Orco ſtatuimus, hoc eſt, varie injurii ſumus in eos quos nobis hoſtes arbitramur. Sed & alia plurima in opere faciendo delinquimus. Nihilominus pictura rerum in Orbe diverſiſſimarũ elaboratur. Eſtenim mirabilis rerum omniũ connexio, ſeries atque concinnitas, ut ſingula quæ ſeorſum deformia, aut certe minus pulchra viderentur, ceteris adjuncta, ſint longe pulchriora. Deus autem moræ patientiſ-
ſimus

ſimus expectat, dum omnis pictura hæc finiatur, errores noſtros plurimos, tanquam ſi non videat, diſſimulat juſtiſſimis de cauſſis. Tandem ſupremo Mundi die patebit, quid quiſque dignum æternitate pinxerit, quid in pictura errarit. Sicut ergo Pontifex, aut Regum quiſpiã certum quid ac deſtinatũ vult pingi, pictoris autem arbitrium non turbat, errores etiam permittit, ob cauſſas ſibi notas: ita Deus omnia quæ fiunt, vult fieri, peccatum vero permittit, ſed permittit ſciẽs & volens, cum illud impedire poſſit. Ita rex David Ioabo belli duce eſt uſus, cujus flagitia minime probavit, tametſi diu diſſimulavit. Neque ullus hîc objecerit: Quare homo cogitur impedire peccatũ quando poteſt, & Deus non cogitur, qui ſemper id poteſt. Nam præterquã quod Deus ſit Dominus & moderator omniũ intentus bono communi, nos mancipia & ſervi; illud etiam accedit, quod Deus è peccato, re omnium peſſima, boni quid eliciat, quod homo non poteſt. Auguſtinus hoc ſummi opificis artificium admiratus: Ex omnibus, ait, conſiſtit univerſitatis admirabilis pulchritudo, in qua etiam illud quod malum dicitur, bene ordinatũ, & loco ſuo poſitũ, eminentius commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora ſint, dũ comparantur malis.

Propter quod non eſt impedienda cauſſa particularis quin ſuo modo agat.

Aug. Enchi. ca. 10. & 11.

IX. Sed objicias primo: Bona ſint omnia, ſint omnia optima quę Deus vult, ſed certe nõ mihi ſũt. Audaciſſime mortalium,

talium, quid hic ais? *Æqualiter cura est Deo de omnibus*. Ita te, ita me, ita singulos curat providentissimus Deus, sicut universos, neque tantũ quod melius, sed quod optimũ est semper, & tibi, & mihi & singulis, & omnibus vult, & quod vult exequitur efficacissime. Gregorius pulcherrime: Sic, inquit, intendit omnibus, ut adsit singulis; sic adest singulis, ut simul omnibus nunquam desit: sic summa regit, ut ima non deserat; sic imis præsens est, ut à superioribus non recedat. *Cura est Deo de omnibus*. De filiis, seu charissimis Dei amicis res certa & evidens: sed nec circa damnandos alium se gerit: pater est, nutritor est, defensor est usque ad ultimum vitæ momentum: hîc demum judex, punitor, hîc vindex est tã obstinatæ in se perfidiæ.

Sap. cap. 6. vers. 8.

Greg. lib. 16. moral. cap. 5. med.

Objicias secundo: Et quomodo tantã Dei providentam ac curã tot sequuntur inconvenientia, ut miti vocabulo utar, fiunt hîc illic absurdorum absurdissima quæque. Vti Deum dicere dormientem nolim, sic ad minuta quævis vigilantem affirmare, num bene ausim? O te oviculam, sed profecto malam! quamvis crediderim hîc te alienam gerere personã. Vtique Deus vigilat ad quælibet vel minutissima. Ioannes Damascenus tuo stupori aptissime respondens: Deus, ait, nõnunquam aliquid absurdi & præposteri fieri permittit, ut per eam actionem quæ absurditatis speciem habet, magnum aliquid

Damasc. l. 2. de Fide ca. 29.

quid & admirabile conficiatur, quemadmodum per crucem hominibus salutem comparavit. Num hæc negabis vera? Ergo Deus non quidem peccata vult, sed efficaciter permittit, seu, permittere vult, & inde proventus elicit utilissimos sibique maxime gloriosos. Augustinus perspicue id afferens: Propterea, inquit, divinæ Providentiæ etiam ista dispositio tribuenda est, non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat cum peccaverint. Quare licet homini secundum se spectato melius esset non peccasse, si tamen tota series naturæ & gratiæ attendatur, multo fuit melius à Deo peccatũ permitti. Notum Ecclesiæ testimonium: Felix culpa, quæ talem ac tantũ meruit habere Redemptorem. Hæc de divina voluntate tam cognoscenda quã amplectenda. Vtinam humana gens, vel hac una in re cæcutire desinat, & divinã voluntatẽ, quam facile potest agnoscere, velit etiam prompte amplecti.

Aug. in Ps. 7. post med.

Ecclesiæ auctoritas. Et hinc Theologorũ constãs assertio est hac: Deus omnes effectus veros & reales quarumlibet caussarum secundarum, adeoque omnes actiones nostras liberas, etiam malas qua entia sunt, sicut & ipsam peccati cujuslibet permissionem; atque etiam mala solius pœna, ab æterno, adeoque prius tempore quam fiant, etiam in particulari aliquo modo prædefinivit ac præordinavit. P. Adamus Tanner tom. 1. Theol. disp. 2. Dub. 7. n. 7.

Imagi-

Imaginis sequentis brevis explicatio.

Hominis ad divinam voluntatem conformati exactissimum exemplar fuit rex David. Testis omni exceptione vere major, Deus ipse: Inveni, ait. David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Act. c. 13. ve. 22.

Heliotropium, minoribus sui similibus fœcundum floribus, repræsentat maxima virtutum incrementa, quæ ex hac una ad Dei voluntatem conformatione proveniunt, quam virtutum omnium parentem recte appellaro.

Duo corda, Dei ac hominis, eo se nexu complectuntur, ut cor unum videri possit. Verba in corde divino sunt, ACCIPE, REDDE, FVGE. *Accipe beneficium, Redde gratias, Fuge quicquid divinæ voluntati adversatur. Cor humanum jure respondeat:* QVOD VVLT DEVS, *id scilicet & ego volo. Hinc amœnissimum paradisi ser[t]um, utrumque cor cingit. Hinc gladius mœroris & doloris excutitur; hinc corolla è rosis fugacissimæ voluptatis texta defluit. Aliger è cælo felicitatis æternæ faustissimum fert nuntium, quo homo divinæ voluntati devotus ad immortalitatem invitatur. Non potest esse miser, quem tam beatus vocat nuntius.*

EMOLVMENTA.

Mirificauit omnes voluntates meas.
Psalm. 15. V. 2.

LIBER TERTIUS DE HVMANÆ VOLVNTATIS ad divinam conformatæ EMOLVMENTIS.

CAPVT I.

Quantam animo tranquillitatem conciliet humanæ voluntatis ad divinam Conformatio.

Diximus, qua ratione divinam voluntatem noſſe, qua noſtram illi jungere poſſimus. Nunc porro dicendum, quid emolumenti proveniat, ſi humana divinæ ſemper ſit conjunctiſſima.

I. Tam liberalis eſt Deus divitiarum & donorum, ut non tantum æternis nos deliciis beare ſtatuerit, ſed diem æternitatis velut præoccupans, quo nos ad omnia paratiores promptioreſque reddat, è menſa ſua mittit cæleſtis convivii promulſidem, jubetque libare ſaltem æternæ felicitatis guſtulum. Ita nec in fœtenti hujus mortalitatis noſocomio deeſt magnæ illius æternæq; cœnæ velut antecœna. Etiã in hoc Orbe inferiore quies eſt aliqua, ſunt etiam hîc ſolatia è cælo miſſa. Neque hîc impendiis magnis res agitur, ſola opus voluntate ad divinam conformata.

In rupe Taboreja vix guttulã guſta-

rat Petrus cæleſtis beatitudinis, & mox:
Marc. Bonum eſt, exclamat, nos hîc eſſe, imo
cap. 9. jam ebrius videri poterat ab hoc necta-
verſ. 4. & 5. re, *non enim ſciebat quid diceret.* O Petre,
præproperum eſt, hîc nectar & ambroſiam expectare: loco meliore dabuntur iſta, ſed nondum.

Angelus ille Apocalypticus Ioannes:
Apoc. Factum eſt, inquit, ſilentium in cælo,
cap. 8. quaſi media hora. Quies aliqua deſigna-
verſ. 1. tur, beato Gregorio interprete, quam
hîc aſſequuntur, qui divinam voluntatẽ exequi perinde, ut in cælo, deſiderant, eaque ratione velut in cæli veſtibulo de-
Pſ. 54. gunt. Eo anhelans David: Et volabo, in-
verſ. 7. quit, & requieſcam. Quo volatus iſte utique ad divinæ voluntatis ſuaviſſimã contemplationem, eo quiſquis pertigerit, jam demum reſpirare incipit & jucundiſſime quieſcere. Nihil enim ardentioribus votis expetit, quam hoc unum: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra. Inter ea certe quæ maximam animo pacem & tranquillitatem conciliãt, primarium hoc numeratur: Omnibus votis contendere atque aſpirare ad conſtans divinæ voluntatis obſequium. Ita
Thom. optimus ille ſcriptor præcipiens; Opta,
à Kẽp. inquit, ſemper & ora, ut voluntas Dei
lib. 3. integre in te fiat. Ecce talis homo ingre-
Imit. Chriſt. ditur fines pacis & quietis. Quiſquis
ca. 23. igitur cum ſanctiſſimo rege illo volare
plura cupit & quieſcere, his profecto alis eve-
lib. 3. hi in altũ poteſt, & patrare admiranda.
ca. 18. num. 2. II. Op-

II. Optimæ fidei scriptor commemo- *Casa-*
at de viro religioso, cujus vestes, vel *rius.*
olummodo tactæ valetudinem multis *Hei-*
estituebant, hinc ille apud ægros vene- *sterba-*
ationi, apud suos admirationi esse cœ- *cens.*
it, cum tamen nulla in eo virtus singu- *lib. 10.*
ariter splendescerer, vitam enim agebat *mirac.*
ro more ceterorum in cœnobio, nec *cap. 6.*
llis insolitis rigoribus sese macerabat; *vixit*
oc unum studiosissime cavere solitus, *ante*
e quid aliud unquā vellet quam Deus. *CCCC. annos.*
Cum itaque sine pharmacis mederetur
æpius, rogatus à cœnobiarcha ejus rei
aussam: Mirari seipsum, ajebat, & pu-
ore ob id affici, cum ceteros jejuniis &
recibus vix æquet, nedum superet. Ita
st, inquit cœnobiarcha, te hominem
ætum esse, non nescimus, cetera non
uspiciendum præ aliis. Simul in omnia
ressius inquirere, & multa sciscitari cœ-
pit antistes, ac animi arcanum referari
upere. Hîc vir ille religiosus: Eam, in-
quit, mihi gratiam à Deo factam jure
commemini, quod ad divinam volunta-
em ita me conformarim, ut adverso
Deo nil unquam movere velim. Neque
vero etiam metuo res unquam fore tam
urbidas, ut animo cadere, aut conqueri
ubeat: sed nec ulli, puto, tam prosperi
uccessus mihi sic blandientur, ut ob eos
ingulari me patiar gaudio compleri. Nā
omnia sine discrimine de manu Dei ac-
cipio, neque postulo ut ea quæ fiunt, ar-
bitratu meo fiant, sed ita fieri quæq; vo-

lo ut fiunt. Ita nihil me voluptate, nihil mœrore afficit, nihil me turbat, sed nec beat quidquam, nisi sola, nisi una atque unica Dei voluntas. Ideo in omnibus omnino precibus, hoc unice flagito, ut divina voluntas in me semper, rebusque creatis omnibus quam integerrime perficiatur. Miratus hæc vehementer antistes: Et amabo te, inquit, expone sodes, quis tibi nuper sensus, an non una nobiscum acerbe ferebas, cum nefarius homo ignem subjecit nostris ædibus, cũ stabulum & horreum, tam multum frumenti & pecoris combustũ, damno pæne irreparabili? Ad quæ cœnobita: Hoc, inquit, scias velim, Pater reverende, nihil inde mœroris me contraxisse. Nam in more positũ habeo, pro his talibus Deo gratias agere, cum certissimus sim, quicquid rerum fit, divina permittente Providentia fieri, idque omne in nostrum emolumentum. Ideo curæ mihi non est, modicum an multum habeamus sustentandæ vitæ: Deo fido, qui quemvis nostrûm æque frustulo panis poterit nutrire, ac pane integro. Ita lætus dego & alacer. Hîc Cœnobiarcha multa contradicere, & variis quæstionibus hominem urgere, ut sic suaviter exprimeret latentes animi sensus. Post varia: Quin imo, ait iste, per quotidianam mei oblationem divinæ voluntati, eo deveni, ut si præscirem ego, ad inferos me dejiciendum decreto immutabili, Deo tamen refracta-

rius

us esse nollem, modo simul liceret sci-
e, sic Deo visum esse, ita Deum velle:
no etiam si oratione Dominica vel se-
el pronunciata divinum illud decretũ
escindere potestas esset, sane id audere
on vellẽ, sed potius geminas has Deo
reces admoverem, Vt æquissimam san-
tissimamque voluntatẽ suam in me per-
eret exsequi, &, Vt hanc unam mihi
ratiam faceret, qua vetarer tota æter-
itate, divinæ voluntati quidquam con-
rarium cogitare. Cohorruit ad has voces
Cœnobiarcha, & pæne in lapidem stetit,
borto utrimque silentio. Demum: Ito,
nquit, ito, mi Pater, & propositi hujus
enacissimus maneto. Cælum extra cæ-
um reperisti, & hoc interpreteris gra-
iam paucissimis factam. Raræ immu-
itatis est à nemine turbari, à nemine
ædi posse. Arcem quietissimam habitat,
uisquis se totum ad divinam voluntatẽ
onformat.

III. Ita cœnobitam suum à se dimi-
it antistes, ipse alto stupore defixus, hæc
ecum cœpit ratiocinari, &: Iam mihi
iquet, ait, unde huic viro, quem homi-
em ridiculum censebant, illa medendi
gratia sit. Hæc tanta cum divina volun-
ate conjunctio, ad hoc fastigii suos eve-
it. Et quî possit Deus hunc talem ho-
minem æternis flammis addicere? re-
pugnat id infinitæ bonitati. Et sane fa-
eri cogor, nec longum esse, nec diffici-
e iter, ad hoc culmen solidissimæ Tran-

quillitatis: neque enim hîc opus inusitata vitæ severitate, non crebris jejuniis, non prolixis vigiliis certandum, omne hoc negotiũ peragit unicum generosum VELLE, sed hoc VELLE quotidie instaurandum, firmeque statuendum, contra divinam voluntatem prudenter nil unquam admittere. Ita enim, inquit Chrysostomus, *velle* efficit posse, uti *nolle* efficit non posse. Magna vis est voluntatis, quæ efficit nos posse quod volumus, & non posse illa quæ nolumus.

Chrys. ser. de Zach. fine tom. secundi.

Quod si quis mane ita se Deo cõmittat: O Dominus meus & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: hodie sciens prudensq; contra tuam voluntatem nil agam: is tamẽ eodem hoc die aut vetitam ganeam, aut infame prostibulum subeat, aut aliis ad vitia occasionibus temere sese indulgeat, hic quidem homo cum Deo ludere, & altera panem, hac vero manu scorpionẽ porrigere censendus est. Ita prorsus divinæ voluntati subjectissimum se quidem polliceri, nihilominus aliorum opibus, aut famæ nominique insidias struere, invidiam in se sponte admittere, ab ira non præveniri, sed illam ultro accersere, hoc jocari est cum Deo, & vitiorum moram impellere, atque ostiũ aperire vix dum rogantibus admitti. Et quodnam hoc amoris symbolum? Amo te, sed hunc à me colaphum accipe: aut: Non patiar me separari à te, at cum occasio

afio invitat in rupis angusto calle, quē verbis ante adeo demulseram, jam manu dejicio in voraginem. At solemus pigerrimis nos vocibus defendere: *Non potui aliter.* His Chrysostomus respondēs: Nec enim quisquam, ait, poterit excusari, quasi voluerit, & non potuerit: cum constet eum idcirco non potuisse, quia noluit, ut nolens volentis exemplo damnetur, & volens, quia implevit quæ voluit, muneretur. *Chryso. serm. de Zach.*

IV. Illud ergo colloquium inter duos religiosos viros, captu difficile non est, & fateri cogimur, viam nemini obstructam, ad illum Tranquillitatis apicem; ad hunc paradisum nemini occlusum ostium: quisquis hoc unum potest, *Velle quod vult Deus*, jam ingressus est; nullius aut ordinis, aut sexus, aut ætatis homines hinc arceantur. Verum duo præcipue in narrato colloquio capita sunt institutionis tam eximiæ, ut ea probe cepisse, sit hîc palmam obtinuisse.

Primum: Altissime animo imbibere, quicquid fit, divina fieri providētia, quæ ad suum finem atque ad beatitudinem disponit universa, prout secretissimo Dei judicio placuit ab omni ævo. Omnia certa, & in æternum dicta lege decurrunt. Pulchre de hoc Seneca: Caussa pendet ex caussa, inquit, privata ac publica longus ordo rerum trahit. Ideo fortiter omne ferendum est: quia non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt. Olim *Senec. de Provid. cap. 5.*

conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas: & quamvis magna videatur varietate ſingulorum vita diſtingui, ſumma in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid ita indignamur, quid querimur? ad hoc parati ſumus. Vtatur, ut vult, ſuis natura corporibus: nos læti ad omnia & fortes cogitemus, nihil perire de noſtro.

Alterum: Facere quod in ſe eſt, cetera omnia divinæ Providentiæ liberaliſſima confidentia tranſcribere: ſorte ſua contentum vivere, de aliena non inquirere, nec ulli beatiorem invidere. Hæc ſunt quæ perducunt in propugnaculum Tranquillitatis inexpugnabile: hæc illa virtutum omnium panoplia eſt. Hanc vero nunquam induunt illi, qui caduca hæc amant, velut ſua & perpetua bona, qui ſe propter illa ſuſpici volunt, qui divinæ Providentiæ non ſatis fidunt: hi ad leviſſimarum injuriarum motus collabuntur; jacent & mœrent, cum vanos & pueriles animos, omnis ſolidæ voluptatis ignaros, falſa & mobilia oblectamenta deſtituunt. At ille qui ſe lætis rebus non inflat, nec mutatis cõtrahit, divinæ de ſe Providentiæ pleniſſime fidit; adverſus utrumque ſtatum invictum animum tenet exploratæ firmitatis: omnium virtutum panoplia munitus eſt, verbo: Vult quod vult Deus.

CAPVT II.

Fierine posſit, ut quis nunquam triſtetur, & an id arte illa impetrandum, qua noſtram divinæ voluntati conformamus.

SAlomon humanæ ſapientiæ pelagus, & magnum portentum, liberrime pronuntiavit: Non contriſta- *Prov.*
bit juſtum quicquid ei acciderit. Loqui- *ca.12.*
tur ſapientiſsimus Rex de rebus fortui- *ve.21.*
tis, quæ bonæ menti contra quam vult obveniunt, perinde ſi dicat: Mala voluntaria, uti ſunt peccata & noxæ, virum bonum utique ſollicitum habent & dolore afficiunt: at illa fortunæ ludibria, facultatum amiſſio, honoris jactura, valetudinis diſpendium, charorum funera virum juſtum tam non affligant & angunt, ut hæc ſæpiſſime beneficii loco numeret, nec mala putet, ſed exercitium patientiæ credat, & pro iis, ut par eſt, Deo gratias agat. Nam bonæ menti calamitas omnis, occaſio eſt virtutis. Quapropter Hugo, illud (quicquid ei acciderit) acute expendens: Sicut accidens eſt, inquit, auctore philoſopho, quod adeſt & abeſt præter ſubjecti corruptionem: ita præſens tribulatio, & ærumna adeſt, & abeſt præter juſti contriſtationem, & conturbationem.

Ceterum, quod erecto ac hilari animo vir juſtus exteriora quævis mala excipiat, Paulus locupletiſsimus teſtis: Repletus

2. Cor cap. 7. vers. 4. tus ſum, inquit, conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. Non in fame tantum aut ſiti, non in vinculis ſolum aut plagis, ſed in omnibus ærumnis & anguſtiis, *in omni tribulatione noſtra*: Neque levi tantum lætitia afficior, ſed, *repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio*, etiam cum virgis cædor, cum lapidibus inſternor, etiã cum naufragiis jactor. Turonenſis præſul Martinus à Severo Sulpitio tot annis nunquam iratus, nunquam mœſtus eſt viſus, ſed pacatus ſemper ſibique ſimilis. Ita ſane non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit. Chryſoſtomus omni calculo ſententiã hanc confirmans: Nihil enim aliud, inquit, grave atque acerbum eſt, quam in Dei offenſionem incurrere. hoc ſublato, non afflictio, non inſidiæ, non aliud quidquam prudentem animum moleſtia afficere queat. Quin potius quemadmodum ſi exiguam ſcintillam in magnum pelagus injicias, eam protinus extinxeris: eodem modo moleſtia omnis quamlibet ingens, ſi in animum ſibi bene conſcium inciderit, confeſtim perit & evaneſcit. Hic idem oris aurei doctor, ut rem quaſi oculis explicatius ſubjiceret, mentem cælo conferens. Cælum, inquit, altius eſt imbribus ac pluviis. Cælum quidem cum nubibus obducitur, pati putatur, ſed nihil patitur: Sic & nos etiamſi putamur pati, nihil patimur, id eſt, triſtitia quaſi nubilis ob-

Chryſ. hom. 1. in ep. 2. ad Cor.

obduci putamur, sed non tristamur. Sed demus humanæ imbecillitati doloris aliquid & mœstitiæ, sed quale hoc aut quãtum ? Ambrosius : Esto, inquit, in illis, hoc est, in laboribus, aliquid acerbitatis. Quem virtus animi non abscondit dolorem ? Neque enim profundum mare negaverim, quia vadosa sunt littora; neque cælum lucidum, quia interdum obtegitur nubibus; neque terram fœcundam, quia aliquibus locis jejuna glarea est; aut lætas segetes, quia intermixtam solent habere sterilem avenam. Similiter puta beatę messem conscientiæ interpellari aliquo acerbo dolore, tamen manipulis vitæ beatæ, si quid forte accidit adversi atque amaritudinis, tanquam sterilis avena absconditur, aut tanquam lolii amaritudo frumenti suavitate obducitur. Ergo, non contristabit justum quicquid ei acciderit. Sentiet tristitiam, non consentiet; tegetur nubibus cælum, non subuertetur; loliũ miscebit se tritico, sed non nocebit. Non sentire mala sua, nõ est hominis; at non ferre, non est viri. *Ambr. l. 3. de offic. cap. 5.*

I. Neque solum Christiana sapientia hoc capit: priscis etiam hoc animi robur nõ ignotũ. Vere cecinit Venusinus vates:

Iustum & tenacem propositi virum. *Horat. lib. 3. carm. Ode 3.*
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida : ——
Si fractus illabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Suf-

Suſque deque ferantur omnia, cælum
ruat, ſubruente hac mole cor Deo fiſum
non trepidabit. Ampliſsimæ promiſsio-
nes ſunt quæ cor iſtud prænuniant.
Deus proclamans: Nolite, inquit, tan-
Pſal. gere Chriſtos meos, quos ego gratiæ
104. meæ oleo inunxi. Et vere: Iuſtorum
v. 15. animæ in manu Dei ſunt, & non tanget
Sap. cap 3. illos tormentum malitiæ. Zacharias: Qui
verſ. 1. tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.
Zach. Ioannes: Scimus, inquit, quia omnis
cap. 2. qui natus eſt ex Deo, non peccat (violan-
ve. 8. do charitatem letali noxa) ſed generatio
Vide Dei conſervat eum, & malignus non
Nicolaum tangit eum, ea ſcilicet vi qua poſsit
Serarium vincere.
in hũc Aſſyrius Rex Sennacherib omnes Iu-
locum. dææ civitates expugnavit. Hieroſolyma
1. *Io.* non potuit, imo nec obſedit, imo nec
cap 5. quidem vidit. Diſerte affirmat Iſaias:
ve. 18. Hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum,
Iſaias. non intrabit civitatem hanc, & non ja-
c. 37. ciet ibi ſagittam: & non occupabit eam
v. 33. clypeus, & non mittet in circuitu ejus
aggerem. Ita prorſus vir juſtus, cujus
lex voluntas Dei, undique inexpugna-
bilis eſt, *non contriſtat eum quicquid ei ac-
cidat*, licet omnia membra torqueat do-
lor, licet paupertas urat, licet mille pre-
mant ærumnæ, ille tamen erecto celſoq;
animo Deum arctiſsime ſtringit, & etiã
tunc ad divinam voluntatem ſeſe con-
format ex toto. Et quippeni hoc poſsit?
libera habet charitatis brachia, nullis
un-

inquam, si nolit, catenis vincienda; æternis amplexibus, modo velit, inhæsura divinæ voluntati.

Memorant virum eruditione ac virtute magnum, ubi res in maxima esset difficultate, solitum dicere: *Salve amaritudo amarissima, omnis gratiæ benedictionisque plena.* Quid hoc aliud quam cum Socrate philosopho cicutam haurire ridendo? Melius dixero: Quid hoc aliud quam cum Apostolo Andrea crucem amplecti vel eminus salutando? Hac certe ratione propter hortum, ut ajunt, salutamus & sepem; & propter fructus, amamus & arborem.

II. Objicias: Hæc in scholis disserimus, aliter domi vivimus. Fames, infamia, bonorum jactura, morborum sævitia neminem exhilarant, neque enim leviter ista feriunt: ferreus sit cujus hilaritatem non subruant hi arietes.

Da veniam, mi homo, videris ex familia esse amicorum Iobi, quibus ille in os: Consolatores, inquit, onerosi omnes vos estis. Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus. Stillat, non nego, & hoc non voluptatis est; sed stillat ad Deum, hoc solidi est gaudii. Deus non projiciet simplicem, neq; porriget manũ malignis. Donec impleatur risu os tuũ, & labia tua jubilo. Ecquid vultis? Manus Domini tetigit me. Ab hac manu feriri, beatius est, quam à quavis alia mulceri. Hæc Domini manus persanat vel solo

Iob. ca. 16. v. 2.

Idem cap. 8. v. 20. & 21.

ſolo tactu; feriendo, non morbum, ſed ſalutem, non mortem adfert, ſed vitam Hæc amicis ſuis Iobus, hæc & ego tibi Simul etiam quæro: Si quis ferrea chirotheca te cædat, & ſanguinem eliciat nunquid in jus ambulare coges chirothecam? manus fecit. nunquid manum ad tribunal rapies? homo te læſit: ita Deus manũ qua ferit, chirotheca tegit jam ſcortea, jam lignea, jam & ferrea modo fame punit, modo infamia, nunc illum in te hominẽ immittit, nunc aliũ quandoque per cognatos, per domeſticos, per fratres te caſtigat. Quid jam tibi vis? eadem Dei manus eſt, idem Deu qui ferit, ſed aliter atque aliter, per alios atque alios te cædit. Quid tu jam blateras, homo? Ille nebulo mihi hanc invidiam conflavit; trifurcifer iſte in has anguſtias me conjecit; hic tenebrio & gratiam mihi & pecuniam ſubduxit. Quid quæſo hîc ais, inſane? quid contra chirothecam litigas? manum attende, Deum aſpice percutientem, Deus hæc tibi omnia fecit. Non recordaris, cujus te ſupra monuerim? ſiluiſſe, imo & obmutuiſſe ſanctiſſimum regem, hoc unum cogitando: *Quoniã tu feciſti*. Eccleſiaſtes de bona malaque die differens: Sicut enim hanc inquit, ſic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum juſtas querimonias. Cur igitur non Deo id ſaltem laudis tribuimus, quod chirurgo, qui ubi ſcalpello dextre vomicam rupit: Opti-

Eccleſ. cap. 7. v. 15.

m

ne (dicimus) mi magifter, ab hoc vulne-
e quod fecifti, fanitatem ego fpero. Me-
dicum quoque laudamus, qui Theriacæ
æ viperã mifcet faluberrimo affectu :
n Deo cur improbemus, fi fuis pharma-
is humanas noxas & injurias admi-
eat? Hoc fciamus, conftare illi facti
i rationem, etiam cum de ea nihil
obis conftat. At interim in Deum oc-
ulte queruli muffitamus : O Domine
uam acerbe percutit manus tua, nimis
alida tibi brachia funt ad verberandũ.
Chriftiane, ne Deum accufa, nimis
um effe validum ad verberandum; tu
imis delicatus es ad tolerandum : fi te
bet tantum aura triftior, fi quis tibi fa-
em extracturus adfit, occidendum te
utas. Iuftus quafi fundamentum fem- *Prov.*
ternum : Iuftus in æternum non com- *ca.* 10.
ovebitur. Tandem ibi confiftit, ubi nil *v.* 25.
um pellat, ubi nil terreat. Non contri- & 30.
abit juftum quicquid ei acciderit.
III. Seneca fuo Lucilio : Nolo, in- *Senec.*
uit, tibi unquam deeffe lætitiam, volo *epift.*
am tibi domi nafci : nafcetur, fi modo 23.
tra teipfum fit. Ceteræ hilaritates non
mplent pectus, fed frontem remittunt :
ves funt: nifi tu forte judicas illum gau-
ere, qui ridet. Animus debet effet alacer
fidens, & fuper omnia erectus. Ita *Senec.*
orfus eft : Animus fit fuper omnia *de bea-*
ectus ad Deum, à nutu & voluntate *ta vita*
vina fic pendens, ut illum nec extol- *cap.* 4.
nt fortuita, nec frangant; & cui vera
L volup-

voluptas sit, voluptatum contemptio. Hunc animum ita liberum, ita interritum ac stabilem, extra turpem metum, extra cæcam libidinem, & fœdas cupiditates positum, cui unum bonum sit Deus & voluntas divina, unum malum aversio à Deo & divina voluntate: hunc, inquam, animum non contristabit quicquid e acciderit; hunc ita fundatum, necesse est, velit nolit, sequatur hilaritas continua, & lætitia alta atque ex alto veniēs. Reliqua gaudia aut turpia sunt aut infirma & extra hominem. Atque hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habēt ac perfusoriam voluptatem: & quodcunque invecticium gaudium est, fundamento caret. Aliter plane in viri justi gaudio est. Nam Seneca teste, illud ex se ortum, fidele firmumq; est, & crescit & ad extremum usque persequitur. Observa (ad extremum usque persequitur) quod vel ipsi rationi clarum, sola enim virtus præstat gaudiũ PERPETVVM securum: etiam si quid obstat, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur nec unquam diem vincunt. Nam revera talis est animus divinæ voluntati affixus qualis Mundi status super Lunam:

Epist. 28. & 98.

Luca. *Perpetuum nulla temeratus nube serenum*

Siquidem illa pars Mundi superior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem; omni tumultu caret. Eodem modo

odo animus divinæ voluntati constanr inhærens, quietus, & in statione trãuilla collocatus, modestus, & compotus est: non contristabit illum, quicuid acciderit. Neque vero Hilaria & aturnalia semper agitabit, aut Bacchaalia vivet vir ille justus: placidum & ecultum illud gaudium est, & cum ravitate, imo severitate conjunctum. eq; enim aliud est, quã interior quies, pax, & concordia animi, & magniido cum mansuetudine. Quæ malis aut ultis absunt: ubi cupiditates ipsæ sibi bstrepunt aut pugnant, & semper in orum animis velut legiones & castra edarum, aut acerbarum cogitationum. ens bona & divinæ voluntati in ombus obsecundans, nunquam malis suis ngemiscit, fortuita hæc despicit, quicuid accidat, boni consulit, in bonum ertit, nunquam Deo queritur. Hæc illa t quies mentis in tuto collocatæ & iblimitas; hoc illud ex notitia divinæ oluntatis & obsequentia gaudium tam rande & immotum, ut non contristet ustum, quicquid ei acciderit. Nam quod apientia in Sacris loquitur, idem vo- *Prov. cap. 1. v. ult.* intas divina pollicetur: Qui me auierit, habitabit cum fiducia, & requie- et absque timore, ab omni malo. Chri- *Interpret. septuag* ianus Doctor hæc consignet Ambrous: Non frangitur sapiens doloribus *Ambr. l. 1. de Iacob. cap. 8.* orporis, nec vexatur incommodis; sed iam in AERVMNIS BEATVS manet.

net. Quia non in delectatione corporis vitæ beatitudo, sed in conscientia pura ab omni labe.

IV. Itaque sentit ærumnas vir justus sensum enim hominis nulla exuit virtus sed non timet, & invictus dolores suos ex alto spectat. Clarissime Romanus Sapiens: Nihil, inquit, accidere bono viro, mali potest. Quasi respondeat, Adversi aliquid, fateor: nihil mali. & in eo tu erras. Quemadmodum tot flumina non mutant saporem maris, nec remittunt quidem: ita adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. Manet in statu, & quicquid evenit, in suum colorem trahit. Est enim omnibus externis potentior: nec hoc dico, non sentit illa: sed vincit, & alioquin quietus placidusque contra incurrentia attollitur. Omnia adversa, exercitationes putat.

Senec. lib. de provid. cap. 2.

Talis profecto Iobus, talis rex David. Nam etsi ambulavero, inquit, in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si Deus pro me, ajebat Paulinus, tunc etiam aranearum telæ instar triplicis muri mihi erunt: si contra me Deus, tunc ipsum hoc subtilissimum textum plus impedire poterit quã ullus murus. Ita Felix Nolanus presbyter, cum idololatris impia sacra objectasset, facto in se impetu, in duorum parietum angustias se abdidit, qui aditus cum præpansis repente aranearum telis obductus

Ps. 22. vers. 4.

Rom. cap. 8. ve. 31.

uctus videretur, nemini recentis laterae suspicionem reliquit.

Vere, Clamarunt justi & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Orbi hoc fassus David: Exquisivi Dominum, inquit, & exaudivit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Ergo, Benedictus Deus, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sũt. Non contristabit justum, quicquid demum accidat. Nam uti pupillam Christi tangere nemo poterat, nisi is à quo Christus eam voluisset tangi, ita homini probo certissimum, nec pilum sibi posse abtrahi, ni Deus id velit. Quod si Deo placere quid scierit, mox adest & exclamat: Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra: non contristabit me, quicquid divina voluntate obtigerit. Ideo Isaias vates velut nuncios emittit ad omnes probæ mentis homines, & dici eis imperat: Dicite justo, inquit, QVONIAM BENE.

Ps. 33. ve. 18. *2. Cor. cap. 1. vers. 4.* *Isaias. cap. 3. ve. 10.*

Verum, ô mi Isaia, viro huic charissima uxor mortua est. Nihilominus, inquit, dicite illi, *Quoniam bene.* At domus illi combusta est: Idem hoc illi dicite, *Quoniam bene.* At officio & omni gratia privatus est: *Quoniam bene.* Sed magnam fecit jacturam honoris. *Necdum male.* At jam omnium liberorũ funera spectavit: Dicite illi non minus: *Quoniam bene.* At

maximam pecuniæ ſummam perdidit: *Quoniam bene*, nam ipſe periiſſet, ni prius ipſius pecunia.

Gen. c. 28. ve. 12. & 13. Iacob ſub dio dormiit, terra ei in cubile, ſaxum in cervical fuit: rigidus ſomnus, fateor, ſed vidit huc illuc euntes & redeuntes Angelos, & Deum ſcalarum capiti acclinem. Multis omnia videntur ſaxea, ſciunt tamen circa ſe vigilare inſomnes Angelos, & Deum ærumnarum ſuarũ aſſiduum ſpectatorem reſpiciunt, ideo non contriſtat illos quicquid eis accidit. *Prov. ca. 28. verſ. 1.* Iuſtus quaſi leo confidens, abſque terrore erit.

Panormitan. in vita Alph. Alphonſus, ille Neapolis & Aragoniæ Magnus Rex, qui jam ſenex Livium & Cæſarẽ quotidie legit, epiſtolas Senecæ in Hiſpanicum idioma tranſtulit, & ne putes, Lector, in profanis ſolum ſcriptoribus eum ſtudioſe volutatum, hic vir hic eſt, qui tota Biblia, vetus & novum Teſtamentum una cum commentariis decies quater, non obiter; ſed preſſo veſtigio evolvit: hic, inquam, Rex virtute & eruditione tantus, inter tot alia, divinum hoc documentum poſteris reliquit. Siquidem interrogatus quemnã in hoc Orbe judicaret beatum, reſpondit: Hunc ego prorſus beatum judico in hac vita, qui ſeipſum Domino Deo ſumma pietate & affectu committit, & omnia quæ illi eveniunt, non aliter quam rem à Deo factam laudat, & acceptat. Non hoc oraculum dicamus, & vocem cælo lapſam?

m? non verius, non ſanctius dixerit è
ӕlo Angelus.

V. Heraclides Alexandrinus memorat *Heraclidis paradiſus cap. I.*
eniſſe ſe ad Dorotheum ſexaginta an-
s in cavata rupe ſanctiſſime agentem.
b hoc ad fontē miſſus hauriendæ aquæ,
rpentem vidit innatantem puteo, &
ox pedem retulit cum vacua hydria.
ubridens Dorotheus, & hominem diu-
ıle intuitus, capite leniter concuſſo: Si
eus, inquit, diabolo permittat in om-
es puteos dejicere viperas, tune omni
otu abſtineas? Mox è ſpecu progreſſus
d fontem, hauſit aquam, cruce ſignavit
c propinans Heraclidi: Vbi crux, in-
uit, ibi artes Satanæ jacent. Iuſtus qua-
leo confidens, abſque terrore erit: Nec
ontriſtabit juſtū quicquid ei acciderit.

Sed ut quæ hîc verba ſunt, fiant opera,
uplex hoc loco conſilium ſuppeditat *Chryſ. hom. 5. ad pop.*
Chryſoſtomus. Primum: Cum in corpo-
e dolor diverſus urget, plerunque fit ut
lter præ altero non ſentiatur, ut qui
æſum & ſuppurantem habet digitum,
mul tamen è ſtomacho aut capite gra-
iter laborat, de digito tacet, ſtomachi
ut capitis dolorem queritur: Ita, inquit
Chryſoſtomus, ſi te jactura pecuniæ, aut
onoris & famæ, aut alia quævis cala-
nitas dolere jubeat, tu dolorem de pec-
atis excita & ingemiſce; cogita Chri-
ti ad columnam cæſi, per vias tracti, in
rucem appenſi contumelias & crucia-
us infandos, ſimul etiam noxis tuis ſup-

plicium deberi agnosce. Hic dolor alterum sentiri prohibebit, mitigabit certe si sentiatur. Ideo Christus: Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus, animã autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animã & corpus perdere in gehennam. Vult Dominus timorem vinci timore, & illum ab isto consumi, ut non contristet justum quicquid ei acciderit.

Matt. ca. 10. v. 28.

Alterum: Emplastrum parti læsæ applicandum, non sanæ, nec ei cui non congruit. Collyrium oculis medetur, non brachiis, catapotium stomacho recipiendum, non eo pes obligandus, malagma ulceri, non vicinæ parti imponendum: ita prorsus Tristitia nec damno pecuniario, nec honoris dispendio, nec morbo aut horum malorum ulli medetur. Mœrore te confice, omnia lacrimis imple, & nec hilum proficies; non pecuniam, non honorem, nec valetudinem luctu revocabis, sed damnum augebis & dolorem. Hujus rei caussa hæc: Tristitia proprium remedium est peccati, hæc lues hoc antidoto curatur; hoc malagma huic ulceri applica; peccasse tristare, non numos perdidisse. Chrysostomus solertissime nos hujus commonefaciens: Mulctatus, inquit, est quispiam pecunia; tristatus est, mulctam non emendavit. Filium quis amisit; doluit, mortuum non resuscitavit. Flagellatus est quis; doluit, contumeliã non revocavit. In morbum quis incidit gravis-

Chrys. hom. 5. ad pop.

graviſſimum; doluit, morbum non ſu-
tulit, ſed difficiliorem reddidit. Vides
horum nulli prodeſſe triſtitiã? Peccavit
quis; triſtatus eſt, peccatum delevit, diſ-
ſolvit debitum. Clariſſime Paulus: Con- 2.Cor.
triſtati eſtis, inquit, ſecundum Deum, cap. 7.
ut in nullo detrimentum patiamini ex verſ.9.
nobis. Quæ enim ſecundum Deum tri- & 10.
ſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabi-
lem operatur: ſæculi autẽ triſtitia mor-
tem operatur. Ergo Triſtitia, & phar-
macũ, & venenũ eſt; refert, qua ratione
utaris illa. Ergo repeto millies: Non con-
triſtabit juſtũ quicquid ei acciderit.

CAPVT III.

Humanæ voluntatis cum divina Conformitatem, Deo gratiſſimum eſſe ſacrificium.

POſt Agnum cæleſtem quotidie offerri ſolitum, voluntatis propriæ oblationem gratiſſimum Deo ſacrificium eſſe aſſerimus. Hieronymus ad Lucinium, optime diſtinguens: Aurum deponere, inquit, incipientium eſt non perfectorum: fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antiſthenes: ſeipſum offerre Deo, proprie Chriſtianorum eſt. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Et hoc unum unice Deus ambiens: Præbe, inquit, fili mi cor tuum mihi. Omnia dediſſe cenſeberis, ubi hoc dederis.

Hiero. ep.28. ad Lucin. & epiſt. 103. ad Paulin. Prov. ca.23. v. 26.

I. Vt autem hæc cordis ſeu voluntatis oblatio

oblatio Deo grata ſit, in gratia neceſſe ſit ille, qui hæc offert. Baſilius in illud [*Baſil. in Pſ. 28.*] ſacri carminis: Afferte Domino filii Dei, afferte filios arietum: Prius, inquit, ſis filius Dei, quam ea offeras quæ grata ſint Deo. Saltem dolere debes excidiſſe te gratia, & conari redire. Cor contritum & humiliatum Deus non diſpiciet. Præclariſſime Auguſtinus: Vellem, inquit, ut nihil aliud agerem, quam reddere me, cui me maxime debeo, atque [*Horat. lib. 2. ſat. 7.*] ita Dei fieri, quod ait Poëta, amicum mancipium Domino. Ad hoc omnes alios [*Aug. tom. 1. lib. de Quantitate animæ ca. 20.*] exhortatus Auguſtinus: Conſtanter, inquit, Deo crede, eique te totum committe, quantum potes. Noli eſſe velle quaſi proprius, & in tua poteſtate, ſed ejus clementiſſimi & utiliſſimi Domini te ſervum eſſe profitere. Ita enim te ad ſe ſublevare non deſinet, nihilque tibi evenire permittet, niſi quod tibi proſit, [*Idem tom. 1. lib. 1. ſoliloq. ca. 15.*] etiamſi neſcias. Idem alibi luculente hoc confirmans: Nihil, inquit, gratius ei poſſumus offerre, quam ut dicamus, quod dictur in Iſaia, POSSIDE NOS. Sunt [*Idem in Pſa. 131. init. & Sermo. 3. de Nat. Dom.*] qui ceram voveant aut oleũ ad concinnandas in templis lampades. Aliquot ſeſtertiorum ſunt hæc vota, ideo non optima nec perfecta. Alius abſtinentiam vovet à vino, aut liberalius largiri ſtipẽ conſtituit: pretioſum votum, non tamen omnium optimũ, quid enim hîc pauperes faciant? ergo melius reſtat. Non eligit Deus oleum tuum aut ceram tuã,

ſed hoc quod redemit, animam tuam, hanc illi offer. Et ſi me interroges, quomodo animam meam, quam ipſe habet in ſua poteſtate, illi offeram? reſpondebo: moribus ſanctis, cogitationibus caſtis, operibus fructuoſis. Sic Anna ſuum Samuelem obtulit, ſic IESVM beatiſſima Virgo: ſic Ioannes Baptiſta infans oblatus eſt: ita Gregorius Nazianzenus, ita Dominicus, Bonaventura, Bernardinus, Bernardus, à parentibus oblati Deo, in viros ſanctiſſimos evaſerunt. Quod ſi tantopere profit offerri ab aliis, quantum proderit offerri à ſeipſo? quod integerrime Rex David executus: Voluntarie, inquit, ſacrificabo tibi. *Pſ. 53. verſ. 8.*

Hoc ipſum mirifice placet cuique noſtrûm, ſi quis ſe nobis oblatione tam liberali devoveat. Socrati olim cum multa multi pro ſuis quiſq; facultatibus offerrēt, Æſchines pauper auditor, Nihil, inquit, dignū te quod dare tibi poſſū invenio: & hoc uno modo pauperem me eſſe ſentio. Itaque dono tibi quod unum habeo, Me ipſum. Hoc munus rogo qualecunque eſt, boni conſulas, cogiteſque alios cum multum tibi darent, plus ſibi retinuiſſe. Cui Socrates: Quid ni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, niſi forte parvo te æſtimas? Habebo itaque curæ ut te meliorem tibi reddam quam accepi. Vicit Æſchines hoc munere Alcibiadis parem divitiis animum, & omnem juvenum opulentorum munificentiam. *Senec. lib. 1. de Benef. cap. 8.*

tiam. Vides quomodo animus invenit liberalitatis materiam, etiam inter angustias? Non quanti quæque sint, sed quali dentur animo, quam prona voluntate, perspiciendum. Multum dat Deo, imo dat omnia, qui quotidie se suamq; voluntatē divinæ penitissime transcribit. Et hoc diebus singulis non semel duntaxat iterumque faciendum, sed sæpius, sed centies, & millies, tunc præsertim cum quis mutari se sentit aut impugnari, cum quippiam successu carere, aut feliciter succedere animadvertit, tunc clamādum: O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: fiat voluntas tua. Hoc adversis rebus patientiam, prosperis sobrietatem & moderationem conciliat. Hoc, etsi omnia teterrime cadant, hominem afflictū retinet, ne in voces impias & impatientiā prolabatur, hoc meritum auget, hoc homini Deum mirifice propitiat, hoc scutum est adversus omnem calamitatem.

Bern. serm. de Quadruplici debito, post med.

II. Bernardus hoc omnibus persuasurus: Non habeo, inquit, nisi minuta duo, imo minutissima, corpus & animā, vel potius unum minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto se totum me comparavit? Alioquin si illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad viscera mise-

misericordiæ Dei nostri? Chrysostomus de beato Paulo quotidie seipsum offerente: Abel, inquit, obtulit sacrificium, & inde laudatur: sed si Pauli hostiam adducamus in medium, quam cælum à terra superior erit. Non enim oves offerebat aut boves, sed semetipsum per dies singulos dupliciter immolabat &c. Neque vero his tantum sacrificiis contentus fuit, sed quia seipsum consecraverat Deo, etiam Orbem universum studuit offerre. Hinc igneus iste vir, à sui ipsius oblatione tam alacer nullũ fugiebat laborem, nulla horrebat pericula, ad omnia pro Deo sustinenda paratissimus.

Chrys. tom. 3. ad finē hom. 1. de Laud. S. Pauli, post initiũ.

Ævo Diocletiani, Epictetus presbyter & Astion, religiosissimam vitam agentes in Oriente, à Latroniano Almiridensium duce comprehensi, in carcerem ducti sunt. Hic Epictetus: Si crastino, inquit, nos judex in quæstionem rapuerit, mi optime Astion, & de nomine, parentibus, patria interrogarit, hoc unum ei respondeamus: Christiani sumus: hoc nomen nobis, hoc genus, hoc patria. Quod si tormentis lacerari nos Deus voluerit, nil aliud in tormentis, nisi hoc unum dicamus: Domine IESV, tua voluntas semper in nobis fiat. Postero die ad tribunal medio foro apparatum evocantur è carcere. Latronianus pro tribunali sedens, universo populo inspectante, quærere instituit, unde domo, gente, patria essent. Ad quæ Epictetus: Christiani sumus,

Vide Rosweid. de vitis Patrũ lib. 1. ca. 12. & seqq. usque ad 20.

mus,inquit, & parentibus editi Christianis.Non hoc quæro,ait Latronianus, nomina vestra edite; sectæ vestræ perfidiam jam ante novi. Hîc iterum sancti martyres: Christiani sumus, Christum IESVM adoramus; detestamur idola. His auditis,excandescens judex imperat devestitos immaniter cædi. Illi elatis in cælum oculis inter cruentas plagas exclamant: Domine IESV, tua voluntas fiat in nobis. Hîc Latronianus acerbe insultans: Vbi est, inquit, defensor ille vester; cujus auxilium imploratis? veniat, & vos meis manibus subducat.Post quæ denuo sancti martyres exclamant: Christiani sumus; fiat voluntas Dei nostri in nobis. His vocibus in rabiē efferatus judex, in equuleum jubet attolli martyres,& ungulis ferreis atrociter laniari. Sed neque hîc aliæ voces extorqueri poterant, quā hæ ipsæ: Christiani sumus, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei nostri in nobis.Iudex,sic vinci,turpe sibi ratus, ardentes faces suspēsis admoveri præcepit. Neque tamē jam aliæ voces auditæ quam ante: Christiani sumus;fiat voluntas Dei in nobis. His perfuncti cruciatibus reducti sunt in vincula. Spectata hac tragœdia Vigilantius,assessor judicis,postquam toties ingeminari audiisset illud: Christiani sumus,fiat voluntas Dei in nobis;in eā semet persuasionē adduxit, miræ virtutis incantamentum hoc esse, quod omnem dolo-

doloris vim enervaret, & in ipsis suppliciis supplicia sentiri prohiberet. Hæc ipsa igitur verba, tanquam potentissimum carmen in omnem noxam, assidue repetere, nec aliud stans, sedens, ambulans, domi, foris, cubitum secedens, aut toro surgens pronuntiare quam hoc ipsum: Christiani sumus, fiat voluntas Dei in nobis. Triduum sic exegit, Deo ipsius velut infantis non mali miserescente. Quarta demum die, arcana vi motus in publicum prosiliit, & palam vociferari cœpit: Christianus ego sum, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei nostri in nobis. Admissus in carcerem ad martyres, Christianis sacris imbutus est cum omni familia; qui ut suis doctoribus gratus esset, eos postmodum capite plexos sepeliit. Proxima ab hac die Latronianus Epictetum presbyterum & Astionem in conspectum jubet produci, & jam vulpem induens: Num Diis, inquit, facitis? an etiamnum insaniam vestram perseveratis? Cui Epictetus, Frustra es, Latroniane, Erebi monstra non colimus: vitam nobis potius extorseris quam mentem hanc. Diximus, & usque millies ac millies dicemus: Christiani sumus; fiat voluntas Dei in nobis. Hîc demum Latronianus velut leo irrugire, & ad ferales ministros: Mox, inquit, huc acetum & salem; faxo, sentiant improbi se vulneratos esse. Et vos ne parcite; laceros artus aceto & sale confricate.

cate. Verũ nec voculã à prioribus mutarunt martyres: eadem utriusque constantissima professio: Christiani sumus; fiat voluntas Dei in nobis. Sed ab his cruciatibus illæsi, denuo in carcerem contrusi sunt, è quo post triginta demũ dies educti, & ora saxis contusi, atque fraxineis virgis crudelissime cæsi sunt. Verum idem etiamnum clamabant ambo: Domine Deus noster, tua voluntas fiat in nobis. Tandem in eos suprema sententia dicta, ut extra urbẽ capite pœnas expenderent. Dum ducerentur, his sese mutuis vocibus animarunt: Laudate nomen Domini, quia facta est voluntas Dei nostri in nobis per omnia. Cum ad supplicii locum pervenissent, suum illud ingenti voce proclamarunt: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus, eo quod non humana, sed tua voluntas per omnia facta est in nobis. Iam jamque securi erant feriendi, cum inter generosissimos athletas nobile certamẽ ortum, uter gladium prior exciperet, altero alteri primas deferẽte honoris caussa. Hîc Epictetus vir sexaginta annorum, & jam canis inspersus, ætatis auctoritate usus, cupere se dixit præmitti Astionem. neque diu refragatus Astion: O mi Pater, inquit, & ô sacerdos Dei venerande, fiat voluntas Dei, & tua. Dixit, & anima Conditori commendata, caput amputandum præbuit. Epictetus pronum se abji-

abjiciens in Actionis cadaver, illudque arcte complexus, caput & ipse dedit auferendum. Ita uterque sanctissime finiit.

III. En specula duo tersissima, in quibus mirifice relucet devotissima voluntas erga divinam voluntatem. Ita prorsus se quisque comparet, ut quantumcunque dura experiatur, assidue tamen hoc ipsum ingeminet: Christianus sum, fiat in me voluntas Dei: Equidem ista mihi difficillima, & toleratu gravissima videntur, sed fiat voluntas Dei: Equidem tam tristia non expectabam, sed fiat voluntas Dei: Equidem hic homo mecum iniquissime agit, sed fiat in me voluntas Dei.

Dux militiæ fortissimus Iehu scripsit litteras, & misit in Samariam ad optimates civitatis. At illi non diu morati, sed quã primum ad Iehu legatos destinarunt, qui suo loco dicerent: Servi tui sumus, quæcunque jusseris faciemus, quæcunque tibi placent fac. Et quoties ad nos optimus Deus mittit litteras monetque variè, suamque nobis voluntatem proponit sectandam? Quid jam singuli nostrûm aliud renunciari jubeant quam hoc ipsum: Servi tui sumus, quæcunque jusseris faciemus, quæcunque tibi placent, fac. Ideo beatus Antonius suis identidem ingerens: Si semper, ajebat, Dei manibus omnia commiserimus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere.

4. Reg. ca. 10. vers. 4. & 5.

Elias Thesbites cum Baalis sacerdotibus contendebat, utra pars verum Deũ coleret: Ad eam demum pactionem res venit, ut pars illa vinceret, cujus hostiæ igne cælitus libarentur. Cumque sacrificuli diu multumque clamassent, neque tamen ullum vel indiciũ igniculi à Baale submissi se proderet, Elias omnes suæ victimæ partes perfundi præcepit aqua, & mox ignis cælo delapsus, omnem victimã consumpsit. Quantum, obsecro, ubique laboris & fatigationis, quantum clamoris & perturbationis est apud plurimos Christianorum? sudatur & algetur, curritur & certatur, nulli parcitur industriæ, at enim plerunque deest ignis, vera in divinam voluntatem devotio. Raro & frigide precamur, Fiat voluntas tua Domine, fiat. Ita sæpius & clamamus, & sacrificamus, sed frustra, quia sacrificium nobilissimum, propriæ voluntatis oblationem non curamus.

*Ruffinus Aquil. n.*208. *Pelagius libel.* 12. *n.* 10. Macarium olim duo quidã rogarunt, doceret se orare. Quibus ille: Non hîc opus, inquit, multa verborum copia, manus ad Deum crebrius pandendæ, clamandumque: Domine Deus, quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat. Siquidem ipse novit quæ nobis expediant. Optimus orandi modus. Nam & Pachomius assidue precabatur, ut Domini voluntas in omnibus impleretur.

Salm. to. 10. *tract.* 11. *mihi pag.* 103. Narrat Alphonsus Salmero, fuisse hominem qui orationis loco, totum ordine alpha-

alphabetum recitarit (utique perplexa necessitate pressus) & hanc apposuerit clausulam : Domine , junge Tu litteras, & quod tibi magis placet, mihique magis expedit, largire.

Est ergo hæc humanæ voluntatis cum divina concordia, ex iis omnibus quæ quis Deo potest offerre, maximum, Deoque acceptissimum sacrificium ac holocaustum. In aliis enim omnibus sua duntaxat, in hoc offert homo seipsum : in aliis ex parte solum seu temperantia, seu liberalitate, seu patientia, se donat; in hoc autem plane totum se dat, ut de se rebusque suis divinum arbitrium disponat, quo modo, & quando voluerit, nulla re sibi nec minima reservata vel excepta. Ac proinde quantum pars differt à toto, tantum differt & hoc sacrificium à ceteris omnibus.

Hîc duo monuerim : Si te, mi homo, sic totum divinæ voluntati devoveas, & velut teipsum tuamque voluntatem jugules, non te facti pœniteat, obsecro, seu bene sit tibi, seu male ; ne revoca quod statuisti. Infantum indolem nosti; cum læduntur, jam nolunt amplius illius esse qui læsit, sed sui. Antea si quæsiisses, *Cujus es?* Tuus, dixissent. At paululum offensi, renuntiant huic amori & fœderi. Ne, quæso te, cum Deo sic agas, mi Christiane : Etiamsi Deus te virgis cædat, etiamsi fuste percutiat, etsi te vinciat & urat, etsi variis rerum angustiis te pre-

 mat,

mat, tu tamen nihilominus assidue clama : Tuus sum, ô mi Deus, tuus sum; fiat voluntas tua.

Deinde, si in flagranti quopiam delicto seu Temulentiæ, seu Detractionis, sive Luxuriæ, interrogeris, cujusnã sunt hæc membra quibus uteris? an non hæc Deo centies, an non millies oblata? & jam in contumeliam, despicatum, & gravissimam injuriam Dei à te usurpantur, Ebrietatis, Maledicentiæ, Libidini instrumenta? Vide, quid agas, ô homo Hoc non est servare fidem. En linguam oculos, manus, corpus totum toties oblatũ Deo, jam vendis Cacodæmoni? Vide quid agas; Deus non irridetur. Si deseri nolis à Deo, denuo te sanctissima illius voluntati submitte, exequendo quicquid aut leges aut instinctus divini mandant. Tota Israëlis felicitas in eo erat, Deum sequi ductorem in terras illas fertiles, Nube & Igne præeuntibus Ita salus nostra in eo vertitur, ut & præeuntem igneam legem Amoris, & opacam divini regiminis nubem sequamu constanti gressu, dum penetremus i terras illas mellis & lactis vere uberrimas. Ita sequamur, quocunque duxeri voluntas divina.

Gal. cap. 6. vers. 7.

CAPV

CAPUT IV.

Omnem hominis perfectionem consistere, in Conformatione humanæ voluntatis ad divinam.

Omnes humanæ actiones pretium sui habent à fine quem spectant: hinc illæ tam bonæ vel malæ, quã illarum finis est. At vero finem actionũ nostrarum nec meliorem, nec sublimiorem reperiemus ullum voluntate divina, hoc est, ipso Deo: Ergo nec meliores nec sublimiores actiones ullæ sunt, quam quæ proximæ huic fini. Hinc illud Basilii Magni effatum, totam sanctitatis summam in homine Christiano esse, ut is rerum omnium qua grandium qua exilium caussas ad unum solumque Deum referat, & sese in omnibus divinæ voluntati promptissime subjiciat. Hæc illa est sanctis Patribus, & sanctioris vitæ magistris toties ac tantopere commendata *Resignatio*, quam vocant, principium omnis tranquillitatis, ut quæ hominem in Dei longe tutissima manu collocat, ita quidem ut homo jam nolit esse suus, sed Dei, nec sibi vivere, sed Deo, & nihil non facere propter Deũ, tam adversis contentus quam prosperis. Hoc Deus adeo in amoribus & deliciis habet, ut Hebræum regem David, augustissimo titulo donans, appellarit Virum

Act. ca. 13. ve. 22. ſecundum cor ſuum, qui faciat omnes voluntates ſuas. Adeo enim rex ille affixum habebat cor divino cordi, ut ad omnes Dei nutus ſe promptum paratum ſiſteret. Hac omnino ratione plurimum quotidie promereri quis poteſt, ſi actiones illas omnes ex ſe nec vituperio nec laude dignas, uti ſunt eſſe, bibere, deambulare, dormire &c: ad divinam referat voluntatem, neque ideo edat aut bibat quod eſuriat aut ſitiat, ſed quod Deo id fieri placeat. Bos aut vacca dixerint: Edo quia eſurio, bibo quia ſitio, jaceo quia dormiturio; longe aliter loquendum homini, qui edere, bibere, ſtare, ſedere, dormire velle poteſt, nõ quia hoc ſibi ſuave ſit, ſed quia Deo probetur.

Supra lib. 2. cap. 2. I. Heliotropium, ut diximus, ſoli devotiſſimus flos, abeuntem ſolem intueri ſẽper, omnibuſque horis cum eo verti ſolet & circumagi, etiam nubilo die. Hujus floris genium humana voluntas æmuletur, & divinam voluntatem velut ſuum ſolẽ intueatur aſſidue, diebus etiam nubilis, rebus etiam turbulentis. In hoc ſane omnis vitæ ſanctitas conſiſtit, ut optime dixerit ille Theologus: Summa vitæ Chriſtianæ & virtutum omnium compendium eſt, Dei voluntati ſe in omnibus conformare, idem velle & idem nolle. Ita prorſus, ut quotieſcunq; Deus quid jubet, promtiſſime pro ſe quiſque dicat: Ita Domine, hoc faciam. Quotieſcunque vetat aliquid: Ita Domine, hoc omit-

Arias part. 1. de oerat. ment. cap. 5.

omittam. Bernardus: Summa humilitatis, inquit, in eo videtur consistere, si voluntas nostra divinæ, ut dignum, subjecta sit voluntati, sicut ait Propheta: Nonne Deo subjecta erit anima mea? Omnia quidē Deo ut creatori subjecta, quoniam omnia serviunt illi, sed ab homine rationis compote voluntariam exigit subjectionem.

Psal. 118. ve. 91.

Rem mirissimam narrant publica monumenta de Iosepho Anchieta. Fuit hoc ævo vir iste novus in Brasilia Thaumaturgus. Anno millesimo quingentesimo octogesimo quarto Iosephus ad sinum Ianuariensem rediit. In reditu Canoam (navis genus est) conscendit, una cum comite. Erat tunc æstus ingens & molestus, malacia summa, nec auræ quidquam afflabat. Ægre hanc cæli gravitatem ferebat comes. Forte fortuna tunc arborem insederant tres quatuorve grandiores aves, quas incolæ Quaracies nominant, sunt eæ gallinarum magnitudine, colore purpureo in flavum vergente, aspectu pulcherrimæ. Has Iosephus idiomate Brasilico allocutus: Ite, inquit, & cognatas vestras huc accersite, nostrumque iter volatu vestro inumbrate. Illæ collo extenso vocem, velut accepti imperii signum misêre, indeque avolantes paullo post magno agmine redierunt, densatæque in nubem tamdiu Canoam supervolantes umbram fecêre, donec unius milliaris decurso spa-

Sebast. Beretarius in vita Iosephi Anchietæ, lib. 4. pag. 358.

tio, lenis afflare cæpit aura Favonii. Hîc Iosephus missionem dedit tanto comitatui, jussitque aliò secedere. Illæ quasi imperio perfunctæ, officiosa crocitatione, & multis lætitiæ signis avolarunt. Hoc comes, post obitum Iosephi, multis gravibus viris præsentibus jurejurando interposito publice affirmavit. Neque mirum ad hominis voluntatem cum Dei voluntate conjunctissimi naturas omnes se attemperare.

Huic prodigio firmando, adnectam & alterum. Piscatio fiebat ad Maricanam insulam, aderatque unà Iosephus. Incredibilis piscium copia omnes in admirationem rapuit. Sed cum ad salem legerentur, ingens marinorum corvorum aliarumq; aquatilium avium numerus ad expositam escam advolavit, magnum operis impedimentum. Cumque non satis ab ullo possent abigi, Iosephus sermone Brasilico eas jubens facessere : Vos, inquit, hinc secedite, dum hi sunt in opere; ubi nos abierimus, tunc redibitis ad capessendum vestrum diarium. Quasi verba vim habuerint humanos sensus avibus imprimendi, seorsim quietæ finẽ operis expectarunt. Profectis inde cum Iosepho piscatoribus, gregatim ad devorandas reliquias irruerunt. Inde usu quotidianum erat, piscatoribus indicare quà copiosam piscationem facerent.

Fuit ut duæ Pantheræ eminus se conspiciendas darent. Hîc comes Iosephi, optare

optare se ajebat illas è propinquo spectare. Respondit Iosephus, opere absoluto ejus potestatem fore. Dein belluis his magna voce inclamat, paullo post ut redeant, esse qui illas cominus velint adspicere. Finito labore, navim conscendit Iosephus, & trajecto sinu littus appellit. hîc iterum Pantheræ placide se spectandas præbebant, ut eas per otium adspicere omnes ad satietatẽ potuerint.

I I. Æque obstupescendum & illud fuit. Advertit quadam die Iosephus inter vicanos suos mœstitiam, & ex ea silentium insolitum. Percunctanti caussã responderunt, cibaria sibi deesse. Ille omnes secum ire jubet ad mare, cibum haud dubie reperturos. Negant illi ad piscandum idoneam esse tempestatem, quod tum cælum, tum mare ipsum adversetur. Instat nihilosecius Iosephus, & omnes gradum addere hortatur, neminem frustratum voto rediturum. Ivêre omnes; at mare sævum altius atque altius intumescebat. Hîc vicani ab oculorum fide argumentum petentes: Videsne, ajunt, ipse præsens tuis oculis, mare esse intractabile? Iosephus nihilominus ex iis quærens, quos optarent pisces: responderunt contemptim, Xareos minutos. Est hoc genus pisciculorum palmi unius fere magnitudine, quorum illo anni tempore nulli solent apparere. Tũ Iosephus locum iis circa littus, minus mille inde passibus indicat, ibi eorum

piſcium copiam fore quantam velint. Eo igitur ſe conferunt, & parvis reticulis injectis, atque adeo manibus, quantum quiſque voluit, ad ſatietatem exceperunt.

Ne mirare, Lector, ſexcenta talia in rebus geſtis Divorum reperiri. Nota ſunt priſca illa, Moſis baculus, Eliæ pallium, ſcipio Eliſæi, ſemicinctia Pauli, umbra Petri. Certe hi tales viri ſceptrum à Deo obtinẽt in res creatas, pro quo illi quod optimum habent, voluntatem dant. Hac mutationis lege homo ſic agit cum Deo tanquã ſi diceret: Domine, omnem ego voluntatem meam tibi trado: Deus, & ego tibi ſceptrum meum, ut imperes beſtiis, ut domineris in mare, ut ſis denique Deus aliquis in terra. Neque enim liberalitate ſuperari vult benigniſſimus Creator: quiſquis ipſi dat quod habet chariſſimum, nec ipſe huic negat quod habet excellentiſſimum, hoc eſt, in omnia dominari. Et uti olim Alexander rex, de ſibi chariſſimo Epheſtione dixit; Non erraſti, nam & hic Alexander eſt: ita de homine qui divinæ voluntati devotiſſimus eſt, dici poteſt; Nam & hic Deus eſt, certe per intimã voluntatis unionẽ.

Curtius lib. 3. c. 24.

Priſcorum Patrum res geſtæ agricolã fuiſſe memorant, cujus ager fertiliores plerunque ſegetes tulerit quam vicinorum. Quî id fieret, rogatus à vicinis. Nõ eſſe quod mirentur, reſpondit, ſibi optime convenire cum cælo, nec aliam unquam

quam tempeſtatem eſſe quam qualem optaret. Irrident illi, & negant id poſſe fieri. Imo vero, ait iſte, ad votum meum reſpondet cæli gratia. Nam ego nunquã alias tempeſtatis commutationes volo, quam quas vult Deus. Cum igitur divinum velle, ſit & meum, uberiores mihi fruges provenire voluit Deus quam vobis, quibus plerunque cum cælo & Dei voluntate male convenit. Nimirũ Deus, *Sap.*
uti olim, uniuſcujuſque voluntati ſuorũ *ca. 16.*
deſervit. *ve. 21.*

III. Pharaoni regi populus Iſraëlis *Exod.*
ſupplicem libellum per Moſen porrexit *cap. 5.*
olim his verbis: Deus Hebræorum vo- *verſ. 3.*
cavit nos, ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro. Viam ad cælum plerique ajunt eſſe viam trium milliarium. Primo quidẽ milliari via dicitur PVRGANS, altero ILLVMINANS, tertio VNIENS, hac quidem via proxime Deum venitur, cum divinæ voluntati arctiſſime adſtringitur humana. Chriſtus per Lucam: *Luc.*
Nemo bonus, inquit, niſi ſolus Deus. *ca. 18.*
Ex hoc fonte ſanctorũ Patrum & Theo- *ve. 19.*
logorum effatum eſt iſtud: Sicut intellectus divinus regula eſt totius VERI, nec falli poteſt: ita voluntas divina regula eſt totius BONI, nec diſtorqueri poteſt. Atque uti fieri non poteſt, ut ſit aliquid conforme intellectui divino, & non VERVM: ita nihil eſſe poteſt divinæ voluntati conforme, quod non ſit BONVM.

Chryſ. tom.5. orat. 1. contra Iud. poſt. init. BONVM. Optime Chryſoſtomus: Quod fit juxta Dei voluntatem, inquit, quamvis videatur improbum eſſe, tamen omnino Deo gratum eſt & acceptum. Contra, quod fit præter Dei voluntatem, ac ſecus quam ille vult fieri, quamquam exiſtimatur acceptum Deo, tamen eſt omnium peſſimum & iniquiſſimum.

Hujus rei ſpecimen ſuggerunt Regum faſti. Propheta regem Achabum divino juſſu reprehenſurus, quod Syriæ regi, quem bello ceperat, contra Dei voluntatem pepercisset, ne tamen prima fronte agnoſceretur reprehenſor, accedens ſocium: *In ſermone Domini*, inquit, *percute me*. Noluit ille; religioni enim ſibi duxerat prophetam vulnerare. Sed mox decretum audiit formidabile: *Recedes à me*, inquit vates, *& percutiet te leo*. Factum, ut prædixit. Ergo alium adiens propheta: *Percute me*, inquit. Percuſſit ille prophetam, & vulneravit. quod non tantum impune fecit, ſed ob id laudem meruit. Quid hoc abſurdius, inquit Chryſoſtomus, fieri poſſit? Qui percuſſit prophetam, evaſit incolumis; qui pepercit, dedit pœnas. Tanti eſt divinæ voluntatis regulam ſectari, vel aſpernari. Cuicunque voluntas divina innoteſcit, nefas ei jam ulterius quærere, Cur hoc ita? Omnium cauſſarum loco eſt, Deum ita velle.

3 Reg. ca. 20. ve. 36.

Ergo tutiſſimũ Chriſtianæ perfectionis faſtigium eſt, divinæ voluntati ſe quã integerrime addicere, & definere ſuum eſſe, ut poſſit fieri Dei.

CA-

CAPUT V.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, summum vitæ bonum esse.

PRodigi adolescentis frater, acerbe admodum tulit decoctorem patrimonii epulo tam lauto excipi. Idcirco injuriam sui hoc interpretatus, paternas ædes ingredi recusavit. Pater plenissimus humanitatis, homini pacando egressus cœpit rogare, ne die illa hilaritatem dissensione temeraret. At ille in os patri objiciens: En, inquit, contra voluntatem tuam nil unquam egi; servo me uteris, dum vivo, & tamen nec semel quidem vel olidum hircum mihi dedisses, ut cũ amicis hilarius cœnarem, adeo tibi sordent mea obsequia. Sed postquam obediens tuus filius, ille lurco, ille gurges patrimonii & vorago, qui omnia cum mulierculis abligurivit, domum rediit, mox omnia pretiosa domus eruuntur, velut in gratulationem rei tam bene gestæ. Quis non indignetur? At vero pater optimus, ut tranquillaret stomachantem: Fili, ait, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. An nescis quod æque sis dominus in domo, atque ego? uno marsupio utimur: meæ facultates tuæ sunt. His demum mitigatus ingredi domum sustinuit.

Luc. ca. 15. ve. 31.

Benignissimus Deus hominem suæ voluntati

luntati devotum sic conservat, his excitat: Tu semper mecum es, tu es in intellectu meo, in memoria, tu es in voluntate mea: te semper adspicio, singulari te gratia complector: Omnia mea tua sunt; meum cælum, Angeli mei, imo unigena meus Filius tuus est, quin imo ego
Gen. ca. 15. vers. 1. ipse tuus sum, eroque tuus, Ego ero merces tua magna nimis, per omnem æternitatem.

Neque hoc satis amantissimo Patri, sed ut norit divinæ voluntati devotus homo, quanta gratia polleat apud Deũ, dat insuper eam potestatem multis, ut ea faciant quæ divinis solum viribus fieri
Ioan. ca. 14. ve. 12. possunt. Opera quæ ego facio, inquit Christus, & ipse faciet, & majora horum faciet. Certe tales eam obtinent gratiã, qua norint regere seipsos, & in appetitiones suas maximam habere potestatẽ.
Cap. præcedente. Hoc illud Dei sceptrum est, uti diximus, hæc amãtissima promissio, hic continuus cum favore aspectus. Cum homine Deus divisum velut imperium habet, cum omnia quæ Dei sunt, & hominis sint, etiam
1. Cor. cap. 3. ve. 22. & 23. Deus ipse. Paulus affirmatissime: Omnia, inquit, vestra sunt &c: sive Mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura, omnia enim vestra sunt: vos autem Christi, Christus autem Dei. VESTRA sunt, nondum quidem possessione, sed usu & fine, omnia enim eo condita, ut saluti vestræ subserviant. Mundus est vester cũ rebus creatis omnibus, hæc enim omnia

omnia corpori animoque ancillantur. Vestra est vita, ut eam unicæ Dei voluntati impendatis: Vestra est mors, ut per eam velut januam transeatis in paradisum: Vestra sunt præsentia, tam prospera quam adversa, quia his utimini ad virtutem: Futura quoque vestra sunt, quia his fruemini ad voluptatẽ. Vobis omnia cooperantur in bonum. Desideriũ cordis vestri tribuit vobis Dominus. *Rom. cap. 8. ve. 28. Ps. 20. vers. 3.*

I. Gloriabatur olim Themistoclis filius omnem Atheniensium Rempublicã à se gubernari, hoc enim omnes cives velle quod ipse velit. Mirantibus audacissimum juvenis dictum, subjecit: Quod ego volo, illud & mater mea vult (filium enim illa tenerrime amabat) quod autem mater mea vult, hoc idem vult & pater meus Themistocles, quicquid vero placuerit patri meo, id continuo placere Athenis jam compertũ est. Hinc, inquit, Atheniensis Respublica ad meum imperium componitur. Ita prorsus & meliori jure rectissimæ voluntatis homo dixerit; Quod ego volo, hoc vult omnis cælestis exercitus. Nam quod ego volo, id vult Deus (ego enim nil unquam volo, nisi quod Deus) quod autem Deus vult, hoc omnes Beatorum, hoc universi Angelorum ordines volunt. Huic pater suavissimum illud ingerit: Omnia mea tua sunt. Solùm improbi etiamnum rebelles sunt. Sed erit cum ipsi subdentur justis: Et dominabuntur eorum justi in matutino,

tino. Dum hujus vitæ nox eſt, ingenti patrantur ſcelera, & latent; divinæ voluntati certatim contradicitur, & tacet Deus. At *in matutino*, Orbis ſupremo die, quo cuncti reviviſcent, Tunc *dominabuntur eorum juſti: & auxilium veteraſcet in inferno à gloria eorum:* omnis improbori potentia velut defloccata veſtis conſumetur. Tunc ex integro dicetur: omnia mea tua ſunt. Veriſſime Paulus: Qui autem adhæret Domino, inquit, unus ſpiritus eſt, per hanc voluntatis conſenſionem, è qua homo tranquillitatẽ conſcientiæ & omnem vitæ ſanctitatẽ haurit, ut ſemper vigeat vireatque.

Pſ.48. v. 15.

1. Cor. cap. 6. ve. 17.

Rem miram narrat Brocardus de locis Palæſtinæ, graviter aſſerens, nihil à ſe commemorari, quod non ipſe oculis viderit. Ergo, ante portam Hieroſolymorũ, inquit, locus eſt ad teli jactum ab urbe diſtans, ubi Chriſtus peroravit ad plebem: eodem hoc loco lapis monſtratur, in quo, velut in cathedra ſtetit illa mulier, quæ ſub media Domini concione exclamavit: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. Clivus hic arenis nunquam integitur, licet illic arenæ velut nives vento agitatæ omnia involvant. Accedit & hoc: Æſtate & hieme præſignem virorem retinet campeſtris hic locus, prærogativa ſingulari. Huic colli ſemper virenti ſimillimũ eum dixerim, qui divinam voluntatẽ in cordis penetralia ſic recipit, perinde ſi dicat:

Brocard. in ſua Palæſtina mihi p. 301.

Luc. ca. 11. ve. 27.

Tu mihi, mi domine, hîc concioneris velim; te audiam. Tam bona mens arenariis ærumnarum fluctibus nunquam ſepelitur, nec poteſt tam bonæ mentis homini unquam eſſe tam male, quin dicat: Domine, delicate me tractas, & nimiū mihi parcis; graviora meritus ſū. Sentio quidē hæc quantumcunq; levia, non tamen quid ego ſentiam, ſed quid tu velis attendo: & quia hæc ita fieri permittis, ego nec quidem hiſcere contra habeo: placet mihi, quicquid tibi placere video: decretis tuis omnibus contentiſſimus, ad omnes nutus tuos paratiſſimus ſum: Iube, impera, diſcerne, muta, prout vis. Nimis ego inſcitus ſim & impius, ſi tibi moderari poſtulem, aut rerum gerendarum modum conſtituere. Hunc talem hominem omnis infortunii comitatus nunquam expugnaverit; nullius rei jactura illum à Deo avulſerit; hac parte inſuperabilis eſt; æſtate & hieme, tam rebus adverſis quam proſperis viret.

II. Dux belli Iehu occurrentem ſibi Ionadabum familiariter affatus: Numquid eſt cor tuum rectum, inquit, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam, qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum ad ſe in currum, dixitque ad eum: Veni mecum. Quod Iehu, hoc & Chriſtus Rex Orbis univerſi fecit: venit is Samariam, quæ vel ipſo nomine Mun-

4. Reg. ca. 10. ve. 15.

dum ſpinis horrentem deſignat: huc au
tem ideo venit, ut omnem impii Achab
ſtirpem & Baalis ſacrificulos deleret, ho
eſt, Superbiam, Luxuriam, Idololatri
& omne genus peccati eliminaret. Hi
Ionadabum Chriſtus reperit, bonæ vo
luntatis hominem, quem interrogans
Numquid eſt cor tuum rectum, ait, ſicu
cor meum cum corde tuo? Si eſt, da ma
num tuam & aſcende in currum meum
& veni mecum. Huic Deus dextram gra
tiæ ſuæ porrigit, hunc in altum volunta
tis ſuæ currum attollit, cum hoc vehitu
Nam: Veni mecum, inquit, ducam te pe
viam Crucis: hæc eſt ipſiſſima via ad vi
tam eamque æternam. Ne formida; jux
ta me ſedes, prolabi te non ſinam, ſe
hoc calle perducam ad cælum, veni me
cum, ut ſemper ſis mecum, & juxta me
Hic ille tutiſſimus in Orbe locus, quen
Iob. ſupra modum ambiens Iobus: Pone me
ca. 17. inquit, juxta te, & cujuſvis manus pu
verſ 3. gnet cõtra me. Durabo & mille ictus exi
bo, à tua manu ſecuriſſimus. Vbi in hun
divinæ voluntatis currũ pervenerit ho
mo, facile illi eſt in intimam cum Chri
ſto familiaritatem ſeſe inſinuare, im
& Chriſti cognatum fieri, & propinqui
tate prima conjunctum, Chriſto aſſeve
Matt. rante: Quicunque fecerit voluntaten
ca. 12. Patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus fra
ve. 50. ter, & ſoror, & mater eſt. Exclamat hî
Euth. in hũc locum. non immerito Euthymius. O admirandi
virtutem, quæ ad ſe accedentes ad tan
tum

tum extollit honorem, ut ipsos Christi faciat esse cognatos! Revera summum vitæ bonum est, humanæ voluntatis cum divina conjunctio.

Vir sanctus dicere solebat: QUICQUID VIS, HOC ES. Quippe tantarũ virium est voluntas nostra divinæ conjuncta, ut quidquid serio totaque intentione volumus esse, hoc simus. Nemo ardenter vult esse submissus, patiens, verecundus, aut etiã liberalis, qui non is ipse sit quem se esse cupit. *Quicquid vis, hoc es.* Addit idem ille: Si magna facere, aut largiri non possis, magnam saltem habeto voluntatem, eamque extende ad immensa. Pauper es? ejus tamen animi esse potes, ut si opes suppeterent, eas liberalissime in egenos esses partiturus. Exiguarum virium es? ita tamen offerre te potes, ut si tibi mille sint animæ, capita mille, mille tamen animas, capita & vitas mille pro Christo prodigere detrectaturus non sis. Afflictus es, & miser tibi videris? junge voluntatem tuam divinæ, & felicissimus eris. Ille vere miser est, qui seipsum nequit regere, de quo vitia, velut de Homero civitates litigant, cujusnam sit; qui turpissima vicissitudine modo Ambitioni, modo Avaritiæ; jam Iræ aut Invidiæ, jam Ebrietati aut Luxuriæ servit, vix unquam suus est, multo minus Dei, quia nunquam Rex in seipsum. De Hercule canit Poëta:

Omnia cum domuit, Veneri servivit & Iræ.

Idem pæne de tali affirmes: Omnia licet habeat, seipso caret. Non suus est. sed Pecuniæ, sed Libidinis, sed plurimorum vitiorũ servus est. O quanto melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium! Si vis omnia tibi subjicere, subjice te divinæ voluntati: multos reges, si te regat voluntas divina.

Prov. ca. 16. ve. 33.

III. Deus omni ævo habuit inter homines, quos sibi delegit in amicos & familiares, quibus intime uteretur, quibus plurima suorum arcanorum panderet, in quorum se consuetudinem quotidianis favoribus immergeret. Inter quos aliqui velut primæ admissionis sunt, alii secundæ, tertiæ isti, hoc est, alii aliis Deo conjunctiores: nos ejusmodi homines, *Sanctos* vocamus. Seneca: Inter bonos viros ac Deum, inquit, amicitia est, conciliante virtute. Amicitiam dico? imo etiam necessitudo & similitudo: quoniam quidem bonus ipse tempore tantum à Deo differt, discipulus ejus æmulatorque, & vera progenies. Aut sumus certe, aut esse possumus. Nostram hac in parte ignaviam merito castigans Epictetus: Si Cæsar, inquit, te adoptasset, quis supercilium tuum ferret? Nunc cum Dei filius sis, non te æstimas & attollis? Certe, mi senex, sumus, sed adoptione, quã si perdere nolumus, sanctimonia vitæ servamus. Porro ad hanc vitæ sanctimoniam proximus gradus est, se totum in omni-

Senec. lib. de prov. cap. 1.

omnibus divinæ voluntati addicere; is autem majorem vitæ ſanctitatem acquirit, qui altius in divinam voluntatē deſcendit. Ea propter beatiſſimus Paulus hoc unice in ſuis deſiderans: Non ceſſamus, inquit, pro vobis orantes & poſtulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus. Non ſatis ei eſt, voluntatem divinam à ſuis agnoſci, ſed impleri eos cupit hac agnitione: vult illos in divinā voluntatem quam profundiſſime deſcēdere. Norat utique Paulus, ubi hoc ipſe ab eis impetraſſet, in omnigenarum virtutum ſtudio eos quam plurimum, idq; ſine difficultate profecturos. Coloſſ. cap. 1. verſ. 9.

Quam autem æquum eſt, ut homini placeat, quod Deo placuit ab æterno? Harpalus cum filium ſuū epulatus fuiſſet, & Aſtyages Rex, qui illas epulas inſtruxerat, reliqua filii membra, caput, brachia, pedeſque proferri juſſiſſet, interrogaſſetque: *Et quomodo tibi hac placent?* Reſpondit: *Quicquid facit rex, illud mihi placet.* Ah miſer! tanti eſt hominem exuere, ut pecudi placeas?

Quin potius nos Chriſtiani ad omnia, hoc unum pronunciamus? *Quicquid facit Deus, illud mihi placet.*

Romana olim adulatio libellis ſupplicibus, qui Cæſari tradebantur, ſubſcribere ſolebat: *Numini Majeſtatique tuæ devotiſſimus.* Libellos ſupplices tradunt Chriſtiani cum orant. Quin ergo ſuis quiſque cum orationibus, tum etiam

 operi-

operibus, hanc clausulam adjungit semper: Tuo, mi Deus, Numini voluntatique devotissimus. voluntatem suam omnem divinæ devovere, & obligare quam arctissime, summum vitæ bonum, & vere cælum extra cælum est, ut jam demonstrabimus.

CAPVT VI.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina cælum esse extra cælum, & veram vitæ beatitudinem.

Psal. 127. vers 2. Beatus es, & bene tibi erit, quisquis hanc propriæ voluntatis cum divina conformationem perfecte attigeris, omniaque velut de manu Dei cupide amplexatus fueris: hæc tua in hoc Orbe inferiore beatitudo erit; frueris perenni quodam gaudio, & lætitia non multis nota, hac enim felicitate fruuntur homines intima familiaritate Deo conjuncti: Beatus es, & bene tibi erit. Rom. ca. 14. vc. 17. & 18. Certum siquidem Paulinum illud: Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus.

Vti autem in cælo nulla est vicissitudo, nullum (sic loquar) Heri aut Hodie, sed continuus quidam sibiq; semper simillimus æternæ voluptatis affluxus, isque invariablis, & nunquam non simul totus

totus: Quoniam mille anni ante oculos Ps.89. vers.4.
tuos tanquam dies hesterna quæ præteriit: Ita & ii qui hanc suæ & divinæ voluntatis unionem adepti sunt, jam pæne immutabiles, quicquid ærumnosæ vicissitudinis intercurrit, rationis imperio premunt: Omnis eorum gustus & oblectatio est Dei beneplacitum; exulat hinc inquietudo atque turbatio, quarũ alioquin aliæ atque aliæ sine numero quotidie nascuntur. voluntas illorum à Dei voluntate sic suaviter sopita est, ut, cum videant à Deo proficisci universa, sanctissimamq; ejus voluntatem in omnibus impleri, molestiæ ipsæ ærumnæque particulam gaudii secum afferant, quia in his ipsis molestiis ærumnisque divinam voluntatem reperiunt, & certius quã in rebus secundissimis. Ita quietem illorum altissimam si forte quid incurrat, nihil est certe quod evertat. Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in æternum.

I. Hæc illa est caussa serenissimæ pacis qua prisci pascebantur, ac veluti beabantur. Non deerant illis variarũ ærumnarum acervi: morbi sæpissime divexabant corpus, animum ægritudines incursabant, Nam quo quis sanctior, hoc plerunque afflictior. Vnde illis ergo tam æquabilis serenitas animi, tanta etiam in fronte oculisque constantia & hilaritas? tam perenne Pascha & quasi sabbatum ex sabbato? Non ab alio sane quã à per-

fectiſſima ſui ipſius in divinam voluntatem oblatione. Vano & retuſo ruit impetu in eum omnis calamitas, quem ſic præmuniit divina voluntas. Non contriſtabit juſtum, quicquid ei acciderit. Iam tunc igitur ſanctiſſimi illi viri felices erant ac beati, nam in rebus omnibus Dei voluntatem & agnoſcebant, & venerabantur, ideoq; in hac una conquieſcebant, lætabantur, epulabantur.

Prov. ca.12. ve.21.

Nec priſci Philoſophi hoc ignorarunt, à quibus ſic definitum: Eſſe hoc ipſum Beati hominis Virtutem, cum omnia fiunt conformiter conſentienterque Dæmoni ſive Genio, qui ſingulis adeſt, atq; id ex arbitrio & voluntate ſupremi Gubernatoris. Epictetus inſigniſſime: Oſtēdite mihi aliquem, inquit, qui & ægrotet, & beatus ſit: qui & in periculo ſit, & beatus: qui & moriatur, & ſit beatus: qui in ignominia ſit beatus. Animū oſtendat aliquis veſtrûm hominis, qui idē cū Deo ſentire velit, poſthac nec Deū nec homines culpaturus, qui nulla re fruſtretur, qui nullo caſu lædatur, qui non iraſcatur, qui invideat nemini, qui nō æmuletur: qui (quid enim ambagibus eſt opus?) ex homine Deus fieri deſideret.

Laërtius in Zenone.

Epict. lib. 2. differt. ca. 19. poſt med.

Quid nos in hac re verius altiuſque dicemus? Et unde quæſo hæc ad profanos illos delata aut illapſa?

Fuit, ut duo quidā hac ipſa de re colloquerentur, quorum alter: Si res ita ſe habent, inquit, ut omnia quæ fiunt à

divina voluntate proficiſcantur, ita ut *Matt. ca.10. ve.29.*
nec unicus quidem paſſerculus, Chriſto
teſte, in caſſes decidat, quin id Deus
præviderit ab æterno, & voluerit, felices nos erimus, nec infelices eſſe unquã poterimus, ſi hæc capiamus. Feliciſſimi, ait iſte, & jam pæne in cælo degemus: Sed pauci hoc explicate capiunt, non quia id ulli captu difficile, ſed quia animum non applicant. Quamvis & illud in cauſſa ſit, quod hoc rarius aut minus luculente inculcetur in concionibus; erudita ſæpe aut jucunda auditu narrantur, ſed parum utilia, & quæ ſciviſſe vix quidquam facit ad cælum. Hoc docendum & urgendum, hoc aſsidue inculcandum, qua quiſque ratione ſe ſuaque omnia divinæ deleget voluntati, & cælo potiatur extra cælum.

Catharina, illa à Senis, virgo ſanctiſſima dicere ſolebat: Bonæ mentis homines eſſe quam ſimillimos Servatori noſtro, qui uti beatitudinem animæ in ipſis etiam tormentis nunquã amiſit, ita nec illos eam perdere, cum hæc conſiſtat in conformatione propriæ voluntatis cum divina. Neque hanc beatitudinem impedit multa pati, cum eam ſæpe augeat. Non minus enim Deo conjunctus erat Iob cum acerbiſsima quæque pateretur, quam cum delitiis afflueret: imo vero auſim dicere, Iobum Deo longe conjunctiorem fuiſſe egenum & ulceroſum in fimo, quam magnificum & glorioſum in

folio. Serenitas mentis cum voluntate divina copulatæ nullis ærumnarum nubilis auferri poteſt.

Plin. Heliotropio, inquit Plinius, ſunt æter-
l.21. na folia : idem de hoc tali homine dixe-
cap.17 ris, Folium ejus non defluet; æternum
Pſal. 1 v. 13. virebit.

Valeri. II. Perſarum quiſpiam olim de ſuo-
Maxi. rum multitudine gloriatus contra Græ-
lib.3. cos : Cras, inquit, ſolem obſcurabimus
cap. 7. ſagittis. Cui feſtive Græcus: Gaudeo,
fine. inquit, ſic enim in umbra melius prælia-
Plini. bimur. Ita qui divinæ voluntati vere de-
l.16. c.36. votus eſt: Ruat, inquit, in me omnis
Acherontica vis; adſint hoſtes, & ſolem
Pſ.26. ipſum obumbrent jaculis, non timebit
verſ.3. cor meum, ſub hac umbra commodius
1. pugnavero. Sicut fuerit voluntas Dei
Mach. in cælo, ſic fiat.

cap. 3. ve.60. Narrat Caſsianus, hominem Alexan-
Caſſia. drinũ jam grandævũ ab idololatris vel-
co. 12. ut agnum à lupis cinctum. Omnium una
ca. 13. mens erat, virum hunc vellicare, protru-
fine. dere, exagitare, mille maledictis, mille injuriis laceſſere, & velut pilam habere qua dadatim luditur, demum unus per ludibrium quærere, ecquænam miracula ipſius Chriſtus, quem tantopere jactaret, deſignaſſet? Cui ſedate ſenex: Hoc, inquit, miraculi patravit, quod ego injurias, quibus me oneratis, tolerem, nec animi quietem perdam, graviores etiam ipſius amore toleraturus, ſi vos inferre pergatis. Magnum ſane miraculũ,

&

& etiam nunc quotidie patrari solitum ab iis, qui se totos divinæ voluntati emancipant. Norunt hi qua ratione mediis in turbinibus ac tempestatibus impavidi, inter ruinas erecti ac stantes persistant, & humana omnia infra se ducant. Nimirum prisca redeunt miracula. Rubus, quem Moses vidit, ardebat, nec tamen deflagrabat: tres Hebræi juvenes in flammis Babylonicis jacebant, illæsi tamen intactiq; permanebant. Ita prorsus, multa viris bonis tristia eveniunt: nec hoc dico, sensu carent, sed impatientia. Omnia adversa, sui experimentum interpretantur, & ad divinam voluntatem omnia reducunt. Ideo dura ac difficilia non reformidant, nec de Deo aut divinis permissionibus quidquam queruntur. Quicquid accidit boni consulunt, in bonum vertunt, & nihil non attribuunt divinæ volūtati ac Providētiæ.

Ajunt Macedoniæ montem Olympū altitudinis esse tā admirandæ, ut ad ejus cacumen nec venti, nec pluviæ, nec nives unquam pertingant:

---- Nubes excedit Olympus. *Lucā. lib. 2. Pharſ.*

Purum illic sincerumque cælum est extra omnes tempestatum furias. Sed nec aves aut alias animantes admittit hic locus, nimia subtilitate aëris respirationi obstante. In hujus rei notitiā ventum est hoc modo. Fuerunt qui quotannis eo eluctati, secum deferrent humentes spongias naribus applicatas, quæ aërem

aërem ſtiparent, ſicque promoverent reſpirationem. Hi jugo montis conſcenſo, certos charactêres inſcripſerunt pulveri, quos anno elapſo tam non turbatos repererunt, ac ſi eos recens impreſsiſſent, quod certo argumento erat, illuc nec pluviis, nec ventis acceſſum dari. Atque hic ſtatus eſt hominis qui ad eminentiſsimam hanc cum divina voluntate concordiam pervenit. Mons eſt, Olympus eſt, altior nubibus, ſuperior tẽpeſtatibus, feris inacceſſus, impervius ventis; hîc mœroris nubes infra ferũtur, hîc alta & in ſola Dei voluntate jucundiſsima tranquillitas. Auguſtinus: In pace, inquit, perfectio eſt, ubi nihil repugnat: & ideo filii Dei pacifici, quoniã nihil in iſtis reſiſtit Deo, & utique filii ſimilitudinẽ patris habere debent &c. Et hæc eſt pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis, hæc vita conſummati perfectique ſapientis. Optime dixit Dorotheus: Eum qui divinã voluntatem in omnibus ſequi conatur, in curru vehi cum omnibus crucibus ipſi alioqui ferẽdis; alios qui hanc itineris agendi rationem & compendium ignorant, pone ſequi pedites, & oneroſas cruces aut moroſe trahere, aut laborioſe ferre.

Aug. tom. 4. lib. 1. de ſ. Dom. in mõte c. 2. poſt init.

Dorot. ſerm. de Obed.

III. Hanc ipſam cum divina voluntate perfectam conſpirationem, ſupremã eſſe extra cælum felicitatem aſſerens Philo: Dum, inquit, de offerendis Deo muneribus agitur, offerentium utilitati pro-

Philo. lib. de ſacerdot. muneribus.

prospicitur. Dum enim assuescunt alimenti partem Deo decidere, nunquam in ejus oblivionem veniunt. Qua re nihil in vita potest contingere felicius homini. Huic sententiæ accedens nostri ævi Theologus & cōcionator: Consideravi ego aliquando, inquit, possitne aliqua excogitari ars, qua extra cælestem beatorum statum, plene felix possit esse homo: unamque hanc esse mihi persuadeo, si totum se, nulla sui parte reservata, suo dedat Creatori, ejusque sanctissimæ voluntati.

Barth. de Scobar. serm. de Samuele post init.

Huic declarando mirifice facit genius Cynocephali, quæ quidem bestia, manibus pedibusque, sed & cetero corpore non absimilis est homini. Illud propriissimum huic animanti, occultis viribus à Luna gubernari, per hujus sideris miranda defluvia. Nam cum senescit Luna, lumina Cynocephali ita deficiunt, ut cū sidus ad extremam pervenit egestatem, oculi belluæ hient lumine vacui, & pari modo deficiat omne illius corpus. Cum vero adolescit Luna & suum reconcinnat aureum orbem, animantis pariter lumina coalescunt, totumque corpus resumit vires. ita recreatum hoc animal sibique restitutum, in posteriores sese pedes attollit, & mirabili corporis flexu, ac venerabundis manibus ad lunarem circum elatis, supplici gestu adorat Lunam: qua quidē veneratione velut protestatur & proclamat, omnem felicitatē

Pierius in hieroglyp. lib. 6. pa. 46.

Lunæ

Lunæ in acceptis referre, cũ sua omnia tam pulchri sideris liberalitati debeat. Inde fit etiam, ut cum Luna omnem rotunditatem suam obtinuit, in capite Cynocephali, circulus velut diadema effulgeat. Admirabilis prorsus consensio inter astrum & brutum animal, quod altrici suæ tantis obsequiis, tam submisso cultu novit agere gratias, & semet in mancipiũ offerre. Quid agimus, ô Christiani, si minus aut sapimus, aut facimus quam pecus rationis expers? DEVS lux est plenissima, nobis tamen aut crescit aut decrescit lux ista, prout nos illi attemperamus. Languente in nobis hac luce, languent oculi nostri, nos tabescimus, jacemus, deficimus, perimus; crescente illa illuminamur, crescimus, valemus & vigemus. Quin ergo huic Domino ejusque sanctissimæ voluntati nos perfectissime auctoramus, paratos ad omnem nutum. Hoc nobis coronã conciliat, non illam solum æternæ gloriæ, sed & illustrem caducæ vitæ; mutamur in Deum, nostra voluntate in divinam mutata.

Hoc igitur vitæ sanctioris princeps fundamentum est, omnia è manu Dei æquo animo acceptare, divinoque arbitrio se totum permittere. Quisquis es, beatus es, & bene tibi erit. Quicunque divinæ voluntati serio devotus est, in paradiso est, factusque est in pace locus
Ps. 75. vers. 3. ejus & habitatio ejus in Sion.

Helio-

Heliotropium, teste Plinio, formicas necat. Humanæ voluntatis cum divina consensus, verissimum heliotropium, tota curarum & sollicitudinum agmina præfocat.

Hoc omne scriptor è sancti Francisci familia consignavit in hæc verba: Quisquis, inquit, verum animi gaudium ac tranquillam in Deo vitam desiderat, oportet illud immobili huic fundamento velut lapidi angulari *Voluntatis Dei* perpetuo inniti: ei semper incumbendo, idque per modũ *Resignationis*. Potest autem (quod notatu dignissimum, præsertim mœsti ac dejecti animi hominibus) potest autem, inquit, resignatus quis esse etiam dum adest contradictio, ariditas animi, aut subtractio devotionis, & licet obmurmuret sensus: quin imo si desit animus sic omnia pro voluntate Dei acceptandi, seseque resignandi, altius est exurgendum, & ipsa irresignatio pro voluntate Dei acceptanda. Quod si adhuc tenebræ adeo densæ sint, ut nec istud agere queat, oportet eas ipsas tenebras resignare. Si deniq; ratione tepiditatis, nihil horum omnium perficere lubeat, hanc etiam tepiditatem ac defectũ voluntatis debet Deo offerre, atque è manibus illius tanquã ejus voluntatem sumere. Hoc modo quæcunq; obviare possunt impedimenta Resignationis, ad eandem ipsam Resignationẽ reducenda sũt, ut voluntas Dei possit semper & absque inter-

Benedictus Anglus in Reg. perfect. fine l. mihi p. 278.

intermiſsione res omnes velut ignis ſorbere & conſumere. Atque hoc genus irreſignationem ipſam reſignandi, illud quod ſecundũ ſenſum eſt, fructu & merito ſuperat, directiuſque ad veram unionem, ſui ipſius mortificationem, & rerũ omniũ tranſcendentiã deducit. Hæc ille.

Vtinam, ô Chriſtiani, utinam dies nocteſque nihil aliud magis agatis, nihil æque curetis, quam ut voluntas veſtra, fiat Dei in omnibus, & divina in veſtrã tranſeat: dignißima res eſt, ubi nervos omnes intendatis, ut vobis non aliud velle, nec nolle ſit aliud, quam quod vult aut non vult Deus. Mihi credite, bonum eſt nobis ſic adhærere Deo, ad divinam voluntatem ſic agglutinari bonum eſt,
Pſ.72. & ponere in Domino Deo ſpem noſtrã.
ve.28. Hæc vera beatitudo, hoc cælum eſt extra cælum.

Ima-

Imaginis sequentis brevis explicatio.

Voluntas humana cũ divina refractaria est, simillime agit regi Pharaoni, qui Deo contumacissimus, sua suorumque clade luculenter probavit, quid sit NOLLE *quod vult Deus. Cor divinum aßidue quidem invitat,* SEQVERE. *At humani cordis superbia, quam pavonis penna adumbrant, illud Laconis respondet:* NON SERVIAM. *Qua contumacia, quicquid ei vinculorum injicitur, abrumpit. Hanc talem voluntatem diabolus quocunque vult pertrahit, validißimis illis superbia, avaritia, luxuria laqueis. Sed nemo impune divina voluntati refragatur. Parata sunt rebellibus supplicia. Cum alia cessant pœna, vel mare carnificem agit. Hanc eandem humana voluntatis à divina disjunctionem Sol tectus, & Heliotropium fractum repræsentant. Vbi observandum: quemadmodum Deus diligentes se diligit, ita deserentes se deserit, & demum illud inclamat: Vocavi & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo. Aut ergo velis quod vult Deus, aut peri.*

Vocaui et renuiſtis. *Prov.1.V.24.*

LIBER QVARTVS DE HVMANÆ VOLVNTATIS ad divinam conformandæ IMPEDIMENTIS

CAPVT I.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, quæ maxime impediant.

SI cui domus aut urbis claves committantur, poteſtas etiam una committitur domus aut urbis ingrediendæ ad lubitum. Claves ad cordis penetralia quandoque diu ambit Chriſtus Dominus, dum eas impetret, liberumq; ad cor acceſſum obtineat. Adeo parum rulicæ humanitatis exhibemus hoſpiti omnium liberaliſſimo. Rem ſcitu digniſſimam narrat Ludovicus Bloſius, de beata Gertrude virgine. Huic aſpectabilem ſe præbens Chriſtus: Hac quidem manu, ajebat, ſanitatem fero, hac morbum: elige, filia, utrum placet? Quid hîc faciat Gertrudis? Sanitatem eligat? impudentiæ videbitur: Morbum ſanitati præferat? nimiæ modeſtiæ adſcribetur. Certè humani moris eſt, cũ amicus ejuſcemodi optionẽ facit amico, ut iſte vilius eligat, ad teſtandam modeſtiam; ita morbum debuiſſet elegiſſe Gertrudis, ad effugiendos alterius Orbis cruciatus. *Bloſ. l. 4. divinæ. inſtit. ca. 23.*

Non elegiſſet inſcite, imitata Catharinã Senenſem, quæ longe prætulit ſpineum ſertum aureæ coronæ. Prudentius tamen Gertrudis & melius elegit neutrũ, ſed plicatis in crucem manibus ad præcordia, & in genua procumbens : O mi Domine, inquit, id ego votis omnibus à te contendo, ut non meam, ſed tuam attendas voluntatẽ: ideo ego ad utrumq; parata, neutrum eligo: tuum eſt, mi Domine, dignoſcere, utrum hoc an illud mihi relinquas. Cui Chriſtus: Quicunq; cupit à me ſæpius adiri, inquit, ſuæ voluntatis clavem mihi offerat, nec eam à me unquam repetat. His Gertrudis edocta, precatiunculam fecit conceptiſſimis his verbis: *Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime IESV.* Et hoc ipſum trecenties ſexagies quinquies inſtitit ex more repetere: Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime IESV. Quæ quidem oratiuncula mille orationibus aliis videtur anteferenda. Optime fecerit qui hanc diu noctuque aſſidue ingeminarit, & tunc quidem ardentius, cum res adverſæ vehementius infeſtarint. Nemo ſit tam occupatus negotiis, aut oneratus ærumnis, quin decies, quin vicies aut tricies, quin centies conceptiſſima hæc verba vel ſingulis horis pronunciet: *Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime IESV.*

Verum, non leve cuivis negotium videtur, hoc VELLE à ſeipſo ſemper impetra-

petrare. Obluctatur quandoq arbitrium, & abnuit impelli ad tam villa tamque aspera perpessu. Ideo necesse est, ut qui suam divinæ voluntati quã conjunctissimam cupit, ad illa præcipue paratum se promptumque offerat, à quibus natura depravatior magis abhorret. Idcirco contumax voluntas ad id potissimum adigenda, quod plurimum aversatur.

I. Et primo quidem, *Ad omnem penuriam* sese offerat, divinæ voluntati devotus homo, dicatque: Mi Domine, tam ad egestatem quam ad divitias expeditum me tibi offero (durum hoc, sed salubre) neque illam etiam animi paupertatem detrecto ferre, quæ me solatiis privet, & destituat omni suaviore sensu. Si ita tibi placet, mi Deus, fiat cor meum instar aridissimæ terræ. Tu mihi, Domine, propinasti vinum non Apianum, non Falernũ, non Aromatiten, sed asperum, Absynthiten, & Myrrhatum; in tuam igitur gratiam ex hoc ipso amariore calice respondebo. Scio, Domine, cellam tuam abundare Cretico & condîto generosissimo, sed tu ad experiendos servos tuos, vappam illis & acescens vinum propinare soles: perhauriam ergo, ô bone IESV, quicquid tu mihi calicis amarioris ingesseris.

Exhibuerat se Deus uni suorum amicorum familiarius, & variis animum illius consolationibus permulserat. Visus est sibi homo in rupe Taboreja ad Chri- *Bloſ. Monil. ſpirit. ca.* 10.

 sti

ſti radiantem vultum ſemper conſiſtere Et quid hoc, ajebat ipſe ſecum, an non in loco mœroris & luctus degimus nunquid hoc tempus has ſibi ſuavitate poſcit? Itaque deprecatus eſt tantam animi dulcedinem. Annuit Deus, & quinquennium plurimis eum ærumnis & anguſtiis exercuit, ſubmiſit demum Angelum, qui hominis luctum ſolatio levaret: At ille ſibi ſimilis & cœpti perſeverans: Non aliud ullum ſolatium, inquit, expeto niſi unicum iſtud, ut ſciam placere Deo, me eſſe in ægritudine; maximum mihi eſt omnium dolorum fomentum, voluntas divina: modo placeā Deo, non refert quā ſanus aut æger ſim: modo Deo placeam.

Chryſ. hom. 8. in c. 2. Matt. ante med. Ioſephi, Beatiſſimæ Virginis ſponſi ſublimiſſimam hac in re virtutem merito ſic extollit Chryſoſtomus: Quæ cum audiſſet Ioſeph (ſolum patriū exilio mutandum) nequaquam paſſus eſt ſcandalum, neque dixit; Incerta iſta res eſt ac prorſus ambigua: tu paullo ante dicebas, quia ſalvabit populum ſuum, & nunc ſeipſum quidem non poteſt de periculis liberare: ſed fuga nobis neceſſaria, & peregrinatio ac tranſmigratio longinqua: contraria omnino ſunt facta promiſsis. Sed horum nihil prorſus opponit. Vir enim erat fidelis, neque curioſe reverſionis tēpus inquirit, quod utique ab Angelo non ſignate fuerat expreſſum. Verum ille nec per iſta quidem

factus

factus est segnior, sed obedivit libenter, & credidit, omnes prorsus tribulationes cum gaudio sustinendo. Paratissimus erat Iosephus ad fugam adornandam, ad patriam deserendam, ad omnẽ penuriam tolerandam. Miseriarum omnium levamentum est voluntas divina. Facta sui oblatione ad paupertatem, ulterius eundum.

II. Primæ igitur succedat altera sui oblatio, *Ad Contemptum & Ignominiam.* Ita Paulus præcipiens: In omnibus, inquit, exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros &c. per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces. Dicat divinæ voluntati deditus: Domine, ego me tibi offero, ad ignominiam & contemptum quemcunque, eum maxime cujus ego caussa non sim. Propter te negligi, contemni, abjici, etiam calcari neutiquam recuso. Durus, & crassus hic bolus est, sed tamen glutiendus est, siquidem è pharmacopolio Christi est. Christus ipse non solum ad omne genus injuriarum sese obtulit, sed illas etiam pertulit, tanquam hominum abjectissimus, Factus pro nobis maledictũ, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno.

2. Cor. cap. 6. vers. 4. & 8.

Gal. cap. 3. ve. 13.

Quanti è Sanctorum numero, bipedũ nequissimi olim censebantur, neque illi hoc ignorarunt, sed tolerarunt, etsi senserint. Aliud est improbum haberi, aliud esse. & hoc quidem omnes in cunis di-

dicimus sine magistro, illud autem pauci norunt, & ii solum exactius, qui omnem contemptũ perinde ut magnos honores è manu Dei, à divina voluntate acceptant.

Videte mihi matrem Domini, Beatissimam Virginem Mariam, divinæ voluntati toto pectore affixam, cum Iosephus sponsus ob vicinum partum trepidans circumspiceret abitum: an non Virgo siluit, nonne divinis nutibus quamcunque de se opinionem commisit? Hoc tam grandi exemplo permoti plurimi sanctorum, qui tametsi gravissimorum scelerum insimularentur, tacuerunt tamen, ignominiam tulerunt, seque totos cum omni infamia permiserunt Deo.

Anno 750. Vide Bavariam Sanctã, P. Matt. Raderi part. 1. part. 1. Annal: Boicorum P. Andrea Brunner. pag. 602.

Sanctus Emmerammus Ratisponensis Præsul, non tantum de turpissimo facinore falso delatus, sed & immanissime excruciatus est. Nam jussu Lantberti, qui Theodonis principis filius, ad scalas gestatorias alligatus est Emmerammus. Ad tormenta sic parato digiti manuum pedumque articulatim præcisi, aures, nares, brachia, pedesque truncati, lingua demum evulsa, quam non multo post secuta est anima. Ah, potuit hic Antistes integerrimus, totque alii innocentissimi hominum extremam subire ignominiam æquo animo, quid est quod nos mille delictorum rei, levem despicatum & injuriolam minimam tam intoleranter & indigne feramus? Si Dei voluntas,

tas, à qua hæc omnia emanant, cordi nobis fit, non turbabimur facile quantumcunque gravi contemptu; imo sui ipsius quisq; maximus contemptor erit.

Christus redivivus Magdalenæ reverentissimos pedum amplexus paranti: *Ioan. ca.20. ve.17.* Noli me tangere, inquit, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Perinde si diceret: Sæpius me videbis, Magdalena, nec copia negabitur & tangendi & osculandi, quod certe permissum plurimis *Matt. ca.28. vers.9.* ab Hierosolyma matronis simul id ausis. Equidem potuisset Christus jam tormẽtis omnibus, jam morte perfunctus, sui tactum jure merito vetare, quia tamen nondum conscenderat cælum, immortalitatis domum, non solum à charissimis discipulis, sed etiam à feminis se tangi permisit. At nos, homunciones vilissimi, qui non tantum in Beatorum domicilia nunquam ascendimus, sed necdum in sepulchra unquam descendimus, mortales etiamnum & miseriis omnibus obnoxii, nihilominus toties vociferamur: Noli me tangere, Noli me tangere &c: Quid? tu mihi insultes improbe? ego à te tam contemptim appeller? tu meam auctoritatem sic violare, sic convellere? &c: Mille talia cum stomacho frequenter effutimus. O Christiani, quanta nos tenet divinæ voluntatis ignorantia, quæ nos usque adeo reddit delicatos, ut nec verbulo quidem minus honorifico tangi sustineamus. Qui divinæ voluntatis my-

ſterium novit, ipſe ſe ad quoſvis contemptus offert, & : Mi Domine, inquit, dignissimus ſum ab omnibus cõtemni, & abjici : ubi ergo id me fieri videro, quod pridem meritus ſum, non indignabor. Scio, Domine, nemo me unquam deſpicatui habebit, quin prius id faciendi te poteſtatem acceperit. Nihil ergo conquerar, & vilior fiam quam factus ſum & ero humilis in oculis meis.

2. Reg. cap. 6. v. 22.

III. Animo ad Inopiam & Contemptum jam parato, ſequitur tertia ſui oblatio, *Ad morbum quemcunque*. Lampades fiunt ex argento aut aliis metallis tam artificioſe pendulæ, ea compage articulorum & vertebrarum inſtructæ, ut quocunque & quomodocumque ferantur nunquam tamen invertantur; ſervant illæ ſuum lumen, ſemperque cælum reſpiciunt. Huic tali lampadi non abſimilis eſt, quiſquis divinæ voluntati vere devotus eſt, quantumcunq; enim acerbe tractetur & imprope, Deum tamen reſpicit divinamque voluntatem, nunquam non erectus ad ſuum conditorem, cui ſe frequentius ſic offert: Domine, ſi me vis effæto & debili eſſe corpore; aut ſi vis me vivum eſſe cadaver viribus exhauſtum, morbis intabeſcens, doloribus oppreſſum, annis pluribus lectulo affixum, ecce me promptum paratum, ſi tibi ſic placeat, iniquiſſima etiam valetudo gratior mihi erit, quam quantumcunque diuturna ſanitas; mihi perinde erit ad tuum

tuum nutum, & valere, & in morbo esse, ac pro eo gratias agere. Observatu dignissimũ est quod magnus ille virtutis magister Ioannes Avila docuit his omnino verbis: Plus valet, ajebat, tempore tribulationis unum Deo gratias, quam sex millia in prosperitate. Nam Deo gratias agere, cum bene est, plerique omnes norunt, inter adversa paucissimi. *Avila tom. 2. epistol. pa. 20.*

Refert Ludovicus Blosius eximiæ sanctitatis virginẽ interrogatã, quibus exercitationibus pervenisset ad eam vitæ perfectionem, respondisse: Nunquam ita doloribus oppressa fui, quin Dei amore graviores perferre expeterem, indignam me donis tam singularibus arbitrata. Hac non inferior alia, integerrima itidem virgo, ipsos inferorum cruciatus sentire sibi videbatur; sed neque sperare poterat tam cito desituros. Quare ad Deum toto sese animo convertens: *Mi amantissime Deus*, ajebat, *memor esto te Dominum ac Creatorem esse meum. En ego me in æquissimum judicium tuum offero, & gratissimæ voluntati tuæ integre resigno, parata hunc infernalẽ cruciatum sustinere, quamdiu tibi placuerit: utere me sicut vis in tempore atque æternitate.* Ita se voluntati supremæ impendens, mirabiles fecit in amicitia divina progressus. *Blosi. Monil. spirit. c. 10. propius finem.*

Ergo etiam huc voluntas impellenda, ut circa valetudinem commodã & incommodã discat esse indifferens, & ad utrumq; parata. Sed progrediendũ ulterius.

IV.

IV. Quarto, *Ad mortem* etiam quamcumque illam ultro ſe offerat voluntas hominis, & nec celerem obitum, nec diuturnam vitam aliter expetat, quam quemadmodum Deo placuerit. Dicat ergo voluntatis divinæ amator: Nec diu vivere, nec cito mori cupio, ſed tibi, ô bone IESV, aut illud aut iſtud obſequi. Sed neque præſcribo, quo mortis genere cupiam obire; quocunque me volueris ad te vocare, eo ſequi paratus ſum. Solum, mi Deus, mortem repentinam deprecari cuperem, ſed neque hîc refractarius eſſe volo tuæ voluntati, ſi ſubita morte defungi me velis, ſic fiat, ut vis, per tuam gratiam in tua ſemper gratia
Sap. vivere conabor. Scio; Iuſtus ſi morte
cap. 4. præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.
ve. 7. Itaq; nec immaturam mortem averſor, nec maturam poſtulo; ſed nec miſeram aut quam oculi reformident, adeo perhorreſco. Credibile eſt multos placidiſſime in mortem ſopiri, & ad inferos rapi; plurimos horribili acerbaque morte decedere, & cælo recipi. Arcanius eſt hoc judicium quam ut oculis patere poſſit. Ideo & mite moriendi genus, & immite promptus excipiam, prout Domino
Rom. viſum fuerit. Nam, ſive vivimus, ſive mo-
ca. 14. rimur, Domini ſumus. Nemo enim no-
ve. 7. ſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.
& 8. Turonenſis præſul Martinus jam animam acturus: Domine, inquit, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo labo-

laborem, fiat voluntas tua. Hinc Ecclesia viri virtutem suspiciens: O virum ineffabilem, inquit, nec labore victum, nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec vivere recusavit! Sic decet: in utrumque monendi sumus ac firmandi; & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus.

Q. Curtius: Fortium virorum est, inquit, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Vltimum omnium mors est, ad quam non pigre ire, satis est. *Curt. lib. 5. hist.*

Vtrumq; hoc, & VIVERE & MORI, ex præscripto divinæ voluntatis amplectendum. Vivere nos vult Deus? vivamus, seu beate, seu misere, modo ad beatitudinē tendamus. Vult nos mori? moriamur animo promptissimo, & ut priscus scriptor monet, saltem non pigre eamus ad mortem, ut quæ nos evocet ad immortalem vitam.

Sed heu quam multi moriuntur non sine querela? quis non recusans, quis non gemens exit? Atqui hoc non est divinæ voluntati ex toto se permittere, non esse contentum concesso tempore. Nos oportet in promptu habere quæ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere. Pessimi est debitoris creditori facere convitium. Semper pauci dies erunt, si illos numeraveris. *Senec. l. 5. de Benef. ca. 17.*

Cogita

Cogita non eſſe ſummũ bonũ in tempore: quantumcunque eſt, boni conſule. Vt prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam mora non fit beatior vita, ſed longior. Quanto ſatius eſt, non aliorum annos computare, ſed ſuos benigne æſtimare, & in lucro ponere. Oportet te non de eo quod detractum eſt queri, ſed de eo gratias agere quod donatum eſt. Quia ergo divinæ voluntati placet jam me mori, jam moriar, jam & lubens moriar.

V. Quinto demum, *Ad omnia omnino*, quæcunque vel in tempore, vel in æternitate poſſunt evenire, idque ſine omni exceptiuncula paratiſſimũ ſe Deo contribuat, divinæ voluntati devotus homo. Aquilæ pullus ſi probæ ſit indolis, fixiſſimis oculis obtuetur ſolem: voluntas humana, ſi bona ſit, divinam ſic ardet, ut ultro ſe offerat ad omnia, nec excipiat quidquã. Quis hac in re generoſior Paulo, qui divinam voluntatem ſectabatur per ſtrictos gladios, per micantes haſtas, per volantia ſaxa, per Oceani fluctus, per varios turbines, per ſuaviſſimas tempeſtates, per avia deviaque; ad exequendam divinam voluntatem nihil huic viro viam obſtruere poterat, non carcerum horror, non virgarum ter iteratum ſupplicium, non lapidum nimbus, non naufragiorum metus, non periculorum multitudo, non quotidiana moriendi neceſſitas. Paulus divino ſpiritu ardens, in ignes

nes jusseris, ibit. Siquidem: Optabam ego ipse, inquit, anathema esse à Christo pro fratribus meis. Quid ais Paule, inquit Chrysostomus, nonne jã dixisti: Quis nos separabit à charitate Christi? Imo Chrysostome, quia Paulus unice amabat Christũ, avelli cupiebat à Christo, & à suavissimo Christi consortio, ea tamen lege, ut plures amarent Christũ. Itaque optabat Paulus velut ex imperio cæci amoris, separari non quidem à charitate Christi, sed à beatitate & gloria cum Christo. En quam immotos oculos hæc Aquila in divinæ voluntatis sole fixerit. Tanti est autem hæc tam fortis ad divinam voluntatem Conformatio, ut præ illa parum sit vel mille Mundos ridere. Plerisque sanctorum martyrum non adeo difficile fuit suum sanguinem, ut rem vilissimam tyrannis propinare: inter tormenta solatiis divinis affluebãt, hinc supplicia ipsamque mortem de facili spernebant. Craticulæ candenti, velut fessus viator scamno, incumbit Laurentius; funestam crucem, velut thalamum regium salutat Andreas; lapidum imbrem, velut roris guttulas admittit Stephanus. At vero qui sub onere tot ærumnarum quotidie fatiscit, & lentissime mori se sentit, nihilominus tamen in jus divinæ voluntatis concedit, & ad omnia se paratissimum offert, hic sane rem magnam præstat: Si tamen, ut dixi, AD OMNIA æque secundum Dei arbitrium

bitriũ promptus ſit. Et ita fieri oportet nam omnia & corporis, & animi, & quæ vocamus fortunæ bona à Deo accipimus, quid in his reddendis excipere poſſumus? In ſcholis quidem tritiſsimũ illud Nulla regula ſine exceptionē: hîc penitus explodendum. Divinæ voluntatis regula ſine omni exceptione eſt. Quiſquis ſecundum hanc cupit vivere, diſcat & ſe, & ſua omnino omnia divinæ voluntati ſubjicere. Hujus rei illuſtriſsimum nobis exemplum proponens Bernardus: Audi denique hominem, inquit, quem ſecundum cor ſuum invenerat DEVS. Paratum, inquit, cor meum, DEVS, paratum cor meum. Paratum ad adverſa, paratum ad proſpera, paratũ ad humilia, paratum ad ſublimia; paratũ ad univerſa quæ præceperis. Vis paſtorẽ ovium facere? Vis conſtituere regem populorum? Paratum cor meum, DEVS,
2.Reg. paratum cor meum. *Si autem dixerit mi-*
ca.15. *hi, non places; præſto ſum, faciat quod bonum*
v. 26. *eſt coram ſe.* Digna religioſiſſimo principe demiſsio animi, & propriæ voluntatis abdicatio. Quid eſt enim? *Non places.* Si dixerit Deus: Nolo te regem eſſe, nolo te vivere: *Præſto ſum,* inquit David. Si juſſerit Deus: Volo te iterum exulem, iterum eſſe fugitivum, & loco mali ſoceri peſsimum habere filium, qui patris diadema & jugulum petat. Et tamen, *Præſto ſum*, ait David. Quod ſi Deus imperet: Volo te

rur-

ursum subire speluncas, & ferarum la-
:ibula; iterum vivere mendicato, &
quotidie mortis adire discrimina. Nihilo-
ninus, *Præsto sum*, ait David. At si dicat
Deus: Volo te solatii loco, in calamita-
e tua proscindi convitiis, etiam à tuis
ubditis; lapidibus insuper appeti, & di-
is omnibus devoveri. Nec istud quidem
espuo, ait David, *Dominus faciat quod bo-
um est coram se*. O sanctissimi principis
eroicam virtutẽ qua vel sola fieri po-
uit acceptissimus Deo, præsertim cum
æc lacrymans diceret, & veste lugubri
ndutus. Tanti faciebat, *placere Deo*, vir
ecundum cor Dei, ut eam gratiam li-
ertate & liberis, & omnibus divitiis,
el ipso regno, vita etiam ipsa libentissi-
ne redempturus esset. Modo David di-
inæ voluntati possit obsecundare, ad
lla omnia paratissimus dicebat: Paratũ *Psal.*
or meum, Deus, paratum cor meum. 107.
vers. 2.

CAPUT II.

*n quod exitium pertrahat voluntas pro-
pria, si non patiatur se frangi.*

MEllifluus doctor Bernardus: Pro- *Bern.*
pria voluntas, inquit, quantum *serm.*
in ipsa est, Deum perimit, omni- *3. de*
oenim vellet Deum peccata sua aut *Re-*
indicare non posse, aut nolle, aut ea *surr.*
escire. Vult enim eum non esse Deum, *Dom.*
uæ vult eum aut impotentem aut in-
P ju-

justum. Deinde ad quæstionem quæ [illegible] fantiam sapiat, aut stultitiam, responde[illegible] Cui rei explicandæ subserviat hic ap[illegible] logus.

I. Quondam fæx hominum, & furun[illegible] lavernionũ, effractorum ampla societ[illegible] libellos supplices porrexerunt judic[illegible] bus, rogaruntque patibula & furc[illegible] auferrent, rem fœdam ante urbes, pa[illegible] cendum oculis & naribus viatorũ tran[illegible] euntium. His à judicibus responsum e[illegible] Si quidem antiquatum cupiant more[illegible] patibulandi, prius ipsi consuetudine[illegible] abrogent furandi, judices in mora no[illegible] futuros, quin protinus cruces tollant [illegible] patibula, modo ipsi prius cessare jubea[illegible] furta. Hîc è furum albo audacior unu[illegible] Venerabiles domini, ait, nos furtorur[illegible] auctores non sumus: quod ergo nos no[illegible] invenimus, nec etiã abrogabimus. Qui[illegible] bus judices responderunt: Neque nos[illegible] ô viri, patibula excogitavimus, ergo ne[illegible] etiam abolebimus.

Humanæ gentis primi parentes ir[illegible] furto deprehensi sunt: hæc scelerum ori[illegible] go, hæc inhærentis peccati contagio, & hinc inferorum supplicia. Nos jam ser[illegible] nepotes ex hac furum familia querimu[illegible] gehennam constitutam, & ideo sæpe libellos supplices Deo porrigimus, & rogamus: O Domine, tantum non detur[illegible] bes nos ad Erebum, ô Domine si rogos Avernales tolleres, continuo nos metu liberares. Iure optimo respondet Deus: Aufer[illegible]

Auferte vos culpam, & ego extinguam
ehennam; cessent noxæ, & sopientur
lammæ. Sed nos iterum obducimus: O
)omine, nos primi scelerum inventores
on sumus, cur alienam & nativam la-
em luimus? hæc noxa est primigenia. At
obis Deus iterum: Nec ego, inquit,
aussa sum inferorum, sed Superbia, sed
nobedientia: Neque istud Orci prin-
ipium fuit, torquere homines, sed dia-
olus: inferorum ignis *paratus est diabo-* *Matt.*
& angelis ejus. Ne ergo conqueri possi- *ca.25.*
is, vos alienis malis involvi, mitissimum *ve.41.*
go decretum per servos meos pronun-
iari curabo, cui nemo poterit obtrecta-
e. Quod hoc obsecro decretum, quis
ronunciavit? Bernardus è fidissimis Dei *Bern.*
ervis nō infimus, tam paucis quam cla- *serm.*
is verbis jam pridem proclamat, qua *3. de*
atione gehēna facillime possit extingui. *Resur.*
æc proclamantis verba sunt: *Cesset vo-* *Dom.*
intas propria, & infernus non erit. Et hujus
ei luculentam rationē sic reddit: Quid
nim odit aut punit Deus præter pro-
riam voluntatem? In quem ignis ille
esæviet, nisi in propriam voluntatem?
tiam nunc cum frigus aut famem, aut
liquid tale patimur, quid læditur nisi
ropria voluntas? Quod si voluntarie
ıstinemus, ipsa jam voluntas communis
ft (tam scilicet Dei hæc immittentis,
uam hominis hæc sustinentis) Porro
oluntas propria quo furore Dominum
najestatis impugnet, audiant & timeāt

servi propriæ voluntatis. Primo nam
seipsam subtrahit, & subducit ejus c
minatui, cui tanquam auctori serv
jure debuerat, dum efficitur sua. S
nunquid contenta erit hac injuria? A
dit adhuc, & quod in se est, omnia qu
que quæ Dei sunt, tollit & diripit. Q
enim modum sibi ponit humana cu
ditas? Nonne qui per usuram acqui
pecuniam modicam, similiter mundu
lucrari conaretur universum, si non d
esset possibilitas, si suppeteret volunta
facultas? Dico fiducialiter, nemini q
sit in propria voluntate, posset unive
sus mundus sufficere. Sed utinam vel r
bus istis esset contenta, nec in ipsu
(horribile dictu) desæviret auctorē. Ha
est crudelis bestia, fera pessima, rapaci
sima lupa, & leæna sævissima. Hæc e
immundissima lepra animi, propter qu
in Iordane mergi oporteat, & imita
eum qui non venit facere voluntate
suam. Vnde & in passione: Non mea
inquit, voluntas sed tua fiat. *Cesset volun
tas propria, & infernus non erit*. Non erg
puerilis, nec vana est quæstio; An, &
quomodo extingui possit gehenna? po-
test omnino. Non absurdæ sunt preces,
rogare Deum, ut destruat Orcum. Para-
tus est Deus id facere; unicum istud in
sui operis mercedem postulat: *Cesset vo-
luntas propria, & infernus non erit*. Sed quis
omnes omnino homines eo adigat, ut
suam quisque voluntatem abdicet, eam-
que

ue impendat divinæ? Tu, mi homo, si
em serio agas, tu tuam in te voluntatẽ
xpugna, & jam sustulisti sedem illam
ui alligandus, & in qua cruciandus
uisses apud inferos, perinde ac si Ere-
us destructus, & Erebi flammæ forent
xtinctæ. *Cesset voluntas propria, cesset; & fernus non erit.* Hoc idem & alii cũ Ber-
ardo clamant: Oculus, ait ille, janua
ordis est & nuncius, claude oculum &
oluntas habendi non erit, cesset volun-
as, & ecce infernus clauditur.

Angustin. vel quisquis est auctor, hom. 31. ad frat. in eremo.

I I. Ah, quanti patiuntur multa gra-
iaque, sed inviti, sed repugnantes, ne-
ue enim suam divinæ voluntati ad-
icunt. Deus vult illos pati, hancque
oluntatem suam apertissime exponit,
um ea, quæ patiuntur, immittit, non
liter certe quam si vox cælo laberetur:
olo vos pati. At nollent illi, & modo
ossent, onus quod ferunt, excussissent
am pridem. En voluntatem propriam
um divina minime consentientem.

Norunt parentes, quanti laboris sit
ducare liberos illos quorum contuma-
ia prima non est fracta, quoties in die
lamandum: Sile, quiesce; hoc age, relin-
ue hoc, omitte istud. Quandoque tam
requieti eas domi turbas excitant, ut
tiam mitissima mater graviter excan-
escens, virgas, aut baculum, aut quic-
uid ministrat ira, corripiat, & in hunc,
llum, ac proximum quemque filium
uste sæviat, quandoque solis vocibus

tonans exclamet : Non eſtis mei liberi
non agnoſco vos, nihil mei cerno in vo
bis, nec patris nec matris ingenium re
fertis ; abite ad carnificem degeneres
Ita Deus agit nobiſcum, veluti parente
cum inquietis ac contumacibus liberis
Quoties ebrioſo aut luxurioſo minatur
quoties illi ſuam crapulam huic luxuri
ſuam arcanis objurgationibus ob ocu
los ponit? quoties dehortatur & monet
En, corpori noces & animo ; arcam &
valetudinem exhauris, gratiam mean
& cælum amittis : ſcis equidem iſthæc
à me vetita; noſti voluntatem meam ab
hac omni turpitudine quam plurimum
abhorrere ; nec ignoras quam extreme
abominer & deteſter voluntatem meæ
tam refractariam. Tandem mitiſſimus
pater virgas rapit aut baculum, & im-
probitatem filii ſic punit, ut puniri ſe
ſentiat. Vbi hoc ſæpius factum, nec ad
frugem ſe corrigit filius, aut è vitiis
Iſaia emergit, demum iratus pater : Super
cap. 1. quo, inquit, percutiam vos ultra ? Fruſtra
verſ. 5. percuſſi filios, diſciplinam non recepe-
&c. runt. Spuria vitulamina non dabunt ra-
Hier. dices altas. Abite improbi, dimittam vos
cap. 2. ſecundum deſideria cordis veſtri, ibitis
ve. 30. in adinventionibus veſtris. Graviſſima
Sap. hæc patris ira eſt formidabilior omni
cap. 4. ſupplicio.
ve. 3.
Pſ. 80. Ita etiam cum homine ſuperbo & ar-
ve. 13. rogante agit Deus, eumque increpat :
Nec mihi places, nec hominibus, quibus
me

ne ſpreto, plurimum placere cupis: ab is quos arrogantiæ tuæ applauſuros peraveras, rideris: de mea tibi voluntate pridem conſtabat: ſcis quod ſuperborum neminem tolerare poſſim, nec Angelum quidem, ne dum hominem; ſuperbis me ſingulariter reſiſtere quis neſcit? ſuperbiam tu tuam nihilominus perſeveras. Sic Avarum Deus, ſic & Iracundum; ſic Invidum & Obtrectatorem ſecretis impulſibus trahit ad meliora, ſuamque iis voluntatem varie ingerit ſectandam. Vnumquemque ducit Deus per viam ipſi convenientiorem. Regi Hebræo Sauli in os objectum: Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? Quare ergo non audiſti vocem Domini, ſed verſus ad prædam es, & feciſti malum in oculis Domini? &c: Pro eo ergo quod abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus ne ſis Rex, quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Quiſquis igitur divinæ voluntati etiamnum repugnas, veni, obſecro, veni, non ad aquilarum, ſed ad corvorum gymnaſium te ducam, hîc diſce.

1.Reg. ca.15. ve.17. 19. & 23.

III. Cur, quæſo, Deus Eliam Thesbiten à corvis velut à dapiferis cibos voluit accipere? Quid hoc rei? avium furaciſſimæ prandium & cœnam perferunt ad eremicolam obſequiis fideliſſimis. Hoc ideo voluit Deus, ut te, mi ho-

mo, doceret, quam etiam brutæ anim
tes, vel invita natura, voluntati suæ o
sequerentur. Quid mirius, quam à corv
carnium appetentissimo, simul & rap
cissimo deferri carnes, quas in via cer
ties ipse devorasset, ni Dei volunta
aliud fieri mandasset. Sed est qui hi
objiciat: Facillimum est Deo, quascun
que feras ad imperium faciendum coge
re: non ideo parent, quia volunt, sed qui
debent. Ita est, ut dicis, & vel ideo etian
par esset te voluntati divinæ obsequen
tissimum esse, quia te Deus imperii
non coactis sed voluntariis urget, libe
ram te servitutē vult servire, & sic quā
plurimum promereri. Sed quæso te, à
schola corvorum, in antrum Æoli digre-
diamur, ubi etiam ventorum furor dicto
audiens est: Imperavit ventis & mari,
& facta est tranquillitas magna. Hinc
Matt. populi admiratio: Qualis est hic, quia
cap. 8. venti & mare obediunt ei? An non &
ve. 26. rupes ad luctuosissimum expirantis Do-
& 27. mini spectaculum ingemuerunt, inusita-
tis fissuris testatæ luctum? Solus homo
in rupem obrigescit, & eam sæpe quam
Hier. cœpit contumaciam pertendit. Pravum
ca. 19. est cor hominis & inscrutabile, vere
ve. 9. INSCRVTABILE. Incipe, amabo,
scrutari hanc voraginem, & abditissi-
mas illic invenies cogitationes, quæ
Deo reluctentur tacitis his susurris: Vis
Domine, ut inimicos diligam? ut om-
nibus me submittā? ut voluptates meas
eju-

ejurem? durum imperium, & in omnia alia voluntas mea fertur. Quid igitur faciam? dissimulabo rem, & voluntati non nimium renitar, tuæ non nimium obsequar. O inscrutabile, & ô pravum cor hominis!

Narrat Trebellius Pollio, Marium Romæ tyrannum septimum fuisse. hic uno die factus est Imperator: altero imperavit: tertio interfectus est à gregario milite, qui dum sicā in spectus Marii adigeret, acerbissimum hoc addidit: Hic est gladius, quem ipse fecisti. Nam è cultrarii officina pervenit ad diadema. Ei, qui divinæ voluntati refractarium se gerit, jure sic insultatur: Hic est gladius quem ipse fecisti; tuo te gladio ipse jugulas, hoc est, PROPRIA VOLVNTATE. Quod vero voluntas tam prona est ad peccandum, inquit Cæsarius, caussa subest: habet enim diabolus duos satellites seipso nequiores, quibus illa impellitur, Carnem & Mundum: Caro concupiscit, Diabolus concupita incendit, Mundus incensa ne extinguantur, se objicit. A Carne multa oriuntur vitia, Mundus plurima offert oblectamenta, Diabolus innumerabilia adhibet vaframenta. Ita res in expedito est, uti olim Hieremiæ vati monstratum: Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas

reginæ cæli, & libent diis alienis & me ad iracundiam provocent. Hîc navîter ſane res agitur, cum uterque parens & liberi mutuam ſibi operam locant. Et cui hæ placentæ pinſuntur? reginæ cæli, ſive, lunæ; ſol enim rex cæli. Voluntas humana lunæ ſimillima, continuis gaudet mutationibus: huic reginæ lagana finguntur & collyræ Caro tanquã chara filia, ſchidia ſubminiſtrat, concupiſcentias: Superbiæ pater diabolus, focum excitat: Vanitas, velut mater, maſſam porrigit varie ſubactam; illecebras, ſermones, invitatiunculas, voluptates ſuggerit.hinc dulce fit popanum, hinc ſacrificium nobile inſtruitur, non Deo, ſed propriæ voluntati.

Aug. in pſal. 100. in v.4. med. fere. IV. Hanc humanæ voluntatis contumaciam Auguſtinus pſalmum centeſimũ exponens, elegantiſſime proponit hunc in modum: Rectum dicitur cor hominis illius, qui omnia quæ vult Deus, & ipſe vult. Intendite, Orat aliquis ut neſcio quid non eveniat; orat, & non prohibetur. Petit quantum poteſt, ſed contra voluntatem ipſius evenit aliquid, ſubjungat ſe voluntati Dei, non reſiſtat voluntati Magnæ, quia & ipſe Dominus ſic illud exponit. Oſtendens infirmitatẽ noſtram in ſe, quando paſſurus erat, ait: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem &c. Quid erat illa vox niſi ſonus infirmitatis noſtræ? Multi adhuc infirmi contriſtantur futura morte. Sed habeant re-

ctum

ctum cor, vitent mortem quantum possunt: sed si non possunt, dicant quod ipse Dominus, non propter se, sed propter nos dixit. Quid enim dixit? Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Ecce habes voluntatem humanam expressam: vide jam rectum cor: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Si ergo cor rectum sequitur Deum, pravum cor resistit Deo. Aliquid illi contingat adversum, clamat: Deus, quid tibi feci? quid commisi? quid peccavi? Se justum vult videri, Deum injustũ. Quid tam pravũ? Pravum est; quia tortum est, & tortam regulam putat. Corrige te, & invenies rectum, à quo te depravasti. Ille juste, tu injuste: & ideo perversus es, quia hominem justum dicis, & Deum injustum. Quem hominem justum dicis? Teipsum. Quando enim dicis, quid tibi feci? justũ te putas. Sed respondeat tibi Deus: Verum dicis, mihi nihil fecisti, omnia enim tibi fecisti. Si enim mihi aliquid fecisses, bonum fecisses. Quicquid enim bene fit, mihi fit, quia ex præcepto meo fit. Quicquid autem mali fit, tibi fit, non mihi fit, quia non facit malus aliquid nisi sibi, quia hoc non ego jubeo. Idem sanctissimus præsul de eadem voluntatis contumacia eruditissime disserit in hæc verba: Ergo bonus Deus Israel. Sed quibus? Rectis corde. Qui sunt recti corde? Qui voluntatem suam ad voluntatem Dei dirigunt, non voluntatem Dei ad volun-

Aug. in Ps. 124. prope finẽ.

voluntatem ſuam curvare conantur. Breve præceptum eſt, ut homo dirigat cor ſuum. Vis habere rectum cor? Tu fac quod vult Deus: noli Deum velle facere quod vis tu, &c. Hoc cogitant qui recto ſunt corde, qui voluntatem Dei ſequuntur, non voluntatẽ ſuam: ſed qui ſequi Deum volunt, faciunt illum præcedentẽ & ſe ſequentes: non autem ſe præcedentes, & illum ſequentem. Et in omnibus eum bonum inveniunt, ſive emendantem, ſive conſolantem, ſive exercentem; ſive coronantem, ſive purgantem, ſive illuminantem, ſicut Apoſtolus ait: Scimus, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.

En hi germaniſsimi aquilæ pulli ſunt, qui fixis oculis intuentur ſolem, qui animum ad divinam voluntatem ſerio applicant. Secus illi qui tacite nunquam non altercantur cum Deo. Nunc eis cæli rigor, nunc pluvia tempeſtas diſplicet, nunc nimium frigus, nunc nimios calores queruntur; modo Deus non ſatis tribuit neceſſitati, modo iſtum aut illum improbum ſinit emergere, modo inimicos non punit prout illis videbantur puniendi: ſemper cauſſantur, aſſidue obloquuntur, nihil facit Deus quod illi ex toto approbent. Hoc illud cor pravum, hæc propria voluntas, de qua etiam audiendus poſt Auguſtinum Bernardus.

Bern. ſerm. 71. in Cant. fine. V. Grande malum, inquit Bernardus, propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona

bona non ſint. quia nihil omnino quod propria inquinatum ſit voluntate, guſtabit is qui paſcitur inter lilia. Hæc autem omnia, ſimiliaque ac diſſimilia mala, ex una radice pullulant propriæ voluntatis. hujus enim ſanguiſugæ duæ ſunt, inſatiabiles filiæ, clamantes, Affer, affer. Siquidē nec animus vanitate, nec voluptate corpus aliquando ſatiatur, ut ſcriptum eſt, non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu. Fuge ſanguiſugam hanc, & omnia reliquiſti. hæc enim omnia trahit ad ſe. Pone hanc, & jugum quam multiplex abjeciſti. Voluntas propria, ſubvertens corda hominū, & rationis oculos claudens, inquietum malum, quod ſpiritui ſemper incubans, inexcogitabilia meditatur. Et, Vnde ſunt ſcandala, unde turbatio, niſi quod propriam ſequimur voluntatem, & temere quod volumus in corde noſtro definientes, ſi quo modo id prohiberi contingat aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in ſcandalum proni ſumus, non attendentes quoniam omnia cooperantur in bonum his qui ſecundum propoſitū vocati ſunt ſancti, & qui nobis caſus videtur, ſermo quidam Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem. Caveamus igitur à propria voluntate, tanquam à vipera peſſima & nequiſsima, & quæ ſola deinceps damnare poſsit animas noſtras.

Serm. in verba: Ecce nos reliquimus omnia &c. & ſerm. 2. de Reſurr. Dom.

Serm. quomodo voluntas noſtra divina &c.

Serm. de dupl. bapt.

Ioannes abbas jam jam moriturus, teſte

Cass. lib. 5. instit. ca. 28. teste Cassiano, rogatus est ab iis qui morientis lectulum circumsteterant, breve monitum daret in hæreditatis vicem. Ille ingemiscens: Nunquam feci meam voluntatem, inquit, neque quemquam docui, quod prius non ipse fecerim. Pauci jam tales, & è centenis millibus vix unus. Innumeri sunt qui verius dicerent morituri: Quicquid potui, ad meum sensum feci, meæ me voluntati totum tradidi; multa docui, plurima præcepi, quæ ipse non feci. Optimus ille senex Pimenius quærenti, qua ratione nos dæmones impugnarent, respondit: Dæmones nobiscum non multum pugnant, quia voluntates eorum facimus: sed nostræ nobis voluntates, dæmones facti sunt, & tribulant nos. Quod Achilleus vir religiosissimus hoc apologo declarans: Arbores, inquit, in monte Libano collocutæ dixerunt: Quam grandes sumus & proceræ, & tamen ferro non magno incidimur; & quod pejus est, à nobis sumuntur arma quibus impugnemur: ferrum ut vulneret nos, manubrium à nobis accipit. Talis arbor est homo, instinctus diaboli, ferrum, voluntas hominis, manubrium.

Pelagius libell. 10 n. 62. & Paschas. num. 3 de impugn. dam. & n. 4.

O quanto melior Iobus concionator in fimo, quam Adamus in paradiso? Ille: Sicut Domino placuit, ita factum est. Iste; Vocem tuam audivi, & abscondi me. Eleganter de Iobo Tertullianus: Immundam, inquit, ulceris sui redun-

Tertull. lib. de Patientia, c. 14.

dan-

dantiam magna æquanimitate diſtringebat, & erumpentes inde beſtiolas, in eoſdem ſpecus & paſtus foraminoſæ carnis ludendo revocabat. Agnovit vir ſanctiſsimus, hanc Dei eſſe voluntatem, ſe taliter exerceri, ideo ſi quis forte vermiculus fugã meditaretur, eũm in corroſam carnem denuo cogebat, perinde ſi diceret: quid fugis? ad lacerandum me deſtinatus es: fac officium, & corpore meo pro macello utere. Nam ille idem omnino Dominus, qui mihi tot millia ovium, boum, camelorum liberaliſsime dedit, hic etiam morſicantes hos vermiculos benigniſsime in me immiſit. Vtrumque ex eadem omnino manu eſt, ideo tam hoc quam illud æquo animo acceptandum.

Non aliter Simeon Stylites ebullientibus è corpore ſuo vermibus dixit: Manducate quod vobis Dominus dedit. Longe aliter vermiculoſus aliquis & impatiens Herodes dixerit: Ite in malam maximã crucem execrandæ beſtiolæ; pendulam patibuli turbam invadite; veſtri juris ſunt cadavera, quid vivos vellicatis, quid me etiamnum ſpirantem obſidetis? Hi propriæ voluntatis improbi latratus ſunt, contra divinam voluntatem. Veriſsime Chryſoſtomus: Vnde, inquit, in confeſſo fuerit, quod voluntas noſtra malorum omniũ cauſſa eſt. Nullus igitur accuſet pulchritudinem, nullus inutilia verba hæc dicat: Hanc perdidit for-

Chryſ. in c. 7. Gen. hom. 24. poſt. med. & hom. 32. circa med.

forma, huic pulchritudo caussa fuit interitus: perversa voluntas malorũ omniũ caussa est. Iam olim minatur Deus:
Isaia. ca. 65. ve. 12. Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis: pro eo quod vocavi, & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis; *& quæ nolui elegistis*. Hæc illa malorum Lerna est, voluntas propria, *Quæ nolui elegistis*.

CAPVT III.

Voluntas propria qua ratione subjungenda sit divinæ, in rebus adversis omnibus.

NEc ullius Angeli, nec hominis voluntas esse potest bona, nisi consentiat cum divina: quanto autem magis illa cum hac consenserit, tanto melior & perfectior erit; quo minus, hoc miserior & pejor. Vnica Dei voluntas amussis est, & regula, omnium omnino voluntatum cælo terraque, nec ulla unquam voluntas dici poterit recta, nisi ad hanc regulam directa sit.

I. Cum Iessæus psaltes frequentissime commendet RECTOS CORDE, Augustinus disertissime & ad rem nostram appositissime hanc CORDIS RECTITVDINEM exponens: Videtis, inquit, quanti disputant contra Deum, quam multis displiceant opera ejus. Cum enim facere voluerit contra voluntatem homi-

In ps. 32. & 35. & 100. de quo priori capite.

minum, quia Dominus eſt, & novit quid faciat, nec tam attendit noſtram voluntatem quam utilitatem: illi qui malunt ſuam potius voluntatem impleri quam Dei, volunt ad ſuam voluntatem flectere Deum, non ſuam corrigere ad Deum. *Rectos decet laudatio.* Qui ſunt recti? Qui dirigunt cor ſecundum voluntatem Dei: & ſi eos perturbat humana fragilitas, divina conſolatur æquitas. Quamvis autem corde mortali privatim aliquid velint, quod ſuæ interim cauſſæ vel negotio, vel præſenti neceſsitati conveniat, ubi intellexerint & cognoverint, aliud Deum velle, præponunt voluntatem melioris voluntati ſuæ, & voluntatem omnipotentis voluntati infirmi, & voluntatem Dei voluntati hominis. Quantum enim Deus diſtat ab homine, tantũ Dei voluntas à voluntate hominis. Aliquid proprium velle, difficile eſt ut non tibi contingat: ſed ſtatim cogita, qui ſit ſupra te: illum ſupra, te infra illum: illum Creatorem, te creaturam: illum Dominum, te ſervum: illum omnipotentem, te infirmum: & corrigens te ſubjungenſque voluntati ejus ac dicens: Verum non quod ego volo, ſed quod tu vis Pater. Quomodo disjunctus es à Deo, qui jam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decet laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curvus fueris, laudas Deum quando tibi bene eſt, blaſphemas quando tibi male eſt &c. Et

Q eris

eris insulsus puer in domo patris, amans patrem si tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quasi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret. Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio psalmo: Benedicam Dominũ in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Omni tempore & semper, sive in prosperis sive in adversis. Nam si in prosperis & non in adversis, quomodo omni tempore? Quomodo semper? Et audivimus multas multorum tales voces, quando illis provenit aliqua felicitas, exultant, gaudent, cantant Deo, laudant Deum: non sunt improbandi. Sed isti qui jam Deum laudare ex prosperitatis parte cœperunt, docendi sunt patrem agnoscere & flagellantem, nec murmurare adversus corrigentis manũ, ne semper pravi remanentes exhæredari mereantur. *Rectos decet laudatio*. Quid est, recti? Vt nihil illis displiceat quod fecerit Deus, possint & in adversis Deum laudare & dicere: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum. Tales rectos decet laudatio, non primo laudaturos, postea vituperaturos. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus & in tribulationibus: Discite habere in corde, quod habet omnis homo in lingua, *Quod vult Deus*. Ipsa lingua popularis, plerunque est doctrina salu-

Aug. in Ps. 32. post. med.

falutaris. Quis non quotidie dicit? *Quod vult Deus hoc agat.*

II. Hæc Auguſtini luculenta diſſertatio, mirifice cum dilucidat, tum confirmat hanc omnem de divina voluntate doctrinam, quæ vel ideo commendatiſſima ſit omnibus, quod eam ſanctiſſimi ac erudítiſſimi viri cupiverint à nemine non quam optime capi, præſertim cum in hoc omnis Chriſtianæ vitæ verſetur cardo. Sed hîc nondum abire placet ab Auguſtino, illuminatiſſimo ſcriptore, cujus verba prorſus digniſſima ſunt quæ ad teſtimonium citentur fideli calamo. Hic idem Hipponenſis ſanctiſſimus præſul, qua ratione in adverſis etiam à divina voluntate nec latum quidem unguẽ ſit recedendum, in hæc omnino verba conſignat: Quod ſæpe diximus, illi ſunt RECTICORDES, qui ſequuntur in hac vita voluntatem Dei. voluntas Dei eſt aliquando ut ſanus ſis: aliquando ut ægrotes. Si, quando ſanus es, dulcis eſt voluntas Dei; & quando ægrotas, amara eſt voluntas Dei: non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, ſed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta eſt, ſed tu es curvus. voluntas tua corrigenda eſt ad illam, non illa curvanda eſt ad tuam: & rectum habebis cor. Bene eſt in hoc ſæculo? benedicatur Deus qui conſolatur: laboratur in hoc ſæculo? benedicatur Deus qui emendat & probat: &

Aug. in pſ. 35. propius finem.

eris recto corde dicens, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Et hoc non tantũ Augustinus Hipponis Episcopus, sed etiam David Israëlis Rex qua verbis qua exemplis insignissime docuit: Cum enim Absalonem filium rebellem fugeret, & sacerdotes Arcam fœderis eidem fugæ
2. Reg. velut præsidium assumpsissent, Rex Ar-
ca. 15. cam referri præcipiens: Si invenero, in-
ve. 25. quit, gratiam in oculis Domini, reducet
& 26. me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, Non places: præsto sum, faciat mihi quod bonum est coram se. En, quam rex iste potentissimus, in miserabili fuga, in extremis angustiis, sibi tamen præsens fuerit, & compos sui; quam ad Dei voluntatem attentis oculis respexerit: Redibimus, inquit, si Deo placuerit: sin aliter illi visum fuerit, *Quod vult Deus hoc agat*.

O Christiani, si hoc intelligentia & ratione, prout par est, comprehendere tam vellemus, quam facile possemus, vix amplius ulla difficultas foret in tolerandis adversis, nec nos ullum tam grande malum premeret, quin illud tranquille & perlibenter sustineremus. Christus ante mortem in Olivario horto ea de Patris & sua voluntate locutus est, quæ argumento sint, ad calamitates quascunque perferendas, nihil esse quod magis animet, quam unionem humanæ voluntatis cum divina. Et quam hoc in Chri-
sto

ſto ipſo luculētum ante preces pavidus, triſtis, pallidus, tremit ac horret futuræ mortis imaginem: poſt preces, poſt tantam paternæ voluntati delatam reverentiam, velut reſumptis viribus: Surgite, inquit, eamus, occurſu voluntario ſalutaturi hoſtes, & initium facturi cruentæ tragœdiæ. De hoc etiā præclare Auguſtinus: Vnde, inquit, gerens hominem Chriſtus, & regulā nobis proponens, docens nos vivere, & præſtans nobis vivere, oſtendit hominis quandā privatā voluntatem, in qua ſuam figuravit & noſtrā, quia caput noſtrum eſt, & ad eum ſicut noſtris, tanquam membra utique pertinemus: *Pater, inquit, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.* Hæc humana voluntas erat, proprium aliquid & tanquam privatum volens. Sed quia recto corde voluit eſſe hominem, ut quicquid in illo aliquantum curvum eſſet, ad illum dirigeret qui ſemper eſt rectus: *Verum non quod ego volo*, ait, *ſed quod tu Pater &c.* Hîc oſtendit quandā hominis propriam voluntatem, oſtendit & correxit te. Ecce vide, inquit, te in me, quia potes aliquid proprium velle, ut aliud Deus velit.

Aug. in pſal. 32. conc. 1. de 1. parte ejus pſalmi.

III. Catharina Senenſis de ſeipſa: Docuit me Chriſtus, inquit, ut mihi intra meipſam ſecretum conclave ſtruerem. Et quodnam conclave iſtud? Humanæ voluntatis cum divina Vnio. Domicilium iſtud primo ingreſſu videtur anguſtum, ſed qui voluerit illi aſſueſcere,

demum comperiet id cælo esse amplius & castris omnibus vel munitissimis securius, huc rebus turbidis irruere vetitū foris stabulantur; hoc enim tutissimum asylum ab omni calamitate: nec superi nec inferi nocere illi queunt, qui voluntatem suā in omnibus cum divina congruentem retinet: huic unica lex est, *Quod vult Deus hoc agat*. Eleganter Augustinus: Venit dolor meus, inquit, veniet & requies mea. Venit tribulatio mea, veniet & purgatio mea. Nunquid lucet aurum in fornace aurificis? in monili lucebit, in ornamento lucebit: patiatur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat ad lucem. Fornax ista, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à sordibus illud exuitur. Fornax Mundus, palea iniqui, aurum justi, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo aurifex, facio; ubi me ponit aurifex, tolero. Iubeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me; illa in cinerem vertitur, ego sordibus careo. Quare? Quia Deo subjicietur anima mea.

Aug. in Ps. 61. medio fere.

En, vera subjectio humanæ voluntatis erga divinam, omnis boni origo est. Rectissime dixit pius ille scriptor: Non est sacrificium majus aut Deo gratius, quā in omni tribulatione sese conformem facere divinæ voluntatis beneplacito.

Ludov. Gran. lib. 1. par. 2. ca. 22. Ducis peccator.

Magnus ille Abrahamus hac in re summe laudandus. Nam ut Orbi testatum fieret, Abrahamum omnia ex præscripto divinæ voluntatis facere, Deus voluntatem suã aliquoties quasi mutans, aliis atque aliis & in speciem contrariis ac plane rigidis imperiis hominem fatigavit. At vero Abrahamus ad omnem divini arbitrii nutũ obsequentissimus semper, hoc omni conatu ac studio, hoc omnibus viribus egit ut se totum suaque omnia uni atque unicæ Dei voluntati quam liberalissime impenderet. Notant Hebræi Abrahamum decies rigide tentatum, an id perpetuo vellet quod voluit Deus. Numeremus experimenta.

1. Iubetur solum vertere, & patriam ac cognatos exilio mutare. 2. Ab annonæ difficultate iterum expellitur peregrinator in Ægyptum. 3. In Ægypto apud Pharaonem regem, periculum vitæ, uxor pudicitiæ subit, & à marito abstrahitur. 4. Ob continuas famulorum rixas à charissimo Lotho, quem ut filium habuit, divellitur. 5. Vt Lothum bello captum in libertatem afferat, contra quatuor reges domesticum vernarũ exercitum educit. 6. Agarem fidam famulam, & jam uxorem, impulsu Saræ domo cogitur exigere. 7. Iam seni & grandævo Circumcisio imperatur. 8. Abimelechus rex Geraræ rursum ei uxorem adimit. 9. Agarem cum filio Ismaële rursum ædibus pellere jubetur.

 10. Fi-

10. Filium unigenā, amantissimũ Isaacũ, miraculo natum, in summam posteritatis spem educatum, sua manu trucidare imperatur. En acervum calamitatis! præter tot alia non minus acerba, sed minus nota. Abraham tamen permansit Abraham, hoc est, sibi similis & constantissimus divinæ voluntatis cultor. Hic vir, hic est qui optime intellexit divinam voluntatem omnium miseriarum suarũ maximum esse levamentum.

Hîc observandum, montem Moria in quo Isaacus victima Deo cadere debuisset, in proverbium abiisse: *Vnde usque hodie dicitur, In monte Dominus videbit*. Hic mons, *Dominus videbit*, afflictis omnibus conscendendus. Statuant secũ omnes ærumnosi, & quibuscunque male est, Deum hæc omnia quæ ipsis eveniunt, prævidisse ab æterno, & una decrevisse, ut sic fierent in tempore quæ fiunt: atque hanc eandem Numinis providentiam sibi suisque rebus omnibus adfuturam.

Gen. ca. 22. ve. 14.

IV. Clades autem & calamitates universas à Deo immitti, hoc nobis exemplum monstret. Quemadmodum Deus illi provinciæ bellum, huic pestem; ita illi homini podagram, huic nephritidē, isti febrim immittit: hoc vero bellum, & illa pestis, & hæc podagra aut nephritis, aut febris ista, sunt à Deo divinaque voluntate immissa. Certissima est ista, & infallibilis notitia. At quomodo sese

ſeſe provincia illa, & iſta, adverſus bellum & peſtilitatem, & quî homines iſti adverſus morbos ſe gerant? An poſſunt nolle, quod vult Deus? non poſſunt. An ergo nullus defenſioni locus? eſt, ſi tamẽ illam admittat Deus. Ecqua ratione ſe geſsit Abram in monte Moria ſacrificaturus Iſaacum? Circumſpexit, & vidit hærentem in vepribus hircum, hic ſuccedanea ſubditus eſt hoſtia Iſaaco. Ita prorſus regnum bello afflictum, provincia peſtilentia infecta, homo podagra vexatus circumſpiciat quid liciti remedii ſit, eoque utatur avertendo bello, tollendæ peſti, mitigandæ podagræ. Si hoc idem velit Deus, & illud averti, & iſtam tolli, & hanc mitigari, ſubmittet hircum, ſuppeditabit remedium ad illa omnia lenienda, aut in integrum reſtituenda: ſi nihil ſit remedii, aut ſucceſſum non habeat, clariſsimum eſt velle Deũ, ut ſacrificetur Iſaacus, ut regnum illud bellis atteratur, provincia illa exhauriatur peſte, hic homo podagra torqueatur. Eadem prorſus eſt ratio & paupertatis, & ignominiæ, omniumq; aliarum calamitatum & miſeriarum. Ergo, ubi Deus ſubſidium monſtrat, liberatur Iſaac; ſin, mactandus eſt. Ergo in his omnibus æqualiſsime ſemper voluntas humana ſe ſubdat divinæ. Hoc eſt armis aureis pugnare in omnem Caſum & Fortunam, Deum cogitare, Deo ſubjici, & in omni eventu, mentem hanc flectere

ad magnam illam Mundi mentem.

Sanctus Remigius Rhemensis præsul, prævidit maximam annonæ caritatem in proximum annum; eam ob rem, magnam frumenti copiam collegit alendæ plebi. At ex his ipsis, quorum bono id facere instituit vir sanctus, homines potulenti & projectæ audaciæ fuerunt, qui inter pocula dicerent: Quid senex noster Iubilæus (erat jam ultra quinquaginta annos sacerdos) ecquid in animo habet, an novam urbem condere, quid sibi volunt tot acervi tritici? Annonam videtur velle comprimere. Venite, fingamus fabricam aliquam ad hunc senem, struamus sycophantiam. Facile erat malevolis & jam ante currentibus calcar addere. Itaque ædibus cum impetu provolāt insani, & mox ad frumenti metas. hîc ardentem tædam subjiciens unus: Videamus, inquit, quam avide famelicus Vulcanus Cererem sit devoraturus. Audacissimum hoc facinus mox celeri nuntio ad Remigium Antistitē defertur: ille continuo equum ascendit, & omni festinatione properat ad incensos tritici manipulos. At ubi advenit, jam flammæ per omne frumentū præcipitarant, nulla vi amplius sopiendæ. Quid hîc faceret afflictissimus Præsul? num se mœrore conficeret, & aut insane lamentaretur, aut diras omnes deprecaretur in auctores? Hoc fecit: equo descendit, & quia hiems erat, incendium qua proxime licuit,

cuit, tanquam se calefacturus accessit, dixitque: Semper bonus est focus, præsertim seni. En integerrimi viri animum divinæ voluntati deditissimum, eaque de caussa in omni sorte tranquillissimū: voluisset quidem, quantum in ipso, ortū incendium reprimere, sed quia nec ratio nec modus erat coërcendæ jam grassantis flammæ, totum hoc divinæ voluntati permisit, & illud Iobi serena fronte repetiit: Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum.

Ita prorsus, ita in aliis omnibus agēdum: cum malum imminens quodcunque vel etiam præsens legitimis remediis inhibere non possumus, dicamus toto animo: FIAT VOLVNTAS DEI: sacrificetur Isaac, si non submittatur hircus: immoletur filius, si sic imperet Deus. Pereat domus, pereant bona, omnia pereant, modo fiat voluntas Dei.

V. Citharœdus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides citharæ, dum assonent: ita qui totum se dedere cupit in arbitratum Dei, tamdiu necesse est voluntatem suam exerceat, subigat, astringat, dum obsequatur; doceat etiam quā ipsi expediat ad omnem beatitudinem, si ad divinam voluntatem in omnibus sese conformet, uti beatissimus David: *Ps. 61.*
Nonne Deo, inquit, subjecta erit anima *vers. 2.*
mea? ab ipso enim salutare meum. Dicti hujus litteratura hebræa hæc est: Attamen ad Deum silebit anima mea, quia

ab

ab ipſo ſalus mea. Aptiſsime noſtro inſtituto, hac enim mente fuit rex David: Quicquid mihi demum eveniat, feliciter an ſecus, divinæ tamen voluntati nō contradico; Dei ſancita non turbo: & etſi omnia teterrime cadant, ego non obmurmuro; ad omnem Dei permiſsionem ſileo, divina diſpoſitione ſemper contentiſsimus: aſpera omnia leniri poſſunt placide ferendo.

Quiſquis ſapientiſsimum hunc regem imitatus fuerit (quod cuivis facillimum, modo velit) hic ſane adverſa omnia, & quaſcunque calamitates tranquillo & imperturbato animo ſuſtinebit; nunquā ei vel vocula excidet, qua crebras nimiū, aut nimium graves ærumnas queratur: voluntas divina omnium illi ærumnarū allevamentum erit: nec unquam eſſe poterit tam coopertus miſeriis, quin cū religioſiſsimo illo viro exclamet: Pater ſancte, tu ſic ordinaſti, & ſic voluiſti: & hoc factum eſt, quod ipſe præcepiſti. Sine conſilio & providentia tua, & ſine cauſſa nihil fit in terra. Ecce Pater dilecte, in manibus tuis ſum ego, ſub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorſum meum, & collum meum, ut incurvem AD VOLVNTATEM TVAM tortuoſitatem meam, ut ambulem ad omnem nutum tuum, atque ſuper omnia voluntatem beneplaciti tui ſemper inquiram.

Thom. à Kēp. lib. 3. ca. 50.

Qui hanc inſtitutionē non capiunt, per-

perpetuo erunt miseri, semper discentes, 2Tim.
& nunquam ad scientiam veritatis per- 3.v.7.
venientes. Qui vero studium omne in Dei voluntate cognoscenda, & sequenda posuerint, non patienter tantum, sed hilariter, & cum gratiarum actione adversa omnia tolerabunt. Optime dixit Ioan.
insignis ille concionator: Omnem diem Taulerus
amissum credite, quo Dei amore pro- epist.8.
priam non fregistis voluntatem. mihi
pag. 85. vixit anno 1350.

CAPUT IV.

Exemplum illustrissimum hominis recusantis divinæ voluntati suam subjungere.

VAtes Hebræus Ionas, nobile fuit paradigma hominis, qui multa tergiversatione cunctatur in deditionem divinæ voluntatis concedere, eaque de caussa tamdiu tamq; varie affligitur, dum suam voluntatem omnem subjiciat divinæ.

I. Audiamus quid voluntas divina præceperit Ionæ: *Surge, & vade in Niniven.* Ion.
Hæc prima pars præcepti. Altera: *Et* cap. 1.
prædica in ea. Surrexit quidem Ionas, & vers. 2.
loco se movit, sed Niniven non ivit. & seqq.
Surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis à facie Domini. Duplex hîc inobedientia: in civitate, qua jubebatur, non tantum non concionari, sed nec in eam ingredi. Sed mox adfuit ultor à tergo Deus: & ven-

tis,& mari,& omnibus cæli injuriis pugnavit in obstinatam Ionæ voluntatem. *Dominus autem misit ventum magnum in mare : & facta est tempestas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.* Necdum tamen animadvertit fugitivus iste, in se has procellas ruere : *& Ionas descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi.* Nihil pejus, nihil periculosius mala securitate. Iamque magis ac magis inhorruit iratum mare,& nubes undique adductæ obruerunt tenebris diem. Discurrebant nautæ ad officia trepidantes, vela tempestati subducebant, & quicquid navigio videbatur onerosum, jactabant in mare. Sed tempestate mandata fatorũ peragente, consilium initum est explorandæ sortis, *Et cecidit sors super Ionam.* Hîc varia interrogatus Ionas, respondit: *Hebræus ego sum, & Dominum Deum cæli ego timeo.* Itane vero, mi Iona, Deum times? at cur Dei voluntati non pares? Plures ita loquuntur : Deum, ajunt, timemus ; at interim Dei voluntatem negligunt. Hoc, ô boni, Deum timere non est, voluntati ejus obstrepere. Nec mare his Ionæ vocibus tranquillari se sinebat, jamque magis exæstuans fervebat, & ingentes aquarum montes volvebat. Ita demum è navi Ionas in pelagus excutitur. Prius autem ipsemet culpam fassus: *Scio enim ego*, inquit, *quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super nos.* Ita te veritas amet, mi Iona, quam hoc candi-

de

de & vere dixisti ! Omnem hanc cæli intemperiem, hunc ventorum conflictũ, has pelagi furentis insolentias propria voluntas tua concitavit, unica omnium illorum caussa: Niniven ire jussus es, non Tharsis. Sed expectat te præceptor marinus, qui doceat idem *Velle* aut *Nolle* cum Deo. *Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare. Et præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Ionam.* Hæc præmia sunt propriæ voluntatis; sic docendi sumus molle jugum divinæ voluntatis accipere. Audi quam sapere didicerit ictus piscator, & quam facilem se præbuerit divinis nutibus. Iam vivo ceti carcere conclusus Ionas, jam pæne ad inferos demersus, jam inter mortuos & vivos ambiguus hærens: *Cum angustiaretur*, inquit, *in me anima mea, Domini recordatus sum*. Tandem tandem resipiscimus, & incipimus VELLE, quod diu male noluimus. Iam ergo, Iona, vis ire Niniven? Volo ire. Ninivitis concionari? concionabor. Num etiam quæ in hoc belluæ cavo vovisti, vis reddere? Reddam. *Et dixit Dominus pisci, & evomuit Ionam in aridam.* Priora igitur jussa divinæ voluntatis redeunt: *Surge, & vade in Niniven civitatem magnam, & prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas, & abiit in Niniven, juxta verbũ Domini.* Iam Ionas propriam voluntatem excussit, jam idem omnino vult quod Deus, jam manibus pedibusque festinat,

Ionæ cap. 2. vers. 1.

Ionæ cap. 3. vers. 2. & 3.

Ionæ cap. 3. ve. 3. & 4.

quo

quo pridem jussus est proficisci, jam clamat & hortatur ad pœnitentiam, jam obtemperat, & morigeratur divinis jussibus. Vtinam constanter id faciat, & ad propriam non recurrat voluntatem.

II. Sed heu mobilitatem & inconstantiā voluntatis humanæ! quæ modo Dei fuit, iterū incipit esse sua. *Et afflictus est Ionas afflictione magna, & iratus est.* Indicia hæc sunt pessima propriæ voluntatis, jam iterū luctantis cum divina. Qui suā voluntatem ad divinam accommodat, nunquam tantopere turbatur, nec unquam ærumnis sic deformatur, ut in iram prorumpat, & indignetur Deo. Quid obsecro, mi Iona, quid est quod voluntatē tuam divinæ jam conjunctissimā denuo in hanc discordiam agit? Novi dissidii caussam audite: *Nunquid non hoc est*, inquit, *verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? &c. scio enim quia tu Deus clemens, & misericors es, patiens & multæ miserationis, & ignoscens super malitia.* Hæc illa in Deo & Iona voluntatum dissensio est: Voluit Deus parcere Ninivitis; voluisset Ionas puniri Ninivitas, & hoc ait præsagiisse sibi suum animum, se frustra minas sparsurum, nō successura minis supplicia, Deū cito nimis placandū. Nihil ergo amplius videtur superesse, quam Deum rogare: *Domine, tolle quæso animam meam à me, quia melior est mihi mors quam vita.* Melior tibi est, Iona, sed forsan Deo non gratior. id autem propria

Iona cap. 4. ve. 1.

pria voluntas non curat; hoc ſolum attendit quid ſibi gratum & volupe ſit: Deo id placeat, an non, juxta habet. *Et egreſſus eſt Ionas de civitate, & ſedit contra Orientem civitatis: & fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, ut videret quid accideret civitati.* Necdum quieſcit propria voluntas; urbem deſerit, ut commodius ſpectet excidium urbis. Cur autem egreditur Ionas, cur civium animos non hortari pergit, ad conſtantem pœnitentiam? quid opus eſt è textili hedera novum ſibi domicilium ſtruere? mille domus urbicæ recepiſſet non ingratum pœnitentiæ præconem. Sed aliter placuit propriæ voluntati, cui quandoque non tantum ampliſſimæ urbes, ſed terrarum Orbis nimis anguſtus eſt. Putavit Ionas ad ſuũ ex urbe egreſſum mox igneas cælo ruituras pluvias, mox urbem funditus evertendam. Ita enim Deus prophetam juſſerat minari: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur. Hanc ob cauſſam in tuto Ionas ſe collocat, hîc conſidet ut videat, an Deus nullam ſuis ſit additurus vim minis: an omnem injuriam tam facile oblitteraturus, & parſurus ſceleratiſſimæ civitati. Spectaculum è cælo diu expectabat: ſed cum cælum omne ferias agere, cum nulli volare ignes, nec ulla erumpere ſaxa, cum vindicta omnis dormire videretur; cum hederacea etiã voluptas exareſcere, cum ſol deſuper

caput ferire, cum æstus ingens graviter vexare inciperet, hîc demum Ionas tantam Dei patientiam impatientissime ferens, & serio excandescens, *petivit anima sua ut moreretur, & dixit, Melius est mihi mori quam vivere.* Cumque super hac sua excandescentia interrogaretur, num eam censeret æquam? respondit audacter: *Bene irascor ego, usque ad mortẽ.* Videte, obsecro, tam impotentis iræ caussam. Ideo Ionas tam multum fellis effundit, ideo pæne in languorem inci-
1. dit præ tristitia, *Quia non factum est ei sic-*
Mach. *ut cogitabat.* O Iona, quam credula est
cap. 6. propria voluntas, maxime sibi suisque
ve. 8. persuasionibus! Eccur tam indigne fers miserationem & patientiam divinam? an nescis, Dei proprium esse, misereri & parcere? nunquid Deo induere vis impatientiam humanam? ut quam primum læsus, mox feriat, injuriis affectus mox sua fulmina mittat? Hoc humanam sapit indolem, non divinam: nos tales sumus: vix tacti, pugnis & calcibus tangentem petimus; vix læsi, fervidissimis ictibus ferimus, ad rem nullam profecto promptiores quam ad vindictam: hîc currimus, hîc volamus cum ulciscẽ-
Psalm. dum est. Non talis est Deus, Miserator
144. & misericors Dominus: patiens & mul-
v.8.& tum misericors: Suavis Dominus uni-
9. 2.Reg. versis, & miserationes ejus super omnia
c.14. opera ejus. Nec vult Deus perire animã,
v. 14. sed retractat, cogitans ne penitus pereat

qui

qui abjectus eſt. Quid autem, mi Iona, tantopere luges hederaceum palatium tuum à verme deſtructum? neque tu vermem rodere, nec hederam creſcere docuiſti. Hanc tibi Dominus dedit, hanc & abſtulit Dominus, cur Domino indignaris? Quod ſi tanti doloris cauſſa eſt, umbraculi hederacei demolitio, & urbis quæ regnum æquet, everſio non ſit dolori? Iam ergo, mi optime Iona, voluntatē tuam ad divinam omni ex parte conforma. Hedera periit? velis periiſſe: Ninive ſervata eſt? ſervatam & tu velis. Nec eſt quod quidquam ultra doleas, niſi ob propriam voluntatem non protinus divinæ ſubjectam.

III. Videte, Chriſtiani, quid ſit ſui judicii ſuæque voluntatis eſſe, & in quantos errores hæc una res ſanctiſſimos etiā viros pertrahat. Nihil agimus, quamdiu voluntatem propriam non penitus expugnamus. Hac ſtante, & adverſante divinæ, nec dona Deo ulla, nec vota, nec preces, nec ſacrificia grata ſunt. Gratum Deo jejunium eſt, grata eleemoſyna, gratum orandi ſtudium, ſed illud ſolum quod divinæ voluntati accommodatum. Novit quidem & propria voluntas ſtipē ſpargere, jejunia inſtituere, precationes inire, ſed hæc omnia nimis quam exoſa ſunt Deo, ſi divinæ voluntati conformia non ſint. Ideo Deus (mirifſimum dictu) & jejunia, & ſacrificia ceteroqui gratiſſima prohibens: Nolite, inquit, jejunare

 ſicut

If. ca. 58. v. 3. & ve. 4. ſicut uſque ad hanc diem. Quid ergo vitii habuit jejuniũ iſtud Hebrææ plebis? Propriam voluntatem nimium olebat: Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra: Iejunium amo, ſed propriam voluntatem odi, quæ corrumpit jejunium. Si quis homini cæpas averſanti, ferculum cetera pretioſiſſimum proponat, cæpis tamen infectum, nihil inibit gratiæ, nec laſſum ſtomachum pervellet; nauſeam movebit, non appetentiam ciborum: ita jejunium velut *Tob. ca. 12. ve. 8.* generoſi ſaporis edulium eſt, ab Angelo etiam laudatum: Bona eſt oratio cum jejunio; at ſi huic edulio cæpe & allium propriæ voluntatis miſceantur, apage hoc faſtidium à cæleſti menſa. *Chryſ. in Matt.* Chryſoſtomus: Qui peccat & jejunat, inquit, non ad gloriam Dei jejunat, nec ſe humiliat, ſed ſuæ ſubſtantiæ parcit. Omnia fœdat & perdit voluntas propria.

Et hæc illa dejectorum ad inferos extrema miſeria eſt, tanta eos furere contumacia voluntatis, ut hæc in omnem æternitatem, divinæ voluntati nunquã ſit conſenſura: Nunquam volent damnati quod Deus, nec velle poterunt. Clare *Aug. lib. de fide ad Petr.* Auguſtinus: Voluntas enim eorum, inquit, talis erit, ut habeant in ſe ſemper malignitatis ſuæ ſupplicium, nunquam tamen percipere poſſint bonitatis affectum. quia ſicut illi, qui cum Chriſto regnabunt, nullas in ſe malæ voluntatis reliquias habebunt: ita illi qui erunt in ſup-

ſupplicio ignis æterni, cum diabolo & angelis ejus deputati, ſicut nullam habebunt ulterius requiem, ſic & nullatenus bonam poterunt habere voluntatē. Ah, quid uſpiam eſſe poteſt formidabilius gehenna, ſi in illa vel unicum hoc ſupplicium ſit, à ſanctiſſima Dei voluntate in omnem æternitatem eſſe averſiſſimum, nec cum ea unquam conciliari poſſe? Ergo, mi Deus, ut deſeram ego voluntatem meam, doce me facere voluntatem tuam. *Pſal. 142. ve. 10.*

CAPVT V.

Quæ voluntatis propriæ contumaciam maxime confirment.

INter graviſſima quæ Dominus Hieroſolymorum urbi exprobrat, illud eſt: Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, ET NOLVISTI? *Matt. ca. 23. ve. 37.* Propriæ voluntatis obſtinatio, ſcelerum omnium origo. Ego VOLVI, inquit Deus, tu NOLVISTI.

Abbas Paſtor dicere ſolebat: Ferreus murus eſt propria voluntas, à Deo nos ſejungēs & ſeparans: ET NOLVISTI; hinc illæ lacrimæ. *Doroth. ſerm. 5.* Nec aliter Auguſtinus: Suſpirabam, inquit, ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. *Aug. lib. 8. confeſſ. cap. 5.*

VELLE meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Voluntatem autem propriam mire roborant hæc tria.

Aug. lib. eod. cap. 5. & 11. I. Primum, *Consuetudo prava*. Augustinus hoc explicans: Quippe, ait, ex voluntate perversa, facta est libido: & dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis quibusdam sibimet innexis (unde catenam appellavi) tenebat me obstrictum dura servitus. Voluntas autem nova quæ mihi esse cæperat, ut te gratis colerem, fruiq; te vellem, Deus, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova, illa carnalis, ista spiritualis, confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam; plusque in me valebat deterius inolitum, quam melius insolitum.

Ita cum vitia abeunt in mores, non relinquitur amplius remediis locus. Nam hic omnium vitiorum genius est, ut nisi quantocyus domo ejiciantur, difficulter & raro, cũ irroborarint, expelli possint. *Greg. lib. 4. mor. ca. 25. post med.* Vere Gregorius: Cum culpa, inquit, in usum venerit, ei jam animus, etiamsi cupiat, debilius resistit: quia quot vicibus pravæ frequentationis adstringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. Facile est teneros adhuc annos componere; inveteratos difficile. Væ ollæ cujus rubigo

in

in ea eſt, & rubigo ejus non exivit ab ea. Nimirum aſperam & inſuavem virtutum viam facit vitiorum conſuetudo. Veriſſime Chryſoſtomus: Nihil, inquit, tam firmum eſt in rebus humanis quam veteris conſuetudinis tyrannis. Ideo Auguſtinus admonens: Peccator, inquit, de proximo reviviſcat; non eat in profundum ſepulturæ, non accipiat deſuper conſuetudinis molem.

Ezech. ca. 24. ve. 6. Hier. ep. 14. ad Celant. Chryſ. hom. 7. in 1. ad Cor. Aug. ſer. 14. de verb. Dom.

Plato juvenem alea ludentem acerbius reprehenderat. Iuvenis huic monitori aſper: Quam parva, inquit, redarguis? Mox Plato: At non eſt parvum quid, ait, conſuetudo. Certe Cretenſes cum acerbiſſima execratione adverſus eos, quos vehementer oderunt, uti volunt, ut mala conſuetudine delectentur, optant, modeſtoque voti genere, efficaciſſimum ultionis eventum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiſcere, & in eo perſeveranter morari, exitio ea dulcedo vicina eſt.

Valer. Max. lib. 7. cap. 2. fine.

II. Alterum, quod propriam voluntatẽ adeo corroborat, eſt, *Longanimitatis defectus*. Hæc noſtra eſt in rebus plurimis præcipitantia, cum id quod valde volumus, ad deſtinatum tempus non impetramus, mox in impatientiam agimur, & quandoque in rabiem. Tales ſumus, moræ impatientiſſimi. Quoties audias hominem longanimitatis expertem dicere: Iam volo, ſtatim volo, non expecto, nolo differri, ni brevi hoc fiat, de-

1.*Reg.* ca.13. ve.13. spondi animum. Ita rex Hebræus Saul non potuit unam quæ restabat alteramve horulam expectare Samuelẽ: ideo illi in os aperte objectum, quod stulte egisset. Ita plerunque & nos cum Deo agimus, si non mox obtineamus quod impetratum volumus, cadimus animo, & in tristitiam ac querelas solvimur. Nostræ preces plerunque sunt quales erant saltatricis puellæ: *Volo ut protinus des mihi.* Ita sæpe spem omnem & patientiam consumimus, ut in impatientiã & desperationem proruamus. Animæquiores estote filii, & proclamate ad Dominũ. Rex Ioachim triginta septem annis atinebatur carcere; post tantam temporis intercapedinem, sibi & regno restitutus, docuit quam longanimi patientia divinum auxilium sit expectandum. Magnæ virtutis est, id quod velis, non velle statim fieri: Maximarum virium est longanimis patientia, quæ aridissimum etiam baculum triennio rigatum, in frondes & flores potest educere. Hinc illa Siracidis monita: Sustine sustentationes Dei; conjungere Deo, & sustine. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe. Respicite filii nationes hominum, & scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Væ his qui perdiderunt sustinentiam. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad in-

Marc. cap. 6. ve.25.

Baruch. cap. 4. ve. 21. & 27.

Vide in vites PP. Rosweid. lib. 4. mihi p. 542

Eccli. cap. 2. ve. 3. & seqq.

inſpectionem illius. At propria voluntas in contrarium ſemper nititur, & quod appetit, imperioſiſsime ſic exigit: Protinus da, continuo fiat, mox annue, confeſtim exhibe, ne mora ſit, cunctatione omni abjecta. Ideo monendi ſumus aſsidue: Expecta fili, donec videamus, quem res exitum habeat. Si morã fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. *Ruth. cap. 3. v. 18. Abac. cap. 2. ve. 3.*

Chriſtum in cruce varie urgebant hoſtes, ne vellet videre finem ſuorum cruciatuum; Si filius Dei es, ajunt, deſcende de cruce. Pulchre his reſpondet Chryſoſtomus: Ideo de cruce non deſcenderat, quia filius Dei erat. Expectabat Chriſti longanimitas, dum dicere liceret, CONSVMMATVM EST. Quod autem in capite cernimus factum, hoc & membris imitandum: Voluntas patris ad ſupremum uſque halitum exſequenda. Qua de re præclariſsime Ludovicus Bloſius, quem ſic placet recitare, ut verbum è verbo exprimamus: Felix igitur ille eſt, inquit, qui anguſtiis & pœnis afflictus non aliquid inquirit quo illas evadat, ſed ad finem & ultimum uſque punctum eas ſuſtinet: nolens de cruce deſcendere, niſi Deus illum ſolvat ac deponat. Felix plane qui ſe in abyſſum divini beneplaciti ita demergit, & terribilibus occultiſque Dei judiciis ita ſe reſignat, ut in hujuſmodi doloribus ac preſſuris, non tantum una hebdomada, *Matt. ca. 27. ve. 40. Bloſ. in Appē. cap. 1. medio.*

aut uno menſe, ſed uſque ad extremi judicii diem, vel etiam perenniter conſiſtere paratus ſit, non recuſans ipſius quoque inferni tormenta (ſi Deus ita vellet) ſubire. Quæ quidem reſignatio omnem aliam reſignationem longe vincit. Vel mille mundos relinquere, in hujus reſignationis comparatione nihil eſt.

Bloſ. ibid. Quam vero hîc propria voluntas obluctetur, ſic explicat: Irreſignatus quiſque, dum in hunc modum duris ſcopis à Domino atteritur, omnia ſe perdidiſſe arbitratur: unde & in gravem triſtitiã, horribilemque deſperationem prolapſus dicit: Iam de me actum eſt, perii. Ceterum qui ſolida tranquillitate intra ſe frui cupit, ad hoc eniti debet, ut reſignato liberoque animo, & Deo, & ſeipſo, & creaturis omnibus carere poſsit, veram pacem intus interim retinens. Vndecunque accidant preſſuræ, de manu Domini ſuſcipiendæ ſunt, cujus permiſſu eveniunt. Ergo, ut propriam domes voluntatem, eſto longanimis, & expecta Dominum, etiamſi moram fecerit, quia veniens veniet & non tardabit.

III. Tertium denique quo propria voluntas ſupra modum invaleſcit, eſt, *Mutabilitas perpetua.* Parum eſt cum Luna circumagi, & aliam atque aliam formam induere: in dies, in horas mutamur; mane aliud, & aliud placet veſperi, hodie volumus, cras nolumus: nunquam iidem, nec ſimiles quidem nobis, adeo

adeo in diverſum aberramus; quotidie conſilium permutamus & votum: ut nubes à quovis vento huc illuc impellimur. Et hoc voluntati propriæ ſolenniſſimum eſt, ut cum firmiſſimæ illi columnæ voluntati divinæ nolit alligari, ſeipſam rebus caducis ac vanis indulgeat, quibuſcum non poſſit non creberrime mutari. Hac tanta propriæ voluntatis inſtabilitate, cupimus quidem quotidianis tædiis occurrere, verum hac ipſa ratione ſæpe nobis tædium è tædio creamus, dum illud tam ſollicite ſtudemus vitare. ita Siſyphi ſaxum volvimus, & dolium Danaidum implemus, dum idem & volumus & nolumus, eadem ſæpe hora. Voluntas noſtra, & quod inde pendet, omnis ſanctitas noſtra, non eſt turris inexpugnabilis in montis jugo, aut edita rupe collocata, ſed domus lutea, quæ ad omnem incurſum cedit & collabitur. Probus es; ſit ita. hoc illudve præclare incipis, hîc aut illic rem optime agis; neq; hoc negem, ſed hoc quamdiu & quam conſtanter? Ah, quam facile ad omnem auræ ſibilum mutamur, & ſæpe turpiter dejicimur! ut folium arboris, à vento non magna rapimur, & ventilamus nos in omnem ventum, & imus in omnem viam. Multiformes plane ſumus, & nobis ipſi diſpares, nec unum agimus hominē, ſed plures. Quod in Sacris de Iobo ſcribitur, *Fuit vir unus*: id ita Hieronymus interpretatur: Non *Eccli. cap. 5. v. 14.*

per

per diversa mobilis, & instabilis ferebatur, sed firmus atque inconcussus persistens, erat vir unus. Nos plerunque non unum virum agimus, & sæpe nec quidẽ viri sumus, tam debiles in virtutis actibus, quam inconstantes. Hæc propriæ voluntatis illustria sunt facinora. Sed de hoc humanæ voluntatis Euripo explicatius alibi.

In Trismegisto lib. 1. cap. 8. de humana voluntatis inconstantia

Itaque libera voluntas nos facit nostros, mala diaboli, bona Dei. Qui enim, inquit Bernardus, voluerunt esse sui, utique sicut Dii scientes bonum & malum, facti sunt non tantum jam sui, sed & diaboli. Sane diabolo nos nostra mancipat voluntas, non ipsius potestas. Nostra autẽ voluntas perfecta non erit, quousque suo creatori perfecte subjecta sit. Profecto expedit nobis magis omnino non esse, inquit, quam nostros permanere. Augustinus de aquilis: Dicuntur pulli aquilarum, inquit, sic probari, patris scilicet ungue suspendi, & radiis solis opponi: qui firme solem contemplatus fuerit, filius agnoscitur, si acie palpitaverit, ab ungue dimittitur. Nos viles homunculi magis sub arbitrio Dei sumus, quam sub patris ungue aquilæ pullus; à Deo magis pendemus quam radius à sole, calor ab igne; plus Deo in nos potestatis est, quam in lutum figulo, & tamen hunc solem nostrum, divinam voluntatem liberrime aversamur. Iubemur inimico ignoscere? Nolumus.

Bern. de grat. & lib. arb.

Ef-

Effrenem libidinem coërcere? æque nolumus. Impotentem iram domare? Nec hoc volumus. Illo aut isto familiari vitio abstinere? pigerrime volumus, hoc est, modeste nolumus. O pullos non aquilarum, sed noctuarum, qui non solem divinæ voluntatis, sed tenebras propriæ sectantur. Hinc autem omne malum, & omnis pœna. Narrante Ludovico Blosio, Christus sanctæ cuidam virgini familiarem se præbens: Volo te nosse, inquit, quod omnes pœnæ quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt: quia si voluntas esset ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Quamvis enim is qui hac sancta ordinataque voluntate præditus est, sentiat laborem ac dolorē, quicquid tamen amore mei sponte patitur, quasi sine pœna portat. Libentissime enim illud sustinet, considerans & sciens meam esse voluntatem, atque permissionem, ut patiatur. Mens ejus in quovis dolore corporali libera est, cum voluntas ipsius in omnibus sit conformis, & unita voluntati meæ. Igitur ablata voluntate propria spiritus hominis tranquillus est, & pace gaudet.

Blos. Mon. spirit. ca. 10. fine.

CAPVT VI.

Nihil voluntatis propria retinendum esse, tam in omnibus rebus arduis ac difficilibus, quam in ipsa morte.

HIc Rhodus, hîc saltus. In rebus subinde minutulis non ita difficulter voluntatem nostram divinæ attemperamus, at in iis quæ momenti sunt gravioris, in jactura opum, honoris, vitæ, hîc tergiversationes, & excusationes, hîc moræ & tricæ, hîc multa refractariæ voluntatis contumacia, hîc nostrum nobis & VELLE & NOLLE stat contra Dei & VELLE & NOLLE. Sed quid miseri luctamur frustra? stat voluntas divina, stabitq; æternum velut immobilis rupes; non illam ad nos trahemus, sed ad se nos illa. Rideamus, si is qui cimbam ad rupem alligavit, funem identidem trahat, & rupem ad se accedere censeat, cum ipse ad illam propius ac propius accedat: Et non major nostra stultitia est, qui ad rupem illam divinæ voluntatis nexi, trahendo & reluctando volumus eam nobis obsequi, non nos ipsi?

I. Sunt qui & se & alios divinam legem doceant, & hi quidem intelligentiã suam Deo consecrant; at ubi est voluntas rerum omnium pretiosissima? Hanc sibi servant, partitione facta cum Deo haud

haud æqua. Optime olim alteri alteris *2. Machab. cap. 1. ve. 3.*
sic precabantur: Benefaciat vobis Deus,
& , Det vobis cor omnibus , ut colatis
eum , & faciatis ejus voluntatem corde
magno, & animo volenti. Hi corde prorsus exiguo , & animo minime volente Deum colunt , qui in re quapiam facili voluntati suæ cedunt , at ubi vel bonorum alea jacitur, vel honoris punctum , aut vitæ cardo vertitur, hîc jus propriæ voluntatis tenacissime retinent, hîc sui sunt. O non Volones, quales olim sponte sua militiæ nomen dederunt, pro dominis pugnaturos se polliciti : Ea de caussa in civitatem recepti, & liberi esse jussi sunt. *Liv. lib. 3. bell. Pun.* Quod si contumaces illæ & divinæ voluntati tam refractarii ultro se dederent, suamque voluntatem sponte submitterent supremæ illi, certe jus cæli obtinerent, futuri liberi in omnem æternitatem. Inter Volones istos præsignis plane , Hebræus rex David : In me, inquit, sunt Deus vota tua , quæ reddam, laudationes tibi. *Ps. 55. v. 13.* Sub cælo nihil tam liberum atque hominis voluntas : omnia alia admirabili subjectione conditori obtemperant. In solo homine ea est libertas, qua vult quodcunque lubet, etiã si hoc cælo, inferis , Deo repugnet. Nihil tam in nostra est potestate quam voluntas. Integrum est homini , quotiescunq; libuerit , dicere NON , & abnuere, vel ipso etiam Deo annuente. Et hæc scelerum omnium Lerna est, Deo dicente:

Volo

Volo hoc fieri; hominem tamen obloqui audere : Nolo hoc facere; aut dicente Deo : Hoc fieri nolo; hominem tamen dicere : Hoc volo facere. Et quoties Deus, Hæc eſt, inquit, mea voluntas; nihilominus homo : At hæc, inquit, mea
Hier. nõ eſt. Ob hoc Deus graviſſime queſtus:
cap. 2. A ſæculo, inquit, confregiſti jugum meũ;
v. 20. rupiſti vincula mea, & dixiſti : Non ſerviam. Hæc ipſiſſima eſt radix omnium delictorum : non ſit hoc impium VOLO, non erit utique delictum. Enimvero medicina ea optima eſt, quæ ſic morbum curat, ut & morbi radicem evellat. Proprium peccati pharmacum, Pœnitentia, quæ tunc demum vera eſt, ſi rebelliõnẽ hanc comprimat, & humanam voluntatem divinæ penitus ſubjiciat. Primus autem voluntatis actus eſt, AMARE, uti eſt aurium audire, cernere oculorũ: qui vero quippiam amat ſerio, ei cor ſuũ voluntatemque cum voluptate impendit; non eum labor, non dolor, non terrifici quidquam inde avocat. Ita voluntas quæ ſe Deo vere tranſcribit, omnia præ Deo nihil facit, tam aſpera quam jucunda, & ſuavia prompte amplectitur, prout ſcierit ſupremæ id voluntatĩ probari. Hujus ſibi mentis conſcius rex David : In me, inquit, ſunt Deus vota tua. Non reperio quas tibi gratias agam, mi Domine, quod hanc in me felicitatẽ ac promptitudinem, erga tuam voluntatem experiar; promiſſiones tibi à me

factæ,

factæ, in intimis apud me præcordiis asservantur, ne excidant. Tale sit voluntas Christiani hominis promptuarium, unde facile depromi possit, quicquid est ad domini gustum. Penarium vere opulentum, omni genere quà esculentorum, quà poculentorum instruitur: Si dominus velit oleum, aut mel, aut aromata, vel vinum sive Chium, seu Thasium, sive Creticum; adferuntur & oleum, & mel, & aromata, & vinum non cibarium & ignobile, sed quale jussit adferri: si dominus cupiat perdicem, aut altilem gallinã, illico perdix aut gallina promitur: si panem niveum petat & primarium, mox adest hic panis: si aliud quid postulet, confestim advolat postulatum. Talis sit voluntas nostra, & olearia, & mellaria, & vinaria, & omnigeni penoris cella, ut quicquid dominico palato placuerit, inde promatur: ita quidem, ut si Deus animum cupiat ad paupertatem, ad morbum, ad ignominiam, ad mortẽ paratum, hunc ipsum inveniat paratissimum, de quo Deus ipse dixerit: In te, ô homo, sunt vota mea. Talis certe rex David, vir secundum cor Dei. Non in rebus solum minutioribus, sed in maximis æque ac minimis, cum jactaretur, cum per ardua sursum & deorsum iret, à divino semper nutu pendebat. *Act. ca. 13. ve. 22.*

II. Anno quingentesimo vicesimo tertio, in Concilio Vzecensi episcopus fuit, *De quo Baron. tom. 7.*

S

Anno. 523. n. 15. Martyrol. Baronii die. 26. Octobris.

fuit, cujus nomẽ, Quod vult Deus. Fuit & alius ejusdem nominis Carthaginiensis Pontifex, vir sanctissimus, qui una cum Clero à Genserico rege Ariano, fractis navibus absque remigiis & velis, præter omnem spem Neapolim appulit, ibique exul sancte finiit. Omnium hoc Christianorum & nomen sit, & studium unicum, Quod vult Deus. At maligni hominis est, tunc solum dicere: Quod vult Deus, cum nec operosa, nec ardua jubentur. Ille fert omne punctum, qui, cũ paupertas urget, cũ morbus exercet, cum ignominia premit, cũ mors vocat, nihilominus mente liberrima pronuntiat: Quod vult Deus; si opes, si valetudinẽ, si famã, si & vitam velit eripi, Quod vult Deus, hoc fiat. Nec disputat, cur jam, cur hoc loco, cur hoc morbi genere sibi moriendum sit, sed paratissimus ad omnia, hoc unum assidue ingeminat:
Senec. epist. 80. init. Quod vult Deus. Præclarissime dixit Seneca: Quid tibi opus est ut sis bonus? VELLE. Quid autem melius potes velle, quam quod vult Deus? Hîc ego te, qui aliter sentis, & divinæ voluntati obniteris, compello Annæi verbis: Tamen
Idem epist. 96. tu indignaris aliquid, aut quereris: & non intelligis, nihil esse in istis mali, nisi hoc unum quod indignaris, & quereris: Non feram me, quo die aliquid ferre nõ potero. Male valeo? familia decubuit? fœnus offendit? domus crepuit? damna, vulnera, labores, metus incurrerunt? So-

let fieri. hoc parum eſt: debuit fieri. Decernuntur iſta, non accidunt. Si quid credis mihi, intimos affectus tibi cum maxime detego: in omnibus quæ adverſa videntur & dura, ſic formatus ſum. Non pareo Deo, ſed aſſentior: ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor, (*erubeſce, Chriſtiane, ah erubeſce.*) Nihil unquam mihi incidet, quod triſtis excipiã, quod malo vultu: nullum tributum invitus conferam. Omnia autem ad quæ gemimus, quæ expaveſcimus, tributa vitæ ſunt. Horum nec ſperaveris immunitatem, nec petieris. Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt, hanc ſequatur, huic pareat: & quæcunque fiunt, debuiſſe fieri putet: nec velit objurgare naturam. Optimum eſt pati, quod emendare non poſſis: & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari. Malus miles eſt, qui Imperatorem gemens ſequitur. Quare impigri atq; alacres excipiamus imperia, nec deſeramus hunc operis pulcherrimi curſum, cui quicquid patimur, intextum eſt. Sic vivamus, ſic loquamur. paratos nos inveniat atq; impigros Fatum, ſeu, voluntas Dei. Hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradidit: at contra ille puſillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine Mundi male exiſtimat, & emendare mavult Deum quam ſe. Carpit divina & providentiam; alia illa eſſe vellet magis quam ſe alium. Ingrati ſæpe divinorum

interpretes ſumus. Inde eſt quod nec vivere volumus, nec mori: vitæ nos odium tenet, timor mortis. Nutat omne conſilium noſtrum, nec implere nos ulla felicitas poteſt.

Optimum in morte exercitiũ Reſignatio ſui. Bloſ. Cõſol. puſillã. mihi p. 328. & ſeqq.

III. Quanti vero momenti ſit in morbo lethali, noſtræ voluntatis ad divinam conformatio, inſigniſſime docet Ludovicus Bloſius, hunc in modum: Moriturus quiſque meritis Salvatoris noſtri IESV Chriſti, magis quam ſuis innitetur. In illius bonitate & in precibus beatæ Mariæ Virginis ac Sanctorũ electorumque Dei ſatis confidet. Chriſti amariſſimam paſſionẽ mortemque ſibi proponet, & ineffabilem illam charitatem, quæ eum tam indigna ſuſtinere coegit, memoria repetet, atque in patentia vulnera, & in profundiſſimum pelagus immenſæ miſericordiæ ejus, ſeſe cum univerſis peccatis atque negligentiis ſuis demittet, immergetque. Ad ſummã Dei gloriam ſeipſum, velut hoſtiam vivam offeret ipſi Domino, ad perferendũ pro acceptiſſima ejus voluntate patienter, ex vero amore omnem languoris acerbitatem, ipſam etiam mortem, & quicquid ſibi Dominus in tempore, & in æternitate immittere voluerit. Hoc ſi revera facere potuerit: ſi, inquam, ſeſe ex pura dilectione cum perfecta ſui reſignatione, ad omnem pœnam pro honore divinæ juſtitiæ tolerandam animo ſpontaneo obtulerit, ipſe neque infernũ,

neque

neque purgatorium subibit, etiam si solus omnia totius Mundi peccata commisisset. Nullum igitur exercitium in extremis utilius esse potest, quam ut quis seipsum ex integro divinæ voluntati resignet: humiliter, amorose, pleneque confidens in immensa Dei misericordia ac bonitate. Fieri enim nequit, quin is qui in hujusmodi vera perfectaque resignatione cum sancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, confestim ad regna cælestia evolet. Nam sicut nihil omnino pœnæ, nihil ignis purgatorii in Deum cadere potest, ita nec in hominē, qui eo modo per voluntatis conformitatem, amoremque Deo unitus est. Hoc animo justus ille Latro moriebatur in cruce, qui non salutē corporis à Domino postulavit, nec oravit ut à pœnis purgatoriis servaretur, sed libenter pro peccatis suis, proque Dei gloria moriens, se totum in divinam resignavit voluntatem, se totum Christo obtulit, ut ille secum ageret quicquid vellet. Nihil nisi misericordiam & gratiam petiit dicens: Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum. Quod si morte imminente infirmitas naturæ mœret, aut trepidat; hujusmodi mœstitia & formido in Deum per resignationē projicienda, ac certa spes erga eum concipienda est. Mors Christi mortem tuam soletur. Ille præcessit, præcesserunt & innumeri electi ejus: non igitur pigeat te

 sequi.

ſequi. Corpus quod modo deponis, vile quoddam veſtimentum eſt. Quid ad te ſi computreſcat, & ad tempus in terra occultetur? Poſtea ipſum idem corpus tuum reſurget, jamque immortale, incorruptibile, glorioſum ac fulgidũ erit. Penſandum quoque eſt, quam reſignati ac voluntarii fuerint ad moriendum antiqui juſti, Abraham, Iſaac, Iacob, Moſes, David, & ceteri conſimiles, cum nondũ janua regni cæleſtis eſſet aperta. Vnde in fine Deuteronomii legimus, Dominũ dixiſſe ad Moſen: Aſcende in montem iſtum &c. & vide terram Chanaán quã ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & morere in monte. Ecce quam reſignato animo, juxta Dei beneplacitum, mortem excepit Moſes amicus Altiſſimi. Non tranſivit quidem ad terram illam viſibilem, ſed in inviſibilem & meliorem receptus eſt, videlicet in ſecretum ſinum pacis, & limbum, in quo juſtorum animæ tunc magna tranquillitate requieſcebant. Iam vero juſtis aditus patriæ cæleſtis, per Chriſtum Dominum reſeratus eſt.

Ergo, mi optime Chriſtiane, cum vicinam ſentis mortem, imo etiam antequam ſentias, voluntatem tuam quam perfectiſſime junge cum divina, illique te totum committe: nec aliud cogites vel loquaris, quam hoc ipſum, *Quando Domino viſum.*

IV. Sed iſtud QVANDO pleroſque om-

omnes homines ægre habet. Moriendũ sibi sciunt, & mori volunt, sed nondum: cupiunt naturæ solvere quod debent, sed nondum: desiderant cælo recipi, sed nondum. Adeo misellì insanimus, ut cupiamus desinere esse miseri, sed nondum; ut felices & beati esse velimus, sed nondum. Quid, homuncule, tam altum tibi patibulum ædificas, ut multos gradus habeas, per quos ad mortem te ire diutius scias? quid vitæ tuæ tot optas annos, quibus funus tuum prospicias, cogitationum lento tormento? Eundũ est, seu hodierna, seu crastina. At scio, quid multos decipiat: cum Mors pulsat, ante tempus adesse putant importunum exactorẽ. Stulti; tunc tempus est, QVANDO Domino Mortis visum est. Quid tergiversaris, quid immaturam ætatem objicis, quid moram poscis? ad mortem maturus pridem fuisti. Sed nec concessa mora paratiorem te faciet, aut promptiorem. Nam & post hanc morari voles, minus forsan paratus, quo plus moratus. Induciæ non paucos deteriores fecerunt. Mala ad mortem præparatio est, mori nolle. Facti dimidium habet, qui tunc vult, quando vult ille, qui nihil mali potest velle. Ergo tergiversationem tolle, & dic animo: QVANDO, & QVOMODO Domino visum, sic fiat. *Vide Horologium Angeli Tutelaris, hora Diei IX.*

Ad hoc ipsum luculentissimam facem prælucet Romanus Sapiens, &: Sive alios, inquit, observare volueris, sive *Senec. ep. 98.*

teipsum,favore sepofito; & senties hoc, & confiteberis,nil ex his optabilibus & charis utile esse, nisi te contra levitatem casus, rerumque casum sequentium instruxeris: nisi illud frequenter, & sine querela, inter singula damna dixeris: *Deo aliter visum est*. Ita dices: Antehac quidem diutius me victurum arbitrabar, at, *Deo aliter visum est*, & bene sic visum est. Ita propria voluntate in divinam transmutata, omnia tibi reddentur facilia. Nam uti malus omnia in malũ vertit,etiam quæ specie optimi veniunt: ita rectus atq; integer corrigit prava vitæ, & dura atque aspera, ferendi scientia mollit: idemque & secunda grate excipit modesteque, & adversa constanter atque fortiter. Hic idem voluntati divinæ tam addictus, nunquam malis eventibus maledicit, nunquã accidentia tristis excipit, civem esse se universi & militem credens, labores velut imperatos subit. Quicquid incidit, non tanquam malum aspernatur, & in se casu delatum,sed quasi delegatum sibi.Hoc qualecunque est, inquit,meum est.asperum est,durum est: in ipso navemus operam, nec de Dei providentia queramur. Si Diis, inquit Epictetus, ita visum fuerit, ita fiat.

Epict. enchir. ca.79. seu ult.

V. Et hæc sciverint idololatræ, Christiani aut nesciant, aut quæ sciunt non faciant; videant meliora probentque, sequantur deteriora? Nihil tam acerbũ

est,

ſt, in quo æquus animus ſolatium non
nveniat. At vero ſolatium nec uberius
ec certius erit quam Dei voluntas; ad
anc in omnibus adverſis aſſidue ſuſpi-
iendum.
Iobus in perferendis ærumnis dexter-
imus, plus Deo placuit, Chryſoſtomo
ſte, pluſque ſibi promeruit pauculis
lum verbis, quam omnibus ſuis etiam
rgiſſimis eleemoſynis. Cum enim Io-
us undique afflictus diceret: Sicut
omino placuit, ita factum eſt; Sit no-
en Domini benedictum: divinæ volun-
ti magis ſe probavit, quam cum ſtipē
eraliſſimam erogavit. Nam, quod à *Bonav.*
ncto Bonavētura diſcimus: Perfectius *de gr.*
t adverſa tolerare patienter, quam bo- *virt.*
s operibus inſudare. Quoniam Deus *ca.24.*
onorum noſtrorum non eget. *Pſ.15.* *ve. 2.*
Quiſquis igitur divinam voluntatem
cere quærit, ſanuſne ſit an æger, per-
de habet, quandoquidem Dei volun-
s, omne noſtrum bonum eſt. In morbo
tem ſic Medico & medicinis fidendū,
interim fiducia omnis in Dei provi-
ntia & voluntate collocetur. Quod
m rex Aſa non fecerit, merito repre-
nſus eſt: Nec enim in infirmitate ſua
æſivit Dominum, ſed magis medico-
m arte confiſus eſt. Melius Ezechias
i morbi ſui curationem non ficubus,
c eas imponenti, ſed Deo adſcripſit.
uod ſi pharmaca nil proficiant, aut
edicus vim morbi non perſpiciat, aut

aliunde committatur error, nec eme
detur valetudo, non continuo huic illi
culpa impingenda, sed omnia divin
providentiæ ac voluntati attribuend
nec aliud cogitandum, quam, Deus nc
vult ut ſaner, aut vult ut ſaner tardius

Sur. tom.7. p. alt. vit. c. I mihi. p.288. Lydvvina, Virgo ſanctiſſima, omnig
nis doloribus exercitata, miſerabi
ſpectaculum, & velut conducta domu
omnium fere morborum, adeo tame
defixit in Domino voluntatem ſuam, i
nihil neque cogitare, neque dicere, n
que facere præmeditate liberet, quo
putaret diſplicere Deo. Fertur cum pa
Iob. cap. 6. ve. 10. tientiſſimo Iobo ſæpius dixiſſe: Ho
mihi Domine acceptiſſimũ erit, ut affli
gens me dolore non parcas, cum tu
voluntatis executio, ſit mihi ſumm
conſolatio. Difficultatibus & calami
tatibus omnibus efficaciſſimum reme
dium fecit, qui ſemper divinæ ſe volun
tati ſubmiſit.

Ima

Imaginis sequentis brevis explicatio.

PATIENTER & CONSTANTER *adversa tolerare; Deo in omnibus quam generosissime fidere, hoc demum Christiana nobilitas est. Qua in re plurimum adjumenti ferunt omnes sancti Angeli, quorum & orationibus & exemplis accendimur, ad plenissimam cum divina voluntate consensionem. Hoc & Moses nos docet, vir mitissimus, & supra quam dici potest injuriarum tolerans. Ad hoc & ipsa Dei voluntas cor humanum provocat:* SVRGE, PROPERA, *prius ad obsequium, deinde ad amplexum. Hominis est quam promptissime respondere:* ECCE ADSVM, *paratus ad utrumque; ad omnia & agenda, & sustinenda paratissimus,* ECCE *adsum. Hoc denique beatissimum est Divinæ ac humanæ voluntatis connubium, hoc cælum est extra cælum, nec ulla certior aut securior ad paradisum semita. Cetera, mi Lector, quæ ad imagines explicandas sunt, capitis ultimi principio invenies.*

ADIVMENTA.

Dominus nobiscum est; nolite metuere.
Num. 14. V. 9.

LIBER QVINTVS
DE
HVMANÆ VOLVNTATIS
ad divinam conformandæ
ADIVMENTIS.

CAPVT I.

[C]onformationem humanæ voluntatis ad divinam consistere non posse sine magna in Deum Fiducia.

OBlatio sui in divinum arbitrium nunquam erit integra, nisi Deo in omnibus plurimum fidamus: [q]uomodo enim alteri de rebus omni[bu]s assentiar, cui non fido? & quomo[d]o fidam illi, quem non credo res meas [fid]eliter, aut sollicite curaturum? Ideo [d]e fiducia in Deo collocanda nunc [ag]endum.

[2]. Porro cupienti scire quid divinæ [pa]ginæ de hac virtute sentiant, noster [...]i scriptor respondet: In scripturis [sa]nctis vix ullum invenitur caput, in quo [De]us opem, gratiam & providentiam [o]mnibus illis non promittat, qui in illo [co]nfidunt. Beatissimus rex David, hujus [fi]duciæ magister excellentissimus, hanc [...]am pleno ore ingerit, in psalmis præ[...] omnibus. Et quam illa confidentis [an]imi sunt? Quoniam tu Domine singula-

Ludov Granat. lib.7. Memorial. cap. 9.

Pſ. 4. gulariter in ſpe conſtituiſti me. Dominus
v. 10. firmamentum meum, & refugium meũ,
Pſ. 17. & liberator meus: Deus meus, adjutor
ve. 3. meus; & ſperabo in eum: Protector
Pſ. 26. meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor
ve. 1. meus: Dominus illuminatio mea, & ſa-
2.3. lus mea, quem timebo? Dominus pro-
tector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si
conſiſtant adverſum me caſtra, non ti-
mebit cor meum, ſi exurgat adverſum
me prælium, in hoc ego ſperabo. Qui
habitat in adjutorio Dei altiſſimi, in pro-
Pſ. 90. tectione Dei cæli commorabitur. Qui
ve. 1. confidunt in Domino &c. non commo-
Pſal. 124. vebitur in æternum. In te, Domine, ſpe-
ve. 1. ravi, non confundar in æternum. Erat
Pſ. 30. huic regi cor ampliſſimum, & pleniſſi-
ve. 1. mum ingenti Dei Fiducia. Nimirum hos
ructabat, quos biberat divinos fontes.

Eandem in Deum Fiduciam ſapien-
tiſſimi ac ſanctiſſimi viri plurimũ ſem-
per commendarunt. Illud ſapientiæ mi-
Prov. raculum Salomon: Habe, inquit, fidu-
cap. 3. ciam in Domino, ex toto corde tuo. Non
ve. 5. qualemcunque fiduciam exigit, ſed quæ
1. Pet. prodeat *ex toto corde*. Nam & Apoſtolo-
cap. 5. rum Princeps: Omnem, inquit, ſollici-
ve. 7. tudinem veſtram projicientes in eum,
Pſ. 54. quoniam ipſi eſt cura de vobis. Et pſal-
ve. 23. tes: Iacta, inquit, ſuper Dominum cu-
Provi cap. 3. ram tuam, & ipſe te enutriet. Sed & Sa-
ve. 6. lomon iterum monens: In omnibus
Pſal. viis tuis, inquit, cogita illum, & ipſe
117. diriget greſſus tuos. Bonum eſt confide-
ve. 8. re in

re in Domino, quam confidere in homine. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum venerit æstus, & erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Cogitate per generationem & generationem, quia omnes qui sperant in eo, non infirmantur. Beati omnes qui confidunt in eo. Hæc enim fiducia Deum obligat, ut tibi in se confidenti benefaciat. Ergo, Confide in Deo, & mane in loco tuo; sorte tua contentus, status tui mediocritatem amplectere, neque ultra mensuram regulæ, qua mensus est tibi Deus, teipsum extende: Memento, non in solo pane vivere hominem, posse Deũ etiam è lapidibus suscitare filios Abrahæ, nec esse difficile Domino, salvare vel in multis, vel in paucis.

Hier. ca. 17. ve. 7. & 8. — 1. Machab. cap. 2. ve. 61. — Ps. 2. ve. 13. — Eccli. ca. 11. ve. 22. — 2. Cor. ca. 10. ve. 13. — 1. Reg. ca. 14. ve. 6.

II. Hebræus rex Amasias militem scripserat centum talentis argenti, quibus centum millia hominum ad signa evocavit. Quo facto, venit homo Dei ad illum (ita Regum fasti narrant) dixitque: O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël, non est Dominus cum Israël, & cunctis filiis Ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus hostibus: Dei quippe est & adjuvare, & in fugam con-

Sunt 60000. Philippei. — 2. Par. ca. 25. ve. 7.

convertere. Dixitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſraël? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare poſſit multo his plura. Paruit Amaſias Deo nixus, & viginti millia hoſtium occidit. Tanti eſt, Deo fidere, & non humanis viribus.

Thom. Staplet de tribus Thomis, mihi p.297. & ſeqq.

Thomas Morus notæ ſanctitatis ac eruditionis vir, ad filiæ Margaretæ objectiones hiſce omnino verbis in carcere reſpondens: Nihil, inquit, contingere poteſt, quod Deus non velit. Quicquid autem ille vult, utcunque nobis malum videatur, eſt tamen re vera optimum. De Dei bonitate diffidere, mea Margareta, nolo, utcunque me debilem ac fragilem præſentiam. Imo ſi in eo me terrore & conſternatione cernerem, ut jam jam lapſurus viderer, meminero tamē divū Petrum unico venti flatu ex modica fide ſubmergi cœpiſſe; faciamque quod ille fecit, Chriſtum compellabo: Domine ſalvum me fac. Spero enim quod extendens manum ſuam apprehendet me, nec ſubmergi patietur. Quod ſi vero Petri partes adhuc ulterius me agere, planeque præcipitem cadere, jurare & abjurare permitteret, ſpero nihilominus fore, ut oculo miſericordiæ pleno me reſpiciat, & erigat, ut de novo veritatem confitear, conſcientiam exonerem, pœnam & pudorem prioris abnegationis fortiter perferam. Denique illud

illud compertissimum habeo, quod absque mea culpa Deus me non deseret. Christiane & sapienter. Interest enim rebus omnibus divina Providentia, & scimus ab ea innumeros ne laberentur detentos, nullos ut laberentur impulsos. Imo, si hic talis ceciderit, non collidetur, *Ps. 36. v. 24.* quia Dominus supponit manum suam. Quomodo autem is lædatur, qui in pulvinar cadit, tam molle? Ante omnia fidendum Deo.

III. Ecquid denique Christus tam varie inculcat & urget, atque hanc unã in Deum Fiduciam? Quam varie divinus hic Magister argumentatur ab aviculis, à flosculis, à capillis, ab ipsis etiã idololatris, persuadendæ huic fiduciæ? Ita corvos, lilia, passerculos oculis subjiciens: Considerate, inquit, corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia, *Luc. ca. 12. ve. 24. & seqq.* quomodo crescunt: non laborant, neq; nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unũ ex istis. Si autem fœnum quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit; quanto magis vos pusillæ fidei? Pater vester scit, quia his

indigetis. Et quot experimentis discipu-
los suos inspexit, ut eos doceret Deo ex
Ioan. cap. 6. ve. 6. toto fidere? Ita quinque millia homini
epulo excepturus in vasta solitudine
Philippum interrogat, unde panes emē-
Marci cap. 8. ve. 4. di sint. *Hoc autem dicebat tentans eum.* Sic
& quatuor millia hominum cibo refe-
cturus, discipulos in eam rem consul-
tores adhibens: Quot, inquit, panes ha-
betis? At illi non magnæ fiduciæ: Vnde
istos quis poterit, ajunt, hîc saturare
panibus in solitudine? O viri, Deus po-
terit, qui nos sibi in rebus omnibus vult
fidere quam integerrime. Providentia
divina falli non potest; fallere non vult:
stabit Deus promissionibus suis. Doce-
mur hoc omnium ætatum exemplis. E-
rigat proinde se homo in spem magnā,
& audeat se suaque omnia in Dei sinum
profundere fiducia quam erectissima.

Tostat. in l. 2. Reg. cap. 7. ve. 19. quæst. 11. IV. Tostatus, præsul Abulensis, illud
eruditionis miraculum, super Regum fa-
stis differens: Ita est, inquit, lex Adam,
quam debet homo tenere cum Deo, sci-
licet quod homo humiliet se coram Deo,
colat & Deum quantum potuerit, &
Deus erit sollicitus pro eo. Etenim ad
quem clamamus? Pater noster qui es in
cælo. Vtique opulentus hic Pater om-
Hieron apud S. Thom. in catena in ca. 10. Matt. nibus abunde providebit. Quod si parva
animalia, inquit Hieronymus, absque
Deo auctore non decedunt, & in omni-
bus est providentia, & quæ in his peri-
tura sunt, sine voluntate Dei non per-
eunt;

eunt; vos qui æterni eſtis, non debetis timere quod abſque Dei vivatis providentia. Cur ergo illi non quam integerrime fidamus, & animos induamus tanto patre dignos? Nec in mediis quidem flammis deſperandũ. Res anguſtæ domi ſunt? Dominum habemus divitẽ, qui nunquam paſſus eſt ſuos extingui fame. Inimica inſurgunt agmina, ſive terris nata, ſive inferis excitata? Ducem habemus potentiorem, qui uno flatu regnorum diſperdet exercitus. Maledicæ premunt linguæ, & falſis onerant criminationibus? Deum intueamur judicem vindicemque, & humana non metuemus. Neque enim ſe vinci ab homine patietur Deus, aut munificentiam ſuam ab humana fiducia ſuperari. Audet quis fidere? majora donare audebit Deus. Audet ſperare magna? vincet humanam ſpem Deus, & è locuplete cælorũ theſauro, longe majoribus beabit, ita ut ad pellendam egeſtatem humanam, ſatis ſit ſpem ſuam poſuiſſe in Deo, ac de illius liberalitate magna ſperaſſe. Quo enim ſpes major eſt, majora ſunt dona cæleſtia, ut non tantum æquari, ſed innumeris modis vinci à divina benignitate humanã ſpem fiduciamque videamus. Nobiliſſima eſt hæc concertatio, ingens hominis in Deum fiducia, cum immenſa Dei liberalitate compoſita; quaſi æmula utrimque fiduciæ & munificentiæ largitione, tanquam ſi vinci nollet

Scriban. Superior lib. 1. ca. 27.

nollet homo, cum tamen vinci non possit Deus.

Aug. tom. 8. in ps. 145. medio fere. V. Hîc Hipponensem Antistitem Augustinum luculentissime ratiocinantem audite: Fecit Deus, inquit, cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Si ergo omnia quæ in eis sunt, & te; parum dico, te, passerem, locustam, vermiculum, nihil horum non ille fecit, & cura est illi de omnibus. Nolite ergo dicere: Non pertineo ad Deum. Pertinet ad Deum anima tua, pertinet ad Deum corpus tuum; quia Deus fecit & corpus tuum. Dicis forte: Non numerat me Deus in magna multitudine. Te non numeret, qui etiam capillos tui capitis omnes habet numeratos? Sed, ais, subinde iis miseriis involvimur, adeo solatiis omnibus & auxiliis destituimur, ut mirum non sit, quandoque fiduciam nonnihil vacillare. *Aug. in ps. 148. post med.* Hîc etiam Augustinus pro me respondebit. Et obsecro vos omnes qui hæc legitis, aut legi auditis, sanctissimi viri responsum altissimo pectore reponite: Quicquid ergo, inquit Augustinus, hîc accidit contra voluntatem nostrã: noveris non accidere nisi de voluntate Dei, de providentia ipsius, de ordine ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius & si nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc ipsius providentiæ, quia non fit sine caussa. *Aug. lib. 11. de civ. Dei c. 22. post init.* Hoc ipsum, idem beatissimus Pater, divinus scriptor confirmans: Nos, inquit, divina providentia

tia admonet, non res insipienter vituperare, sed utilitatem rerum diligenter inquirere, & ubi nostrum ingenium vel infirmitas deficit, ita credere occultam, sicut erant quædam quæ vix potuimus invenire, quia & ipsa utilitatis occultatio, aut humilitatis exercitatio est, aut elationis attritio. Et ut res pateat ab exemplis: Quis, inquit, disposuit membra pulicis & culicis, ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motũ suũ? Vnã bestiolã brevem minutissimã considera quã volueris. Si consideres ordinẽ membrorũ ipsius, & animationẽ vitæ qua movetur, pro se fugit mortẽ, amat vitã, appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quo sanguinẽ sugat? quã tenuis fistula est qua sorbet? quis disposuit ista, quis fecit ista? Expavescis in minimis, lauda Magnum. Ita judicem Deum time, muneratorem spera, nec alium; ita humanis omnibus celsior in solo Deo fiduciam pone, certus nec fallere ipsum posse, nec velle. Nullus speravit in Domino, & confusus est. Beati omnes qui confidunt in eo.

Aug. in Ps. 148. post med.

Eccl. cap. 2. ve. 11.
Ps. 2. ve. 13.

Capvt II.

In quo fiducia in Deum consistat.

Miseri nos, quam tenuem de Deo notitiam habemus! vix per rimulam aliquid divini luminis hau-

haurimus. Hoc scimus, Deum esse Summum Bonum, & quidem tam immense summum, ut nil penitus vel petere liceat, vel optare, quod ab hoc tanto Bono non possimus impetrare, certe suo tempore consecuturi omnia, modo tantisper non cadamus animo, sed maxima in Deum fiducia erecti, sciamus præstolari cum silentio salutare Dei. Gemma gratissima, expectatio præstolantis, quocunque se vertit, prudenter intelligit. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum. In quo autem hæc fiducia in Deum præcipue consistat, nunc porro videbimus.

Thren. cap. 3. ve. 25. & 26.

Prov. ca. 17. ve. 8.

I. Spem quidem hoc superat Fiducia, quod Fiducia non qualiscunque spes sit, sed robustissima & perfecta. Clare id discriminis notans Seneca: De te, inquit, spem habeo, nondum fiduciam. Hæc in Deum fiducia omnes hominis actiones complectatur necesse est, nam in omnibus omnino rebus, maximis, minimis, & omnibus vitæ momentis, Deo quam sincerissime fidendum est, eum suis nunquam defuturum.

Senec. ep. 16.

Rex David gymnasium instituit palæstricum, & præcepit ut docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum est in libro justorum. Hanc institutionem Ionathas regius juvenis prævertit docilitate, tam enim certus erat dirigendo arcu, ut hoc laudis ferret ab amantissimo sui Davide: *Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorsum,* ne-

2. Reg. cap. 1. ve. 8. & 22.

neque enim leniter ferire, aut ſuperficiẽ radere, ſed ipſa penetrare arma hoſtium ſolebant tela Ionathæ. Fiducia in Deum talis eſt arcus, cor Dei & tangit, & penetrat jaculis ſuis nunquam aberrantibus. Ex omnibus autem Iſraelis & Iudæ regibus (erant triginta novem univerſe) quotnam illorum hoc arcu poterant uti? Tres aut quatuor è toto numero; David, Ezechias, & Ioſias, quibus & Ioſaphat accenſeri poſſet, modo impia ſacrificia in montibus aboleviſſet. Horum certe tegum cor cum Deo perfectum erat, & maxima in Deum fiducia ſemper pleniſſimum.

Cum ingens Moabitarum & Ammonitarum exercitus regi Ioſaphato immineret, & ille viribus nequaquam par eſſet hoſti, ingẽti fiducia *totum ſe contulit ad rogandum Dominum*, jamque prolixius precatus, præclariſsimam hanc clauſulam adjecit: Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. Hîc Iahaziel divino afflatu æſtuans, proclamat è turbâ: Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Hieruſalem, & tu rex Ioſaphat: Hæc dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinẽ, non enim eſt veſtra pugna, ſed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodo *confidenter* ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos. His vocibus mire animatus rex Ioſaphat, exercitum duxit

2. Par. ca. 20. ve. 3. 12. & 20.

in hoſtem, ne vero ſuus miles ad tantæ multitudinis occurſum trepidaret, inſtar ſtrenuiſsimi ducis omnium animos oratione præmuniens: Audite me viri Iuda, inquit; credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis. Et mox, contra quam fieri ſolet in prælio, ſtatuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis ſuis, & antecederent, ac voce conſona dicerent, Confitemini Domino, quoniam in æternum miſericordia ejus. En regē cum milite in aciem, velut Epiſcopum cum ſuis ſacerdotibus ad templum prodeuntem. Res plane inſolens, & ridicula in bellis, imbellem cantantium turmam in fronte agminis collocare. Sed adfuit Deus Ioſaphato, tanta Dei fiducia pugnaturo. Cumque cœpiſſent non milites tela jacere, ſed cantores ſacra carmina canere, hoſtes in ſeipſos verſi, mutuis ſeſe vulneribus conciderunt. Porro Ioſaphati exercitus cum progrederetur, omnem campum cadaveribus ſtratum reperit, nec ſupererat cui necem liceret effugere. In tanta vero cadaverū ſtrage, ſpolia inventa ſunt tā opima & copioſa, ut aſportandis iis nec triduum quidem ſuffecerit. En, quid poſſit ſincera in Deum fiducia, rerum omnium potens, inexpugnabilis.

II. Et quamvis in actionibus plane omnibus, ut dixi, fiducia in Deum ſit neceſſaria, maxime tamen cum aut preces fundendæ, aut res adverſæ ſunt perfe-

ferendæ. Iſtud ſequenti capite, illud nūc examinabimus. *Bern. in quadrag. ſerm. 4 de orat. & jejunio fine.*

Et de precibus quidem differens Bernardus, ait multorum orationem aut eſſe timidam, aut tepidam, aut temerariã. Timida quidem oratio, inquit, cælum non penetrat, quia reſtringit animum timor immoderatus, ut oratio, non dicam non aſcendere, ſed nec procedere queat. Tepida vero in aſcenſu langueſcit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria aſcendit, ſed reſilit: reſiſtitur enim ei; nec tantum non obtinet gratiam, ſed & meretur offenſam. Quæ vero fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit: unde certum eſt quod vacua redire non poterit. Ante omnia oratio neceſſe eſt, fidelis ſit. Quam multi antequam incipiant orare, incipiunt deſperare: *Non me audiet Deus, non impetrabo quod petam, fruſtra clamabo.* O Legatum miſerum! vix domo prodit, & corruit, fiduciæ defectu. Quomodo autem fiducia in precibus erga Deum ſit erigenda, Chriſtus nos inſtruens: Iudex erat in civitate, inquit, qui Deum non timebat & hominem non reverebatur. Sed & vidua in eadem civitate, quæ aſsiduis precibus vindicari cupiebat ab adverſario. At judex longiſsimam moram interponebat, improbus cunctator. Demum importunitate viduæ tam conſtante victus, controverſiam dijudicavit. En robuſtam *Luc. ca. 18. ve. 2.*

prorſus & contumacem ſpem, quæ viduæ illi aſsidue hoc inſtillabat: *Hodie tibi jus dicetur*; ubi ſpes hodierna decollaſſet, craſtina monebat: *Cras fiet, aut perendie, hac hebdomade, hoc menſe, hoc certe anno ſententia dicetur.* Vicit demum perſeverans fiducia, quam Chriſtus in argumentum trahit hoc modo: Si tantarum eſt virium oratio apud improbiſſimum quemque, quantarum erit apud ipſam Miſericordiam? Mens noſtra, velut vidua, adverſarios numerat quam plurimos. Quid ergo moratur, quin æquiſsimum judicem apellet, & omnē illi cauſſam ſuam integerrima fiducia

Ibid. deleget? Deus non faciet vindictam ele-

ve. 7. ctorum ſuorum clamantium ad ſe die & nocte, & patientiam habebit in illis?

Pſ. 36. Sanctiſsimus Rex David hoc unice

ve. 5. commendans: Revela, inquit, Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet. Quid trepidas? quid diffidis pavidiſsime mortalium? Aliquis te maledictis figit, aut injuriis afficit? Deo id querere, *& ipſe faciet.* Tua tibi caro iniqua eſt? Deo ſupplica, *& ipſe faciet.* Varios tibi arietes cacodæmon admovet? Deum in auxilium invoca, *& ipſe faciet.* Quicquid agas, *ſpera in Deo & ipſe faciet.*

III. Et ô exiguæ fidei homo, nunquid oblitus es, quid in hanc rem Chriſtus commemoret? Si quis amicorum ad amicum venerit intempeſtæ noctis medio, & hoſpiti ſuo tres panes petierit:

at ille jam somno sepultus varie cœperit tergiversari, & demum aperte negare postulata, non possum surgere, & dare tibi. Si vero alter, & fores pulsando, & panes postulando perseverarit, iste demum non familiaritate, sed importunitate compulsus, dabit illi quotquot petiverit panes. Et ego dico vobis, inquit Christus, Petite & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur. Nil gratius Deo, quam ut se tanta fiducia, quanta amicus amicum, appellemus. Neque vero ullus hominum intempestive unquam Deum appellabit. Videte mendicum pro numulo simplo, aut panis frustillo, patientissime vel ante ædes expectantem, aut post transvolantes quadrigas currentem. *Luc. cap. 11 ve. 5. & seqq.*

Blandaque devexæ jactantem basia rhedæ. *Iuven. sat. 4. v. 118*

Quid par est nos facere, cum liberalitatē ditissimi regis obsecramus, an non patientissima fiducia hîc opus? Ille Apostolorum charissimus, Ioannes: Et hæc est, inquit, fiducia quam habemus ad Deum; quia quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. Et scimus quia audit nos, quicquid petierimus. Quis parens filiolo pro pane silicem, pro pisce serpentem, pro ovo porrigit scorpionem? Si ergo vos, inquit Christus, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater *1 Ioan. cap. 5. ve. 14.* *Luc. ca 11. ve. 13.*

ve-

vester de cælo, dabit spiritum bonũ pe[titentibus] se? Hoc tamen sæpissime fit, u[t] nos ipsi nobis non panem sed lapidem
Rom. cap. 8. ve. 26. non piscem sed anguem imperitissim[e] rogemus. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: & cum Deus nostram nobis negat perniciem, indignamur optimo parenti, & nostras preces non admitti murmuramus frementes. O fatui! An non parentes sæpius pomum aut pirum negant filiolo, cui aliquot millium florenorum hæreditas minime negabitur? Tarsensis Paulus carnis stimulum deprecatus, rem se petere putabat æquissimam, at precibus Deus non annuit. Hoc quotiescunque fit, liquere nobis debet, aut è re nostra non esse, petita concedi, aut ea recte differri, tempore longe opportuniore concedenda, & ut interim Deum fiducia constantiore propitiemus.
Isid. in sentẽt. Creberrime non exaudit Deus ad voluntatem, sed exaudit ad salutem, inquit Isidorus. Nescire non potest æterna providentia, quid nobis potissimũ conducat; nec potest æterna benignitas non velle concedere, quod nobis cognoverit expedire. Ipse autem optime novit tempus quo cuique debeat succurrere. Ideo nil unquam à Deo petendum, sine maxima voluntatis subjectione, seu resignatione, *Quia quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.* Idcirco in omnibus omnino precibus illud Domini pro clausula usurpandum:

dum : Veruntamen non mea, ô Deus, sed tua voluntas fiat. Quod si obstinate quippiam à Deo extorquere contendamus, verendum, ne quod ut optimus pater negavit, ut rigidus judex permittat in nostrum malum, & oratio fiat in peccatum. Hoc nobis longe sit certissimum, nullas preces cum debita voluntatis resignatione oblatas, esse irritas, nullas omnino, nullas : aut enim quod petitur, aut melius quid impetrabitur. Et hoc est quod precantis fiduciam mirifice accendat, *Quia quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.* *Psal. 108. ve. 7.*

CAPVT III.

Qua ratione in adversis firmanda, & erigenda sit ad Deum Fiducia.

Gubernatorem in tempestate, in acie militem, in arena pugilem intelligas. Nemo sciet quid possis, ne tu quidem ipse, ni variis ærumnis exercearis. Opus est ad notitiam sui, experimento. Quid quisq; posset, nisi tentando non didicit. Itaque quidam ultro se cessantibus malis obtulerunt, & virtuti in obscurum ituræ occasionem, per quam enitescerent, quæsierunt. Gaudent, inquam, magni viri aliquando rebus adversis, non aliter quam fortes milites bellis. Avida est periculi virtus, & quo tendat, non quid passura sit cogitat: quoniam *Senec. lib. de provid. cap. 4.*

niam & quod paſſura eſt, gloriæ pars eſt. His Deus conſulit, quos eſſe quam honeſtiſsimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animoſe fortiterque faciendi: ad quam rem opus eſt aliqua rerum difficultate. Vnde poſſum ſcire quantum in fiducia erga Deum profeceris, ſi cuncta ſuccedant ad votum? Vnde poſſum ſcire, quantum adverſus paupertatem tibi animi ſit, ſi divitiis diffluis? Vnde poſſum ſcire, quantum adverſus ignominiam & infamiam odiumque populare conſtantiæ habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis, ſi vitam ſine adverſario tranſis? Sane ad notitiam ſui opus eſt experimento. Non eſt artis inter proſpera dicere: Dominus firmamentum meum &c. Si tunc primum dicat mendiculus: *Iam bene ſpero, hac hebdomade non moriar fame*, cum turgentem habet panibus ſaccum, nullius ſpei hominem ſe prodit. Spes quæ videtur, non eſt ſpes, nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem, quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus. Ergo tunc maxime fiducia noſtra eniteſcit, cum fluens ſanguis vulnera oſtendit, cũ fluctus naviculam inſiliunt, cum adverſis cingimur, hîc locus, hîc tempus fiduciæ. Qua vero ratione inter adverſa potiſſimum ſit exercenda fiducia, jam dicemus.

Rom. cap. 8. ve. 26.

I. Duo hîc in fundamentum ponenda. Primum: Hoc probe ſciamus, miſeria-

rum & calamitatum ubique & in omni vitæ genere plurimum esse, neque vero aliter hanc vitam constare. Christus prædixit: In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.

Ioan. ca. 16. ve. 33. 2. Tim. cap. 3. ve. 12.

Alterum: Sciamus & hoc, quod Paulus asseverat: Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.

Iacto duplici hoc fundamento, primus venit Cyprianus, qui fiduciam doceat in adversis hoc modo: Deliquit in te famulus tuus, colaphos aut fustes meritus. Tu hominem leni brachio vix tangis, cum ille mox furere, servitium renuntiare, ab ædibus excurrere, & adversario tuo nescio quantas injurias queri: Si ego huic tali homini patrocinari velim, an molles apud te aditus reperiam? Sane hic famulus non una re gravissime offendit: Castigari meruit, & quidem severius, at ille correctori contumax profugit domo, quod capitalis noxa; quod si amicos quæsiisset deprecatores, videri potuisset furere cum ratione; at vero profugere ad hostes, & apud illos innumeras in dominum querelas evomere, hoc demum facinus est nimis capitale.

Cypr. orat. 3. contra Iudæos.

Agnosce, mi Christiane, sub hoc servi schemate teipsum, Si tu à Deo puniaris,

&

& quidem longe remiſſius (quod Dei proprium eſt) quam ſis meritus, cur detrectas pœnam perſolvere, cur improbas has voces ſpargis? Ergo audebo aliquid Gyaris & carcere dignum, ergo me vino obruam, ut ærumnas oblivione ſepeliam: cur meus ipſe ſim carnifex? cur non ſubinde genio indulgeam, tot malis à Deo preſſus? Hoc eſt, mi homo, ad hoſtes profugere, quin tu potius Dei amicos adis, & ab illorum patrocinio veniam ſperas? Fide Deo, & de integro incipe bonum te famulum præbere. Vbi fiducia in Deum, ibi voluntas conjuncta Deo. Turpiſsimum eſt, cum Dominus tam bonus punire vult ſervum tam malum, hic tamen dicere audet: Nolo puniri, pœnam non merui, aut certe non merui tam gravem. Apage has voces: Cõfide in Deo, & mane in loco tuo. Hieronymus ad hanc fiduciam extimulans: Multæ ſunt, inquit, præſtigiæ & innumerabiles laquei: at nos dicamus, Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo, quia tu mecum es: ſi conſiſtant adverſum me caſtra (omnium ex Orco diabolorum) non timebit cor meum, ſi exurgat adverſum me prælium (omnium in Orbe impiorum hominum) in hoc ego ſperabo. Quod ſi dæmonum multitudo te turbaverit, & ad ſingula vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua; Quid faciemus? reſpondebit tibi Eliſæus: Noli timere, quia plu-

Hier. ad Fabiolam de 42. mans.

plures nobiscum sunt. Præclare Ambro- *Ambr.*
sius: Ibi plus est, inquit, auxilii, ubi *lib. de*
plus est periculi, quia Deus adjutor est *Ioseph.*
in opportunitatibus, in tribulatione. *cap. 5.*
Deus est qui petram mutavit in cellam,
& mellariam, & oleariam, ut Israelis *Deut.*
populus sugeret mel de petra oleumque *32. ve.*
de saxo durissimo; tot centena millia *13.*
hominum fonte limpidissimo illic refe-
cit, ubi nec passerculus reperisset, quod
ipsius siti fuisset satis. Deus alatos habet
famulos tamque celeres, ut etiam ventos
prævertant, has suis mittit suppetias.
Quin ergo fiduciam habemus in Domi-
no, ex toto corde nostro, Dominus no-
biscum est. At nobis nihilominus sæpe
animus esset quærere, quod ex Angelo
quæsivit Gedeon: Obsecro, mi Domine,
si Dominus nobiscum est, cur apprehen-
derunt nos hæc omnia? ubi sunt mira-
bilia ejus? De Dei in nos providentia
mira narrantur, jubemur Deo rebus in
omnibus fidere, interim variis calamita-
tū fluctibus huc illuc misere raptamur:
si Dominus nobiscum est, quomodo tot
conflictamur incommodis, tot onera-
mur malis? Ad quæstionem hanc apte
responderit Bernardus.

[I. Bernardus, inquam, abbatē sancti *Bern.*
Nicasii ob Drogonis è cœnobio disces- *ep. 32.*
sum solaturus: Non ergo, ait, hæc te tã
horrenda demergat tempestas aquæ &c.
Sollicite studeat humilis prudentia tua
non vinci à malo, sed vincere in bono

V ma-

malum. Vinces autem, ſpem tuam in Deo fortiter figendo, & rei finem longanimiter expectando. Bonum eſt tibi humiliari ſub potenti manu Dei, & nequaquam velle reſiſtere ſupernæ diſpoſitioni. Diabolus ſane fremat licet & ſæviat, nemini nocet injuſſu divino; nam

Luc. cap. 8. ve. 33. nec porcos quidem audet tangere, niſi annuente Chriſto. Quomodo igitur invadet te, tanget te, exagitabit te, ſi Chriſtus non annuat? Quid ergo timemus Cerberum catena vinctum, nec ulli periculoſum, niſi propius accedenti?

Sed audio non neminem dicentem: Nonnunquam mihi ad inferos dejectus videor, ita varie crucior. Sed num ideo, mi Chriſtiane, fiducia excidas? Ne crede te ſolum talia ſentire: Ad hos inferos deveniunt plures, ſed inde ſalvi remeant. Vir integerrimæ vitæ Tobias, his etiam inferis merſus: Quoniam, inquit, tu flagellas & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam.

Tob. ca. 13. ve. 2.

Matt. cap. 8. v. 24. Vt Apoſtoli de ſeipſis ſuaque fiducia experimentum caperent, in navim eos ſecum deduxit Chriſtus, deditque licentiam ventis concitandi mare turbidum. Inter has procellas diſcipuli, jam pæne medio mari natare ſe rati, & quod deterrimum videbatur: *ipſe vero dormiebat.* exclamant igitur: Domine, ſalva nos, perimus. Hîc Chriſtus: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Quid tanto percellimini

timore?

imore? Vbi veſtra in me fiducia? Quid
efert, ſi dormiat homo, modo pro vo-
is vigilet Deus, qui nunquam dormitat.

Hinc certe liquet, Fiduciam in Deum
uſquam eniteſcere magis, quam in me-
liis periculis, aut cum omnia ſunt tur-
atiſſima. Inter quos turbines Iobus, &
nter quas ruinas, ipſe tamen erectiſſi- *Iobus*
nus, ſtabat? Hoſtes omne pecus abege- *c. 13.*
unt, quicquid ſupererat hoſti, abſum- *v. 15.*
ſit ignis cælo delapſus, omnes liberos
nica ruina ſepelivit: ipſe Iobus non
lceroſus, ſed jam unum pæne ulcus,
ognatorum & conjugis etiam lingua
niſere laceratus, omnia perdidit, præ-
erquam generoſiſſimam in Deum fidu-
ciam. Siquidem jam ad fimetum able-
gatus, inter ebullientes undique vermi-
culos, defluentem ſaniem non linteolo,
ed teſtula excipiens, nihilominus velut
riumphans athleta vociferatur: Etiam-
i occiderit me, in ipſo ſperabo: & ip-
e erit ſalvator meus. Luctuoſiſſimam
anc tempeſtatem grande ſerenum, &
ranquillitas excepit lætiſſima. O quo-
ies

Flebile principium melior fortuna ſecuta *Ovid.*
eſt? *lib. 7.*

Si quem igitur calamitas feriat, fiduciã *Meta-*
lle in Deum augeat. Quid enim, obſe- *morph.*
cro, mi homo, agis cum te ſubitus im-
ber opprimit? in urbe tectũ, credo, ſub-
is; deprehenſus in campo patulam cir-
cumſpicis arborem, qua nimbum de-

fendas. En tibi tectum, en arborem, en asylum securissimũ, fiduciam in Deum: nec unquam tam opportunum esse potest in solitudine hospitium, in imbre tectum, in frigore ignis aut balneum, atque tibi erit in omnibus adversis fiducia in Vniversi Dominum: quæcumque demum in te ruant procellæ, tutissimus stabis sub hoc imbricato tecto. Fide Deo, & uti nautæ omnia ad navigandum comparant, ventum à Deo præstolantur, ita tu officio tuo non desis, cetera curabit Deus: tu propositiones pone, conclusionem Deo relinque; fac antecedens, consequentiam faciet Deus. Si videris quod corrigi non potest, tolera, & cum patrefamilias messem expecta; Fide Deo.

III. At dicas: Grandius hoc malum est quam putetur; non à malis solum, sed & ab iis qui probi censentur, exagitari; hoc urit & vexat. Nil novi hoc est, mi homo, jam Apostolorum ævo commune hoc & pervagatum vitium erat, fictum pictumque jus producere, fraudi mantelum Iustitiæ aptare; nec inusitatum quid, ab amicis, à cognatis, ab iis injurias accipere, quibus plurimum benefeceris;

Ovid. lib. I. metamorph. init.

----- non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Hoc jam amplius est: beneficia in sce-

ſcelus vertuntur; & ſanguini eorum nõ parcitur, pro quibus ſanguis fundendus eſt. Davidem regem non tantum Achitophel, qui ei à conſiliis fuit, neque tantum Saul ſocer, ſed & Abſalon filius extreme perſecutus eſt. Et Chriſtus à quibus occiſus eſt? non tantum ab impiis idololatris, ſed & à chariſſimo populo. His plagatus ſum in domo eorum qui diligebant me. *Zach. c. 13. v. 6.* Imo vero quid à ſuiſmet diſcipulis injuriarum non accepit Chriſtus? Iſcariotes, cui paucis ante horis, & pedes lavit, & corpus ſuum in edulium dedit, ſuum Dominũ ingratiſſimus quæſtor vendidit, *Matth c. 10. v. 36.* amantiſſimus Petrus hunc ipſum negavit, deſeruerunt ceteri, quid miramur? Inimici hominis domeſtici ejus. *Mich. c. 7. v. 6.* Sed qui Deo fidit, hæc omnia facili negotio vincit. Sed quæras, quomodo hæc fiducia ad Deum in adverſis erigenda? En tibi ſex documenta compendio.

Primum. Cum tibi male eſt, quam primum & eo ſtatim momento ad Deum te verte, & illi querere quicquid dolet. Hîc plerique omnes graviter erramus, cum nos urgent adverſa, complurium aures querelis innumeris opplemus, omnium poſtremus Deus, cujus opem imploramus, ordine prorſus præpoſtero. Longe aliter rex David: Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino. *Pſalm. 120. v. 1. & 2.* Qui hoc non facit principio cujuſque mali, ab irâ, dolore, injuria

ſic occupatur, ut ſui fiat impos. Quamprimum ergo commotum te ſentis, dic: Domine, quid me vis facere? & reſpondebit tibi divinæ voluntatis interpres:

Pſ. 26 v. 14. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Malignas cogitationes, quantum potes, coërce, & hoc aſſiduè cogita: Domine quid me vis facere?

Alterum. Tace, & ſaltem os ac linguam contine, ſi minus potes animum. A rege ſapientiſſimo hoc conſilium accipe:

Pſ. 38. v. 1. 2. 3. Dixi, ait, cuſtodiam vias meas vt non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me: Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Ergo tace, nam ſi inter ærumnas aut injurias frenum permiſeris linguæ, certo ſcias in præceps te trahendum; vix incipies loqui, & offendes. Ergo tace præſertim de tuis adverſariis. Non potes de iis loqui bene? ſaltem ne loquaris male. Tua te conſcientia ſoletur, & æquiſſimus judex Deus, cujus oculos nec adverſarii tui, nec eorum machinationes exire poſſunt. Deo fide & ſile.

Tertium. Vbi ad Deum te verteris, & tacere cœperis, tunc totus in divinæ voluntatis jus concede; divinæ voluntati te totum quam arctiſſime adſtringe, & devove. Sed & gratias Deo age, quod dignum te judicet, qui patiaris innocens, aut ſi nocens, patientia tamen repares inno-

innocentiam. In hoc divinæ voluntatis amplexu, homo Deum velut brachiis ſtringat, dicatque quod Iacob cum Angelo luctatus: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Gen. c. 32. v. 26.

Si navi periclitāte in aquis, duo aliqui terrore vicini periculi ita ſeſe complectantur, ut alter alterum brachiis implicet, neceſſarium prorſus eſt ut una pereant, ſi pereat navis; quo enim periculum eſt majus, eo arctior inter hos duos fit nexus: Sic omnino voluntas divina & una Deus amplexandus eſt, ut inſolubili nexu Deo inhæreat homo, dicatq;: Non dimittam te, ô mi Deus, ſub ipſas mecum aquas te traham, una mergendi ſumus, in ipſis te fluctibus circumplectar, tanto plus confiſus tibi, quanto minus mihi.

IV. Quartum. Vbi tempeſtas nonnihil mitigarit, ad preces te compone. Matrem Domini, ſanctosq; Angelos ad ad cauſſæ tuæ patrocinium invita, iisque omne negotium tuum commenda; nec id ſemel iterumque feciſſe ſatis eſt: compluribus diebus, annis & luſtris, ſi res illud exigat, idem factita, nec ceſſa dum pugnum, quem tibi Deus, velut vir robuſtiſſimus, compreſſis digitis clauſum oſtendit, fiducia grandi & obſecratione conſtanti explices. Rex Ezechias, cum impias Sennacheribi litteras accepiſſet, *Aſcendit in domum Domini, & expandit eas* 4. Reg.
coram Domino, & oravit. Illud autem pe- c. 19.
 ctore v. 14.

Ibidem ctore & ore aſſidue verſabat Ezechias: *In Domino Deo noſtro habemus fiduciam.* Expande & tu, quiſquis affligeris, tuas etiã litteras coram Deo, & quicquid querelarum habes, apud hunc æquiſſimum judicem, & benigniſſimum patrem depone. Si vero quod petis, non impetres, arcaniſſima Dei judicia & certiſſimam ab æterno providentiam ſuſpice, eique te totum permitte. Feciſti quod in te erat, cetera curabit bonus Deus.

Eccli. ca. 32. ve. 2. Quintum. Vtere conſilio prudentis ac probi viri. Siracides monens: Fili, ait, ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis. Summopere etiam cave ne tuos affectus tuumque impetum ſequaris. Perdidiſti manſuetudinem, perdidiſti patientiam omnem, ſi conſiliarios admittis Affectum & Impetum, conſiliarios ſane peſſimos. Deus hanc telam, quam miraris, orſus eſt, & ipſe omnium optime novit, qua ratione illa ſit pertexenda. Quod ſi tu importune intervenias, illudque ingemines:

Iuven. Sat. 6. v.222 *Hoc volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.*

Suaviſſimam Dei diſpoſitionẽ, quantum in te, turbabis, & ideo eventus malos nemini, præterquam tibi adſcribes. Omne nobis malum ex eo eſt, quod

Bar. cap. 1. ve. 17. & 18. Baruch ingemiſcens: Non credidimus, inquit, diffidentes in eum. & non fuimus ſubjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, vt ambularemus in mandatis eius. Idcirco habe fiduci-

duciam in Deo, tanto enim eris ab omni hoste securior, quanto fiducia tua in Deum fuerit robustior.

Sextum Quod si adhibita omni diligentia nihil succedat è voto, ne indignationem in Deum, nec in ullam rem creatam convertas; hoc potius cogitato, scire Deum ad unguem omnia, quæ passus aut passurus es, eumque velle, hæc esse constantiæ tuæ experimenta. Ea de causa, quicquid Deo, hoc omne & tibi quoque placeat. Nam vere, Beati sumus *Bar.*
Israël, quia quæ Deo placent, manifesta *cap.* 4.
sunt nobis. *ve.* 4.

Nemo dicat: Vt video, frustra laboro; Petivi quippiam à Deo, magna in Deũ fiducia, magna in divinam voluntatem resignatione, sed nihil impetro. Quid e- *Iob.*
nim novit Deus? & quasi per caliginem *ca.* 22.
judicat, nubes latibulum ejus, nec no- *ve.* 13.
stra considerat, & circa cardines cæli 14. 15
perambulat. Impiorum hæc cantilena est. Nullo modo frustra fit, quicquid bene fit. Num Deus unam solummodo arcam ærariam habet, ita ut qui ex ea nil doni accipit, nil speret ex alia? Fatui ingenii servus est, qui cum Dominum suum habet debitorem, monetam aliam quam sestertios recusat admittere. Quid si Dominus moneta aurea, quid si frumento selectissimo nomen velit expedire, num servus obstinate clamet: sestertios volo, sestertios? Ita qui non impetrat à Deo quod rogat, certissimus sciat,

non frustra se rogasse, impetraturum certo alia, & meliora.

V. Quod si Deus ferire non cesset filios, eosque aliis atque aliis calamitatibus exerceat, facit is quod optimus quisque pater materve faciunt. Parentes cum liberos virgis castigant, subinde post unam alteramve plagulam quærere solent: Vis culpam non repetere? si cæsus taceat, pergit pater cædere: si contumax puer necdum respondeat, verberare pater perseverat, identidem quærens: Eho, vis culpam non repetere? idque urget tamdiu, dum dicat filius: Volo culpam non repetere. Tum demũ parens: Abi jam, inquit, & cave culpam hanc repetas. Ita & Deus punire nos solet, & quærere: Vis meæ voluntati te plene subjicere, in omnibus mihi fidere? Quia vero aut pervicaciter tacemus, aut non serio respondemus divinæ voluntati obsecuturos, ideo Deus sæpe verbera continuat, nec aliud expectat, quam ut animo dicamus: Volo, mi pater, volo voluntati tuæ parere per omnia, quid me vis facere?

Ber. serm. 1 de conv. S. Pauli post med. Eleganter Bernardus in hæc verba: *Domine quid me vis facere*? O verbũ breve, sed plenum, sed vivum, sed efficax, sed dignum omni acceptione. Quam pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui suam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipsum quidem cor proprium habeant, ut non quid ipsi, sed

quid

quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes ſine intermiſſione: *Domine quid me vis facere?* Heu plures habemus Euangelici illius cæci, quam novi Apoſtoli imitatores. Quid vis (ait Dominus ad cæcum illum) ut faciam tibi? Quanta miſeratio tua, Domine, quanta dignatio tua? Siccine Dominus quærit, ut ſervi faciat voluntatem? Vere cæcus ille quia non conſideravit, non expavit, non exclamavit: Abſit hoc Domine, tu magis dic, quid me facere velis. Sic enim decet, ſic omnino dignum eſt, non meam à te, ſed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Sic profectò, ſic multorum uſque hodie puſillanimitas & perverſitas exigit, ut ab eis quæri oporteat: Quid vis ut faciam tibi? non ipſi quærunt: Domine quid me vis facere?

Hæc porro, de qua loquimur, Fiducia in Deum, diu non ſtabit, niſi eam Patientia firmet ac Perſeverantia. In templo Salomonis duæ erant columnæ, quarũ illa Iachim, hæc Booz dicta. His columnis duabus Patientia & Perſeverantia optime conferuntur; his pilis fulcienda eſt Fiducia. Nimiam triſtitiam reprimit Patientia: Perſeverantiæ non nimis longum eſt, quicquid tempore clauditur. His baſibus attollens ſeſe in Deum Fiducia, ſicut mons Sion non commovebitur in æternum. *Pſal. 124. ve. 1.*

CAPVT IV.

Quanta in Deum fiducia omnes Sancti fuerint.

CHriſtiani ſanguinis vera nobilitas eſt, Deo in rebus arduis fidere, & illo ſolo niti. Hic animus nobilis & generoſus, hic magnus & excelſus eſt, qui Deo tunc maxime fidit, cum maximam capit calamitatem. E ſtirpe hac nobiliſſima complures ſanctiſſimi viri prodierunt.

I. Tacebo Abrahamum, qui Deo fretus, *contra ſpem in ſpem credidit, qui in repromiſſione Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo; pleniſſime ſciens, quia quæcunque promiſit, potens eſt & facere:* qui filium unigenam divinæ voluntati mactare non recuſavit, qui cũ trecentis octodecim vernis quatuor reges aggreſſus vicit, ſumma in Deum fiducia. Tacebo & Ioſephum Ægypti proregẽ, qui toties ad extremas devolutus anguſtias, animo tamen non cecidit, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. Moſes Deo nixus quæ prodigia non patravit? univerſos Ægypti exercitus uno maris ſepulchro clauſit. In Amalecitano bello pro omni curuli tormento virgam habuit, ſic enim Imperatorem affatus: Elige viros, inquit, & pugna contra Amalec: cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei

Rom. cap. 4. v. 18.

Exod. ca 17. ve. 9.

Dei in manu mea. Obſtupeſcendũ! Mo-
ſes., ſtans velut ſpectator otioſus, totos
proſternit exercitus. Moſis Panoplia fuit
Dei virga, & in Deum fiducia. At ve- *Ioſ.*
ro Ioſue dux belli, incredibili prorſus fi- *ca.* 10.
ducia pollens auſus eſt imperare ſoli, ac *ve.*12.
dicere: Sol contra Gabaon ne movea- 13.14
aris. Stetit itaque ſol in medio cæli, &
non feſtinavit occumbere ſpatio unius
diei. Non fuit antea & poſtea tam longa
dies, obediente Domino voci hominis,
& pugnante pro Iſraël. Ita brevi totius
Palæſtinæ reges expugnati. Quid hoc
aliud, quam eos omnes, qui in alios ha-
bent imperium, monere, ut fiduciam lo-
cent in ſolo Deo, qui animos hominum
verſat, jubetque ſumma, ima, medio cur-
ſu ſiſtere? Quid de Calebo memorem?
qui tantæ fuit in Deum fiduciæ, ut tot
centenis hominum millibus varie tu-
multuantibus, unus ille, animoſe obſi-
ſtens proclamarit: Nolite rebelles eſſe *Num.*
contra Dominum; neque timeatis po- *ca.*14.
pulum terræ hujus, quia ſicut panem, *ve.* 9.
ita eos poſſumus devorare; receſſit ab
eis omne præſidium: Dominus nobiſcũ
eſt, nolite metuere. Et quantæ in Deum *Iudic.*
fiduciæ fuit Gedeon, ad trituram potius *cap.* 7.
quam ad militiam educatus, qui cum *ve.*20.
trecentis viris tot hoſtium millia & in-
vadere eſt auſus, & vincere.

Porro rex Ezechias ingenti plenus fi-
ducia non tantum quindecim annos vi-
tæ ſuæ auctarium impetravit, ſed & in
hujus

hujus rei teſtimonium, Solis umbram per decem lineas revocavit. Sicut autem Ioſue ſolem ſtitit, ita Ezechias ſolem retroëgit itinere prorſus immenſo. Nimirum animus Deo fidens, Deum impellit, ut Orbem turbet, & naturas mutet. Sed num hoc tam grande prodigium eſt decem lineis reduci ſolem? rem paucis aperiam. Si Ptolemæo credimus, ſol in æquinoctio una hora percurrit 365223. hoc eſt, trecenta ſexaginta quinque millia, ducenta viginti tria milliaria Belgica, ſive leucas, quarum ſingulæ horam unam exigunt. Sol ergo cum decem lineis, ſeu, quod idem, decem horis receſſit, tres milliones, ſive, tricies ſexies centena millia, quinquaginta duo millia, ducenta triginta milliaria confecit currendo. Miraculum inauditũ! idem tamen tam facile fuit, ac ſi ſol retraheretur funiculo. Et hoc Ezechiæ potuit fiducia, quæ Sennacheribo Hieroſolymis imminente, prius cilicium quam loricam ſuaſit induendum, quo armatus Ezechias primus ipſe templum adiit, & populum ad preces & fiduciam concipiendam hortatus: Viriliter agite, inquit,
2. Par. ca. 32. ve. 7. & 8. & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & universã multitudinem &c. Cum illo enim eſt brachium carneũ: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro nobis. En pleniſſimam fiduciæ adhortationem! Qui vero factum

ctum quod miser Sedecias nil simile pa-
trarit, cum tamen ei copiosior quã Eze-
chiæ miles fuerit? Hoc ipsum hunc re-
gem perdidit; suis viribus plus æquo
tribuit & periit, confidens super bacu- *Isai.*
lum arundineum confractum, cui si in- *ca.36.*
nixus fuerit homo, intrabit in manum *ve. 6.*
ejus, & perforabit eam.

II. En hoc etiam est quod optimum
illum regem Asam perdidit. Triginta sex
annis præclarissime se gessit Rex Asa,
ob id Deo charissimus, demum collectã
gratiam effudit omnem, ob unam hanc
noxam, quod humanis viribus fuisset
confisus. Quamvis hoc Asæ factum, si ad
humanæ rationis amussim examinetur,
videri possit minime damnandum. Quid
enim hoc mali? Regi Syriæ Benadado
submisit aurum, & ejus rei rationem
addens: Fœdus inter me & te est, ajebat, *2. Par.*
pater quoq; meus & pater tuus habuere *ca.16.*
concordiam: quamobrem misi tibi ar- *ve. 3.*
gentum & aurum, ut rupto fœdere
quod habes cum Baasa rege Israël, facias
eum à me recedere. Quid hîc obsecro
iniqui? Nihilominus Hanani propheta
libere objurgans Asam: Quia habuisti, *Ibid.*
ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in *ve. 9.*
Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ
regis exercitus de manu tua. Oculi
enim Domini contemplantur universã
terram, & præbent fortitudinẽ his qui
corde perfecto credunt in eum. Stulte
igitur egisti, & propter hoc ex præsenti
tem-

tempore, adverſum te bella conſurgent.

Iob. ca. 31. ve. 26. & 27. Idcirco Iobus: Si vidi Solem, inquit, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare, & lætatum eſt cor meum in abſcondito, & oſculatus ſum manum meã ore meo. Bona, inquit Gregorius, quæ fecit ſic narrat, ut ea Deo adſcribat. Non ſolebat Iobus induſtriæ ſuæ gratulari, nec manus ſuas diſſuaviari, neque enim in ſe ſuaque dominatione, ſed in Deo fiduciam omnem collocabat. Ita Carolus V. Imperator Auguſtus vere Pius, vere Felix dicere ſolebat: Veni, Vidi, ſed Vicit Deus.

Præſertim Pſ. 17. & 26. Regem Hebronis David ad tantum ſanctitatis faſtigium evexit ſumma in Deum Fiducia; hac ille virtute pollebat, ſi ullus mortalium. Inſpice pſalmos, & mecum ſenties. Quam ille aſſidue, & ore & pectore verſabat hæc talia: Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Quoniam in te eripiar à tentatione.

Ion. ca. 2. ve. 2. & 6. Ionas in ceti cavo deliteſcens, jamq; ultimæ lineæ admotus, nihilominus tamen velut in tutiſſima navi preces concipere, nec unquam aut uſquam melius fiduciæ virtutem exercere potuit: *Et oravit Ionas ad Dominum Deum ſuum.* Precibus & votis ubique locus eſt. Quid ergo precatus? *Circumdederunt me aquæ uſque ad animam*, inquit, *abyſſus vallavit me, pelagus operuit caput meum: Veruntamen rurſus videbo templum ſanctum tuum.*

En

En fiduciam ingentem! ita Daniel inter impaſtos leones, ita tres Hebræi juvenes in Babyloniis flammis plenas fiduciæ preces Deo allegarunt.

Tobias in hoc genere admirandus, facultates,& patriam,& oculorũ uſum perdidit, egenus, & exul, & cæcus, fiduciam tamen retinuit tenaciſſime. Et licet tam cognati,quam uxor,& parentes ipſum irriderent, dicerentque: Vbi eſt ſpes tua pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? manifeſte vana facta eſt ſpes tua, ipſe tamen eos increpans: Nolite ita loqui, ajebat, quoniam filii Sanctorum ſumus,& vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his,qui fidem ſuam nunquã mutant ab eo. Hæc ei fiducia, & facultates, & patriam, & oculorum uſum reſtituit, & præmium inſuper contulit æternum. *Tob. cap. 2. ve. 18.*

Et quantus hac virtute Tarſenſis Paulus, qui ſæpius ſeipſum quaſi funerans, nihilominus: Scio, inquit, cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitũ meum ſervare in illum diem. Hac armatus fiducia nullum aut laborem, aut periculum horrebat; per ſaxa, per gladios, per tela, per ignes ruebat, ope divina nixus,& in Deo ſuo ſæpius ferreos etiã muros tranſgrediebatur. *2. Tim. cap. 1. ve. 12.*

III. Inter feminas hac virtute admirabiliter excelluit Iuditha, facinus auſa inauditum. Cum enim conſilium cepiſſet trucidandi Holofernis,precibus

ardentiſſimis ſuam in Deum fiduciar
accendens: Subveni, ajebat, quæſo t
Domine Deus meus mihi viduæ. T
enim feciſti priora, & illa poſt illa co
gitaſti, & hoc factum eſt quod ipſe vo
luiſti. Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt
& tua judicia in tua providentia poſui
ſti. Non in multitudine eſt virtus tua
Domine, neque in equorum viribus vo
luntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio pla
cuerunt tibi, ſed humilium & manſue
torum ſemper tibi placuit deprecatio
Deus cælorum &c: exaudi me miſeran
deprecantem, & de tua miſericordi
præſumentem. Ex eadem obſtupeſcenda
fiducia illud Holoferni reſpondit: Vivi
anima tua, domine meus, quoniam non
expendet omnia hæc ancilla tua, donec
faciat Deus in manu mea, hæc quæ co-
gitavi. Cumque jam ante lectum temu-
lenti Holofernis ſtaret, lacrimas pre-
ceſque ſilentio fundens: Confirma me,
inquit, Domine Deus, ut hoc quod cre-
dens per te poſſe fieri cogitavi, perfi-
ciam. Perfecit feliciſſime. Iamque Be-
thuliæ portis recepta, in primas has vo-
ces erumpens: Laudate Dominum Deũ
noſtrũ, qui non deſeruit ſperantes in ſe.
Huic jure accenſetur Suſanna, nobiliſ-
ſimum & Pudicitiæ, & Fiduciæ ſpeci-
men. Hæc cum ad capitis ſupplicium, &
ſaxatiles nimbos jam duceretur, flen
ſuſpexit ad cælum, *erat enim cor ejus fidu-
ciam habens in Domino.* Nec fruſtra: om-
nium

Non quod in Dei cogitatione, quam unicũ Æternitatis Nunc metitur, ſit prius & poſterius, ſed quod res aliis alia ſint poſteriores.

Iudith. cap. 9. diverſis verſ. ca. 12. ve. 4. & ca. 13. ve. 7. & 17.

Dan. ca. 13. ve. 35.

nium calculo, Daniele judice, omni crimine liberata eſt.

Hac non inferior Eſther, rem magnam aggreſſa, per hanc itidem in Deum fiduciam. Lex erat in Aſſueri aula, ut ſi quis ad regem ingrederetur non vocatus, morte id lueret, niſi rex virgam auream protendiſſet, in ſignum clementiæ. Cum vero Eſtherem hinc Mardochæus aſſiduis precibus urgeret, ut regem adiret, illinc obſtaret lex & terreret, hoc demum iniit conſilii: Iudæi omnes juſſi ſunt triduum totum inter preces & jejunia exigere: quod idem & Eſther fecit cum ſuis virginibus. Triduo ſic exacto, Regina fiduciam in Deum ampliſſimam concipiens, ingreſſa eſt ad regem pro ſua gente deprecatura. Ex voto ceſſerunt omnia.

Si novæ legis ſanctiſſimos quoque viros feminaſque conſiderem, mira in Deum fiducia claruiſſe omnes reperio. Ex tot millibus unicum produxiſſe teſtē ſatis fuerit. Anno Chriſtiano milleſimo ſexageſimo tertio, teſtibus Bertholdo abbate Vrſpergenſi, & Deſiderio abbate Caſſinenſi, litteris item civium Florentinorum ad Alexandrum Pontificem datis, Florentiæ grave ortum eſt diſſidium inter populum, & urbis Antiſtitem Simoniæ accuſatum. Plebs omnia ſui Præſulis ſacra execrabatur. hinc ſine ſacramentis obibant plurimi; Petrus Damianus diſſidentes partes componere nite-

Baronius to. 11. anno 1063.

batur, sed frustra. Demum pro illius æ[mulo]
more judicium commissum est igni, hc
modo: Petrus monachus Ioannis Gua[l]
berti discipulus, vír modestissimus, &
miræ in Deum fiduciæ, ipsis Cineralibu[s]
peracta re divina, lineam sacerdotis ve[-]
stem indutus, manu crucem præferens
nudis pedibus luculentum ignem pe[r]
certa spatia extensum ingressurus, sic
cœpit precari: Domine IESV, miseri-
cordiam tuam imploro, ut si Petrus Flo-
rentinus episcopus pecunia sedem occu-
pavit, tu mea salus in hoc tremendo
judicio, ad me adjuvandum festines,
meq; illæsum vestigiis non adustis con-
serves, sicut olim tres juvenes in forna-
ce Babylonica servasti. Dixit, & ignem
illæsus transiit; jamque egressurus, stro-
phiolum transeunti sibi excidisse adver-
tens, animose rediit, & illud sustulit.
Hinc PETRVS IGNEVS est dictus.
Hic vir quamvis è nobilissima stirpe Al-
dobrandinorum oriundus, tam submissi
tamen & Deo fidentis animi fuit, ut
præsidis sui Gualberti jussu pecoris cu-
stodem agere non recusarit. Sed quia
virtus ab infimis solet eminere, à peco-
re Petrus, & à pedo ad tiaram evocatus,
Præpositum egit, post Abbatem; inde
Episcopus, ab hoc Cardinalis lectus est.

IV. Vniverse de viris feminisq; om-
nibus vitæ sanctimonia præcellentibus
affirmari potest: *Cor eorum erat fiduciam
habens in Domino.* Singulare id fuit Ca-
tha-

tharinæ Senensi. Hæc, licet verborum ceteroqui parcissima, cum de fiducia in Deum sermonem miscere cœpit, nullum pæne dicendi finem reperire, aut si alios de hac virtute disserentes audiisset, nunquam satiari potuit audiēdo: perdius & pernox stetisset ad hos tales de fiducia sermones attentissima. Iure merito; nullus speravit in Domino & confusus est. *Eccl. cap. 2. ve. 11.*

Bernardus cum gravi morbo afflictus, extremum jam pæne spiritum traheret, visus est ad Dei tribunal stare. Adfuit autem & Satan ex adverso, & virum improbis accusationibus incursavit. Vbi sua omnia executus fuit accusator, & jam Bernardo pro se dicendum esset, sic cœpit perorare fiducia ingenti: Fateor, nec mihi nec meis actionibus deberi cælum; tanto præmio indignissimus sum. At vero duplici jure Dominus meus id obtinuit, & Patris hæreditate, & Crucis perpessione; altero ipse contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono me quoq; illius regni hæredem fore confido. Pudefacto ad hanc vocem adversario, & conventu soluto, Bernardus ad se rediit. *Sur. in vita S. Bern.*

Hugo, Lincolniensis Præsul, vir integerrimus, nocte quadam gravibus curis infestatus, cum eas excutere non posset, turbari animo cœpit. At primo mane ad se rediens, & altū ingemiscens: *Heu,* inquiebat, *graviter deliqui, quod non uti homi-* *Sur. in vita S. Hugonis.*

minem Christianum decet, omnem curam si per Dominum, juxta prophetæ monita jacti verim.

Nec illud silentio involvendum. Du Saxoniæ Fridericus II. cognoment Placidus, Anno Christiano millesim quadringentesimo sexagesimo quart obiit: Hic princeps aliquot ante obit annis, Friderico è Comitum stirpe An tistiti Magdeburgico litem, & ab ea bellum cœpit movere. Quod ut prudentius gereret, & cuncta cederent felicius, exploratorem misit, qui de apparatu bellico & consiliis adversæ partis cognosceret. Factum: exploratis omnibus renuntiatum est, nil opportunum bello parari, sed nec militem scribi: Antistitem præterea dixisse, caussam se commissurum Deo, qui pro servo suo arma sumeret. Hoc ut Elector audivit: Alius, inquit insaniat, & bellum inferat ei, qui confidit caussa superiorem se futurum Deo defensore. Laudandus Præsul, qui Dei patrocinio fisus est: laudandus Princeps qui positis armis Deum veritus est adversarium.

G. Fabr. hist. de Electoribus Saxoniæ.

V. Elcearius Comes, notæ sanctitatis vir, ea in Deum fiducia pollebat, ut periculis omnibus iret excelsior, quod vel inde potest liquere. Mari se commiserat Elcearius, Neapoli cum familia tota Provinciam repetiturus. Dum vela facit, infremit mare, ventis commotum. Franguntur arbores, rumpuntur funes, excutiun-

tiuntur gubernacula, deferuntur remi, clamoribus incompositis atque ululatibus omnia complentur, oculis mors præsentissima obversabatur, qui in navi erant, spirare tantum, sperare nihil amplius: certe vultu omnes jam umbræ ac manes erant, nec jam aliud deesse videbatur, quam navim sepeliri aquis. Solus Elcearius posita formidine constabat sibi, eadem illi serenitas, idem oris color, eadem mentis malacia. Nam dum alii cum iratis fluctibus luctabantur, ille suaviter cum Deo agebat, & cælum fatigabat precibus. Interim venti posuere, maris ira detumuit, paullatim vox & sensus metu exanimatis rediit. Tandem subducta in portum navi, nonnullos è suis graviter incusavit Elcearius, quod clamoribus & lacrimis satis ostendissent, perexigua sese fiducia in Deo niti, nimiumque à morte abhorrere. Seorsum autem Dalphina conjux interrogabat Elcearium, an ipse solus in tam præsenti periculo desiisset esse homo, & mortem tam vicinam non timuisset? Cui ille: Totum me, inquit, divinæ voluntati tradidi, paratus, si salvis omnibus, solus haurirer fluctibus: Hoc est, quod Hebræus Sapiens monuit: Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo. Prov. cap. 3. vers. 5. Porro qui hac fiducia sunt vacui, humana tantum circumspiciunt, omniaque humanis viribus metiuntur. Et fere contingit ut hos in manu consilii sui destituat

Deus, hinc illi frustra irritoque conatū magna expectant, & in misera spe languentem trahunt animam, & plerunq; infelici eventu humanas has cogitationes claudunt. Contra vero nostra in Deum fiducia, divinæ beneficentiæ potentissima est conciliatrix. Gaudet Deus beneficiis dandis, & munificentiæ suæ dona spargit in eos præcipue qui in magnam exurgunt fiduciam. Quod si Deus munificam suam manū contrahat contineatque, nec liberalitatis suæ nubem explicet, aut non nisi per lentissima stillicidia depluat, tacitus secum cogitet homo, quis cælestem illam nubem, pendulam semper pronamque paratamque in imbres, siccaverit stiteritque: se, inquam, cogitet, delicta sua, teporem, languoremque suum, maxime vero suam in Deum diffidentiam accuset, in novā exurgat fiduciam, & pro stillicidiis nimbos speret. Impedimentis enim sublatis nunquam non pluent illæ nubes: nec jam speratos imbres, sed toto cælo flumina mariaque jaculabuntur, ut anhelum validumque fiducia pectus munificentiæ suæ sepeliant aquis. Non enim sponsionibus quam factis locupletior est Deus. Etiam montes promisit transferendos, mortuos ad vitam revocandos. Audeat proinde sperare homo, majora, qui potest, largietur Deus.

Scribanius in Super. Relig. lib. 1. ca. 27.

Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus: Nullus

Hieremias ca. 17. ve. 7.

lus ſperavit in Domino, & confuſus eſt.

Caput V.

Quantis præmiis Deus humanam in ſe fiduciam remuneretur.

MVltis equidem opitulatur galea in capite, lorica in pectore, anchora in æquore: multi nihilominus galea operti perimuntur, lorica trajiciuntur, anchora inſtructi merguntur: At vero qui confidunt in Domino, *Pſalm.*
ſicut mons Sion, non commovebũtur in 124.
æternum. Nam uti Sionis rupem nulli *verſ. 1*
turbinum incurſus, nulli fluctuum aſſultus loco moverint, non tantũ quia mons eſt, ſed quia mons Deo ſacer eſt, ita hominem illum nullus ærumnarum impetus ſubverterit, qui vere confidit in Domino, cupitque divinæ voluntati in omnibus parere.

Hæc in Deum fiducia, eſt galea nullis rumpenda vulneribus, eſt lorica nulli penetrabilis telo, eſt anchora nulli obnoxia naufragio. Hanc, ſicut anchoram *Hebr.*
habemus animæ tutam ac firmam. *cap. 6.*
I. Obſervavit Orbis Eccleſiaſtes Pau- *v. 19.*
lus, quorundam è ſuis fiduciam vacillare, tanquam ſi ſpe vana lactarentur: hos nimium puſillanimes inſtruendos ratus: Teneamus, inquit, ſpei noſtræ in- *Ib. cap.*
declinabilem confeſſionem. Nolite itaq; *10. v.*
amittere confidentiam, quæ magnam *35. &*

 habet

habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionẽ. Adhuc enim modicum aliquantulumque, qui venturus eſt, veniet & non tardabit. Ergo, nolite amittere confidentiã, quæ magnam habet remunerationem.

Et prima quidem hujus remuneratio iſta eſt: Fiducia hæc neminem fallit aut
Rom. pudore afficit. Spes non confundit. Fal-
cap. 5. lax illa rerum humanarum fiducia mil-
v. 5. lies decipit, nec tamen cautiores efficit deceptos. Pulchre Plato: Spes mortalium, inquit, ſomnia vigilantium, aut potius deſiderantium. Anno Chriſtiano milleſimo octogeſimo quarto, Odo antiſtes Guilielmi Angliæ regis frater, ſortilegorum vaticiniis inductus, proximum à Gregorio VII. Pontificem ſe futurum credidit, & ut viam ſibi muniret ad hoc ſolium per argenteos gradus, pecuniam per nefas undecunque contraxit, jamque Romanis arcibus ſpe imminens, à fratre Guilielmo in carcerem conjectus eſt, ubi totũ exegit triennium: hoc ſcilicet ſolium huic ſpei debebatur. Nec unquam Odo Romanam tiaram ſuo capite recepit. Ita multis aliis ſpes ſua dedecori eſt & damno. Spes
Sap. impii tanquam lanugo eſt, quæ à vento
cap. 5. tollitur: & tanquam ſpuma gracilis,
ve. 15. quæ à procella diſpergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffuſus eſt: & tanquam memoria hoſpitis unius diei prætereun-

tereuntis. Spes ac fiducia in Deum nulli mortaliũ probro eſt: Spes non cõfundit. Scitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt; quis enim permanſit in mandatis ejus, & derelictus eſt? aut quis invocavit eum, & deſpexit illũ? *Eccli. cap. 2. ve. 11. & 12.* In hanc fiduciam regius pſaltes ſeſe attollens: In te, Domine ſperavi, ait, non confundar in æternum. *Pſ. 30 ve. 1.* Scite Auguſtinus: Quis eſt, inquit, qui confunditur? qui dicit, ego quod ſperabam non inveni. non immerito. Sperabas enim de te, aut ſperabas de homine amico, maledictus autem qui ſpem ſuam ponit in homine. *Aug. to. 8. in pſ. 36. conc. 2. ante med.* Confunderis, quia fefellit te ſpes poſita in mendacio, omnis enim homo mendax. Si autem ponas ſpem tuam in Deo tuo, non confunderis, quia ille in quo ſpem poſuiſti, falli non poteſt. Spes non confundit.

Hîc tu mihi obſecro, fiduciam Moſis, quam ea pudefacta non ſit expende. Cũ Hebræi ex Ægypto digreſſi, in arctum omnes concluſi eſſent, (jam enim à tergo hærebat hoſtis Pharao, in oculis montes & mare fugam omnem negabant) Moſes in has preces effuſus dicitur: Domine, tuum eſt hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic poteſt te jubente aperiri, aut in planitiem ſolvi, poteſt & mare in terram verti: poſſumus & nos per aerem ſublimes effugere, ſi nos ita ſervari, tibi placeat. *Ioſeph. lib. 2. Antiq. Iud. cap. 7.* Hæc precatus, mare virga percuſſit, quo ictu

repente

repente ſciſſum tranſituris expeditiſſimum iter monſtravit. Spes non confundit. Primum igitur fiduciæ munus eſt, *Non fallere*.

II. Altera ejuſdem Fiduciæ remuneratio eſt, Maxima vitæ tranquillitas. Qui Deo ſerio fidit, officia ſua, quamvis latiſſime pateant, ſine tumultu obit, etiam inter adverſa lætus. Lætentur omnes qui ſperant in te, Domine. Spe enim ſalvi facti ſumus. Beati omnes qui confidunt in eo. Auguſtinus pro more ſuo, pulcherrime, in verba pſalmi: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Quaſi perverſe, inquit, videtur dicere non intelligentibus, debuit enim dicere fructum laborum tuorũ manducabis. Multi enim manducant fructum laborum ſuorum: laborant in vinea, ipſum laborem non manducant, ſed quod de labore ipſorũ naſcitur &c. Quid ſibi vult labores fructuum tuorum manducabis? Modo labores habemus, fructus poſtea erit. Sed quia & ipſi labores non ſunt ſine gaudio propter ſpem, de qua paullo ante diximus: Spe gaudentes, in tribulatione patientes: modo nos ipſi labores noſtri jucundant, & lætos nos faciunt de ſpe. Si ergo labor noſter potuit manducari, & potuit jucundare, manducatus fructus laboris ipſius qualis erit?

Pſa. 5. v. 12. Rom. cap. 8. ve. 24. Pſal. 127. ve. 2. Aug. to. 8. in pſ. 27. circa med.

Germanorum vetus verbum eſt, parietibus etiam inſcribi ſolitum: Quiſquis

omnia Deo commiserit, & hîc tranquillus, & illîc beatus erit. Vere sic est, Deo semper omnia committere, in hac vita tranquillitatem, in altera beatitudinem obtinet. Sed Deo sic committenda sunt omnia; è manu Dei æque omnia sic accipienda sunt, ut hæc regula exceptionẽ non admittat.*Clarissime pius ille scriptor: Et nota, inquit, hanc regulam, Omnia è manu Dei acceptandi, tam esse universalem, ut ab ea nulla prorsus admittenda sit exceptio: adeo ut non tantum cruces, afflictionesque extrinsecæ mundi & proximi, à Deo acceptari debeant, verum etiam intrinsecæ, quæ ex imperfectionibus nostris enascuntur: nam omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum.

III Tertia Remuneratio, Robur in adversis, & animus calamitate insuperabilis.†Iustus quasi fundamentum sempiternum, justus in æternum non commovebitur.‡ Animosissimus rex David: In Domino sperans, inquit, non infirmabor. Optime Theodoretus: Gubernatorem, inquit, habeas Deum & aurigam, & res tua ab illa providentia pendeant, nam hoc modo inconcussus manebis & immutabilis. Tales se gesserunt tot centena millia sanctissimorum martyrum. Res nova & rara, pendere in equuleo, & aduri latera, ridere tamen & jocari. Multitudinis concursum fieri, cum missilia sparguntur, cum donativa

aut

gott alle ding ergeben/ gibt hie die zeitlich rhue Vnd dort das ewig lebē.

* *Benedictus Anglus, in Reg. Perfect. fine libri mihi p.278.*

† *Prov. ca.10. ve.25. & 30.*

‡ *Ps.25 ve.1.*

aut congiaria, cũ visccrationes dantur, nil novi est; at vero cum capita decutiuntur, cum sartagines, cum rotæ & cruces proferuntur, cum omnis generis supplicia inferuntur, esse tamen qui accurrant & certent quis prior moriatur, hoc novum, hoc inauditum, hoc tamen, inquit Eusebius, meis oculis vidi: innumeros in Ægypto non ligatos duci extra mœnia in campum: hîc alter alterum prævenire contendens porrigebat cervices. Carnifices defecerunt & gladii: fessi sedebant, alii succedebant; mutabantur gladii, dies non sufficiebat: nullus ex eis nec parvulus morte terrebatur. En heroas ac heroidas invincibiles: non commovebantur, sicut mons
Chrys. in ps. 124. initio, & paullo post init. Sion. Huc apposite Chrysostomus: Montem dixit, spem in Deum immutabilem, inquit, firmam & constantem, invincibilem & inexpugnabilem. Quemadmodum enim si quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec convellere nec labefactare poterit: ita etiam qui eum aggreditur, qui spem in Deum collocavit, revertetur domum vacuis manibus. Sed cur non dixit absolute: *Sicut mons*, sed montis Sion meminit? Docens, nos non debere animum dejicere in calamitatibus, nec ab eis peffundari, sed à spe in Deum pendentes, omnia ferre fortiter, & bella, & pugnas, & tumultus. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quandoque desertus,
&

& nudatus habitatoribus, ad priorem redierat prosperitatem, veteri statu recepto, cum incolæ rediissent, miracula rursus ostenderentur, ita etiam vir fortis & generosus, licet ab innumerabilibus invadatur calamitatibus, minime evertitur.

Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem (humanam in divinam) assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Beati omnes qui confidunt in eo. Ergo viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino. *Isai. ca.40. ve.31.* *Ps.30. ve.25.*

IV. Quarta remuneratio: Immunitas à plurimis vitiis. Et non delinquent omnes qui sperant in eo. Bernardo teste, Perfecta conversio est ad hoc bonum, ut nil libeat nisi quod deceat vel liceat. Et tunc demum perfecta erat voluntas, cum plene fuerit bona, & bene plena. Hanc autem bene plenam, & plene bonam voluntatem habere censendus est is, qui non suam amplius, sed jam pro sua divinam amplectitur voluntatem, eique se totum devotissima subjectione transcribit. Et hic est qui Deo in omnibus fidit. Quisquis autem felicissimam hanc artem callet, ac reipsa tam providentiæ divinæ, quam voluntati perfecte se tradit, graves vitiorum insultus non metuit. Vera in Deum fiducia, non tantum inquieti pectoris agitationem, sed & huic *Ps.33. ve.23. Bern. tract. de grat. & lib. arb. ante med.*

& huic

& huic contrarium torporem menti ac ſenium tollit. Diſerte hoc ipſum confirmans Bernardus : Ita, inquit, animus ſi non præſumat de ſe, ſed ſi confortetur à Deo, poterit utique dominari ſui, ut non dominetur ei omnis injuſtitia. Ita, inquam, Deo innixum nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel ſtantem dejicere, vel ſubjicere dominātem. Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur. Diſce ergo Deo fidere, etiamſi
Iſai. omnia tibi adverſa ſint; diſce contra ſpē
*ca.*53. in ſpem credere, & voluntas Domini in
v. 10. manu tua dirigetur.

V. Quinta remuneratio : Per veram in Deum Fiduciam velut Omnipotentes efficimur. Libere proclamat Paulus: Omnia poſſum in eo qui me confortat.
Phil. *cap.* 4. Et quamvis cuique noſtrûm hîc objici
*ve.*13. poſsit : Tu longe ſequere, & Pauli veſtigia adora. Nihilominus tamen quis illorum qui Deo fidunt, non animoſe
Iob. dicat ? Pone me juxta te, & cujuſvis
*ca.*17. manus pugnet contra me. Si Deus pro
ve. 3. nobis, quis contra nos ? Sed quid opus
Rom. teſtimoniis ? Chriſtus diſertiſsime : Si
cap. 8. potes credere, inquit, omnia poſsibilia
*ve.*31. *Marc.* ſunt credenti. In quæ Domini verba
cap. 9. egregie Bernardus : Quidni, inquit, om-
*ve.*23. nia poſsibilia ſint innitenti ſuper eum,
Bern. qui omnia poteſt ? Nil omnipotentiam
ſerm. Dei clariorem reddit, quam quod omni-
85. *in* potentes facit omnes, qui in ſe ſperant.
Cant. An non omnipotens, cui omnia poſsibilia ſunt?

Qua in re nescio an unquam præclarius quid dictum scriptumve sit, quam quod idem Bernardus præclarissime dixit scripsitque in hæc verba: Dulcissima liberalitas, inquit, in se sperantibus non deest. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem salvum fecit. In te speraverunt Patres nostri, speraverunt & liberasti eos: ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi. Sperate in eo omnis congregatio populi: quemcunque enim locum calcaverit pes vester, vester erit. Pes vester, utique spes vestra est, & quantumcunque illa processerit, obtinebit, si tamen in Deum tota figatur, ut firma sit, & non titubet.

Bern. in ps. Qui habitat serm. 15. post. med.

Cum Apostoli secreto Dominum interrogassent, cur non & ipsi lunaticum adolescentem illum malo genio infessũ potuerint liberare? Christus caussam omnem diffidentiæ adscribens: Propter incredulitatem, inquit, vestram: Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Hîc non Christiana solummodo fides commendatur, sed & illa fiducia, quæ divina se Omnipotentia sic induit, ut ardua quævis aggrediatur, & admiranda patret. Quamvis Christus non dixerit: *Edite miracula*, sed *Habete fidem Dei*: querelas contra Dei

Matt. ca. 17. ve. 20.

dispositionem omittite, pusillanimitatē ad ardua trepidantem vincite, omnem à vobis diffidentiam expellite: si non possitis calcare basiliscos & dracones, superbiam calcate; si non voce incendia domare, libidinum vestrarum flammas extinguite; si non leones frenare, pardos & tigrides cicurare, iras reprimite; si non mortuos ad vitam revocare, Invidiam vestro malo vivacissimam jugulate; si non aridas arbores ad virorem reducere, vacuam liberalitate manum fœcundiore stipe instruite. Hoc est quod exigit Christus: Habete fidem Dei. Qui hanc habet, ex omnibus malis aliquid boni elicit, ex omni plumbo argenti quippiam & auri colligit, quod artificii divini est: Nam, uti Boëthius, sola est divina vis, cui mala quoque bona sunt, cū eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectū. Sed de hoc alibi uberius.

Boëth. lib. 4. de consol phil. pros. 6. fine.

CAPUT VI.

Fiduciam in Deum sine cognitione divinæ Providentiæ vacillare.

Gen. ca. 22. ve. 7. & 8.

IN mœstissima illa profectione Abrahami in montem Moria, ubi jugulandus erat filius, cum tertia jam die dilucesceret, & mons in oculis esset, Isaacus qui ligna humeris subvehebat, patrem gladio armatum interrogans: Pater mi, inquit, ecce ignis & ligna,

ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimã holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter. Utinam & nos, tunc maxime, cum aqua nobis hæret, cum exitum nullum reperimus, hoc unum assidue volveremus animo: *Deus providebit, fili mi, Deus providebit.* Exemplo demonstratur id quod dicimus: Multorum liberorum parens animam agit, hoc unum anxie sollicitus, quid suis liberis sit futurum: frustra vir bonus se cruciat: Deus providebit. Alius corpore quidem sanus, sed æger animo secum disquirit ipse: *Ut se-se res meæ habebunt, cum hoc auxilium, aut auxiliator iste deerit?* vana plerunque sollicitudo: Deus providebit. Alius auri dives & avorũ, non item virtutum: *Quid si*, ait ipse sibi, *præter sententiam & spem hoc mihi eveniat?* Homo pusilli animi! Deus providebit. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. Ita quondam Romanorum Imperator Maximilianus II. sicubi res adversæ animum ejus sollicitarent, conceptum à se symbolum proferebat: *Dominus providebit.* Ita prorsus, ita ad Deum mentis acies convertenda, qui non patietur in fraudem impelli fidentem in se.

Sapiẽ. cap. 3. ve. 9.

Germ. alles gutt in gots hut.

Abrahamus, quem dixi, illud Dei mandatum divinis promissis, ut videbatur, recta contrarium, quam inexplicabili fiducia exequi est aggressus? Dici non potest, quot fiduciæ actus exercuerit il-

lo triduo, quo in montem à Deo nomi natum profectus est, illud secum assidu repetendo: Deus providebit. Vere prc vidit, modo prorsus admirando. Nar pater, inquit Chrysostomus, sacrifica vit, filius seipsum obtulit, Deus utrum que acceptavit, & vita tamen mansi victimæ. Sic Abraham confisus Dec pervenit usque ad montem, usque ac aram, ad ipsum usque gladium, ad ipsun usque filii jugulum, quod jam jam era secandum. Nimirum altissime combibi animo vir sanctus, illud usquequaqu certissimum: DEUS PROVIDEBIT Divinum hoc pronuntiatum quisqui vult capere, quotidiano id usu disce optime, tamque in se quam in aliis mi ra deprehendet divinæ providentiæ ve stigia. Et quæso, vitam nostram priorem compendio relegamus: per quot amba ges & anfractus divina nos duxit pro videntia, quot quantisque periculis no suaviter subtraxit? Quivis nostrum jure dixerit: Misit de cælo & assumpsit me, & extraxit me de aquis multis. Præve nit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum: liberavit me, quia complacuit ei. Et quanta vitæ, quanta corporis animique discrimina non adii? sed evasi: Deus providebit, Fidamus Deo. Hanc autem confidentiam in Deum non assequetur, nisi qui & Providentiam Dei probe cognoverit. An sit Providentia, fugimus quære-

2. Reg. ca. 22. ve. 17. & 19.

re,

re, nam recte Clemens Alexandrinus: Sunt, inquit, quæstiones quædam dignæ quæ puniantur: cujusmodi est quærere probationes, An sit Providentia, cum sit manifesta divina Providentia ex adspectu omnium quæ videntur effectorũ, quæ arte & sapientia constant. Est ergo Providentia.

Clem. Alex. lib. 5. Strom. sub init.

Hanc illustrißimis argumentis & testimoniis demonstrat in Theol. Natur. Theophilus Raynaudus dist. 8. qua. 3. mihi p. 893.

I. Sed quid est providentia? Est ipsa, inquit Boëthius*, divina ratio in summo principe constituta, quæ cuncta disponit. Optime de hac re Damascenus ‡: Providentia, inquit, est voluntas Dei, per quam res omnes apte congrueque gubernantur. Rem sic capiemus: Vidit Deus ab æterno qua ratione quævis res creata suum finem posset assequi; simul etiam omnia impedimenta vidit, quæ in assequendo fine occursura essent. Deinde hic idem optimus Deus, sanctissima sua voluntate, ea delegit subministranda auxilia, per quæ omnes homines ad suum finem quam optime ducerentur. Hæc vero statim ab Orbis ortu proposuit, & in opus deduxit per immensam suam potentiã. Ita divina Providentia, ut Dorotheus loquitur, fons est bonorũ omnium. Hanc omnes philosophorum turbæ agnoverunt. Hinc illa: Deum sequere; Cum Diis pugnare noli; Id superis curæ; Viderit Iupiter; Hoc in geni-bus

** Boëth. l. 4. de consol. philosf. prosa 6 paullo à princ*

‡ *Dam. lib. 2. de Fide Orthodoxa. cap. 29. Quamvis autem Providentia Dei consistat in actu intellectus divini, illum tamen comitatur actus voluntatis.*

bus Iovis ſitum, aliaque talia priſci
uſitata. Et hanc ſuam providentiam
Deus mox ab initio, ipſis etiam oculi
ingeſſit per Orbis Diluvium, per Sodo
mæum incendium, per Calamitate
Ægyptias, per Alimoniam è nubibu
ſubmiſſam tot centenis millibus He-
bræorum: quibus inſuper inſpectanti-
bus leges condidit, præſentiam ſuam
monſtravit, viæ ducem ſtatuit columnã
lucidam & igneam, emiſit effuſiſsimos
volucrum nimbos, victorias dedit admi-
randas. Habet Deus providentiam om-
nium omnino rerum creatarũ. Res cer-
Sap. tiſſima eſt. Clamat Sapientia: Puſillum
cap. 6. & magnum ipſe fecit, & æqualiter
ve. 8. cura eſt illi de omnibus.

Vt autem nos Providentiæ divinæ no-
titiam altiſsima mente defigamus, hoc
in fundamentum ponimus: Nihil uſpiã
Orbe toto fieri fortuito, & caſu. Si res
ad noſtram duntaxat ſeu providentiam,
ſeu ſcientiam examinemus, plurima ca-
ſu quodam & forte fortuna fieri puta-
bimus, ſi ad divinam Intelligentiam, ni-
hil fit caſu. Divina namque intelligentia
infinita eſt, extenditq; ſe ſine ullo labore
ad omne quod intelligi poteſt. Deus
puncto temporis, uno eodemque, ſic di-
cam, ictu oculi ſinus omnes & abyſſos
cæli, terræ, maris, inferorum penetrat
Iob. c. 5 ac pervidet. Rectiſſime Iobus: Nihil,
ve. 6. inquit, in terra ſine cauſſa fit. Omnia in
Sap. 11 menſura, & numero, & pondere diſpo-
ve. 21. ſuit

fuit Deus ab æterno. Ita in rebus omnibus divinæ gubernationis admirabilissima elucet providentia, quæ non præest solum rebus omnibus, sed interest, imo inest. Nos cæculi plurima putamus casu fieri, quæ tamen omnia ab æterno Dei consilio & providentia proveniunt.

II. Sapientissime Augustinus: Et sic omnia, inquit, ad divinæ providentiæ regimen referantur, quæ stulti quasi casu, & temere, & nulla divina administratione fieri putant. Exemplo res patefiet: Herus è domesticis duos, herilis consilii ignaros, diversis viis mittit ad eundem omnino locum. Hîc alterum alteri occurrere casus est, non domino, sed servis: Ita thesaurum reperiri à paupere fossore, casus est quidem illi pauperculo, sed non Deo, qui opes illic ideo recondi voluit, ut eas hic ipse mercenarius eo loci fossurus reperiret & ditesceret, non casu, sed paterna Dei providentia. Deo nil penitus fortuitum est. Idcirco *Aug. in ps. 9 post. med.*

—— nemo temeraria credat
Fortuitove geri mundana negotia casu.
Omnia lege meant, quam rerum Conditor illis
Sanxit ab æterno.——

Canem pinxerat Apelles, cumque in reliqua omni parte sibi ipse satisfecisset, exprimere in eo spumam anhelantis se posse non judicabat: displicebat autem ars ipsa, nec alia inveniri poterat, & vi- *Plin. lib. 35. ca. 10. post. med.*

debatur ſpuma illa pingi, non ex ore naſci, ſicque longius à veritate diſcedere: Abſterſerat ſæpius, mutaveratque penicillum anxio animi cruciatu, & nullo modo ſibi approbans, cum in pictura verum eſſe non veriſimile vellet. Poſtremo iratus arti, ſpongiam eam impegit inviſo loco tabulæ, & illa repoſuit ablatos colores qualiter cura optaverat. Hoc exemplo ſimilis & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi ſimiliter impacta ſpongia ſecutus dicitur. Nos hæc talia meriſſimos caſus interpretamur, & totũ fortunæ tribuimus, quæ in pictura fecerit naturam. Erramus ſplendide; nam quod fortunam dicimus, altiſſima Dei ſapientia & providentia eſt. Qui fortu-
4. Reg. næ aliquid tribuunt, Dei providentiam
ca. 13. ſepeliunt. Non caſu fiebat, quod maxi-
ve. 21. me caſu factum videbatur, ut cadaver,
metu latronum abjiceretur in ſepulchrũ
Eliſæi, cujus oſſa cum attigiſſet homo
Exod. ille ſepeliendus revixit. Non caſu Moſes
cap. 2. in viminea fiſcella expoſitus, à filia Pha-
ve. 3. raonis inventus, & adoptatus eſt. Nec
& 9. caſu rex Achab inter cervicem & ſca-
2. Par. pulas læſus eſt: Accidit autem ut unus
ca. 18.
ve. 33. è populo ſagittam in incertum jaceret.
Certiſſima Dei manu ferebatur hoc telum, ſicut & illud in Iulianum Apoſtatam: ſolum jacienti res erat incerta. Non caſu aut fortuito hirundines Tobiæ domum involabant, & virum optimum viſu privabant. Hanc tentationem ideo per-

permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ. Diserte Angelus: Quia acceptus eras Deo, inquit, necesse fuit ut tentatio probaret te-Nihil fit casu. Ita minime casu factũ, quod Christo nascituro universus Orbis ab Augusto describeretur. Ad fontem Sichar non casu consedit Christus cum Samaritide collocuturus. Hæc omnia in tabulis divinæ Providentiæ annotata sunt, ab omni ævo.

Tob. cap. 2. ve. 12. &c. 12 ve. 13. Luc. cap. 2. vers. 1. Ioan. cap. 4. vers. 5.

III. Cum Cyprianus & Iustina velut capitis rei ducerentur, Theoctistus equo vehens, hoc solum dixit: Cum his hominibus inique agitur. Mox à Felicio assessore jussus est equo dejici, & cum iisdem duci ad supplicium. Iudicia tua, Domine, abyssus multa! subitus hic casus videri potuit; Dei providentia fuit.

Cum sanctus Ignatius Lojola è pedis vulnere jaceret æger, fallendo tempori librum petiit, qui equestria, & hoc genus profana ludicra commentis fucaret. At casu factum (ita nos loquimur) ut ea fabularum mendacia domi nusquam essent; sed eorum vicem duo longe melioris argumenti codices ægro ferrentur: Altero Vita resque à Christo Domino gestæ, altero ab Cælitibus reliquis facta facinora perscribebantur. Hi libri salutis principium fuere Ignatio, aliisque post Ignatium innumeris. At hos libros non Casus aut Fortuna, sed æterna Dei Pro-

videntia benignissime, huic loco, huic & lectori destinavit.

Paphnutius interrogatus, quid caussæ foret, quod illi proficerent, deficerent isti, sub eodem magisterio; hi caderent, illi starent? Respondit: Quæcunque fiunt, aut ad Dei beneplacitum, aut ex permissione Dei fieri: & omnia quidem quæ cum virtute conjuncta essent, secundum Dei beneplacitum; cetera verò quæ cum vitiis haberent affinitatem, damna & injurias in Orbē inveherent, Dei permissu fieri. Cur autem Deus tanta tamque frequentia mala permittit? Hîc jubet Plato quiescere: judicia Dei abyssus multa. Hoc optime cepit, qui
Thom. de Kemp. lib. 3. ca. 50. nu. 4. dixit: Sine consilio & providentia tua, & sine caussa nihil fit in terra. Didici etiam ex hoc inscrutabile judicium tuũ expavescere, qui affligis justum cum impio, sed non sine æquitate & justitia.
Aug. in psal. 25. Præclarissime Augustinus: Surgunt procellæ stagni hujus, inquit, vides malos florere, bonos laborare; tentatio est, fluctus est, & dicit anima tua: O Deus, Deus hæccine est justitia tua, ut mali floreant, & boni laborent? & Deus tibi respondet: Hæccine est fides tua? Hæccine tibi promisi, aut ad hoc Christianus factus es, ut in sæculo floreres?

Componamus ergo animos, & in Providentia Dei acquiescamus, quamvis impios dominari, pios opprimi, religionē everti, justitiam extingui videamus: nihil

hil enim horum fieret, nisi Deus id singulariter permitteret: non permitteret autem nisi justissimæ rationes ei suppeterent, atque adeo nisi melius esset, sic permittere quam impedire. At inde gravia incommoda, & ingens animorum jactura sequitur. Dolendum hoc quidem, sed moderate, quia justissimis de caussis sic placuit Deo, qui è magnis malis bona majora, velut gladium è vagina novit educere. Nec refert hoc arcanum Dei regimen non ita jam apparere; supremo dierum tanquam in speculo cernetur totus humani generis decursus, & omnis Providentiæ divinæ ratio, qua Deus & in singulis regnis, opidis, familiis, & cum singulis hominibus est usus, ut pateat quam benignus fuerit Deus in delinquentes, & quam quisque illorum plus minusve sit inexcusabilis, quam denique hæc gubernandi forma, qua usus est Deus, fuerit & naturis rerum, & patefaciendæ ipsius gloriæ accommodata. Hoc jam sciamus, è malis omnibus Deum boni aliquid elicere. Quid tristius gentis humanæ lapsu? eam tamẽ Deus sic iterum erexit, ut præstare videatur sic lapsam esse, quã semper stetisse. Mors Christi, summum in Orbe flagitium, eadem tamen fuit, & Orbis salus.

IV. Pachomium quondã adiit Theodorus vehementi capitis dolore vexatus, petiitque hanc à suo capite intemperiẽ pre-

precibus averteret. Cui Pachomius : Putaſne , inquit, hunc capitis cruciatum, aut ſimile quid, ſine Dei permiſſione & voluntate contingere ? Suſtine , & cum voluerit Deus , medebitur: bona eſt à cibis abſtinentia,bona in egenos beneficentia , plus tamen lucratur æger, cum patiens & longanimis nutum divinum attendit. Hinc intelligere licet quam is minime tranquillo futurus ſit animo, qui in divina Providentia non quã optime fuerit fundatus. Sed nec ille diu miſer eſſe poterit , qui hoc divinæ Providentiæ arcanum fide viva penetrarit.
Pſ.33. ve.20. & 21. Multæ quidem tribulationes juſtorum, at de omnibus his liberabit eos Dominus. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum , unum ex his non conteretur. Tot in humano corpore oſſicula ſunt & oſſa, ut hominẽ dixeris Oſſuariam. Oſſiũ quædam clavorum vice ſunt, ut dentes; alia ſunt ut pyxides, ubi medulla, præſertim in coxis & tibiis ; aliqua quaſi conſuta ſunt ut cranium,alia aliis infixa ſunt,ſicut januæ uncus cardini. Galenus medicorum Princeps,in humano corpore oſſa ducenta numerat. Viringus inter medicos celebris, ducenta viginti quatuor aſſignat. Horum quodlibet,uti Galenus docet, quadraginta fines ſeu ſcopos, in uſum corporis habet , adeo artificioſe inter ſe omnia collocata ſunt. Ergo ut oſſa ſolum humani corporis in ordinem reponantur , pluſquam octies
Galen. lib. de format. fætus.

mille

nille ſcoporum ſeu finium obſervandi: Vnicum ex his non conteretur, Deo non innuente; Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum. Neq; vero Deus ut architectus eſt, qui cum ſtruxit domum, deſerit: Deus operi ſuo momentis omnibus nõ adeſt tantum, ſed aſſidue in eo habitat.

Seraphinus Firmanus vir eruditus & ſanctus, ſecretum notatu digniſſimum exponens; Sanctorum vita, inquit, per ſingula rerum ac temporum momenta à Deo ſic temperatur ac regitur, ut omnia in eorum cedant bonum. Quid ni omnia? Nam, ſcimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Ita Deus ſuos ſingulariſsima tuetur providentia; adjecit illis oculum qui non ſopietur. Hinc amabiliſſimum illud inter Deum ſanctoſque homines certamen: Illis nil ſuavius, quam id ſemper velle facere, quod Deo placeat: Nec cedit his Deus, facitque ſemper, quod ſuos ſcit velle. Ludovicus Carbo vir ævo noſtro inter Venetos magnus, rationibus docet, virum juſtum tam eſſe gratioſum apud cæli Regem, ut quicquid rogat, impetret. Ioannes Apoſtolus hoc ipſum planiſſime affirmans: Fiduciam, inquit, habemus ad Deum, & quicquid petierimus accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus. Et eadem iſta tertium repetit, ne ullus ſit locus diffidentiæ.

Rom. cap. 8. ve. 28.

1. Ioan cap. 3. ve. 22.

Dicta-

Ezech. Dictaverat Deus Ezechieli vati panẽ
cap. 4. immundum ex hordeo,faba,lente,milio
pinſendum , & humano fimeto contegendum. Horrorem oſtendit Vates,mox
Gen. ſententiam mutavit Deus. Iacob lucta-
ca. 32. tor : Non dimittam te , inquit , niſi be-
v. 26. nedixeris mihi. Factum.Thomas Aquinas in morbo peregrinos piſces eſuriit,
mox eos miraculo accepit. Res liquet;
Pſal. Deus voluntatem timentium ſe faciet,
144. & deprecationem eorum exaudiet , &
ve. 19. ſalvos faciet eos. Sed & arcaniſsima
Gen. quæque ſuis detegens Deus : Num , in-
ca. 18. quit , celare potero Abraham quod ge-
ve. 17. ſturus ſum ? Nec aliter Chriſtus : Vos
Ioan. autem dixi amicos, inquit, quia omnia
ca. 15. quæcunque audivi à patre meo , nota
ve. 15. feci vobis.

V. Ludimagiſter,qui puerulos litteras formare docet, quandoque manũ unius ducit, alterius nullam habet curã. Quid cauſſæ eſt ? Ille puerulus bonæ indolis eſt,ingenuus,docilis,morigerus: iſte importunus , inobſequens , intractabilis , aſinus ad lyram. Ita Deus voluntatem timentium ſe facit, ſicque illos cuſtodit ac regit per ſingula rerum ac temporum momenta , ut omnia in eorum bonum cedant ; immorigeris iſtis & rebellibus
Iſ. c. 1. dicitur : Cum multiplicaveritis oratio-
ve. 15. nem , non exaudiam. Quid ita, ajunt,
Pſ. 33. cur nos non æque cuſtodit ac regit Do-
ve. 16. minus, ſicut illos, & illos,& iſtos ? Vos
& 17. ipſi in culpa eſtis : Oculi Domini ſu-

per

per juſtos, & aures ejus in preces eorū. Vultus autem Domini (vultus indignatione plenus) ſuper malos, ut perdat de terra memoriam eorum. Morigeris illis à Deo promiſſum : Cum tranſieris per aquas tecum ero , & flumina non operient te , cum ambulaveris in igne , non combureris ; clamabis , & dicet : Ecce adſum. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio ejus. Hominis ad Dei Voluntatē ſe formantis animum, Deus velut ſolium ſuum occupat , in eoque tanquam rex reſidet. Adſint jam qui hunc hominem velint lædere, Deo licentiam non concedente. Inſigniſſime dixit Ambroſius : Dominus dormit tepidis ; vigilat perfectis. Non quod illorum obliviſcatur quos monet, reprehendit, excitat, caſtigat ; ſed quod ſuam in ſuos providentiā ſingularibus modis & argumentis plurimis demonſtret. Iacob interrogatus à fratre de comitatu: Parvuli ſunt, reſpondit , quos donavit mihi Deus ſervo tuo . Ita placide illum docuit (ait Chryſoſtomus) quanta erga ſe Dei fuerit providentia. A Deo probi curantur ut amici, ut filii, improbi ut mancipia & ſervi. Et quamvis Deus pæne invitus naturæ turbet ordinem, eum tamen millies iterumque millies in amicorum ſuorum gratiā invertit. Hinc res geſtæ Divorum tot prodigiis & miraculis admirandæ.

Iſai. ca. 43. v. 2. & ca. 58. ve. 9. *Zach. cap. 2. verſ. 5.* *Gen. ca. 33. verſ. 5.*

Hæc admirabilis Dei Providentia in-

ſtar

ſtar ſcalæ eſt, quam Iacob ſub dio pernoctans vidit à terra in cælum uſque pertingentem. Omnia cæli terræque negotia providentiſſimus Deus jam ab æterno habuit in expedito. Attingit enim à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Nam, Tua, Pater, providentia ab initio cuncta gubernat. Non enim eſt alius Deus quam tu, cui cura eſt de omnibus, ut oſtendas quoniam non injuſte judicas judicium. Ea hujus providentiæ vis eſt, ut re nulla impediri, falli, tardari aut flecti poſſit: ea vero ſuavitas, ut nil agat contra cujuſque naturam, fortiſſime ac ſuaviſſime omnia & prævidendo & diſponendo.

Sap. cap. 8. ve. 1. &c.14 ve. 3.

Simile quid ſomniarunt veteres, catenam auream fabulati, quæ cælo demitteretur in terram, & ubi omnia comprehendiſſet, in cælum denuo attraheretur.

Homerus Iliad. ϑ.

Eſt igitur in Deo, fuit, eritque pervigil illa & perpes cura, qua res omnes inſpicit, adit, cognoſcit: & cognitas immota quadam & ignota nobis ſerie dirigit ac gubernat. Id autem eſt quod Providentiam hîc vocamus, de qua ſæpe non dubitamus, ſed querimur, ut pueri ſeveriorẽ patris diſciplinam exoſi. Mittamus aliquando has querelas, & ſi ſapimus, ſequamur ab alto attrahentem illam vim, & æquum cenſeamus, ut homini placeat, quicquid placuit Deo.

I. Lip. L. 1. Conſt. ca. 13.

Quare ad infinitam Dei Providentiam quotidie confugiamus. Cum enim Orbem

bem tot ac tantis sceleribus oppletum aspexerimus, illud una veniet cogitandum: Quoniam prospicit quod veniet dies ejus. *Ps. 36. ve. 13.* Si ex Orbe reducamus oculos domum, & nos ipsos intueamur, providentiam circa nos tam pervigilem, tam plenam amoris observabimus, ut nec unicus quidem capillus capite defluat, d ignorante aut vetante divina providentia. Hinc Augustinus excelso animo: Quid mihi deerit, inquit, si membra mea dilaceret inimicus, quando capillos meos dinumerat Deus? *Aug. serm. 4. de mart.*

CAPVT VII.

Quanta Dei Providentia sit circa vita necessaria.

OMnia quidem in manu Dei sunt, non male tamen quispiam dixit, tres claves Deum penes se habere, quas nemini committat: unam quidem clavem ad promendas pluvias, ventos, nives & alios ejuscemodi partus aëris; clavem alteram ad referanda sepulchra, & revocandos in vitam mortuos; tertiam ad penu & omne genus alimoniæ. Quod si Deus has promptuarias cellas occludat, quis aperiet? Ergo Deus rerum omnium promus condus: ab ipso impetrandum, quicquid ducendæ vitæ necessarium est.

I. Marcus Anachoreta dicere solebat:

Qui Deo non fidit in his caducis, quanto minus fidet in aliis æternitatem ſpectantibus. Et primum argumentum quo Chriſtus in noſtram diffidentiam uſus,
Matt. cap. 6. ve. 25. hoc eſt: Nonne anima plus eſt, quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum? Hîc validiſſimis argumentis eximit animo ſollicitudinem illam peſſimam circa veſtitum & victum, docetque in alma Dei providentia unice confidendum. Si enim Deus tam providens & liberalis eſt in iis, quæ videntur operoſiora, cur Deum oblivionis arguimus aut incuriæ in ceteris minus operoſis? Si corpus dedit, cur veſtem neget? qui donat equum, cur ſubtrahat frenum? Nonne vita pretioſior eſt quam id quo alitur vita, & corpus præſtantius quam id quo tegitur corpus? utique. Qui ergo nihil ſollicitis, imo nec quidem exiſtentibus nobis in rerum natura, vitam corpuſque dedit, dabit procul dubio & ea quibus vita & corpus ſunt ſuſtentanda, præſertim cum ipſe voluerit vitam corpuſque his indigere. Si ergo majora dedit ultro, declaravit ſe minora etiam & poſſe, & velle dare. Dabit autem non quidem otioſis nobis, quos non ad otiũ creavit, ſed vacuis ſollicitudine, hanc enim Deus in ſe vult rejici. Pulchre Iobus de cor-
Iob. ca. 39. ve. 3. vorum coco interrogans: Quis, inquit, præparat corvo eſcam ſuam, quando pulli ejus clamant vagantes, eo quod non habeant cibos. Hoc ipſum ab avi-

bus sumptum argumentum ingerens & Christus: Respicite, inquit, volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cælestis pascit illa: Nonne vos magis pluris estis illis? Hoc ipsum sæpius inculcans hic è cælo magister: Nonne, inquit, duo passeres assè veneũt, *Matt. ca. 10. ve. 29. & Luc. ca. 12. ve. 7.* & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere; multis passeribus meliores estis vos.

Alterum argumentum sumit à brutis animantibus, quæ citra omnem sollicitudinem pascuntur, ut vel in illis discamus amplitudinem divinæ providentiæ, in quam recumbamus. Hanc enim ut apertissimam faciat, non adducit pastũ in deserto Israëlem annis quadraginta: non laudat Eliam à corvis nutritum, sed brutas animantes objicit, idque non leones, ursos, elephantes, aut alia id genus grandia animalia, quæ & ipsa divinitus pascuntur, sed animalium minima, aviculas, quæ cum cantui fere vacẽt, & veluti obiter sumant cibum, maxime à sollicitudine liberæ videntur. Et homo qui pluris est innumeris aviculis, Deumque non Dominum tantum, sed & Patrem agnoscit, sic angatur animo?

Post demonstratam Dei providentiã in aviculas & capillos, quam circa flosculos gerat ostendens: Considerate, in-

Matt. cap. 6. v. 28. quit, lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos minimæ fidei? Videte igitur quam non solliciti sint agrestes flosculi, de suo, quo triumphant vestitu, nam omnem decorem suum uni Deo referunt acceptum, aperte professi se nihil debere humanæ curæ. Rerum naturam, quæ à Dei providentia est, hominum industria & cura imitari potest, assequi non potest. Adeo ut magnificentissimi Regis Salomonis exquisitus, atque ad miraculum usque ornatus ac pretiosus cultus, floris contemptissimi elegantiam neutiquam exæquet. Vos jam ipsi judicate, si Deus vilissimas herbas brevi demetendas & in furnum rapiendas tam pulchre amicit, quanto magis vos, immortalitati à se conditos, vestiet, curabitque necessaria, non tegendo tantum corpori, sed si opus sit, etiam ornando. His & tertium quoque argu-

Matt. cap. 6. ve. 28. mentum adnectit Christus, & : Quis autem vestrûm cogitans, inquit, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Imo minuet potius sollicitudine: nihil hîc ullius industria profecerit.

Luc. cap. cit. Si ergo, inquit Lucas, neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? si rem tantillam vel maxima

sol-

ſollicitudo non promovet, ut ſcilicet corporis ſtatura nonnihil augeat, quomodo corpus in vita ſervare poterit quantavis annonæ opumque congeſta copia, niſi adſpiret Dei providentia? Inanis & irritus eſt omnis labor veſter, niſi Deus illum proſperet. Huic ergo alendi corporis curam permittite, cui & augendi, quia hoc quam decentiſſime ac ſuaviſſime, veſtris curis nil opitulantibus faciet. Aperit ille manum & implet omne animal benedictione. *Pſalm. 144. ve. 16.*

II. Cum ergo Deus, quæ ad vitam neceſſaria, provideat omnibus (Nam, æqualiter cura eſt illi de omnibus) qui fit tantam ubique multitudinem eſſe hominum egentiſſimorū? videtur Deus res humanas ſuo fluxui permittere. Mira, mi homo, circa paupertatem hominum Dei providentia eſt. Vere Chryſoſtomus: Non tantum pauperes divitibus, inquit, ſed hi illis indigent, & magis. Et fingamus duas urbes, quarum illam ſoli divites, hanc pauperes ſoli habitent, nullum poterit inter has eſſe commercium; in illa nulli erunt opifices, non operæ mercenariæ, nullus illic ſartor, piſtor, ſutor, nullus faber, inſtitor, agricola; has artes opulenti non factitant, nulli hîc ſervi, ancillæ nullæ: qualis igitur hæc urbs, ſi aliena ope deſtituatur? In altera ſat erunt eorum qui calceos ſuant, qui veſtes conficiant, qui agros colant, qui ſibi denique re modi- *Sap. cap. 6. ve. 8.* *Chryſ. tom. 5. orat. de divit. & paup.* *Paupeſres vocamus, qui victum manu aut laborioſa induſtria parant.*

ca ſufficiant. Si omnibus itaque abunde ſuppeterent ea quæ vitæ ſuſtentandæ ſunt, quid demum ſequeretur? Interitus omnium opificiorum, operarum fabrilium, artificiorum. Subſtructiones, navigationes, aucupia, piſcationes, mercaturæ peſſum irent: & qui domini forent, ſi nulli eſſent qui ſervos ſe profiterentur? Ita paupertas conſervat humanam gentem & ornat: paupertas induſtrios facit & laborioſos: paupertas ſuſcitat artes. Exulet paupertas penitus ab Orbe, ſimul boni mores, & Virtutes pæne omnes exulabunt. Edere, bibere, ludere, helluari, græcari & pergræcari, primarium erit negotium: Luxum comitabitur luxuria, divitias vitia. Vbi rerum omnium abundantia eſt, ibi plerunque etiam vitiorum. Teſtantur hoc uberes anni, quibus plenæ potatorum cauponæ in omne genus turpitudinis & inſaniæ deſpumant. Teſtatur hoc diluvium cujus principia fuerunt luxus & otium, hinc præmortui pudoris & plena libidinibus vita omnium. En, quanta Dei providentia, quæ à laſcivia ad laborem trahit homines paupertate; labor optimos incitat. Quicquid uſpiam pulchri cernimus, ab iis elaboratum eſt, qui pecunia non abundarunt, ideo labores ſuos vendere coacti ſunt.

Prov. ca. 10. verſ. 3. In ipſa porro paupertate quanta Deus providentia ſuccurrit! Non affliget Dominus animam juſti. Beatus Franciſcus

coram Affinate Præsule vili duntaxat
linteo tectus: Nunc, inquit, liberrime
dixero: Pater noster qui es in cælis: Idē
suis in viaticum dare solitus est illud
Psaltæ: Iacta super Dominum curam Ps.54.
tuam, & ipse te enutriet. Romano autē ve.23.
Pontifici de alimentis sciscitanti respon-
dit: Matrem quidem habemus paupe-
rem, Religionem, sed patrem ditissimū.
Ita prorsus est: hic pater tanta suos cu-
ra & providentia complectitur, ut cum
humana desunt auxilia, subministret di-
vina. Vt annonam præstaret Eliæ, suam
nobis providentiam ingessit: primo qui-
dem, prophetæ dapiferos jussit esse cor-
vos. *Corvi quoque deferebant ei panem &* 3.Reg.
carnes mane, similiter panem & carnes ve- ca.17.
speri. En, aves rapacissimæ, quæ alioqui ve. 6.
commissum sibi commeatum consump-
sissent in via, nisi obstitisset divina pro-
videntia, jam etiam à dapibus sunt, &
ad cyathos stant. Deinde hunc ipsum
Eliam Deus per pauperculam viduam
pavit, cujus omnes facultates erant pu-
gillus farinæ, & parum olei quo unge-
retur, non quo vesceretur, & tamen
quot farinæ modii, quot libræ olei in
pauperrimo hoc peno relatebant? Tertio
cū Elias egestatē suā securo somno so-
laretur, adfuit alius è cælo dapifer, An-
gelus, panem & fontem adferens, uti
Habacuc Danieli messorū tulit delicias.
Eandem hanc singularem benevolentiā
Deus sexcentis aliis suorum amicorum

exhibuit, farinam, panes, oleum, vinum, occulta vi augendo, aut cum hæc penitus deessent, insperata gratia submittendo. Et quamvis hæc talia nos ipsi nonnunquam experiamur, nihilominus ingens ubique diffidentia est trepidantiũ, ne desint vitæ necessaria: cum Iudæis
Ps. 77 ve. 19. & 20. etiamnum vociferamur: Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Numquid & panem poterit dare? Ad
Ioan. cap. 6. ve. 9. huc Philippi vox auditur: Sed quid hæc sunt inter tantos? tot hominum fami non sufficient ista. O vere minimæ fidei
Matt. cap. 6. v. 22. homines! Scit pater vester quia his omnibus indigetis. Nunquid Dei liberalitas nunc quam olim contractior?

III. Paulo inter anachoretas primo annis sexaginta dimidium panem detulit corvus, integrum præsente Antonio. Ioannes eremicola quatuordecim annis à nullo mortalium visus, cervæ lacte pastus est. Beatus Rochus aliquanto tempore, panem quotidie accepit à cane, quemadmodũ Elias à corvo. Non unus eremicolarum illorum è palmis & cibũ & vestem impetravit; una illis arbor &
Zacha. Lippelo. 13 Decẽb. sartor fuit & pistor. Anno Christiano sexcentesimo quinquagesimo tertio Iudocus Britonum Regis Rethaëli filius, spreto solio in sacerdotium venit, solitarium vitæ genus amplexus, in Brahic loco rivulis cincto cœnobium & templum condidit. Hic in egenos tam pie effusus fuit, ut quodam die non nisi panis unicus

cus familiæ supereſſet, hunc ipſum tamẽ in quatuor partes ſecari, & quadram dari mendico juſſit. At ille idem mendiculus mutata veſte quartum rediit, & omne penu mendicando abſtulit. Hîc Vlmarus ſocius muſſare & obloqui; atque liberalitati nimiæ indignari. Iudocus hominem ſolatus, è cæleſti penore ſubſidiũ petere docuit. Paullo poſt quatuor naviculæ commeatu onuſtæ illuc appulerunt & omnem religioſæ familiæ indigentiam ſublevarunt. Optime dixit Auguſtinus: An putas qui Chriſtum paſcit, à Chriſto non paſcitur? *Aug. lib. de eleem.*

Beatus Dominicus ſub initium ſui Ordinis duos è ſuis miſit qui alibi locorum concionarentur. Illi ſub veſperem & feſſi & famelici, ſed & triſtes gemebant ſe ignotos ad pauperrimas caſas deveniſſe, ubi auxilii nihil ſperandum. Hîc unus aliquis occurrens & mœroris cauſſas eliciens: Omnia, inquit, Dei cauſſa deſeruiſtis magna utique in Deum fiducia, & nunc trepidatis velut omni ſpe deſtituti: pecudes Deus paſcit, & filios ſinet perire fame? Cum dicto ſe ſubduxit. Illi opidum ingreſſi, poſt preces in templo fuſas, à Curione invitati ſunt ad cœnam; ſed & alius quiſpiam intervenit qui hos ipſos hoſpitio recipere contendit; hîc amica lis inter duos, à tertio demum dirempta eſt, primæ illic auctoritatis viro, qui & parochum, & alterum hoſpitii jus offerentẽ in ſuas ipſe ædes

pertraxit & omnes laute habuit. Ita
Ioan. ca.21. ve.12. Christus suis post toleratos nocte tota labores: Venite,inquit,prandete. Et tamen hæc omnia quandoque nostram nobis diffidentiam non eripiunt; quicquid rerum suppeditet Deus, egestatem metuimus; inter aquas,aquarum penuriam formidamus, & nisi magna nos rerum abundantia circumfluat, multa nobis desieri credimus.Improba nos identidem cogitatio vellicat: Vbi est quod speras? Cui optime respondens Augustinus: Spes, inquit, nondum pervenit ad rem; & ovum est aliquid, sed nondum est pullus.

IV. Mendicum ajunt fuisse, qui ubi manticam jam oppletam, & undequaque fartam panibus vidisset, dicere solebat: *Iam spero.* Huic nos mendico simillimi sumus, tum scilicet speramus cum in annos plurimos laute prospectũ nobis credimus. Nimirum tantum spei concipimus, quantum rei præsentis cernimus.Longe aliter Ioannes Alexandrinus Patriarcha, qui per veram fiduciam totus à divina providentia pendebat,qua una re maximis calamitatibus facilem medelam adhibuit.Fuit ut tredecim frumentariæ naves, quarum singulæ decem millia modiorum capiebant, mergerentur mari. Media fere pars civium Alexandrinorum ingenti hoc damno affecta est; ideo nautæ aliique in asylum Alexandriæ confugerũt. Ad quos mox schedulam misit Ioannes, in qua hoc solum per-

perſcripſit: Dominus dedit, Dominus, ut voluit, abſtulit. Sicut Domino placuit, ita factum eſt: Sit nomen Domini benedictum. Exite filii, nihil ob hoc veriti: Dominus ſollicitus erit de craſtino. Poſtero ab hoc die adfuerunt qui optimum Præſulem ob acceptam cladem ſolarentur, at ille modeſte præoccupans, & culpam omnem in ſe derivans: Ego, inquit, liberalem me credebam in danda ſtipe, & forſan ob id elatioris animi fui, juſte igitur amantiſſimus pater filium vane intumeſcentē corripuit hac clade. Admonet Deus & revocat clementer, plagas aliquot infligens, ut iis admoniti ad nos redeamus, imo ad ipſum. Sed eſt prorſus idem ipſe ille Deus qui Iobi ævo fuit, æque potens, æque miſericors, qui non deſeret nos. Ita ipſos conſolatores ſuos integerrimus Antiſtes ſolatus eſt. Nec diu fuit, ait Leontius, cum grande illud damnum duplicato lucro penſatum eſt, & Ioannes priſtinā in egentes liberalitatem repetiit. Diffidentiam certe ac puſillanimitatem in his talibus exhibere, idem pæne eſt, ac dicere: Aut avarus eſt Deus, aut obliviofus. Sed apage impias has voces. *Leontius in vita S. Ioan. ca. 27.*

Sanctus Amatus nobile fuit ſpeculum omnibus iis ſedulo inſpiciendum, qui divinam providentiā aut ægre capiunt, aut tacite accuſant. Hic poſt annos triginta in monaſterio Agaunenſi exa- *Zach. Lippeloo. 13. Sept.*

ctos,

ctos, in rupe solitaria vitam egit continentissimam. Nam è cœnobio assignatus ei socius Berinus, solum tertio quovis die, panem attulit hordeaceũ & hydriã. Hæc tota erat & commeatus, & obsequii ratio. Ægre tulit hanc abstinentiam cacodæmon. Itaque captata occasione, cum vir sanctus in preces effusus genibus niteretur, advolans corvus hydriã evertit pedibus, & panem rostro asportavit; ita omnis in triduum commeatus periit. Quid ad hæc Amatus? fortassis indignari corvo, & rapacissimam avem diris omnibus devovere, atroces voces in Dei providentiam jactare, hæc diaboli machinamenta execrari? Nil horum Amatus: nostræ sunt hæ cantilenæ: ille manus mentemq; cælo attollens: Gratias tibi ago, inquit, Domine IESV, quod sanctissimæ voluntati tuæ placeat, exerceri me longiore jejunio. Scio hoc mihi utile futurum, quandoquidem nihil in hoc Mundo geritur absque tua providentia.

Audite queruli & increduli: Nihil in hoc Mundo geritur absque providentia divina, sine qua nec foliolum quidem arbore labitur: Et vos, domos incendi, naves mergi, fortunas eripi, famam violari, sopita & dormitante hac providẽtia putatis? rectius senserunt vel ipsi idololatræ: nam quibuscunque illorum sapientiæ aliquid aut sanitatis fuit, res humanas nequaquam temerario aut cæ-

co impetu ferri miſcerique cenſuerunt. Ideo, inquit Seneca, fortiter omne ferendum, quia non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt. Et quidem à Deo veniunt: quid ergo indignamur, & querimur? *Senec. lib. de provid. cap. 5.*

V. Ad eandem hanc providentiam aſſidua mente cogitandam, quotidianis pæne documentis ducimur. Non ita pridem vir religioſus Valentiæ novem milliarium iter ingreſſus, ſed via nondum omni decurſa, æſtu, fame, ſitique ad omnem laſſitudinem confectus, abjecit ſe ſub pirum, & precari cœpit: dum preces iterat, in ſumma arbore pirum grandiuſculum videt: eodem tempore tranſiens illic viator hominem ſub arbore fatiſcentem allocutus, ubi audiit quæ cauſſa progreſſum moraretur, panem album & bene magnũ protrahens, partem præſecuit, & dedit inſtaurandis viribus. Hæc utique credimus, ſexcenta talia contingere non neſcimus, ſimilia & ipſi experti ſumus, nihilominus tam exigua eſt ſæpe noſtra in divinam providentiam fiducia, ut niſi marſupia, ciſtæ, penora, cellæ, horrea, rerum omnium referta ſint, animus quoque ſpe vacuus jaceat, cum vero crumenam cernimus numis differtam, hîc demum ſperamus. O male oculati! *Spes quæ videtur, non eſt ſpes: Nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus, ſperamus; per patientiam expectamus.* Ea demum vera *Rom. cap. 8. ve. 24. & 25.*

eſt

est in Deum fiducia, quando spes in angusto est, & cum rebus arctissimis colluctatur. Videmus mala nostra quæ pa-
* timur, nondum videmus gloriam, pro-
Wan pter quam patimur: quanto plus tormenti, tanto plus erit gloriæ.

wir Narrat Theodoretus beato Mæsimæ
tha= duo fuisse dolia, alterum tritici, alterum
ten/ olei: ex his liberalissime pauperibus ero-
was gabat, neque tamen dolia vacuabat. Et Deus quoque duo habet dolia, illud fru-
wir mento & omnibus ad vitam necessariis,
sol= istud misericordia, liberalitate, providē-
ten/ tia plenissimum & exundans: neutrum
So exhauriri potest. Ad hæc duo gazophylacia recurrendum est, cum reculæ no-
that stræ in fundo suspirant, modo unicum
gott hoc probe discamus, DEO FIDERE,
was & sanctissimæ ipsius voluntati ex inte-
wir gro nos committere.

wol= Vetus Germanorum verbum est: * Si faceremus, quæ deberemus, Deus face-
ten. ret quæ vellemus. Hieronymus id con-
Hier. firmans: Sit homo, inquit, qui esse de-
in c.6. bet, & mox addentur ei omnia, per quē
Matt. facta sunt omnia.

Capvt VIII.

Quanta Dei providentia sit in Amicos.

Magnificum Dei promissum: Qui tetigerit vos, tangit pupillam
Zach. oculi mei. Et quanta Deus cura
cap. 2. juvenem illum citharœdum (cum Lau-
ve. 8. rentio Iustiniano loquor) est prosecutus,
quan-

quantis in periculis, quā multiplici providentia servavit, perinde si unicū hunc hominem suscepisset curandum. Ipse rex David testatus: Domine, inquit, tu cognovisti omnia, novissima & antiqua: tu formasti me & posuisti super me manū tuam: tu cognovisti sessionem meam & resurrectionem meam: intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam & funiculū meum investigasti, & omnes vias meas prævidisti. Mea omnia, Domine, à te jam ab æterno ad minutissimum punctulum expensa sunt. *Psal. 138. ve. 2. & seqq.*

I. Sanguinem & vitam Davidis rex Saul perpetuis insidiis petiit. Frustra: Deus protexit. Cum vero David in Maonis solitudine lateret, mox adfuit Saul, & copioso milite Davidem *in modum coronæ* sic vallavit, ut nullus esset nec effugii, sed nec spei locus. Putabatur fera indagine & canibus cincta. Hîc res Davidis desperatissimæ videbantur: Saul pæne jam victor illius capiti proxime imminebat: leo jam faucibus tenere prædam sibi videbatur. Sed frustra & hoc: Deus protexit. Nam subito allatus est Sauli tristis nuncius, irruptionem fecisse alicunde Philisthæos: quare properaret, & hostem arceret finibus. Ita David post omnem desperationem, jam unguibus hærens ferocissimæ tigridis, repente dimissus est liber: Deus protexit. Ita omnes impii regis insidias divina providentia elusit suavissime. Non autem mirum, *1. Reg. ca. 23. ve. 25.*

Davi-

Davidem, velut oculi pupillam, à Deo sic protectum: norat exactissime David divinæ se providentiæ attemperare. En en specimen nobilissimũ: Cum Iessæus

2.Reg. ca.16. ve. 7. & 8. Rex David rebellem filium Absalonem fugeret, occurrens in via Semei, & atrocissimis maledictis regem lacerans: Egredere, egredere, ajebat, vir sanguinũ & vir Belial. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. En prodigiosam hominis improbitatem! Nec divinam legem, nec principem populi, nec suũ regem quidquam reveritus, eum contumeliosissime & in os appellat homicidam, sicarium, tyrannum, invasorem regni. Indignissimum facinus! Neque hoc satis, principi omnium hominum mitissimo, ac suorum subditorum amantissimo, extrema insuper calamitate afflicto, ac pæne prostrato, tot probris insultare: majora facinorosus Semei est ausus. Rex David jam è beato miser, qua una re nihil est miserabilius, nudis pedibus, vultu lacrimis confuso incedebat, eum tamen Semei lapidibus velut furiosum canẽ appetiit,

Vti vult Theodoret. q. 32. & pro floribus cœnum in eum conjecit; vere unguis in ulcere fodicando. Hîc jam singularem & omnibus sæculis admirandam Davidis tolerantiã vide, qua ille divinæ providentiæ subjectissimum se gessit, & gravissimam injuriam quasi

iivinitus imperatam agnovit. Dixerat
Abisai, principis Ioabi frater: *Quare ma-
edicit canis hic mortuus Domino meo regi?
vadam & amputabo caput ejus.* Hîc Prin-
ceps religiosissimus, jam tertium in re-
gem electus, ab impurissimo capite, à
suomet subdito, quem nec verbo nec fa-
cto violarat, tam graviter offensus, non
tantum non irasci & fremere, non ulci-
sci & saxa revolvere, sed sui calumniato-
ris patronum agere, militum suorum
im ab eo defendere, culpam in se ad-
missam extenuare, violatæ majestatis
eum, divinæ Providentiæ instrumentū
agnoscere, Deum denique horum om-
nium auctorem fateri, sic demum præ-
cipere: *Dimittite eum ut maledicat: Do-* *Ibid.*
minus enim præcepit ei, ut malediceret Da- *ve.10.*
vid: & quis est qui audeat dicere, quare sic
fecerit? Divinum quid in hac petulantis-
simi hominis nequitia observans David; *De*
Dominus, inquit, præcepit ei ut maledi- *qua re*
ceret. Quamvis autem gravissime Semei *Aug.*
deliquerit maledicendo, tamen ideo *de*
præceptum id ei dicitur, ut malediceret, *grat.*
quandoquidem Deus pessima Semei *& lib.*
voluntate, quā non fecerat, optime usus *arb.*
est ad corripiendum Davidem. *ca.20.*
& seq.
Eadē prorsus ratio est, in omnibus alio-
rum hominum vexationibus & injuriis,
in quibus optimus Deus pessimorum
hominū arbitrio vel ad insontes exercē-
dos, vel ad puniendos sontes utitur. Hæc
flagelli loco sunt, cum peccavimus; freni

A a loco,

loco, ne peccemus. Ideo quisquis inique vexatur ab aliis, cum Davide recte dixerit:
1.Reg. ca.26. ve.10. *Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam* in hunc hominem; ego me non ulciscar. Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur. Ita in divinā Providentiam animo semper excelsissimo feramur. Et quamvis nostri contra nos inimici prudentissimis sese consiliis muniant, non est tamen quod eos formidemus:
2.Reg. ca.17. ve.14. Domini nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalon malum. Eo loco apud Deum sunt probi homines, ut de illis jam olim Deus pronunciarit: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei:

II. Considerate mihi obsecro Iosephū Ægypti proregem, per quos anfractus, per quas ductus est ambages, dum ad illud honoris culmen pervenerit: Tantæ gloriæ principium, fraternum fuit odiū. Neque hîc stetit malorum impetus: Domesticam invidiam ingens excepit malum: Ismahelitis velut mancipium venditus est, & in Ægyptum ductus. Nec blandior illū sors in Ægypto salutavit. Hîc favor dominæ tam exitiosus fuit optimo juveni, quam antea fratrum odium. Cum enim juvenis castissimus quotidianas heræ pellecebras surdis auribus transmitteret, apud herum falso delatus, ad carcerem raptatus, triennio illic innocens detentus est. Sane non statim

im atque in Ægyptum pervenit, curui triumphali est impositus:

Per varios casus per tot discrimina rerum
ad hoc solii demum evectus est. Et hæc omnia divinæ Providentiæ jussu sunt acta. Locupletissimus testis ipsemet Iosephus, cum apud fratres de divina hac Providentia dissereret: Non vestro consilio, inquit, sed Dei voluntate huc missus sum. Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Hæc non solum audiamus nos, inquit Chrysostomus, sed & imitemur, & ita solemur eos qui nos afflixere, non imputantes eis, quæ in nos admiserunt, sed omnia magna ferentes benevolentia. Siquidē ita solet providentissimus Deus deterrimos etiam amicorum suorum eventus lætissimis successibus commutare. Sæpe beneficiis locum fecit injuria; multi ceciderunt, ut altius surgerent & in majus. Divina providentia non modo recte factis, sed etiam peccatis, ad ea quæ destinavit, uti solet. Vidisti Ioseph? tolle malitiam fratrum ejus, tolle invidiam, tolle parricidii commentū, quo in fratrem sævierunt, simul abstuleris omnia illa quibus Ægypti stetit incolumitas. Nulla fuisset regii somnii interpretatio, nulla in septennium frumētatio, fame periisset Ægyptus, periissent & finitimæ regiones. Vis clariora? tolle Iscariotæ avaritiam, & Iudæorum invidiam,

Gen. c. 45. v. 8. & c. 50. v. 19. & 20.

Chrys. tom. 1. inc. 45 Gen.

diā, simul abstuleris gentis humanæ litrum, Christi sanguinē & mortem. Tolle diabolos; certamina, victoriæ, præmia, magna ex parte cessabunt. Tolle tyrannos; ubi martyres erunt? Hic divinæ providentiæ mos est, nō solū bonis, sed etiā malis ad bonū uti. Iosephi certe venditio, si actionis hujus naturā spectes, efficienter fuit à Deo, at vero ea quæ hac actione tegebatur nequitia, à pessima fratrum voluntate. Providit autem Deus plurima, quibus hanc omnem injuriam emendaret. Pulchre hîc Gregorius: Ecce, inquit, quomodo sapiētes in ipsa sua sapientia vis divina comprehendat! Ideo venditus fuit Ioseph, ne adoraretur, & ideo est adoratus quia venditus. Idem Mosi contigit. Quem enim Pharao rex morti destinarat, hunc Pharaonis filia, Deo instigante, sibi educandum commendabat. In aula tua, Pharao, nutrire cogeris eum, qui vindicaturus est illos, quos tu extreme persequeris. Novū miraculum, inquit Augustinus, filia parricidæ fecit opus maximum misericordiæ. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

Greg. lib. 6. mor. ca. 14.

Prov. ca. 21. v. 30.

III. Chariton, cum Hierosolyma tenderet, latronum insidiis interceptus, in spelæum illorum tractus, & catenis alligatus est. Latronibus alio ad prædam dilapsis, Chariton hoc unum agere, Deū divinamque providentiam maximis laudibus extollere, inopinatam illam per-mis-

Metaphr. die 28 Sept. Floruit Chariton Anno 276.

nifionem ſecum expendere, ob eamq; atri amantiſſimo gratias agere, eidemue ſe impenſiſſime commendare, nec liud velle quam divinam in ſe voluntaem perfici. Dum hæc animo volvit, ſerens è latebra prorepit ad camellam actis plenam; bibit hinc largius non voatus hoſpes, ſed pro ſymbola, quod inrati ſolent, venenum refundit. Vbi larones in notum cubile redierunt, primũ rat contractam ſitim lactea promulſide ropitiare: biberunt liberalius quam ſerens, ſed ita ut nil biberent amplius, am paullo poſt concepto intra venas eneno, extincti ſunt omnes. Ergo jam Chariton latronum ex aſſe hæres, & ſous infamis latibuli dominus, divinæ ſe providentiæ ardentius quam unquam commendavit. nec fruſtra: vinculis ope divina laxatis, pro miſerabili ergaſtulo habitaculum reperit opulentum, & pecuniam quidem illic inventam, partim ſublevandis egenis, partim monaſteriolo condendo adhibuit. Ipſa latrocinantium ſpecus in templum mutavit, ubi tam Iudæi quam idololatræ Chriſtianis ſacris imbuti ſunt. O admiranda divinæ providentiæ ſtratagemata! Optime Tobias: *Tob.*
Si meipſum, inquit, tradam tibi ſervum, *cap. 9.*
non ero condignus providentiæ tuæ. *ve. 2.*

Sancta Monegundis ad illã vitæ ſanctimoniam nunquam perveniſſet, niſi eã divina providentia per varias ambages illuc duxiſſet. Duas habuit filias Mo-

negundis excellentis formæ virgines, quibus omnem curam & amorem impendit mater, tunc temporis parum pia. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit divinæ providentiæ. Ita ambæ filiæ præmatura morte ſublatæ ſunt. Mater ſuo ipſa funeri velut ſuperſtes, omnem odiſſe vitam, capillos vellere, lacerare genas, omne doloris ſolatium ſpernere, nec aliud velle quam filias celerrime ſequi moriendo. Poſtquam lacrimis nonnihil egeſtus dolor, luctu jam remittente, compos ſui facta Monegundis: An non, inquit, inſigniter fatua ſum, quæ divinæ providentiæ tam contumaciter reclamo? quid ago? an neſciebam me genuiſſe filias mortales? an ad hoc natæ ſunt, ut mori non poſſent? Dei mater, Dei filius, homines Deo chariſſimi moriuntur, & ego indigner filias meas deſiiſſe vivere? quæ forſan ideo morte occubuerunt, ne ſuccumberent vitiis. Quid igitur meis querelis Deum inceſſo, qui nihil poteſt mali velle; quin ſtultam hanc lamentationem finio, & in divinæ voluntatis ac providentiæ ſinu me totam compono? Ita dixit, & fecit: Mundum res ſuas habere juſſit, ipſa in domunculam cum ancillula ſe concluſit, Deo deinceps omni conatu ſervitura. Hanc vitæ mutationē Superis placuiſſe miracula manifeſtum fecerunt. Monegundis namq; plurimos ægrotorum ſine pharmacis conſanavit, Gregorio Turonenſi teſte.

De Glor. Confeſſ. ca. 24.

Tanti est ex integro divinæ providentiæ se permittere. Verissime dixit Augustinus: Qui habuit curam tui antequam esses, quomodo non habebit curam tui, cum jam hoc es, quod voluit ut esses? *tom. 8. in psal. 39.*

IV. Robertus, primus Molis mensis abbas, divinæ providentiæ studiosissimus cultor, quicquid potuit in pauperes erogavit. Fuit ut duobus mendicis ante fores expectantibus duos panes juberet dari: at œconomus se opponere, & nec in prandium quidem suffecturam annonam dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? nescio, ait œconomus. Suboluit hîc viro sancto, aliquid tenacitate male provida recondi. Igitur re divina peracta cum signum daretur ad mensam, sciscitatus est abbas, unde panes illati essent? paucos, inquit obsonator, pro nobis reservavi. Robertus religiose excandescens panes omnes in canistrum jussit colligi, & mox ad mendicos foras efferri, & ad suos versus: Ne, inquit, parendi contumacia, & diffidentia domi nostræ latius grassentur, jejunium & fames docebunt nos Deo fidere. Volebat Robertus, ut sui omnes à liberalissima Dei providentia toti penderent, velut infans à matris viribus. Optimum pharmacum malæ parsimoniæ, inedia.

* Narrat Dorotheus, senem religiosissimum è stomachi languore cibos nauseasse diebus aliquot. Iuvenis qui seni ser-

** Doroth. serm. de omnibus continentibus ad Deum referendis.*

serviebat, appetentiam cibi revocaturus, edulia mellita censuit coquenda. Itaque è duabus ampullis illam arripit inconsideratus, qua fœtidissimum oleum è lino servabatur, errorem texit vasorum similitudo. Ergo ut seni faceret bene, largius affudit non mel, sed ipsam pæne mortem, coxitque pulticulam, nec cani quidem apponendam. Senex ægrotus vix gustavit fatuum cibum, & sui coci manum errasse deprehendit, siluit tamē, & ultra vires comedit; tandem reluctante stomacho posuit cochlear, nec verbulo quidem ob corruptissimum ferculum conquestus. Hîc socius hortari, & urgere, liberalius ederet dulciculũ opsoniũ, se omnem in eo artem consumpsisse, valetudini hoc mire facturum, & vero etiam se præire velle nobilem hanc dapem sumendo. At optimus senex adeo bilem in statione continuit, ut non tantum non asperiore voce ulla, sed nec cogitatione quidem acerba in socium commotus, hoc unum excusarit, succũbere se his ciborum cupediis. Socius ergo mellitas has pultes vix primoribus labris gustavit, & mox ad genua senis advolutus: Occidi te pater, ait, & cur obsecro, temerariam meam incogitantiam silentio tuo confirmasti? Cui senex: Ne, inquit, angaris animo, fili: si enim voluisset Deus ut mel ederem, mel utique cibo affudisses. Optime, inquit Dorotheus, locutus est senex, certo enim scie-

sciebat, quod si voluisset Deus mel à se comedi, socium suum errare non permisisset, aut, quod æque facile Deo, fœtidissimum illud oleũ in liquorem melleum vertisset.

Ita se gerit, qui divinam in omnibus Providentiam agnoscit; non vertit omnia in pejus, nec quærit cui casum suum imputet, sed peccata hominum ad Dei Providentiam potius refert. Quicquid accidit, benigne interpretando levat.

V. Hîc velim, Lector, unum aliquid enucleatissime à te capi. Hieronymi dictum est: Omnia providentia Dei gubernantur, & sæpe quæ putatur pœna, medicina est. Vbi mirabile illud observandum: Divinam Providentiam sinere suis quæque motibus ferri, usque in certum tempus. Hic enim divinæ Providentiæ mos est, ut paullatim & per incrementa temporum ad destinatos quæq; fines perducat, nam minima æque ac maxima ordinat. Eam ob caussam philosophorum sol Epictetus excellentissime dixit: Ne postules ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri, sed si sapis, ita fieri quæq; velis, ut fiunt. Christianum, divinum documentum: *Ita fieri quæq; velis, ut fiunt.* Simillime locutus Basilius: Quoniam, inquit, res non ita eveniunt ut volumus; quemadmodũ eveniunt, sic velimus. Eodem prorsus modo Nilus abbas: Non ora, inquit, ut fiant quæ fieri velis, sed potius ora, sicut orare didicisti, ut fiat

Epict. Ench. ca 13. &c. 78 79.

Basil. ad Eustach.

Nil. ca. 29. de orat.

voluntas Dei in te. Non aliter piiſſimus ille ſcriptor Thomas à Kempis: Homo internus, inquit, cito ſeſe colligit, & ſicut res eveniunt, ſic ſe illis accommodat. *Ita fieri quæque velis, ut fiunt.* Hujus rei veluti cauſſam reddens Epictetus: Neceſſitati, ait, qui probe ſe accommodat, ſapit, eſtque rerum divinarum conſcius. Sed & tertium illud addit: O Crito, ſi Diis ita viſum, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere ſanè poſſunt, lædere vero non poſſunt. Quid magis Chriſtianè dici potuiſſet? & quam perſpicaces oculos in divinam providentiã fixiſſe cenſendus eſt Epictetus, cujus illud vel uno die millies repetendum: *Ita fieri quæque velis, ut fiunt; ſi Deo ita viſum, ita fiat.* Ergo nullos eventus certos expectemus, nil certi unquam deſignemus niſi hoc unum unicum, ut Dei fiat voluntas. Ecquid aliud beatus Chryſoſtomus, quid aliud ſanctorum Patrum ſenatus univerſus clamat, quã hoc ipſum: *Neminem lædi niſi à ſeipſo?* Morbus eſt corporis impedimentum, inquit Epictetus, inſtituti non item, niſi ipſe velis. Claudicatio pedis eſt impedimentũ, inſtituti non item. Quod ſi ſingulis in rebus quæ incidunt, conſideraris, invenies eas alterius cujuſpiam rei, non tui eſſe impedimentum.

Hinc tam animoſe Iacobus anachoreta dæmoni plagas minitanti reſpondens: Si tibi inquit, permiſſũ eſt à Deo, per-

Thom. de Kemp. lib. 2. cap. 1.

Epict. Enchi. ca. 13.

Theodoret. in vitis SS. Patrũ. ca. 21.

percute, quid moraris, percute, & plagas libenter accipiam, ut qui ab illo feriar, qui feriri me permisit. Si autem id tibi permissum non sit, non percuties me, etsi millies insanias. Hinc etiam Irene Imperatrix, à suo servo dejecta imperio: Ergo, ajebat, Deo acceptum refero quod me orphanam & indignam evexerit ad imperium. Quod vero jam me dejici permittat, meis id peccatis adscribo. In omnibus autem bonis & malis, sit nomen Domini benedictum. Certissimum: Nemo læditur nisi à seipso. Ideo Augustinus: Constanter Deo crede, inquit, eique te totum committe quantum potes; ita enim ipse te ad se sublevare non desinet, nihilque tibi evenire permittet, nisi quod tibi profit, etiamsi nescias.

Paulus Diac. lib. 23.

Aug. in soliloq. ca. 15.

Vt autem hoc quisque sibi persuasissimum habeat, expedit ut fundamentum illud assidue menti obversetur: Nihil ulli uspiam adversi sine nutu voluntateq; Dei posse accidere. Nec enim diabolus, nec mortalium ullus obesse nobis poterit, si Deus id non permiserit. Quisq; nostrûm cũ Iacobo eremita in omnes inimicos suos liberrime proclamet: Tu nõ percuties me, nec tu, nec iste, nec ille, nec vos omnes me unquam percutietis, etsi millies insaniatis & ringamini, si à Deo id vobis non sit permissum. Neque tantum à Deo omnia, gravissimas etiam ærumnas, tanquam à supremo Rege provenire credendum, sed eadem sic etiam

tiam provenire tanquã ab amantissimo patre in nostrum commodum & utilitatem immissa, atque adeo neminem omnino lædi nisi à seipso: prout castissima
Iudith. cap. 8. ve. 26. & 27. Iuditha nos instruens: Nos ergo, inquit, non ulciscamur nos, pro his quæ patimur: sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia, minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, *ad emendationem, & non ad perditionem nostrã evenisse credamus*. Tam rectæ Deus voluntatis est, ut non velit, nec velle possit, nisi quod nobis bono sit, & quidem majori bono. Quid ni velit hoc Deus? Optimus est. quid ni possit? Maximus est. adeoque vires nullæ sunt supra ipsum, uti nullæ nisi ab ipso. Vndequaque & ex omni parte, bona Dei voluntate ita circummuniti sumus, ut ad nihil nisi per providentiam divinam, per ipsum Deũ
Ps. 5. ve. 13. possit pertingere. Vere Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Nemo igitur indignetur sibi hoc illud ve triste accidere: sciat illa ipsa, quibus lædi videtur, ad conservationem universi pertinere & ex his esse quæ cursum Mundi officiumque consummant.

Antonium Magnum subinde ingens diversarum belluarum exercitus ab Orco circumdedit, qui extrema omnia minabatur. Irridens hunc omnem bestiarũ cuneum Antonius: O miseri, ait, ut me terreretis, belluas induistis, vel multitudine victuri: si quid vobis esset virium, me

me una è vobis vinceret, sed quia retusis viribus invalidi in nos pugnatis, exercitum objicitis. Si quam vobis in me licentiam permisit Deus, invadite, lacerate, sorbete me; si juris nil dedit, laborē frustra sumitis.

Fidamus ergo Providentiæ divinæ: Dominus regit nos, & nihil nobis deerit.

CAPUT IX.

Quanta Dei Providentia sit tam in amicos quam inimicos.

VEtus est apologus, qui Providentiam divinā hunc in modum proponit. Ad rivulum lusitabat inter flores puerulus, tandem puerili discursatione fatigatus, juxta aquas loco periculoso consedit, & obdormiit. Mox adfuit Fortuna, & dormitantem puellū increpitans: En, inquit, misellé, quam pronum est hinc in aquam delabi: Surge, & vicino periculo te subtrahe, ne si quid tibi mali eveniat, omnes in me culpam derivent, dicantque non te, sed me dormiisse, quæ te dormientem neglexerim. Pulchre hoc providentiæ Dei asserendæ excogitatum. Inter omnes Christianos constat, de quo illud pronuntiarit psaltes: Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel. *Psal. 120. vc. 4.*

Platoni Deus tam acres habet oculos, ut eos nihil effugiat; aures habet tam acutas, *Plato de Rep.*

acutas, ut eas nil prætereat, nil fallat, ut qui ipsas etiam audiat cogitationes; porro brachia manusque habet tam longas, ut iis nemo elabatur. Hoc philosophos ratio docuit, quod nos non solum è ratione, sed etiam è sacris paginis discimus.

Eccli. ca. 39. ve. 24. 25. & 26. I. Siracides de divina providentia dilucide: A sæculo, inquit, usque in sæculum respicit: & nihil est mirabile in conspectu ejus. Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis ejus. Non est dicere, quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur. Præterita, præsentia, futura distinctissime unoque intuitu pervidet Deus: Omnes ipsius oculis præsentes sumus, Adam & Antichristus, omne humanum genus, creata omnia. Tam autem divina providentia falli non potest, ut recte dixerit idem Siracides: Omnia opera Domini bona, & omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere, Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Hinc meriro dixit Augustinus: Confiteri, Deum esse, & negare præscium esse futurorum, apertissima insania. Vere providentia Dei attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. A supremis Angelorum Seraphinis ad minimos in terra vermiculos, insomnes Dei curæ descendunt, imo nunquam absunt. Moses olim

Eccli. ca. 39. ve. 39. & 40

Aug. lib. 5. de Civ. cap. 9.

Sap. cap. 8. ve. 1.

olim & Aaron proclamant : Vespere *Exod. c. 16. ve. 6.*
cietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, & mane videbitis gloriam Domini. Sane in mortis vespera cognoscemus nos omnes, obstupescendam Dei in nos Providentiam. Nam, à *Prov. ca. 20. ve. 24.* Domino diriguntur gressus viri, quis autem hominum intelligere potest viam suam? Longe providentissime ducit nos Deus, sed sæpe per flexos aditus, & labyrinthos pæne inextricabiles, sed ille novit quà nos via educat in cæli viridaria. Quid ergo querimur contra circumspectissimum hunc ductorem? Si quis cum tabellario viarum peritissimo iter ingrediatur, & ubi salebrosæ, difficiles, ac flexuosæ se viæ obtulerint, incipiat queri, dicatque: Per quæ me avia ducis, vir bone? nisi me valde fallo, jam dudum itinere decessimus. Huic viæ auctor prompte respondebit: Ne sollicitus sis, mi domine, & hanc mihi curam relinque: per aliquas, fateor, ambages te duxi; quod si limite recto ivissemus, in paludes illas ineluctabiles incidissemus: fide mihi; sic ducam, ut te hujus comitis non pœniteat. Semita trita & tuta nemini nimium longa sit aut aspera. Ita nos divina ducit Providentia: per crebros quidem anfractus, perque varios viæ flexus incedendum est: sed quid indignamur optimo duci? modo via sit secura, quid refert, si sit salebrosa?

II. Videte mihi regem Saul, regum opti-

optimum, si tam bene finiisset, quam
1.Reg. cap. 9. ve. 2. cœpit. Non erat vir de filiis Israël melior illo. Hic ipse dum patris sui asinas quæsivit, regnum invenit. Sed divinam in hunc virum Providentiam paullo altius consideremus. Dixerat Deus Samueli: Hac ipsa hora, quæ nunc est,
Ibid. ve. 16. cras mittam virum ad te de terra Benjamin, & unges eum ducem super populum meum Israël. Mittendi modus hic fuit. Pater Saulis asinas amisit, has quæsitum amandavit filium. Saul patris dicto audiens, adscito in viam comite, omni conatu jumenta quæsiit: Ephraimum montem transcendit, terram Salisa percurrit, asinas non reperit: tractum Iemini, & oram Salim lustravit, sed nullum uspiam asinarum vestigium. Demum Saul ad comitem: Domum, inquit, redeamus, ne patri meo graviorem nos sollicitudinem injiciamus quam asinæ, cogaturque quærere quærentes. Hîc comes consilium suggerere & dicere, non procul inde virum Dei habitare, videri prorsus optimum factu, si hũc adeant, & super amissis jumentis interrogent. Saul occasionem non spernendam ratus, instituit & istud viæ devorare: sic sane post longa diverticula delatus est ad Samuelem, futurorum plane ignarus. Vix autem in mutuum aspectum & colloquium ventum est, cum Deus Samueli dixit hunc ipsum esse, quem Hebræo imperio destinasset,
hunc

hunc in regem ungendum. Omnia ordine facta. Ita Saul & asinas invenit quas quæsivit, & regnū reperit quod nunquā somniavit. O quanta divinæ providentiæ abyssus, arcanum quantum! & quam divina ab humanis judiciis divertunt! Nihil minus Saul cogitabat quam sceptrum & diadema, cum in solium divino calculo attollitur. Ita non casu perditæ sunt asinæ, non casu missus est Saul qui eas indagaret: nec casu factum ut illas non statim inveniret, sed nec casu consilium adeundi Samuelis à famulo suggestum: singulari Dei providentia, eoque fine facta sunt hæc omnia, ut Sauli deferretur sceptrum in Israëlem. Sed quæras forsan, cur Deus Saulem in regem ungi voluerit, quem præscivit multa impie facturum, & pessime finiturum? Idem quæram & ego: Cur Deus Angelos creavit in gratia, quos scivit æternum torquendos in gehenna? Cur Adamum in amœnissimo horto collocavit, è quo eum brevi sciverat exturbandum? Cur Christus Iudam Iscariotem in Apostolum elegit, quem præscivit fore proditorem? Cur Apostolos suos in civitatem Samaritanorum misit, quos prævidit non recipiendos? Quid hoc lusus est? Et tamen ejus generis infinita sunt. Hieronymus ad rem respondens: Vis, inquit, scire rationem? Deus præsentia judicat, non futura, nec condemnat ex præscientia, *Hier. lib. 3. contra Pelag. cap. 2.*

quem noverit talem fore, qui sibi postea displiceat: sed tantæ bonitatis est, & ineffabilis clementiæ, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & scit malum futurum, dans ei potestatem conversionis & pœnitentiæ. Neque ideo peccavit Adam quia Deus peccaturum præsciverat, sed ideo præscivit Deus, quia ille propria voluntate erat peccaturus:
Ambr. in c. 9. epi. ad Rom. Nec in eo, inquit Ambrosius, læsus est vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas, quia electus est: non enim necessitatem Deus vel illi prævaricationis, vel huic proditionis imposuit, quia uterque si quod acceperat, custodisset, à peccato abstinere potuisset. Quos scit Deus in bono mansuros, frequenter ante sunt mali; & quos scit malos permansuros, aliquoties prius sunt boni. Stas modo? vide ne cadas. Apostolus, Ecclesiæ princeps lapsus est: Tu vigila. Iudas cecidit, ut tu stares.
Euth. ca 64. in Mat. Hîc magnum discimus documentum, inquit Euthymius, quod neque humana promptitudo quidquam efficiat absque divino auxilio, neque divinum auxilium prosit absque promptitudine humana. Vtriusque rei exempla sunt Petrus & Iudas. Oportet ergo neque obdormire, omni negotio in Deum rejecto, neque rursus putare seipsos omne opus efficere. Siquidem nec totum operatur Deus, ne otiosi permaneamus; nec totum nobis permittit, ne gloriemur: sed ab unoquoque quod nocivum

ivum est auferens, quod utile est nobis
elinquens.

III. Sed Saul etiamnum mihi in ani-
no est. Admirabilis fuit in omnibus
irca hunc regem providentia Dei. Nam
ui toties Philistæorum mucrone Da-
idem perdere malitiose studuit, ipse in-
enti Philistæorum exercitu vallatus, à
Deo desertus, Pythone per summum
celus consulto, Samuelem habuit nun-
ium imminentis ruinæ, quam nec fer-
e miser potuit, nec vitare. Heu, quam
igilans est vindicta divina! Qui seip-
um neci dederat, ut hostiles illusiones
ffugeret, ille idem præ omnibus Israeli-
arum regibus, illusus & contumeliis
ffectus est. Nam caput ejus tota Palæ-
tina ludibrio circumlatum, cadaver vo-
ucribus in escam abjectum est. Et, ô
Deus, quam nihil providentiam tuam
præterit! Hic idem Saul qui Amaleci-
as, Deo jubente, penitus delere noluit,
eo miseriarum redactus est, ut benefi-
cii loco duceret ab Amalecita interfici.
Pondus & statera judicia Domini sunt. *Prov. ca. 16. ve. 11.*
Solet autem divina providentia, nec
statim omnia scelera punire, nec omnia
relinquere impunita. Si nulla puniret,
nullam esse providentiam multi dice-
rent, si vero in omnia mox animadver-
teret, nihil post hanc vitam vel præmii,
vel supplicii superesse crederent. Ita
Deus dum quædam punit, providentiam
suam ostendit, dum quædam relinquit

impunita, ad futuræ vitæ reſervat ſupplicia. Eodem conſilio quoſdam ſuorum periculis ſubducit, alios impiorum furori vexandos objicit: providentiſſime omnia. Sic tres Hebræos juvenes Babylonis flammis eripuit, ſeptem Machabæos fratres ab Antiocho excarnificari ſuſtinuit: tam illud quam iſtud, & juſte & provide.

Cedrenus, Evagrius, Nicephorus, ſub annum Chriſtianũ 440.

Illuſtriſſimum & hoc divinæ Providentiæ argumentum fuit, quod plures commemorant. Cyrus Panoplites, poëta nobiliſſimus, princeps architectorum, pace & bello inſignis, quam enim ſapiens, tam etiam fuit induſtrius, ſed, quod unum illi deerat, nondum Chriſtianus. Hic in Eudociæ Imperatricis Auguſtæ familiaritatem ſeſe inſinuans, tantam ſibi gratiam ſua poëſi conciliavit, ut ab imperatore Theodoſio juniore proximus, Vrbi & Prætorio præfectus, Patricius, Conſularis, ſummis denique dignitatibus fulgeret. Simul tamen variis & acerbis caſibus vir iſte jactatus eſt, & demum periiſſet, niſi naufragium feciſſet, quo alii ſolent perire. Nam magna Dei providentia, è ſummis, alea vertente, ad ima dejectus eſt. Siquidem ea re, qua apud cives magnam gratiam collegit, apud Imperatorem non mediocriter offendit. Verum ſaluti fuit, quod eſſe credebatur exitio. Cum enim Cyrus, Conſtantinopolis veteres muros demolitus, duobus intervallis

vallis additis, alios intra ſexageſimum diem extruxiſſet, populus inauditi operis feſtinatam pulchritudinem obſtupeſcens, in Circo, præſente Imperatore exclamavit: *Conſtantinus condidit, Cyrus inſtauravit*. Vulneratus his vocibus Imperator, Cyrum ſub eo prætextu, quod Græcæ ſuperſtitionis cultor eſſet, præfecti dignitate privari, & bona illius publicari juſſit. Acceſſerunt & aliæ quoque calamitates. Vxorem Cyri filiamque cacodæmon, inviſus hoſpes, inſedit. Hæc quidem Cyro, invidia Principis (ut videbatur) benigniſſima tamen providentia ſic evenerunt ut vim medicamenti obtinuerit tam multiplex calamitas. Qui enim inter tot ſigna atque prodigia etiamnum Deorum cultor perſeverabat, violento remedio curandus erat, & reddendus ſanæ menti. Itaque Cyrus tot ærumnis preſſus, ad Chriſtianorum Deum confugere inſtituit, ſacris Chriſtianis imbutus, & in Clericum attonſus, quoad vixit Smyrnæ Pontificem egit. Gratias agat Cyrus divinæ providentiæ maximas: Sane perierat, niſi ſic periiſſet.

IV. In hunc modum res adverſas omnes, quæ in hac vita eveniunt, divina Providentia ſua gubernatione tam amanter complectitur, ut univerſas vitæ miſerias diſponat, & ordinet in noſtrum bonum, & ipſa etiam peccata permittat, ob altos & ſecretos ſui regiminis

fines. Ejuſdem enim divinæ providentiæ eſt, & facere bona, & permittere mala. Certe Deus nil unquam mali permitteret, niſi adeo potens & bonus eſſet, ut è quovis etiam malo bonum eliceret. Dic obſecro, quæ unquam majora in Orbe mala fuerunt quam facinus Adami, & occiſio Chriſti? Et tamen noxa primigenia Deum in humana membra è cælo detraxit: Mors Chriſti cælum nobis, & bona reſtituit. Is artifex eſt Deus, ut è malis omnibus, velut è nu-
Rom. c. 8. ve. 28. mis plumbeis eliquare poſſit probatiſſimum aurum: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Magdalenæ vitioſitas multos correxit, lapſus Petri quam plurimos erexit, dubitatio Thomæ innumeros confirmavit. Deo iſtud laudi eſt: *Metis, ubi non ſeminaſti.* Cum enim peccata non ſeminet, ex eis tamen colligit meſſem complurium
Deut. ca. 32. ve. 15. bonorum. Vere Deus mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo ſugit, cum è grandibus malis bona non minora elicit.

Ita vero divina providentia circa nos noſtraque omnia vigilat, ut omnes & corporis moleſtias minutiſſime jam decretas habeat. Ea propter quivis hominum ad cujuſvis morbi principium, ſecum ipſe ratiocinetur in hunc modum: Hic morbus è quacunque cauſa, ſive mea intemperantia, ſive alterius malevolentia, vel aliunde contractus, à divina

divina prorſus providentia eſt, quæ illum viribus meis ſic accommodavit, ut illius initium, gravitas, incrementum, inclinatio, remiſſio ab eadem omnino pendeant, ita ut humor (verbi gratia) qui jam caput afficit, non poſſit in aliam partem defluere, nec creſcere, aut plures horas durare quam decreverit Deus. Eadem pariter providentia divina remediorum, & curationis eventus ſic diſponit, ut medicus quid faciendum aut intelligat, aut morbi vim non aſſequatur, & erret; & ut pharmaca vel apta malo, vel inepta, opportune vel importune præbeantur, atque ut cetera medicamenta vel levent morbum, & ad ſanitatem proficiant, vel male reſpondeant, & à morbo vincantur, ita ut nil penitus horum caſu accidat. Omnia morbi momenta, & minimæ quævis motiunculæ, Deo moderante, eo diriguntur, ut quod divina voluntas conſtituit, aſſequatur. Certe ſanitas & ægritudo, vita & mors à Deo ſunt; à Deo eſt omnis medela. *Eccl. ca. 11. ve. 14. & cap. 38. v. 2.*

Eodem prorſus modo in omnibus adverſis, quæ vel corpus, vel animum afficiunt, de divina providentia ratiocinandum eſt. Inimicus tibi maledicit? Vide, mi homo, omnes illius calumnias, omnia verba, ſyllabas omnes, quas in te ore tragico evomit, à divina providentia ſtateræ jam ab æterno appenſa ſunt; quantum illi permiſſum eſt, hoc in te

dicet, & nec unica quidem ſyllabula amplius. Quid igitur pugnas, & incaſſum ringeris? Eandem ratiocinationem hanc adhibe miſeriis tuis omnibus, quarum ordo, numerus, intenſio, tempus, conditio, ad unguem conſtituta ſunt à divina providentia. Huic te ſubmitte &
Pſ. 38. ve. 10. dic: Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu feciſti. Tu, mi Deus, tu hæc feciſti, tua providentia, voluntas, permiſſio hæc in me immiſit: quia ergo tu hæc omnia feciſti, impius ego ſim, qui contra te querar. Ergo voluntati tuæ pareo, & quicquid ab ea eſt, tolero.

Quæ hactenus dicta, Clemens Alexandrinus conſignans: Hic ergo, inquit, tali cognitione præditus, quique eſt fidelis, & cui eſt perſuaſum, quæ ſunt in Mundo optime adminiſtrari, æquo certe fert animo omnia quæ eveniunt. Nota: *Cui perſuaſum eſt, quæ in Mundo ſunt, optime adminiſtrari.* Sed profecto non ratione hominum, qui toties graviſſime errant, ſed Dei ratione, optime omnia adminiſtrantur, Deus enim per inſtrumenta etiam peſſima ſuam tamen voluntatem perficit. Conſilium ejus ſtabit, &
Iſ. cap. 46. ve. 10. omnis voluntas ejus fiet.

V. Hæc divinæ providentiæ quotidiana conſideratio altiſſimam animo pacem conciliat, & omnem hominis voluntatem ſubjicit divinæ, idque ſuavi negotio. Quiſquis igitur divinæ providentiæ totum ſe regendum committit, is jam

jam liber ab innumeris molestiis, se- *Is.*
et *in pulchritudine pacis, in tabernaculis fi-* *ca.32.*
ucia, & in requie opulenta. Hinc Allois *ve.18.*
bbas dicere solebat: Non habebit ho- *Dorot.*
no requiem, nisi dixerit in corde suo: *doct.7.*
go & Deus soli sumus in hoc Mundo.
Ioc ipsum Augustinus confirmans: Sic *Aug.*
uras, ô Deus, unumquemque nostrûm, *lib.3.*
nquit, tãquam si solum cures, & sic om *confess.*
es tanquam singulos. Ipsissimũ hoc & *ca.11.*
Gregorius asserens: Sic Deus intendit *Greg.*
ngulis, inquit, ac si vacet à cunctis, & *lib.25.*
c omnibus simul intendit, ac si vacet à *mor.*
ngulis. Ita, mi homo, te curat, ita tibi *ca.19.*
rovidet Deus, ac si aliud quod curet,
rorsus non habeat. Hominum multitu-
o divinam providentiam non turbat,
dem illi unus, & mille homines: quem-
dmodum Noëmum cum aliis septem
ominibus arca conclusum, aut unicum
n Elysiis campis Adamum curæ habuit,
ic omnes nunc habet. Huic providen-
issimo curatori suo, proborum quivis
lixerit: Dilectus meus mihi & ego illi:
Ego Deum & divinos nutus sic obser-
ro, perinde si aliud in Orbe non sit
quod observem, aut æstimem: mea vicis-
im salus sic Deo curæ est, tanquam si
lliud in Orbe non sit quod curet aut
cogitet; ille mihi, & ego illi; ille Do-
minus gubernans me, ego servulus ad *Isai.*
dominicos jussus paratus, nam ita ille *c.48.*
pactus est mecum: Cogita tu de me, & *ve.17.*
ego continenter cogitabo de te: obli-

 viscero

viſcere tu tui, & memineris mei, ſic ego memor promiſſi mei viciſſim jugem tui curam habebo.

Hîc illud ſolatii plenum eſt: Deus non ſic gubernat nos, ut princeps provinciam, Rex regnum, ſummus Pontifex Chriſtianum Orbem, quibus opus eſt tot aliorum opera. Pontificis curas tot Archiepiſcopi, tot Epiſcopi, tot alii magiſtratus ſacri ſublevant: Regibus proreges, principes, dynaſtæ, conſiliarii, ſenatores ſunt, in quos illi ſuæ gubernationis curas partiuntur: Non ita Deus; ea providentia gubernat univerſos, qua ſingulos, ita unumquemque hominum
Prov. peculiari, ſicut omnes generali cura cō-
ca. 15. plectitur. In omni loco oculi Domini
verſ. 3. contemplantur bonos & malos: Reſpi-
& c. 5. cit Dominus vias hominis, & omnes
ve. 21. greſſus ejus conſiderat.

Vtinam in ſingulariſſimæ hujus planeque paternæ providẽtiæ abyſſum liberrimo nos jactu præcipitemus. Quiſque ſibi ſecuriſſime polliceatur: Domiminus ſollicitus eſt mei, Dominus regit me & nihil mihi deerit. Si quidem animi tranquillitatem amamus; ſi Deo fidere, ſi divinæ voluntati in omnibus parere deſideramus, divinam hanc providentiam aſſidue in oculis habeamus, tanto futuri devotiores divinæ voluntati, quanto fuerimus providentiæ divinæ fidentiores.

CAPUT X.
Quanta nihilominus plurimorum hominum de Deo sit diffidentia.

NIl crebrius Christus, nil & acerbius in suis discipulis castigavit quam diffidentiam. Hinc illos modicæ fidei, tardos corde, generationem incredulam, perversam appellavit sæpius: varia tentavit optimus magister, ut sui dediscerent diffidentiam. Quo enim ille Domini sopor in navigio, illa panum penuria, quo examen super commeatu in solitudinem pervehendo, quo illa Petri in aquis fluctuatio spectabat? diffidentia proponebatur dediscenda; & hoc sibi volunt voces illæ: Modicæ fidei, quare dubitasti? perinde si dixisset sapientissimus doctor: Ergone vos tam indociles, ut primam hanc summe necessariam institutionem non possitis capere?

In varias sese formas diffundit diffidentia. Sunt qui ideo diffidunt Deo, quod putent illum suis hostibus nimium indulgere, & laxare omnes habenas: Alii diffidunt se impetraturos à Deo quod rogant, præsertim si ob admissa olim peccata, conscientiæ angoribus urgeantur, metuantque ne Deus veniam negarit etiam petentibus: Alii Deo diffidunt, ne forte subtrahat victui necessaria. Triplex hoc diffidentiæ genus plurimos hominum rectissima fraude à Deo

Deo abducit, & præcipitat. Hoc autem diffidentiæ vitium tanto magis noxium, quanto minus notum eſt. Quod ſi originem hujus vitii libeat indagare, reperiemus, ex eo etiam naſci diffidentiam, quod quis ipſe ſibi nimium fidat. Quam hoc & frequens & periculoſum ſit, ſibi ipſi fidere, antequam ad alia progrediamur, hîc exponendum.

Prov. cap. 3. verſ. 5. & 7. I. Salomon hanc ſui fiduciam graviter perſtringens: Qui confidit in corde ſuo, inquit, ſtultus eſt. Ideo toties monet: Ne innitaris prudentiæ tuæ: Ne ſis ſapiens apud temetipſum. Nimirum prima ſtultitiæ rudimenta ſunt, ſe ſapientem credere. Quis autem ille Phænix eſt, qui res ſuas non æſtimet, qui parvî pendat, qui non aut vires, aut formam, aut opes, aut eruditionem, aut prudentiam ſuam ſubinde blandis oculis circumſpiciat? ſed ſuo damno. Nam, qui confidit in cogitationibus ſuis, impie agit. Deus, ut hanc nobis impietatem extorqueat, ſæpe nos graviter caſtigat, aut indociles diſciplina ſua penitus excludit. Prov. ca. 12. verſ. 2.

Videte mihi Goliathum tantopere ſibi præfidentem, quaſi uno ſpiritu difflaturus ſit totos exercitus. Cumque vidiſſet conrra ſe progredientem paſtoritiũ juvenem David, acerbo ſcommate tantillum adverſarium contemnens: Veni, ajebat, ut diſcerpam te, in pabulum beſtiis objiciendum. Sed quam hæc ſui fidentia

lentia compressa est! quis enim ita apidem rexit, ut rectissima Goliathi frontem peteret, nisi Dei certissima manus? quæ fastuosam illam turrim, non ballistis aut catapultis immanibus, sed lapillo unico dejecit.

Holofernes æque præfidens sibi, tanti non erat Deo, ut virili dextra caderet; omnem illius arrogantiam femina triumphavit. Chaldæus monarcha Nabuchodonosor in palatio suo obambulans: Nonne hæc est, ajebat, Babylon magna, *Dan. cap. 4. ve. 27.* quam ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? An non urbs inclyta est? ego illius conditor sum. O mi Nabuchodonosor, antehac centena tibi fercula in regium prandium cœnamque apponi solebant, deinceps apponetur unicum & valde insuetum, dum discas rectius & cogitare & loqui. Vt vero tibi sapiet jentaculum boum? fœnum tamdiu comedes, dum sapere discas, & stylum vertas. Balneum tuum gelidus ros erit, Attalica vestis capilli tui, pro anulis ungues avium habebis. Cumque sermo *Ibid. ve. 28. & 29.* adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum transibit à te, & ab hominibus ejicient te, & cum bestiis feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicunque volue-

voluerit det illud. Ita nimia ſui fidentia hominem in feram mutavit. Sed audi ut è fera in hominem remigrarit, & Deó, nón ſibi fidere didicerit. Igitur
*Ibid. ve.*31. poſt finem dierum, ego Nabuchodono-
& 32. ſor oculos meos ad cælum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi: quia poteſtas ejus, poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in generatione & generatione. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ: non eſt qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?

Grande malum ſui confidentia, quæ & Apoſtolorum principem in præceps egit. O Petre cur fles canente gallo? antea flere decuiſſet, cum Dominus ſingulis valediceret, cum mœſtiſſimam mortis mentionem ſuper cœna injiceret, hîc ſane decoræ fuiſſent lacrimæ. At ſui confidentia tunc omnes extinxit lacrimas, pro lacrimis ingens audita
Matt. pollicitatio: Etiamſi omnes ſcandaliza-
*ca.*36. ti fuerint in te, ego nunquam ſcandali-
*v.*33. zabor. Itane, Nunquam? pauculæ horæ ibunt, & omne hoc promiſſum à ſola ſui confidentia exortum corruet. Cenſet omnino Baſilius néminem ſuperari ab ulla tentatione, niſi ſibi plus æquo fidentem. Qui autē ſibi ſerio diffidit, nihil

unquam

nquam agere instituit, quin prius di-
inum subsidium imploret.

Ambrosius olim Augustini matri Mo-
icæ contra filium Augustinum hoc po-
issimum queritur, fidere illum ingenio
uo. Nec prius Augustinus sapuit quam
anc sui confidentiam correxit. Hoc & *Aug.*
pse de se fassus: Credebam, inquit, me *soliloq.*
ufficere per me, nec perspiciebam quo- *ca.15.*
iam tu regebas me, donec aliquantu-
um elongasti à me, & cecidi statim in
ne, & vidi & cognovi.

Sicut autem ingenio aut prudentiæ,
el arti suæ, sic & viribus suis fidere vi-
iosum est. Maximus Imp. tantæ molis
& roboris fuit (Capitolinus refert) ut
uxoris armilla pro anulo sit usus. huic
unus aliquis in theatro græcos hos ver-
siculos occinuit:

Elephas grandis est, & occiditur,
Leo fortis est, & occiditur,
Tigris horribilis est, & occiditur;
Cave multos, si singulos non times.

Nemo robori suo, nemo arti, nemo
stemmati & divitiis, nemo eruditoni &
sapientiæ fidat, est cum hæc omnia levi *Hier.*
flatu corruunt. Non glorietur sapiens in *cap. 9.*
sapientia sua, & non glorietur fortis in *ve. 23.*
fortitudine sua, & non glorietur dives
in divitiis suis.

II. Sed non tantum non in seipso ul-
lus, sed nec in ullo altero spem & fidu-
ciam figat. Hieremias vates vociferatur: *Idem*
Maledictus homo qui confidit in homi- *ca. 17.*
ne, *vers. 5.*

ne, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus. Hîc acute Origenes, explicans illud: *Maledictus homo qui pendet in ligno.* Exiſtimo, inquit, hanc eandem eſſe ſententiam cum illa: *Maledictus homo qui confidit in homine.* E ligno namque pendere, idem eſt quod ſpem ſuam ex homine, velut fragili trũco, ſuſpenſam habere.

Conſuerunt venatores, ut elephantem capiant, tales inſtruere inſidias. Arborem, cui elephas inniti ſolet capiendo ſomno, diſſecant in imo, ſed erectam nihilominus, velut ſanam & integram relinquunt. Elephas cum ex more venit accubitum, ſuccifæ innititur, ſic unà & arbor & beſtia magno impetu corruũt. Sunt innumeri qui arbores ſibi feligant, quibus innitantur: hic Principi laborioſiſſime ſtudet placere, iſte opulenti præſulis gratiam exambit, ille in magnatis amicitiam ſe inſinuat; ſunt qui aliorum benevolentiam largitione conſectentur, alii aliis modis captant favorem. O miſeri! vos ipſos fallitis, & in veſtrûm hæc exitium paratis. Arbores, quibus innixuros cogitatis, jam pridem occulto vulnere ſuccifæ ſunt, cum minime putaveritis, ſubito ruituræ, & cum iis omnes confidentiæ veſtræ. Auguſtinus fallaciam hanc monſtrans: Multi, ait, de amicis potentioribus præſumpſerunt: ceciderunt illi de quibus præſumpſerunt, & involverunt eos, qui de ſe præſumpſerant.

In pſ. 131. circa med.

Ionas

Ionas propheta fecit sibimet umbraculum, & sedebat subter illud in umbra: & lætatus est Ionas super hedera, lætitia magna. O lætitiam, & brevem, & inanem! Nam hederacea hæc diæta duplicem hostem habuit, & Solem, & vermem. Ita uno die omnis hæc umbratilis voluptas evanuit. Orbem mihi considera, & plenum reperies his talibus umbraculis; florent hæc aliquanto tempore, sed proximum semper exitium huic hederæ imminet à diversis vermibus. Humanis favoribus niti, heu quam commune & pervagatum est vitium! Vtinam non etiam viri religiosi suæ hîc dignitatis oblivisci vellent, & aliorum sibi gratiam & favorem rectis studiis colligere. Vmbratica hæc tuguriola sunt, quæ varii vermes invidiæ, obtrectationis, calumniæ, mortis denique arrodunt, dissipant, exedunt. Est famulus cui in suo domino plurimum fiduciæ; brevi mors dominum rapit, & jam totum famuli umbraculum ubi est? Alius patrono nititur opulento ac potente; patronus moritur, aut ipsius opes ac potentia imminuũtur, ita jam hujus etiam hedera exaruit. Filii subinde parentum auctoritate, officiis, dignitate præclare se defensos credunt; subito Deus aufert hoc umbraculum, jamque miseri contra quam sperarant, uruntur à sole, quia periit domus hederacea. Sic ille Assueri oculus Amã, cognatis & uxori mira gra-

Ion. cap. 4. vers. 5. & 6.

tulatione narravit, non videri sibi quidquam ad omnem felicitatem deesse, apud regem præter se neminem æque gratiosum esse, mascula insuper prole decem filiorum, & opum abundantia se mirifice beari. O pulchrum umbraculum, sed brevi à sole & vermibus fœde consumendum! Et Aman & omnes Amanis filii in altam crucē sunt acti. Hoc Mausolæum habuit tam præsidens sibi felicitas.

III. O homines, Dei opulentia, favore, ac potentia innitendum est, non hominum. Contente vociferatur David:
Psal. 145. v. 3. 4. 5. 6. *Nolite confidere in principibus.* Cur obsecro, mi optime David, iis non confidamus, qui plurimum inter nos valent potentia? Caussam mox addidit psaltes: *in filiis hominum, in quibus non est salus.* Hoc ipso in nullo nec potentissimorum regum, nec invictissimorum Cæsarum fiducia reponenda, quia & ipsi homines sunt. Quid enim, ô homo, confidis homini in quo non est salus? Exibit spiritus ejus & revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cujus Deus Iacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius. Spem in homine, umbram esse
Is. ca. 30. vers. 2. ait sacra pagina: Habentes fiduciam in umbra Ægypti. Quid fugacius, quid inconstantius & fallacius umbra? talis est fiducia in homine collocata.
Prov. c. 29. v. 26. Multi requirunt faciem principis, & judicium

dicium à Domino egreditur ſingulorum.

Iacob è Meſopotamia redux in Chanaan, cum obvium haberet fratrem germanum Eſau quadringentis viris ſtipatum, timuit ſibi velut ab hoſtili exercitu, & divinam opem ſedulo imploravit. Adfuit vocanti Deus, & ampliſſimum auxilium eſt pollicitus, eum tamē claudicantem à ſe dimiſit. Et quod iſtud, inquis, ſubſidii aut providentiæ genus? Auxilium implorat Iacob, & coxa debilis dimittitur. Hoccine eſt manum commodare, claudum efficere? Ita prorſus, hoc erat juvare. Nam eſt cum & vulnera ſanant, & jactura in tempore lucrum eſt, & pleraque ſunt in quibus bono noſtro vincimur. Et ideo Deus Iacobum à ſe ſic fractum remiſit, ut & ille & per illum nos omnes diſceremus, non nobis aut noſtris, nec etiam alienis viribus fidere, ſed Dei ſolius potentia & bonitate niti. Sed quia ſanus valetudini, firmus robori, litteratus eruditioni, potens auro, ſapiens ingenio fidit, quia tenuis divite, imbecillis multipotente fulciri ſperat, ideo frequenter Deus hæc talia ſapientiſſime aufert, ut cum fulcra, quibus nitebamur, deſunt, niti diſcamus uno ſoloque Deo.

Gedeon, dux belli, viginti duobus millibus virorum miſſionē dedit, trecentis ſolū retentis ſic enim Deus juſſerat: Ne glorietur cōtra me Iſrael, & dicat: Meis *Iudic. cap. 9. verſ. 2.*

3.*Reg.* viribus liberatus ſum. Bēadad rex Syrus
*ca.*20. Achabo regi Iſraelis imbecillitatē op-
*ve.*30. probrans, minabatur interitum, ſed hæ minæ fuerunt ex pelvi. Nam etſi Benadad triginta duos reges belli ſocios ſecum traxerit, equitum etiam & falcatorum curruum incredibilem numerum, primo tamen prælio fuſus fugatuſque eſt: conflictu altero centum millia Syrorum die unica ceciderunt: aliorum è prælio diffugientium ſeptem millia ruente muro in Aphec obtriti ſunt. *Hoc habet* Benadad; eat nunc & ſibi ſuiſque fidat viribus. Injuriam non levem irrogat Deo qui ad humanam potius opem quam ad divinam oculos circumfert, pluſque ab exili rivulo quam ab immenſo ſperat oceano.

Optimus rex Aſa (cujus nunquam ſine miſeratione meminimus) fiducia in Deum magna fuit, ſi modo etiam fuiſſet conſtante. Illam certe Deus ſic remuneratus eſt, ut decies centena millia militum, quos Æthiopiæ rex ſub ſignis habuerat, illuſtriſſima victoria profligarit. Sed heu poſt tot annos præclare actos, optimum hunc regem hæc una in humanas vires fiducia perdidit. Sic aperte propheta: Quia habuiſti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua. Longa inde malorum ſeries ſecuta eſt.

Aug. in pſ. 30. Eximie Auguſtinus: Odiſti, ait, obſer-
vantes

vantes vanitates ſupervacue. Ego qui non obſervo vanitatem in Domino ſperavi. Speras in pecunia, obſervas vanitatem, ſperas in honore & ſublimitate aliqua poteſtatis humanæ, obſervas vanitatem; in his omnibus cum ſperas, aut tu exſpiras, & ea hîc dimittis; aut cum vivis, omnia pereunt, & in ſpe tua deficis. Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac omnium pęne rerum nauſea & neglectus: ubi diffidentia, ibi æternus naufragii metus, æternæ tempeſtates ac jactationes. Nimirum qui ſibi aut hominum alteri confidit, in arena ædificium ſtruit: in rupe fabricatur, qui Deo fundatur.

IV. Sed dixeris, uſu nos quotidiano doceri, ſic ſua cuique negotia ſuccedere, prout is dives, induſtrius, potens, exercitatus, ac vafer fuerit. Argumento ſit, res ante annos non mnltos geſta. Vir magni nominis, & Catholicæ inſtitutionis captivus tenebatur à principe novitiæ religionis, apud quem ille de divina providentia cœpit diſſerere. Non diu hoc tulit moroſus auditor; mox enim amarum ſubridens, & manum capulo admovens: Hac, inquit, providentia nitendum eſt. Hîc ſuum illud rex Alphõſus merito exclamarit: Vox bovis & non hominis. Nam eundem in modũ locutos meminimus quoſdam è Deorum cultoribus. Antoninus imperator (uti Dion Nicæus memorat) cum pecu-

niam multam partim à plebe, partim etiam à ſenatoribus vi atque minis extortam profudiſſet, objurgatus à matre, quæ aliquam pecuniæ partem aliò conferri voluiſſet: Deſine, inquit, de numis eſſe ſollicita, mater; & ſimul ſtrictum gladium oſtendens: Quamdiu, ait, habebimus hoc ferrum, tamdiu nobis non deerit argentum. Vere, vox bovis, non hominis! aut profecto non bene ſani. Aliter nos docuit Chriſtus; Deo fidendum, non ferro, non viribus, ſed nec formæ aut doctrinæ, aut ulli bono tam fragili. Nec eſt fere quod tantopere diſpliceat Deo, quam tanta mortalium diffidentia, quam Deus etiam in amiciſſimis ſibi graviter punivit.

Moſes, vir Deo longe chariſſimus, quia tamen diffidentia bis deliquit, morte hanc noxam luit, nec fertiliſſimas illas terras niſi eminus videre permiſſus eſt. Prima Moſis diffidentia fuit, cum ille velut ſollicitus paterfamilias macelli
Num. ca. 11. ve. 22. & 23. rationes poneret, diceretque: Sexcenta millia peditum hujus populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum carnium menſe integro. Numquid ovium & boum multitudo cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum? vel omnes piſces maris in unum congregabuntur, ut eos ſatient? O Moſes, hoc eſt cum ſua diffidentia rationes ponere, non cum providentia divina: Numquid manus Domini invalida eſt? Cautiorem hoc reddere debuiſſet Moſen.

ſen, ſed rediit non multum abſimilis priori diffidentia. Nam populo ad rupem congregato exclamavit Moſes: Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere? Quam primum vox cælo ruit, diffidentiæ pœnam denuntians: Quia nō credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, nō introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Quocirca Deus Moſi jam jam morituro fertiliſſimam regionem illam eminus è montis vertice oſtendit; ſed mox quaſi inſultans: Vidiſti eam, inquit, oculis tuis, & non tranſibis ad illam. Tanti refert hanc diffidentiæ peſtem ex animo penitus eliminaſſe, in quam Deus (utpote honori ſuo maxime adverſariam) tam ſevere ſolet animadvertere.

Num. ca. 20. ve. 11. & 12.

Deut. ca. 34. verſ. 4.

At vero ipſe Iſraelis populus longe graviſſime peccavit, & quidem ſæpius repetita diffidentia. Nec eam ulla prodigia aut miracula ſatis corrigere potuerunt: ſi quid non ſtatim oculis cernere aut manibus palpare licuit, mox Iudæi in priſtinam relapſi diffidentiam, id fieri poſſe negarunt: eo etiam diffidentia illorum progreſſa eſt, ut Deum continuis querelis aut oblivionis arguerent aut incuriæ. Et quam improbi erant clamores illi? Vtinam mortui eſſemus in Ægypto, & non in hac vaſta ſolitudine! Vtinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi no-

ſtri ducantur captivi. Nonne melius eſt reverti in Ægyptum? Dixeruntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum. Ita, ô improbi, quaſi non ubique pereundi ſit locus.

Sint forſan qui mirentur, eccur Deus populo ſuo non tantum non vinum dederit, ſed & aquam inſuper permiſerit deeſſe? Sic expianda erat diffidentia. Ecur in eundem hunc populum venenatos igneos ſerpentes immiſit, qui non tantum tot vulnerarunt, ſed & necarunt? Ob diffidentiam id factum. Cur unico nonnunquam prælio viginti aut triginta millia hominum interfici non vetuit? Ob hanc ipſam diffidentiam. Cur hoſtes potentiſſimos, qui nunquam ſatis debellarentur, objecit? ob eandem hanc diffidentiam, quam in querulo hoc populo nullis ſuppliciis ſatis potuit extinguere, quin identidem renaſceretur. Aperte tandem Deus ipſe prorupit in has
Num. ca.14. ve.11. & 31. querelas: Vſquequo detrahet mihi populus iſte? quouſq; non credent mihi in omnibus ſignis quæ feci coram eis? Vſquequo multitudo hæc peſſima murmurat cõtra me? Feriã igitur eos peſtilentia, atq; conſumam. Interpoſuit hic quidẽ Moſes ſuas partes, & deprecatorem ſe præbuit, nihilominus decretum divinum hoc fuit: Sicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. Parvulos veſtros, de quibus dixiſtis quod prædæ hoſti-

oſtibus forent, introducam, ut videant
erram quæ vobis diſplicuit : veſtra ca-
avera jacebunt in ſolitudine. Non fe-
ellerunt cæleſtes minæ : E tot centenis
illibus hominum, quos Deus ex Ægy-
to aſſeruerat, nemo unus felices terras
el oculis attigit, omnibus ad unum in
ſa ſolitudine extinctis. Soli Calebus &
ſue, qui ſpem potiundæ terræ non ab-
cerant, terra illa potiti ſunt. Ita nimi-
m punienda fuit diffidentia. Poſt hæc
mnia tamen, nondum omnem deſie-
unt diffidentiam, quam etiam in tranſ-
ittendo Iordane repetierunt.

V. Regum Faſti memorant, Siceleg 1. Reg. 30. v. 6. & ſeqq.
rbe ab hoſtibus ſuccenſa, & omnium
xoribus ac liberis captivis abductis,
antam rerum omnium deſperationem
uiſſe, ut populus Davidem regem la-
idibus jam jam moliretur obruere:
ec res, nec ſpes ſupereſſe ulli videbatur.
t quanto major omnium diffidentia,
anto erectior Davidis fuit fiducia: Cō-
ortatus eſt David in Domino Deo ſuo.
ta in ſpem maximam vocatus David,
um quadringentis viris inſecutus ho-
tem, quem ſecuriſſime epulantem in-
eniens, tanta cæde aggreſſus eſt, ut ab
nius diei veſpere, ad uſque alterum,
oc unum cum ſuis ageret, mactare ho-
tes. Ita non tantum prædam omnem,
uam Amalecitæ abduxerant, recupe-
avit, nec unico quidem è ſuis deſide-
rato, ſed alia inſuper opimiſſima ſpolia,

velut fœnus, recuperatæ prædæ adjunxit. En, qua ratione ſpes ſuperanda, & in rebus etiam deſperatiſſimis Deo tamen minime diffidendum.

Prædixerat olim Eliſæus in ſumma annonæ caritate, brevi maximam fore frumenti vilitatem. Excepit vocem dux quiſpiam regis Samariæ, & per diffi-
4. Reg. cap. 7. ve. 19. dentiam irridens: *Etiamſi*, ait, *Dominus fecerit cataractas in cælo* (& pluerit frumento) *nunquid poterit fieri quod loqueris?* Cui Eliſæus: *Videbis*, inquit, *oculis tuis & inde non comedes*. Evenit omnino quod vates prædixerat. Nam ille dux regis ad urbis portam à turba compreſſus, &
Sap. cap. 9. ve. 14. conculcatus eſt. Nimirum hoc præmium debebatur diffidentiæ. Vere, cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ. Deus autem æque certo ſcit omnia, tam futura, quam præſentia, & præterita. Nota eſt enim illi operis ſui ſeries: omnium ei rerum per manus ſuas iturarum ſcientia in aperto ſemper eſt: nobis ex abdito ſubit. & quę repētina putamus, illi ab æterno
Dom: 7. poſt Pent. adſunt proviſa. Hinc Eccleſiæ preces illæ: Deus, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur. Quia vero hæc providentiæ abyſſus longe abditiſſima, multi cum vident tot flagitia impune abire, & à Deo diſſimulari, optimum quemque tot ærumnis acriter flagellari, in diffidentiæ voraginem ſe præcipitant, perinde ac ſi Deus humanis ſe re-
bus

bus non misceat, cum inter probos improbosque sæpe nullum pateat discrimen. Ecclesiastes: Universa, inquit, æque eveniunt justo & impio, bono & malo; mundo & immundo; immolanti victimas & sacrificia despicienti. Hæc nobis temere & casu fieri videntur. In quo idem nobis evenit quod ei qui horologium in turri considerat; hic gnomonem quidem, seu, indicem horologii videt, ipsum horologium, & artificiosam rotularum constructionem non videt. Paganus, infans sit, aut fatuus, qui credat gnomonem seipso moveri, idque non consulto sed casu. Homines civici probe norunt, indicem illum à seipso non circumduci, sed pone parietem latere horologium. Ita prorsus gubernatio Dei occulta, sed ordinatissima; indicem illius in rebus omnibus videmus, sed admirabile divinæ providentiæ artificium nequaquam cernimus. Hinc fatuæ plurimorum cogitationes, quibus pleraque omnia casu videntur evenire. Aliter sentiunt qui altius sapiunt; nullam in rebus fortunam agnoscunt, cum sciant omnia Dei manu providentissime gubernari. Ita Gregorius Nazianzenus: Ego quidem, inquit, exploratum habeo, apud summam rationem, nihil rerum nostrarum expers rationis esse.

Eccl. cap. 9. vers. 2.

Greg. Naz. epist. 63.

Hoc divinæ providentiæ horologium cuivis hominum suas omnes horas ad minima quævis punctula descriptas in se

Alii, Balthassar. in se continet. Rex Babylonis Balsasar in opulentissima cœna jam temulentus manum vidit in adverso pariete ignotos characteres formantem. Expalluit ad hanc scripturam, & contremuit. Quid vides, ô Rex? quid turbaris? cujus est hæc manus? Si nota est, quomodo ignotus scriba? Si nondum aut illam aut istum noris, cur adeo formidas? Consulit infelix omnes urbis sapientes super hoc litterarum mysterio, sed id nullus intelligit; indicem omnes vident, horologium nullus. Sed quis dubitet esse gnomonem ab horologio divinæ providentiæ rotatum. Venit ergo Daniel, & quæ hora regi designaretur, sic pronuntiavit: *Dan. cap. 5. ve. 26.* Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud. Hora vitæ tuæ, ô Rex, jam instat ultima, eaque jam laborat in fine: quare propera vivere, propera, jam ultimum clepsydræ defluit; propera, horæ finis imminet. Et quomodo Daniel hæc scivit? In divinæ providentiæ horologio vidit.

VI. Hinc liquet, omnes hominum eventus tam adversos quam prosperos, in divinæ Providentiæ horologio ad amussim, & ad numerum exactissime descriptos esse, & nec uno quidem apice aut punctulo falli posse hoc horologium, quin omnia habeat directa ad id, quod magis expedit. *Matt. cap. 5. ve. 18.* Iota unum aut unus apex non præteribit; *Gen. ca. 28. ve. 15.* Nec dimittam nisi cõplevero universa quæ dixi. Quod si ho-

si horologio cui peritissimus est curator, non inviti credimus, quid hoc stultitiæ aut insaniæ est, erroris quandoque arguere magnum illud Orbis totius horologium, quod non potest errare, in quo omnes omnium eventus longe optime dispositi sunt? Tua autem, Pater, *Sap. ca. 14.*
providentia ab initio cuncta gubernat: *vers. 3.*
quoniam dedisti & in mari viam, & *& 4.*
inter fluctus semitam firmissimam, ostendens, quoniam potens es ex omnibus servare, etiamsi sine rate aliquis adeat mare. Vti revera, non uni tantum sanctorum pro navigio fuit pallium, pro navigii malo baculus, adeo nusquam divinæ providentię diffidendum. Nihilominus cum optimi quique hominum cernuntur premi, affligi, opprimi; improbi autem florere, & omnia molimina sua ad lætos exitus deducere, divina providentia aut dormire, aut connivere nimium videtur. Et hæc cogitatio sanctissimos etiam viros nonnihil turbavit: at illorum turbatio, nostra fuit instructio, & confirmatio. Rex David de *Ps. 72.*
seipso: Mei autem pæne moti sunt pe- *v. 2. 3.*
des, inquit, pæne effusi sunt gressus *12.*
mei, quia zelavi super iniquos pacem *15.*
peccatorum videns. Ecce ipsi peccato- *16. &*
res & abundantes in sæculo obtinue- *17.*
rũt divitias. Et dixi, ergo sine caussa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Putabat plane Rex David se hujus rei caussas indagaturum.
Nam

Nam existimabam, inquit,ut cognoscerem hoc:labor est ante me,donec intrem in sanctuarium Dei. Hæc olim in cælo videbimus, nunc minime penetranda.
Hier. ca. 12. vers. 1. & 2. Sic etiã Hieremias vates, ob hoc ipsum nonnihil turbatior: Iustus quidem tu es Domine, inquit, si disputem tecum, veruntamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui prævaricantur, & inique agunt. Plantasti eos & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum: prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum.
Habac. cap. 1. ve. 13. & 14. Idem questus & Habacuc: Quare, inquit, non respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiorem se? Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem. Hæ tales querelæ inde sunt, quia unam tantum divinæ providentiæ partem videmus, altera nostris oculis neutiquam patet, & cum expectandus foret rei exitus in supremo judicio manifestandus, nos ante judicium illud temere judicamus.
1. Cor. cap. 2. vers. 5. Ideo Paulus: Nolite, inquit, ante tempus judicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Augustinus similitudine diversa hoc explicat: Si quis in opere musivo, aut emblemate vermiculato lineam obliquam videat, velatis partibus ceteris; aut si quis in pictura monstrum, vel imperfectum quid aspiciat,

iat, reliquis non oſtenſis, vix ſe conti-
ebit, quin dicat: Num hic pictor, num
rcularius hic faber non plus artis ha-
ent? quod ſi opus monſtretur totum
c perfectum, mirantur atq; dilaudant
& ordinem partium, & artem. Eodem
nodo ſi quis audiat pronuntiari verſum
on integrum, & minime fluentem,
nox dicet: Non eſt bonum hoc carmen.
expecta ſis, finiam prius, & tunc cenſe
num ſuis conſtet pedibus. Ita nos prorſus divinæ providentiæ particulam videmus, totum illius ordinem, nexum ac progreſſum non videmus: quid annis prioribus evenerit, fortaſſe ſcimus, nec tamen integre; quid eventurum ſit poſterioribus, plane ignoramus, hinc Dei providentiam temere ac falſo accuſamus. Hoc, inquit Auguſtinus, perturbat te hominem Chriſtianum, quia vides male viventes felices, rerum iſtarum copia circumfluere, ſanos eſſe, ſuperbis dignitatibus eminere, incolumem habere domum, gaudia ſuorum, obſequia clientium, excellentiſſimas potentias, nihil triſte interpellare vitam ipſorum. Mores nequiſſimos vides, facultates copioſiſſimas reſpicis, & dicit cor tuum, nullum eſſe divinum judicium, omnia caſibus ferri, & fortuitis motibus ventilari. Nam ſi Deus, inquis, res humanas reſpiceret, non floreret illius iniquitas & mea innocentia laboraret. Quid ergo tu? Spera in Dominum, illi enim ſperant

Aug. in pſ. 136. prima parte pſalmi.

rant non in Dominum: ſpes illorum mortalis, ſpes illorum caduca, fragilis, volatica, tranſitoria, inanis erit. Ergo nolite ante tempus judicare. Nemini hæc ſcire licet, donec intret in ſanctuarium Dei. Olim cum non indicem tantum magni illius horologii, ſed & ipſum divinæ providentiæ horologium, idque totum inſpicere licebit, tunc omnium ſæculorum decurſus, tunc ſuæ quiſque vitæ periodos omnes clariſſime intuebitur; tunc luculentiſſime apparebit, quanta providentia omnes & ſingulos homines gubernarit Deus, quam paterna prorſus cura ſingula vitæ momenta cujuſvis hominis diſpoſuerit, in ipſius bonum & ſalutem, nec ulli quidquam unquam evenire permiſerit, quod non ita expediret. Tunc patebit, cur permiſerit Deus Angelos ruere, Protoplaſtos labi: Cur Iudæos ferreæ cervicis homines in ſuum populum elegerit, abjecerit ceteros: Cur hos voluerit naſci Chriſtianos, illos progigni permiſerit inter idololatras: Cur hunc ærumnis omnibus mature liberarit, illum inter calamitates ſeneſcere, & expirare ſiverit: Tunc in pretio erit quicquid jam Chriſti cauſſa patienter toleratum fuerit. Quiſquis hæc ſerio cogitat, ſceptrum Aſſueri, hoc eſt, omnem caſtigationem Dei reverenti oſculo ſalutar.

VII. Hic forſan afflictus quiſpiam & æger animo dixerit: Ah, idem pæne mihi

ihi contingit quod Sauli, *Qui consuluit* 1. Reg.
ominum, & non respondit ei, neque per som- ca. 28.
i, neque per sacerdotes, neque per prophe- ve. 6.
s. Ego hoc, & hoc perdidi, in morbum
inc incidi; quo ibo nisi ad magos? Id
ro te Deus prohibuerit. Sustine su- Eccli.
entationes Dei; conjungere Deo, & cap. 2.
stine, ut crescat in novissimo vita tua. vers. 3.
mne quod tibi applicitum fuerit, ac- 4.5.6.
pe, & in dolore sustine, & in humilita-
tua patientiam habe: quoniam in
ne probatur aurum & argentum, ho-
ines vero acceptabiles in camino hu-
iliationis. Crede Deo, & recuperabit
; & dirige viam tuam, & spera in
lum.

Grata superveniet quæ non sperabitur hora.

Cogita non esse magnum quid, se re-
us prosperis fortem gerere, ubi secun-
o cursu vita procedit: nec gubernato-
s quidem artem tranquillum mare &
bsequens ventus ostendit: adversi ali-
uid incurrat oportet quod animum
robet. Plena & infesta variis casibus
ta est, à quibus nulli longa pax, vix
iduciæ sunt. Si male fers, magna one-
; si bene, magna solatia. Nullam tam
iseram nominabis domum, quæ non
veniat in miseriore solatium. Tu, si
oles, & quantum voles, plora: bibes
ihilominus illud poculum mœroris,
uod non temere tam plenum tibi cæ-
stis medicus propinat. Si bonus es,

ærumnis exerceri te sentias; si lapsus, allevari; si improbus, puniri. Ne dixeris quod Saul ad Samuelem: Coarctor nimis, siquidem Philistiim pugnant adversum me, & Deus recessit à me. Non recessisset à te, ô rex, nisi tu prius ab illo. Hoc & tu mi Christiane cogites: neminem deserit Deus nisi desertus. Si sapuisset Saul, id quod Mauritius Imperator, dixisset: Domine hîc potius me punias quam ibi. Sic, ô Christiane, ne in angustiis ad magos, Dei inimicos, curre, ne animum desponde, ne Deo diffide: tu potius ad Dei amicos, ad cælites Angelos, ad matrem Dei, ad crucifixi pedes confuge, hîc tuum est asylum, hîc salus tua, hîc illud Davidis & Iobi vo-
Ps.70. ciferare: Ego autem semper sperabo, &
ve.14. adjiciam super omnem laudem tuam:
Iob. Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.
ca.13.
ve.15. Ille plurimorum intolerabilis & error & abusus est, ut prius ad humana sese auxilia convertant, quam ad divina, neque hæc, nisi illis omnibus frustra tentatis, rebusque jam plane depositis, censeant advocanda. Quo sane fit, ut humana remedia ordine plerumq; præpostero adhibita, vindicante Deo, incassum nobis eant.

Sed quæras forte, quî Deus permittat tot homines maleficis artibus devinciri, & necari? Ne mirare: summa in Deū diffidentia etiam supplicii genus meretur. multis vix alius medicus, quam
ma

magus, nec alius pharmacopæus, quam diabolus quæritur. Iure Deus per hos punit, per quos tam varie offenditur. Paulinus memorat Ambrosio episcopo nullum unquam magum nocere potuisse ob illius firmissimam in Deum fiduciam. Mortua namque Iustina Imperatrice Ariana, cum Innocentius magus in quæstionem raperetur, inter tormenta fassus est, Angelum Ambrosii custodem, suum esse tortorem. Nam viva Imperatrice se nocte intempesta sub templi tectum ascendisse, & sacrificasse eo fine, ut Ambrosium infamem invisumque faceret plebi, nihilominus amorem in hunc virum & fidem Catholicam magis ac magis effloruisse: missos etiam à se Dæmones qui Ambrosium necarent, sed iis ultra ædium fores progredi non licuisse. En, quibus excubiis Deus illos defendat, qui omnem in se solo collocant fiduciam. Et plerunque qualis est hominis in Deum confidentia, talis est Dei in hominem liberalitas. Sed heu quam in Orbe rari sunt, qui Deo fidant toto animo! mores hominum considera, & plurimum ubique reperies diffidentiæ, quæ quotannis pæne eadem redit ac reviviscit, & inde tam vani timores. Iam fruges metuunt nivibus suffocandas, aut in herba necandas à siccitate, jam pluviis mergendas, aut grandine sternendas, vel fulmine exurendas: Iam aliunde vexandam annonam timent:

Iam vero ne valetudini, aut incertis casibus desint necessaria, formidant: Iam ad rumores bellicos consternantur, & spem omnem abjiciunt: Iam ad funerum, aut aliarum cladium nuntios penitus exanimantur; in quocunque demum laboris aliquid ac difficultatis sentiunt, de eo mox diffidunt, & cum animum gerant cæcum, manus semper oculatas habent, id credunt quod vident. Et hoc inde, quia de Dei bonitate ac potentia parum recte parum ve liberaliter sentiunt: hinc illa animi de rerum temporariarum prospectu nunquam secura, semper diffidens cura. Vera in Deũ confidentia clavis est ad ærarium, è quo Deus cæles tes divitias solet egentibus ad votum impertiri. Deo diffidere, aut principium est plurimorum scelerum, aut finis.

CAPVT XI.

E cognitione divinæ Providentiæ magnam in Deum fiduciam, è fiducia veram cum Deo divinaque voluntate concordiam nasci.

SIcut in aurea torque anulus ex anulo pendet, sic è notitia divinæ providentiæ nascitur fidentia, ex hac facillime sequitur humanæ voluntatis cum divina conformatio. Da mihi hominem, qui Dei providentiam in omnibus agnoscat, eique fidat, mox dabo, qui se divinæ voluntati exactissime sub-

subjiciat. Ita nos instituit Deus, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo. Et ut impleamur cognitione voluntatis ejus, in omni sapientia & intellectu spirituali. In Noëmo id totum liquidissime videre est.

I. Principio Noëmus de infinita Dei providentia instruendus erat. Ideo Deus fidelissima narratione huic viro aperuit, in quem usum arca, quam etiam longa & lata, quamque alta esset fabricanda; qua ratione omnis generis animantes in eam cogendæ, quomodo suum singulis pabulum comportandum, quo denique modo in perfectam à se arcam cum septem conjunctissimis sibi hominibus ingrediendum foret, decretum enim esse universum hominum genus in aquis extinguere. Ex his Noëmus mirissimam Dei providentiam addidicit; in hac porro tam exacte cognita summam reposuit fiduciam, qua certissimo sibi persuasit, se cum suis inter Orbis funera servandum. Hac concepta fiducia, facillimum ei fuit, suam in divina voluntate constituere, omniaque ad perpendiculum divinæ voluntatis facere. Hinc illud amplissimum Noëmi encomium, *Fecit Noë omnia quæ præceperat ei Deus.* *Gen. cap. 6. ve. 22.* Hîc observatu dignissimum, quod Noëmo cum suis arcam ingresso, Deus arcæ ostium foris clauserit, qua ratione

clavem ad arcam referandam secum abstulisse dicendus est. Sed percontari libet, an non consultius fuisset, clavem illam Noëmo tradere, ut eluvione subsidente arcam ipsemet Noëmus reseraret egressui. Verum ideo Deus hanc clavem nulli committere, sed sibi voluit reservare, ut arca inclusi eadem manu educerenrur, qua fuerant introducti, utque non in alio ullo quam in suæ libertatis ac salutis auctore fiduciam collocarent.

Hac ipsa ratione Ioseph Ægypti Prorex, ut divinam providentiam nosceret, tam admirandis casibus docendus erat: ubi providentiam Dei in suos semper vigilantissimam nosse didicit, etiam fiducia fuit imbuendus: ideo enim permisit Deus, ut Pharaonis pincerna tam officiose rogatus interpretis sui meminisse vellet, biennio tamen toto oblivisceretur, ut sic Ioseph disceret non hominum favore niti, sed Dei solius, cui libertatem suam omnem acceptam referre deberet. Chrysostomus egregie super hac re philosophatus: Considera, inquit, quomodo post restitutionem pincernæ duo anni præterierint. Oportebat enim expectari tempus opportunum, ut majori cum gloria inde educeretur. Si enim præfectus pincernarū ante somnia Pharaonis recordatus, auctoritate sua eum liberasset, fortassis non tam perspicua fuisset aliis ejus virtus. Nunc autem

Chrys. hom. 63. in Gen. circa. med.

em omnipotens & sapiens Deus, sciens icut optimus artifex, quanto tempore debeat in igne aurum teneri, & iterum inde reduci: permittit ad tempus biennii præfectum pincernarum illius oblivisci, ut & tempus somniorum Pharaonis veniat, & compellente necessitate ipsa, justus ille in toto regno Pharaonis notus fiat. Hinc illa Iosephi in divinam voluntatem tanta devotio, ut omnia quæ sibi contigerunt mala, in hanc unam referret: hinc illa nobilissima ad fratres oratio, qua divinæ voluntatis arcanum explicans: Non vestro consilio, inquit, sed Dei Voluntate huc missus sum: hinc illa tam benigna parricidis fratribus data venia: Nolite timere; num Dei possumus resistere voluntati? vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Nisi Ioseph divinæ voluntatis secretum tam probe cognitum habuisset, in crucem fratres rapi jussisset, non tot beneficiis prævenisset. Quod in Noëmo & Iosepho fuit divinæ voluntatis studium, hoc in sanctissimis quibusque viris est videre; de quovis illorum affirmari potest: Semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

Gen. ca. 50. ve. 20.

2. Cor. cap. 8. vers. 5.

II. Polycarpus Smyrnensis Pontifex non semel quæsitus ad necem divinam circa se providentiam expertus est varie, nam locum è loco feliciter mutavit sæpius. tandem, cum effugio etiamnum

Euseb. lib. 4. Eccles. hist. ca. 15.

pateret locus, velut æstu quodam in divinam voluntatem abreptus, paratæ neci se offerens dixit: Fiat voluntas Domini. Vicit hic quidem; vicerunt & alii, sed sævientem Mundum. At vincere blandientem difficile videtur. Sed facillimum erit Augustini consilio sic suadentis: Non nos teneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est Mundus, seu sæviens seu blandiens. Quisquis divinam circa omnia providentiam, & oculum illum nunquam dormitantem considerat, contumelias, verba probrosa, ignominias, & cetera dehonestamenta, velut clamorem hostium fert, & longinqua tela, saxaque sine vulnere circa galeas crepitantia.

Aug. serm. 1. de S. Vinc.

Sen. de Const. ca. 16.

Anno Christiano millesimo nonagesimo quinto, cum Vrbanus. II. Pontifex Maximus in Galliis, in concilio Claromontano publice de Palæstina recuperanda peroraffet, omnium animis ad sacrum hoc bellum inflammatis, acclamatum est ab omnibus, * DEVS VVLT, DEVS VVLT. Hæ voces deinde ab universo exercitu illo, plusquam trecentis millibus hominum, pro militari tessera sunt usurpatæ. Maxime vero cum conflictum jam spectaret & acies utrinque concurrerent, Christianus miles generose succlamavit, *Deus vult*, *Deus vult*.

Guilielmus Tyrius de bello sacro, & Rupertus abbas Bergēsis, ad Annū 1095.

*gott will es / gott will es.

In terram vere sanctam, in terram vivorum tendimus nos omnes, quotquot Christiano nomine censemur: quin ergo ani-

animos erigimus, & tum præcipue cum pericula premunt, cum occulti hostes lacessunt, læti vociferamur, *Deus vult; viriliter agamus, laboremus, pugnemus, vincamus, ita Deus vult.*

Aldegundis sanctissima virgo, cum miros in virtute progressus fecisset, cælestibus ostentis sæpius recreabatur. Inter hæc puella ignota velut peregre ad illam revisens, jubebat à Dei matre quod vellet postulare, facile impetraturam quod petiisset. Huic Aldegundis alacriter respondens: Hoc unum, inquit, postulo, ut fiat, quod vult Deus: mea unica voluptas, Domini voluntas. *Sur. tom. ult. die 11. Nov.*

Eudoxia Augusta Theophili Imperatoris conjux, cetera non laudabilis, hoc uno tamen plurimum commendanda, quod cum ejus filius gravi morbo decumberet, Epiphanius Salaminis in Cypro episcopus fuerit accersitus, ut suis precibus valetudinem filio restitueret? In eam rem Antistes operam suam spopondit, si tamen Dioscorus hæreticus exigeretur urbe. Ad quæ Eudoxia: Si Deo, inquit, visum fuerit, vivet filius meus: sin eum ille qui dedit, auferre constituerit, fiat voluntas ejus. Apte hîc Bernardus: Vita enim, inquit, in voluntate ejus, ut hoc nobis in omnibus utilius atque omnino commodius non dubitemus, quod ejus congruit voluntati. Et propterea quam sollicite conservare volumus vitam animæ nostræ, tam *Bern. serm. de verbis Abac. proph.*

ſolliciti ſimus quod poſſumus ab ea non deviare. Nam, ut idem optime, Totius humilitatis ſumma in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra divinæ (ut dignum eſt) ſubjecta ſit voluntati. Hæc autem ſubjectio vix erit diuturna & firma, niſi divinæ providentiæ notitia fuerit fulta.

Serm. Quomodo voluntas noſtra divinæ &c.

III. Sanctus Franciſcus Xaverius, qui primus è Societate IESV in Indiam & Iaponiam Chriſti Euangelium invexit, ita alte imbiberat animo divinam providentiam, ut plurima incredibilis in eam fiduciæ ſpecimina ediderit, ex hac porro fiducia tantum divinæ ſe voluntati conformandi ſtudium naſcebatur, ut Xaverius ad Ignatium ex India litteras ſcripſerit in hæc omnino verba. Gratia & Charitas Chriſti Domini noſtri.

Mi Pater in Chriſti viſceribus unice. Te ego pater animæ meæ ſummeque mihi venerande, poſitis humi genibus ſuppliciter oro, ut mihi à Deo impetres, ut dum vivam, ſanctiſſimæ voluntatis ſuæ mihi det, & plane cognoſcendæ, & omnino exequendæ facultatem. Vale.

Hanc illi tantam cum divina voluntate conſenſionem perſuaſit ſumma in divinam providentiam fiducia. hac armatus alta ſpectabat, ingentiaque conabatur. Vbicunque enim divinus honor ageretur, nulli cedebat difficultati, periculove. ita nihil moliebatur quod non effice-

efficeret, nihil inchoabat quod non absolveret Deo nixus. In ultimam Orientis regionem Iaponiam lembo vectus piratico ire sustinuit, securus periculorum, quæ ab amicissimis peritissimisque hominibus & plurima denuntiabantur, & maxima. Hos ille miratus quod tam exiguam haberent fiduciam Dei, in cujus illa omnia essent potestate: Equidem, ajebat, cum Dei nutu atque imperio omnia gubernari certo sciam, nihil omnino metuo præter ipsum Deum, cum res ceteræ quamvis noxiæ, non nisi quatenus ille sinit, nocere hominibus queant. Itaque Dei unius præsidio per tot maris terræque discrimina, per tot gentes sermone moribusque dissonas, Indiæ vastitate non contentus, Malacam, Molucas insulas, Mauricam, Iaponiam, Sinas, omnem denique Orientem animo atque industria complexus, ad ultima Orientis penetravit, oceanoque toties remenso Christianis mysteriis feras barbarasque gentes instituit, ac mitigavit. Nec vero unquam illum Dei fiducia fefellit. Illæsus venena bibit, sagittas transiit, ter naufragium fecit, ac semel tabulæ incubans biduum triduumve fluctibus impune jactatus evasit, aliaque innumera pericula effugit: illud autem assidue animo versavit: Si Deus pro nobis quis contra nos? turpissimum ratus, & omnium periculorum maximum, divinæ providentiæ atq; potesta-

tis ſpem fiduciamque abjicere. Ita unicum in Orbe hoſtem timuit Diffidentiam. Præſertim (ſic ipſe loquebatur) cum neque dæmones ipſi,neque eorum ſatellites ac miniſtri quicquam nos lædere queant, niſi Dei permiſſu ac Voluntate.

Quid multis ? Hoc omnium Sanctorum potiſſimum fuit ſtudium, divinam providentiam cognoſcere, è cognita in fiduciam aſſurgere, è fiducia in ſuaviſſimam cum divina voluntate unionem tranſire, in hac quotidie creſcere, hoc demum agere ut propria voluntas ſuave ſibi ducat in divinam colliqueſcere. Et certe qui Dei voluntatem ſemper fieri optat, is in omnibus gratificatur ſuæ. quid enim ei reſiſtat, qui pro ſua voluntate agnoſcit divinam ? Et hinc etiam priſcorum Patrum laudatiſſima conſuetudo, qua omnia, quocunque modo & ratione eveniſſent, in unius Dei providentiam voluntatemque rejecerunt. Res prorſus memorabilis. Ioſephi fratres cetera rudes & etiam improbi, eo tamen plurimum laudandi, quod cum pecuniam emendo tritico allatam in ſingulis ſaccis repoſitam reperiſſent, obſtupefacti,mutuo dixerũt: *Quid nam eſt hoc quod fecit nobis Deus?* (Gen. ca.42. ve.28.) Verba digniſſima obſervatu, *Quod fecit nobis Deus*. Quis noſtrûm non dixiſſet: Hæc quidem manifeſta fraus eſt; occaſionem quærunt Ægyptii ad perdendos nos:

nos : hoc factum est struendæ in nos calumniæ. Nisi forsan œconomus ex incuria numorum oblitus, eos nescio quo casu in saccos frumentarios raptim abdiderit : Quid si fortassis eleemosynæ loco reddere nobis voluerit monetam nostram? Quid si plures hac ratione emptores allicere cogitarit? Illi nihil horũ, sed sapienter omnino: *Quidnam est hoc*, ajunt, *quod fecit nobis Deus?* Quicquid erroris intervenerit aut fraudis, hoc Deus fecit, & nobis id fecit, horum omnium caussa est voluntas Dei, sine cujus nutu nec arenula quidem è monte, nec capillus è capite, nec foliolum ex arbore, nec passerculus ex aëre decidit.

Nos frequentissime, more canum percussi fustem aut lapidem mordemus, aut ob scripturam malam calamo indignamur, aut in pictura errorem penicillo assignamus, & manum jacientis, scribentis, pingentis non consideramus; Dei manus facit hæc omnia. Ita sane loquendum, ita & sapiendum in omnibus: Deus disponit, Deus regit, Deus facit hæc omnia. Et ut optime capiamus hunc & loquendi, & sapiendi modum, paradigmata dabimus complusculа è Christi & Divorum ore petita.

IV. Christus Dominus in æternam Patris providentiam velut suavissimo æstu abreptus: Pater, inquit, quoniam sic fuit placitum ante te. Ita mi Pater; recte omnia fecisti ; nec mortalium ullus in *Matt. ca. 11. ve. 26.*

tua

tua diſpoſitione, aut in judiciis tuis quidquam damnet, quoniam ſic placuit TIBI. En, quam ſuaviter doceamur divinæ poteſtati modum non definire, Dei judicia non ſcrutari, decreta non examinare, ſed hoc uno acquieſcere quia Deo ſic placet. Patri ſic placuiſſe Servator aſſerit, quare ſic placuerit, non exponit. Siquidem divinæ volũtatis cauſſa nec aſſignanda eſt, nec quærenda. Mille cauſſarum loco eſt, Deum ſic voluiſſe. Divinæ providentiæ voluntas, eſt ſumma juſtitiæ norma; nec aliter ejus rationes conſtant, quam ſi nulli hominum reddantur. Idcirco in omnibus omnino rebus faciendis aut omittendis, fugiendis aut perferendis, exemplo Chriſti, ô Chriſtiane dic ſẽper: *Ita Pater, Ita Pater, Ita mi Pater.* etſi hoc uno die millies, etſi ter millies ingeminandum: *Ita Pater.* Et tunc magis id dicendum, & aſſidue repetendum, cum magis premunt adverſa, in omnibus tuam ſanctiſſimæ ipſius voluntati ſubjiciendo: *Ita Pater.* Hæc vigilans & dormiens, hæc ſanus, & æger, & moriens identidẽ pronuntia, velut ſi dicas: Domine, nil poſſum tibi negare, tu ſcis. Sicut ergo vis, ſicut diſponis, ordinas, permittis omnia fieri, ita fiant, ita Pater, ita & in me fiat, & nihil fiat in me, quod voluntati tuæ rectiſſimæ, optimæ vel minimum adverſetur. *Ita Pater*, ita fiat & nunc, & ſemper, & in omnem æternitatem.

Hoc pacto è priscis Patribus quidam precari solitus est: Fili Dei, Fili Dei, sicut scis & sicut vis, miserere mei, Fili Dei. In hunc fere modum ille divinæ voluntati devotissimus scriptor: Domine, inquit, dummodo voluntas mea recta & firma ad te permaneat, fac de me quicquid tibi placuerit. Non enim potest esse nisi bonum, quicquid de me feceris. Si me vis esse in tenebris, sis benedictus: & si me vis esse in luce, sis iterum benedictus: Si me dignaris consolari, sis benedictus: & si me vis tribulari, sis æque semper benedictus. Domine libenter patiar pro te quicquid volueris venire super me. Indifferenter volo de manu tua bonum & malum, dulce & amarum, lætum & triste suscipere; & pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. Hoc est, ô Christiani, vero nomine DEVOTE precari, devote agere. *Thom. de Kēpis. l. 3. de imit. Christi ca. 17.*

A prioribus nec ista differt oratio: O bone IESV, sic me amasti, ut totum te dares carnificum furori figendum in cruce: quid jam magni fit, si totum me tradam tibi in tuas manus, non crudeles illas, sed vere paternas. Certus ego sum, omnia tendere ad meum profectum. Fac ergo Domine mecum quod bonum est in oculis tuis, tua enim sunt omnia, nec est qui tuæ possit resistere voluntati. Quia tu Domine sicut voluisti, fecisti. Nec est in hominis potestate consilium tuum. Tales omnino in veteri lege *Ionæ cap. 1. ve. 14.*

Sancto-

Sanctorum preces fuerunt: Sic precat
Tob. Tobias: Nunc, inquit, Domine, secu
cap. 1. dum voluntatem tuam fac mecum,
vers. 6. præcipe in pace recipi spiritum meur
Judith. Sic Iudith precata: Dicamus, inqui
cap 8. flentes Domino, ut secundum volunt
ve. 17. tem suam sic faciat nobiscum miserico
& c. 9. diam suam.
vers. 4.
& 5. V. Mirum dictu est, quoties liber c
imitando Christo Domino inculcet har
ipsam, de qua agimus, divinæ provider
tiæ agnitionem, & sanctissimum quo
inde nascitur, divinæ humanæque vo
luntatis connubium. Nam post vari
præcepta, velut præstantissimum, im
Thom. compendium omnium traditurus: Ni
à Kēp. hil ergo, inquit, amatorem tuum, & co
lib. 3. gnitorem beneficiorum tuorum ita læ
ca. 22. tificare debet, sicut voluntas tua in eo
fine. & beneplacitum æternæ dispositioni
tuæ: de qua tantum contentari debet &
consolari, ut ita libenter velit esse mini
mus, sicut aliquis optaret esse maximus
& ita pacificus & contentus in novis
simo, sicut in loco primo: atque ita li
benter despicabilis & abjectus, nullius
quoque nominis & famæ, sicut ceteri
honorabilior, & major in Mundo. Nam
voluntas tua & amor honoris tui om-
nia excedere debet. Hoc ipsum incul-
cat alibi hac occasione: Quæstio est sæ-
Thom. pius agitata, in quo demum verus in
à Kēp. virtute profectus consistat. Quæstioni
l. 3. *ca.* sic respondetur: In offerendo te ex toto
25. corde

orde tuo voluntati divinæ, non quærendo quæ tua sunt, nec in parvo nec in nagno, nec in tempore nec in æternitate, ita ut una æquali facie in gratiarum actione permaneas inter prospera & contraria, omnia æqua lance penndo. Qui adhæret Deo, unus spiritus st cum Deo, non naturæ puritate, sed voluntatis conformitate. *1. Cor. cap. 6. ve. 17.*

Objicias hîc forsan: Si velit Deus parentes meos mori, qua ratione possim go parentum meorum obitum velle? Quod si Deus me aut illos damnari velit, an hoc ipsum velim & ego? Mi bone omo, patrem tuum matremque vult Deus mori, non eo solum quo illis eripiatur usura vitæ, sed ut satisfiat debito ustitiæ, vel ut servetur ordo naturæ, uod & te velle convenientissimũ est. Ita prorsus si damnari te velit Deus, non oc ideo vult, ut tibi malum inferat, sed t malum puniat, & justitiam defendat, ua ratione par est & te velle puniri oxas, etiam in teipso. Sed opportune oc loco illud tibi ingero, quod disertissimus ecclesiastes ante centenos & lures annos memoriæ consignavit in unc modum: Si te, inquit, quotidie ex ntegro divinæ voluntati ad omnes illus nutus promptum paratumque offeras, veniam noxis obtines, tantumque ratiæ mereris, ut possis non tantum inferorum rogos, sed & piaculares flamnas non timere. Sincera hæc tui obla- *Ioan Gailer à Kaisersperg. de spirit. peregrino, proprietate 7. mihi pag. 87.*

tio ad omnem Dei voluntatem exequendam, pœnitentiarum, & indulgentiarum, & eleemosynarum loco est.

Quid ergo tergiversamur? creatæ res omnes divinæ parent voluntati, & hoc (indignum prorsus) detrectet solus homo? Deus propositum sibi finem in rebus omnibus spectat, & consequitur: consequemur & nos nostrum, si cognita ejus providentia, nostram ipsius voluntati semper subjunxerimus. Sed heu, nimis subinde molles sumus, & ad omnes molestias graviter ingemiscimus. Verissime Seneca: Quomodo hic potest Deo parere, inquit, & quicquid evenit bono animo excipere, nec de fato queri, casuum suorum benignus interpres, si ad voluptatum dolorumque punctiunculas concutitur? Si quid Deus immiserit, quod graviorem ingerat molestiam, quodque inferiores animæ vires horreant, tunc maximam imitandi Christi occasionem cogitemus, dicamusque cum Christo: Non mea, sed tua voluntas fiat. Hoc est divinæ providentiæ ac voluntati se integre committere, ut ipse de nobis statuat, quod, quantum, & quomodo voluerit, nos vero nihil excipiamus, nunquam contradicamus.

Sen. de vita beata ca. 15.

Ludovicus Blosius hæc omnia suis verbis consignet: Propriam, inquit ille, voluntatem ubique deserat: eam Deo resignet, eam integre in Deum transfundat,

Blos. Instit. spirit. cap. 2. initio, mihi pag. 355.

fundat, ejusque voluntati perfecte uniat. Nunquam ore, nunquam corde dicat (spectando seipsum & proprium commodum) verba ista: *Volo hoc, Nolo illud, Eligo hoc, Respuo illud.* Neque in tempore, neque in æternitate aliquid suum quærat: sed omni proprietate rejecta, se prorsus seipso spoliet privetque, & sibi rebusque omnibus sic moriatur, ac si nunquam creatus esset. Quærat autem ubique Deum, ejusque honorem ac voluntatem, ita ut ipsis quoque orationibus piisque desideriis suis humilem sui abnegationem resignationemque conconjungat, petens non suam, sed Dei voluntatem fieri. Omnia quæ sibi eveniunt, referat ad ipsam voluntatem divinam, & ea nude de manu Domini suscipiat, sine cujus providentia nec unum quidem folium arboris decidit in terram. Permissionem ordinationemq; illius sicut in prosperis, ita & in adversis; in damnis rerum, in injuriis, calumniis, opprobriis, ludibris atque sui contemptu; in doloribus corporis, in angustiis pressurisque cordis; in mœroribus, in derelictione calamitateque interna, & in quibuslibet afflictionibus, patienti ac tranquillo animo ferat, eumque laudet: credens illum & velle, & posse salutem suam in omnibus promovere.

CAPVT XII.

Epilogus ſeu omnium in his quinque libris dictorum Compendium.

COmpendiariam hîc docere, benevole Lector, cogitamus, & hujus institutionis de conformanda voluntate noſtra cum divina, ſummam & epitomen dare, ut ſemper ſit in oculis, quod cupimus ſemper eſſe in animo.

Eam ob cauſſam imagines etiam huic rei ſignificandæ adjecimus. In ſingulis illarum geminum cernis tam divinæ quam humanæ voluntatis ſymbolum. *Cor* aurea corona redimitum oculis divinam voluntatem ſubjicit, quæ non tantum optima, rectiſſima, imperans omnibus, ſed & immutabilis ſibique ſemper ſimillima; Lilium & Gladium utrinqueſecus habet, nam & præmio & ſupplicio mortales afficit. *Cor* alatum humanæ voluntatis ſymbolum corollam è roſis, ſubinde è pavonum pennis, contextam habet: Velle noſtrum variabile atque inconſtans, tunc ſolum laudabile, cum ſuis ſe alis, ſuis ſe deſideriis ad cor & voluntatem divinam evehit, aut certe non reluctatur, cum evehitur aliunde vel attrahitur. Voluntas humana tanto felicior ſemper, quanto divinæ conjunctior eſt.

Alterum divinæ voluntatis ſymbolum *Sol* eſt, humanæ *Heliotropium*. Inter ſolem & hunc florem ſumma eſt amicitia.

[am]itia. Obtutu religiosissimo eoque assi[d]uo Solem velut suum dominum flos [i]ste sequitur: nec densæ nubes, quicquid [v]enerationis aut obsequii hoc est, im[p]ediunt. Minus flore sapimus, nisi pari[t]er divinam voluntatem nostra comite[m]ur, ut assecla calamitate nulla separa[b]ilis. Cetera istarum imaginum, tuæ, mi [L]ector, interpretationi permittimus.

Hactenus dicta digessimus in hunc [o]rdinem.

Et primo quidem libro egimus de *Divinæ voluntatis Cognitione*. Altero, de *Humanæ voluntatis ad divinam Conformatione*: Tertio, de hujus *Conformationis Emolumentis*. Quarto autem, de *Conformationis istius Impedimentis*. Quinto denique, de *ejusdem Conformationis Adjumentis*. Hæc jam summatim & compendio sic trademus, ut ea quidem quæ dicta sunt non temere repetamus, sed dictis confirmationem addamus.

I. *Divinæ Voluntatis* COGNITIO.

De hac erudite Bernardus: Formidolosa est, inquit, scrutatio Majestatis, at voluntatis tam tuta quam pia. Quid ni tota diligentia scrutando instem sacramento voluntatis Dei, cui mihi parendum per omnia scio? Quis autem ille tam infelix, qui id nolle audeat, quod certus est Deum velle, aut quod certus est eum nolle, id velle præsumat? Quis ille tam protervæ frontis, tam exhausti

Bern. serm. 62. in Cant.

ruboris homo, qui dicere non vereatur: Volo potius meam, ô Deus, quam tuam fieri voluntatem, quia meam utiliorem tua judico. Ego ipsi mihi providebo; æternæ providentiæ tuæ me totum committere, nec securum nec tutum est. Hæc forsan dicere pudori ducimus, non item facere. O multos nimis modice verecundos qui voces has quidē detestantur, sed voce solum, non re & factis. Hîc profecto grande periculum est, dum infeliciter nobis blandimur, & palpando nosmetipsos seducimus. Nam dissimulamus Dei voluntatem nosse, dum nostram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Præclarissime hîc instruens Bernardus: Propterea rogo vos, inquit, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius possitis audire. Vbi certa est Dei volunras, omnino nostra sequatur, in his videlicet, in quibus certum aliquid in scripturis invenimus, aut ipse spiritus manifeste clamat in cordibus nostris, quid sentiendum sit, ut est Charitas, Humilitas, Castitas, Obedientia: hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odisse debemus, de quibus certum est quod oderit ea Deus, ut est fornicatio, impatientia. In his vero rebus, in quibus nihil certi possumus invenire, nihil certum voluntas nostra definiat: pen-

Bern. serm. Quomodo volūtas nostra divinæ subjici debeat. mihi p 402.

deat

leat inter utrumque, aut saltem neutri parti nimis inhæreat, cogitans semper ne forte altera pars Deo magis placeat: & parati simus voluntatem ejus sequi, in quamcumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo super his quæ certa sunt hæsitet, nemo dubia pro certis admittat, nemo sibi in dubiis judicium vendicet, præcipitetve sententiam, & experiemur quod scriptum est: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis sçandalum. Ergo quod certum est Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum est eum nolle, similiter execremur & nos: quod autem incertum est utrum velit aut nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus.

Hæc longe utilissima Bernardi instructio dubiis omnibus occurrit, defectibus actionum nostrarum omnibus medetur. Exemplo demonstratur id quod dicimus. Egenis stipem largior: Hîc sane nescio, velitne Deus à me fortasse plus erogari. Ergo ad divinam voluntatem confugio: Mi Deus, si scirem te velle in eleemosynis dandis me largiorem esse; utique mox essem largior. Pari modo: Per horæ partem precationes ineo; Mi Deus, si nossem te velle prolixius me precari, abjecta omni cunctatione id facerem. Eodem modo: Iejunia ineo; Mi Deus si exploratum mihi esset te velle strictiorem aut crebriorem ine-

diam me tolerare, promptiſſimus id exquerer. Idem in omnibus aliis actionibus factitandum, cum Deo ſic ſemper paciſcendo: Mi Deus, ita hoc, ita omnia alia facere vellem, prout tu à me id fieri velles; quod ſi ego minus aſſequor voluntatem tuam, tu meam inſtrue, impelle, coge prout vis; poſſide me, mea voluntas non ſit mea amplius, ſed tua, proinde tu illa ut tua utere. Hîc juverit illam Eccleſiæ precatiunculam crebrius iterare: *Oblationibus noſtris quæſumus, Domine placare ſuſceptis, & ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Sed & breviſſimum illud vel uno die centies repetiiſſe proderit: **Mi Deus, doce me facere voluntatem tuam.* Aut: *Domine quid me vis facere?*

Oratio in ſacris, prid. Dominica paſsionis, & Dom 4. poſt Pentec. oſt

**Pſal. 142. ve. 10.*

Hinc etiam ad calidiſſimas illas diaboli quæſtiunculas in promptu reſponſio eſt. Solet interdum dæmon interrogatiunculis urgere hominem: Si quis tibi hoc illudve objiceret, quid reſponderes? in hoc illove rerum eventu quid conſilii caperes? Si ſpes tua te falleret, ſi quod ambis negaretur, quid oro faceres? Mille talia verſutiſſimus argutator ingerit, & ut cautius irretiat, vera falſaque miſcet. Frequenter rem eo modo proponit, ut utram in partem aliquis ſe flectat, muſcipulam inveniat, perplexus fiat, & noxia non careat. Tutiſſimum hîc non reſpondere: victus es ſi cum vaferrimo Sophiſta hoc cœperis

diſputare. Ergo diſputationem cum adverſario tam ſubtili ne ingredere, ſed velut compreſſis oculis hoc unum oppone: Si velit hoc Deus, & ego volo: ſi nolit, & ego nolo: divinæ providentiæ ac voluntati me totum do, dico, addico; in Dei arbitratum quantus quantus ſum tranſii; ſicut Deo placuerit, ſic fiat. Hoc uno divinæ voluntatis clypeo diaboli tela omnia eluduntur: ſic vincitur diſputator ex Orco, ſic ſua homini tranquillitas conſervatur. Ad uberiorem autem divinæ voluntatis notitiam plurimum conducet arbitror, ſequens præceptio.

Memorant virum tam eruditum quã pium, morti jam vicinum ab amicis & cognatis rogatum hoc modo: Quandoquidem ad æternitatis oſtium jam ſtaret, & ad illas oras, ubi placidiſſima quies, pararet abitum, hoc unum ſe rogare, ſui aliquod monimentum relinqueret. Non abnuo, inquit æger, hanc rem vobis gratificari paratus ſum. Multa de Deo deque virtutibus me diſſeruiſſe memini, nunc diſſertationnm mearum omnium epilogum, imo virtutum omnium Summam, omnis doctrinæ breviarium dabo. At ſcitote, ſæpe nobis exiguum videri, quod ad divinam æſtimationem maximum eſt. Virtutum ergo ſummarium hoc eſt: Omnia quæ nobis Deus evenire permittit, æqualiter ab illius manu accipere, nec aliud un-

Ioan. Tauleri fin. ſermonum de Sanctis, mihi p. 443.

quam velle, quam omnia ad divinæ voluntatis perpendiculum facere. En, cognati optimi, hæc omnium virtutum epitome, hoc summarium est omnium virtutum. Sed quæretis forsan, quis modus sit divinæ voluntatis in rebus omnibus cognoscendæ? Modum ergo hunc habetote: Si quis in omnibus ita se affectum sentiat, ut si Dei voluntatem perspectam haberet, eam sine mora sequeretur promptissime; hic à Dei voluntate non facile aberrabit; implebitur agnitione voluntatis Dei, & voluntas Dei in manu ejus dirigetur. Et quo talis à ratione & conscientia sæpe se impelli ac trahi persenserit, eo vocantem Deum secure sequetur: modo impulsus isti nil à sacris paginis, aut Ecclesiæ legibus alieni suadeant.

Coloss. cap. 3. vers. 9.
Is. ca. 53. ve. 10.

Sed hîc illud objeceris, quod plurimos pessime angit: Et unde, ajunt, scio Deum & hoc, & istud, & illud velle? Tunc sane scis, mi Christiane, & hoc, & istud, & illud Deum velle, cum cernis permittere: si nollet, non permitteret: An Deus nolit, quod ab æterno permittere decrevit? Locupletissimum produco testem Augustinum, qui dilucidissime: Deus, inquit, quasdam voluntates suas utique bonas ita implet per malorum hominum voluntates malas, sicut per Iudæos malevolos bona voluntate Patris Christus pro nobis occisus est. Propterea magna opera Domini,

Aug. tom. 3. in Enchir. c. 100. ad Laur. Romæ Primigeriũ.

ni, exquiſita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus fit voluntatem, quia non fieret ſi non ſineret; nec utiq; nolens ſinit, ſed volens. Nec ſineret bono fieri male, niſi omnipotens etiam de malo facere poſſet bene. Obſerva hoc, mi Chriſtiane: *Non fieret, ſi non ſineret, nec utique nolens ſinit, ſed volens.* Quod ergo vides vel audis Deum permittere, ſcias velle. At dices: Etiam peccatum permittit Deus. Ita eſt; ſed non ignoras in omni peccato & culpam & pœnam, velut duos vermiculos in putrido dente, aut carioſa trabe deliteſcere; culpam non vult Deus, ſed certe pœnam & ita quidem, ut omnem omnino pœnam non tantum in nos ſtatuat, ſed ea nos ipſe afficiat. hinc ſæpiſſime peccatum punitur peccato, ita per facinus Abſalonis inceſti punitum eſt crimen Davidis adulteri. Eadem eſt ratio ceterorum.

Hanc eandem divinæ voluntatis cognitionem promovet illud Siracidæ præceptum: Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe. Quid enim tibi poterit manus tui amans, & ſapiens imponere, quod tibi non conveniat? Rex cæli pater tuus eſt, ſapiens eſt, bonus eſt, omnia poteſt: cur in te permittat, niſi quod è re tua ſit? Hoc ergo quod tibi fet applicitum, qualecunque demum & à quibuſcunque applicetur, id divinæ vo- *Eccli. cap. 2. verſ. 4.*

næ voluntatis esse scito, & ideo quam agnoscis, hanc & sequere voluntatem. Memento, ne ea quæ fiunt, velis arbitratu tuo, sed ita fieri, prout fiunt. Peccatum deme rebus contingentibus, & in omnibus providentiam ac voluntatem divinam facile agnosces. Optime Augustinus: Acquiris, inquit, pecuniam, perdis innocentiam, & vide directionem qua diriget te Deus, ut omnia quæcunque vult, velis & tu: ipsa enim est directio. Quocirca prudentiæ aut providentiæ suæ nemo fidat: Medicus quidem, ait Tullius, ingravescentem morbum ratione providet, insidias Imperator, tempestates gubernator, & tamen ipsi sæpe falluntur, qui nihil sine certa ratione opinantur. Incertæ sunt providentiæ nostræ, incertissimæ: Neminem fallit, nunquam fallitur divina providentia.

Aug. in ps. 36. fine primæ concionis.

Sap. cap. 9. ve. 14.

II. *Humanæ voluntatis ad divinam* Conformatio.

Voluntatem divinam nosse non satis est, oportet & facere. Servus qui cognovit voluntatem domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Rectâ sequitur divinæ voluntatis notitiam humanæ cum illa Conformatio. Sanctissimam Dei voluntatem agnoscis? ergo & amplectere, & tuam illi subjunge. An forsan hoc expectas, ut illa se tuæ subjiciat & conformet? Frustra es. Deus opera-

Luc. ca. 12. ve. 47.

operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. Et fac velle hoc Deum, quod tu vis, tuo id damno vellet. Non poteſt eſſe bona voluntas, quæ non convenit cum omnium bonarum voluntatum norma & regula. Fundamentum eſt immobile: Pax hominibus bonæ voluntatis: at non poteſt non eſſe bona, quæ convenit cum optima voluntate. *Epheſ. cap. 1. ve. 12.*

Fit quandoque ut materfamilias hypocauſtum reperiat plus æquo calefactum, putetque balneum ſe ingreſſam, non cœnaculum. Hinc bona mulier tota in fermento eſſe, & in ancillam bilem omnem effundere; ſtomachoſis etiam vocibus ſic illam objurgare: Eccur, improba, hypocauſtum ſic calefeciſti? ad cœnandum huc convenimus an ad lavandum? quid opus fruſtra conſumere lignorum tam grande pretium? utrimque noces, & nobis, & lignis. At ancilla: Ne indigneris, inquit, ô domina, ita imperavit herus. Illa, mox ubi herum ita fieri voluiſſe audit, reſtringit bilem, & mitius loquitur, caloremque, ingratum alias, diſcit non ſentire. Atque hic finis eſt pugnæ in verboſiſſimam litem alioqui protrahendæ. Tanti eſt illud unicum reſpondiſſe: *Herus ita voluit.* Idem nobis, in adverſis omnibus manſuetum ſilentium perſuadeat, hoc unicum cogitaſſe: *Deus ita voluit.*

Ele-

Prosp. in sent. ex Augustin. num. 318. Eleganter & vere divus Prosper: Nec aliquid in nobis, inquit, libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se cõmendet, qui male agere non potest. Quæ cum ita sint, nihil rectius aut melius facere possumus, quam invictæ Dei voluntati nostram penitus submittere, nec aliud unquam in animum admittere quam quod Heli sacerdos dixit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. *1. Reg. cap. 3. ve. 18.* Plenissima philosophiæ verba, vocat hoc effatũ Chrysostomus, quo seipsum Heli ad omnem æquanimitatem, etiam in adversis animavit. *Chrys. lib. 3. contra vitup. vitæ monast.* Bene hoc quidem Heli, sed optime Christus: Pater, si vis, transfer calicem istum à me, veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. *Luc. ca. 22. ve. 42.* Prima petitio infirmitatis fuit, altera virtutis; illud, inquit Leo, optavit ex nostro, istud elegit ex suo; ut superiori voluntati cedat inferior. Fiat voluntas tua. Hæc vox Christianos instruit, hæc martyres accendit, virgines confirmat, certantes animat, pusillanimes roborat, jacentes erigit, mœstos recreat, afflictos sanat. Tandem à Christi voce illorum omnium vox una est: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. *Matt. ca. 26. ve. 42.* Hic præstantissimus Dei cultus est, cum divinæ voluntati nostram penitus accommodamus, & in ea conquiescimus immobili & imperturbata tranquillitate, sive prosperis nos Deus excitet, seu ad-

versis emendet. Hoc enim est quod assidue petimus: Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Neque enim solum precamur, ut Dei voluntas fiat à nobis, exequendo quod jusserit, sed etiam de nobis, & in nobis, sustinendo quicquid immiserit. Et hoc prisci Patres exercitium magnum vocabant, à Dei manu omnia accipere, quod Iobus & David exactissime præstiterunt. Ille: Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit; Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Perinde si dicat: Dominus ista commodavit, nec à se abdicavit dominium; quod ergo suum est, repetere potest; sit ille benedictus, illi agantur gratiæ. Nec aliter rex David: Benedicam, inquit, Dominum in omni tempore, & adverso, & prospero, utcunque ille mecum egerit. Hæc suæ voluntatis in divinam resignatio, supremæ perfectionis, & sinceri amoris opus est, summus enim amicitiæ gradus est, idem VELLE & NOLLE. Sic homo sub jugum mittit affectus omnes, & ad divinam voluntatem se totum componit, lætusque canit cum beato Bernardo: Vita mea in voluntate tua, Domine. Egregia Hieronymus de hoc differens: Bonus est Deus, inquit, & omnia quæ bonus facit, bona sint necesse est. Mariti orbitas irrogatur? plango quod accidit: sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius?

Iob. cap. 1. ve. 21.

Ps. 33. vers. 1.

S. Bernard. serm. 14. in Cant. fere med.

Hier. ad Paulã de obitu Blesilla. lius? durum quidem, sed tolerabile; quia sustulit ille qui dederat. Si cæcus fuero, amici lectio me consolabitur. Si auditum quoque surdæ aures negaverint, vacabo à vitiis: nihil aliud nisi Dominum cogitabo. Imminebit super hæc & dura pauperies, frigus, languor, & nuditas? extremam expectabo horam, & breve putabo malum, puod finis melior subsequatur. Sanus sum? gratias refero creatori. Langueo? & in hoc laudo Domini voluntatem. virtus spiritus in carnis infirmitate perficitur. Cedendum est, ait Iustinus martyr, voluntati Dei, sicut lutum obsequitur suo figulo. *Iust. lib. de recta Conf.*

Hæc omnia Ludovicus Blosius in cõpendium conferens auro scribendum: Qui veræ perfectionis amans est, inquit, non à Deo solatium internum, non hoc aut illud præcipue postulare, sed ejus gratissimam voluntatem votis omnibus expetere debet. Licet enim illa alia peti possint in gratia, immoderatius tamen ea appetere, imperfectio est. Plane super omnia Deus à nobis exigit, ut nostram voluntatem illi penitus offerentes, permittamus ipsum facere quicquid volet. Et per hoc vera pace in omnibus gaudemus. Multo acceptius Deo est, ut cum Apostolo ex animo dicamus: Domine quid me vis facere? quam si mira quædam ex voluntate propria pro illius amore nos libẽter facere velle dicamus. Super omnia namq;

quæ

quæ vel dicere vel facere possemus, hoc
ı nobis maxime exposcit Deus, ut intus
n corde dicamus: Domine fiat gratissi-
na voluntas tua. Inter omnes preces,
quas Christus in hoc Mundo fudit, illa
umma & excellentissima fuit; Pater,
non mea sed tua voluntas fiat. Iucun-
dum quidem est, dum pro gratia & vir-
tutibus oramus, obtinere à Deo quod
petimus: multo tamen delectabilius at-
que utilius est, potissimo Dei benepla-
cito se resignare. Vbi quis ad hoc per-
venerit, ut seipsum ex toto resignans, &
offerens Deo, omnia propter ipsum in-
tus ac foris pati aut subire paratus sit:
tunc revera cum ipso bene agitur &
non ante. Bona voluntas virtutum om-
nium fundus sive fundamentum est. V-
nius autem esse cum Deo voluntatis, id
virtutes omnes excellit, & in hoc per-
fectio est. Quisquis enim ita bona præ-
ditus est voluntate, ut sese abneget ac
propriæ renuntiet voluntati, seque li-
berrime resignet ac dedat voluntati
Dei, ejus bona voluntas est perfecta,
idemque absque formidine & anxia sui
cura vitam transigit, & de vita æterna
obtinenda quandam se sentit habere
certitudinem. Ejusdem enim in omni-
bus cum Deo voluntatis est, & pacem
habet cum Deo, & in Deo imperturba-
bilem. Moderate, suaviter, ac tranquille
ferre novit & verba aspera, & truces
gestus, sæva opera, & quicquid demum
 inju-

injuriæ, sive in ipsum, sive in amicos ejus conferri possit. Sedate, inquam, & æquanimiter tolerat omnia, quæ ipsi undecunque, sive à Deo, sive à creaturis quibuscunque accidere queant. Eum perturbare nihil potest, neque jactura terrenarum rerum, vel amicorum & cognatorum, neque corporis adversa valetudo, neque ignominia, neque mors, neque vita, neque purgatorium, neque dæmon, neque infernus. Quia enim ex vero amore divinæ se permisit atq; resignavit volũtati, & nullius mortiferi peccati conscientia tenetur, facile illi toleratu est, quicquid de eo fieri mandat Deus in tempore atque æternitate. Itaque cum aliquid patitur, & in omni rerum eventu, ita cogitat ac dicit: Domine, sicut ipse ab æternitate, antequam ego essem, voluisti, ita fiat, & non ut ego volo. Non meum commodum, non meam delectationem quærere debeo, sed tuum honorem & tuam laudem. Gratior mihi est tua sancta voluntas, quam optandi libertas. En igitur meipsum dedo, resigno, & permitto tibi Deus meus, non in tempore modo, sed etiam in ævum sempiternum.

Blos. Farr. Instit. mihi. pag. 592. & seq. Plurimi sunt qui hunc aut illum vivendi modum, hæc aut illa bona appetant; sed plerumque totum quod agunt ex propria voluntate procedit. Itaque nihil equidem dicere dubitem, vel unicam

cam ſalutationem angelicam cum ſui ipſius abnegatione ad gloriam Dei prolatam, meliorem utilioremq; eſſe multis pſalteriis ex propria voluntate perlectis. Ita Bloſius.

Millies ergo ingeminandum, quod piiſſimus hic ſcriptor toties inculcans: Veriſſima devotio, inquit, in humillima *Idem* ſui reſignatione ſita eſt: quando videli- *in dictis* cet homo non ſolum in abundantia, ſed *Patrũ* etiam in penuria & mœrore, & aliis *ca. 11.* quibuſcunq; caſibus ac evẽtibus in ſan- *mihi pag.* ctiſſima Dei voluntate pleniſſime ac- *611.* quieſcit. Nam, ut optime Chryſoſtomus *Chryſ.* & Bernardus: Humilitatis ſumma in eo *hom. 3.* conſiſtit, ſi voluntas noſtra per omnia *in* divinæ voluntati ſubjecta fuerit. *Matt.*

Epictetus haud aliter: audi digniſſima *Bern. l. ſupra* quæ gemmis ſcribantur: Mihi quidem, *cit.* inquit, optabile eſt à morte me invadi, *Epict.* nulla alia re, niſi voluntate mea curan- *l. 3. diſ-* da occupatum, ut perturbatione vacuus *ſert. ca.* & liber dicere poſſim Deo; Nunquid *5.* præcepta tua violavi? nunquid ad alia ſum abuſus facultatibus, quas mihi dediſti? num ſenſibus? num te unquam incuſavi? num gubernationem tuam reprehendi? Ægrotavi, quia voluiſti. Ægrotarunt & ceteri, ſed & ego volens. Pauper fui te volente, ſed lætus. Non imperavi, quia tu voluiſti. Nunquam appetivi imperium. Nunquid me unquam hac de cauſſa triſtiorem vidiſti? Nunquid unquam vultu minus hilari te ac-

cessi? Paratus si quid mandes, si quid imperes: Vis me nũc ludorum celebritate abire? Abeo. Gratiam quam possum maximam habeo, quod me dignatus es ad ludos tuos admittere, & ad spectanda opera tua, & administrationem tuam intelligendam. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem occupet mors. Quam hæc omnia Christianè ac sapienter!

Quæstio inter duos nascebatur super dicto Gersonis, cum alter interrogavit: Rectene Gerson assereret, Iobum plus meruisse quod illatam à Satana ceterisque suis hostibus injuriam patienter tulerit, quã si suo libitu opes suas omnes pauperibus erogasset? Rectissime, inquit iste, nam præmio digni sumus majori, si ærumnas undecunque ortas, sine querela & expostulatione, sine divinorum judiciorum reprehensione, sine inimicorum accusatione & odio sufferamus, quam si crebris jejuniis, flagris, ciliciis carnem maceremus. Tanti est propriæ voluntatis resignatio. Contra vero impium est, tolerare nolle, quæ Deus per quoscunque demum immittit toleranda.

Humana igitur voluntas nunquam bona est, nisi quà divinæ conformis est; tanto autem seipsa melior est, quanto divinæ conformior; illa demum voluntas censenda est perfectissima, quæ subjectissima divinæ. Hinc tantum quisque profi-

proficit in virtute, quantum in suæ voluntatis ad divinam conformatione. Et hoc libro secundo pertractatum.

III. *Humanæ voluntatis ad divinam conformatæ* EMOLUMENTA.

Verbo dixero: Humana voluntas cum divina in omnibus consentiens, panoplia est virtutum omnium. Nimirum ex hoc armamentario arma suppeditantur in omne genus calamitatum. Is certe qui suã voluntatem agglutinavit ad divinam, quicquid in rerum natura triste aut formidabile occurrerit, serena mente despiciens, hoc unum ingeminabit: Fiat voluntas Domini. Eripiantur ei opes, conflagrent ædes, dicet: Fiat voluntas Domini. Infestetur morbis, exagitetur doloribus, laceretur tormentis, etiamnum clamabit: Fiat voluntas Domini. Spolietur honore omni, contumeliis innumeris exagitetur, necdum suum illud desinet: Fiat voluntas Domini. Omnes illum homines divexent, omnes illi dæmones insultent; ruat cælum, pereat Orbis, pandantur inferi, vociferabitur adhuc: Fiat voluntas Domini. In summis calamitatibus, summum illius solatium, posse dicere: Sic Domino placuit; hoc vult Deus.

Bion interrogatus, quis in vita maxime videretur anxius? Illum arbitror, respondit, qui in maximis rebus cupit esse fortunatus; mille curis angitur ut asse-

quatur quod optat, aſſecutus torquetur ne amittat. Nimirum habere ſatagimus, non adepti dolemus, adepti timemus, movent erepta, ſollicitant eripienda. Quiſquis autem integre divinæ ſe voluntati permittit, hinc & hinc liber eſt, nec enim angitur quid acquirat aut perdat, ſed quid Deus perdere ſe velit vel acquirere. At quomodo ſcit Deum hoc vel illud velle? Iam dixi: Quia cognoſcit permittere. In hanc Dei permittentis voluntatem ſic pridem transfudit ſuam, ut ſi omnia Orbis mala in ſe unum conjurent, hanc tamen illi ereptura non ſint liberrimam vocem: Fiat voluntas Domini. Admirandum hoc animi robur, & quæ inde ſequitur, tranquillitas înæſtimabilis. Sed ordine videamus hujus in divinam voluntatem devotionis commoda.

Iob. Primum. *Pax & gaudium ingens.* Quis
cap. 9. reſtitit ei & pacem habuit? Recte Au-
verſ. 4. guſtinus: Feciſti nos Domine ad te, in-
Aug. l. 1. cõ- quit, & inquietum eſt cor noſtrum do-
feſſ. nec requieſcat in te. Proinde ſaluberri-
cap. 1. mum Iobi conſilium eſt: Acquieſce ei
Iob. (conformando tuam ad illius volunta-
ca. 22. tem) & habeto pacem, & per hæc habe-
ve. 21. bis fructus optimos. Cui convenit pium
Thom. de illud monitum: Dixi tibi ſæpiſſime, &
Kemp. nunc iterum dico: Relinque te, reſigna
lib. 3. te, & frueris magna interna pace. Nihil
ca. 37. profecto tam acerbum eſt, in quo æquus animus ſolatium non inveniat.

Quod

Quod autem in hoc Orbe majus uſpiam poſſit eſſe ſolatium, quam ſanctiſſimam Dei voluntatem in rebus omnibus amantiſſime complecti? Adhibeamus modo rationem difficultatibus, & noſtram divinæ voluntati per omnia ſubdamus, hac una ratione facillime poſſunt & dura molliri, & anguſta laxari, & gravia ſcite ferentes minus premere. Omnia nobis & facilia & jucunda, modo nos in omnem Dei arbitratum dedamus.

Secundum. *Singulares Dei ductus in rebus omnibus.* Nam qui adeo liberaliter divinæ voluntati ſe totum permittit, ut nil ardentius cupiat, quam illam in rebus omnibus & noſſe & ſequi, hujus certè vita momentis ſingulis ſic à Deo temperatur & regitur, ut pæne in omnibus videat quid velit Deus, & ut omnia in ſuum cedant bonum. De Ioſepho Ægypti prorege hoc aſſeritur: Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſpere agens: habitavitque in domo domini ſui, qui optime noverat Dominum eſſe cum eo, & omnia quæ gererentur ab eo, dirigi in manu illius. Ita fit prorſus: homo divinæ voluntati deditus, ac devotus, in cunctis actionibus ſingulariter manu divina ducitur, & dirigitur ad intelligendam & exequendam Dei voluntatem. *Gen. ca. 39. verſ. 2. & 3.*

Tertium. *Singularis animi demiſſio & conſtantia.* Cum enim hic talis, non mu-

tabilibus rebus ſuam voluntatem applicet, ſed immutabili Deo affigat, ac cum eo ſic unus efficiatur ſpiritus, ut velit quod Deus vult, nolit quod ille non vult, quamvis caduca hæc & mortalia labantur, & fluant, & mutentur, & pereant, ipſe tamē ſtat ſemper idem, ſicut idem eſt cui perpetuo inhæret. Mundus tranſit & concupiſcentia ejus (inquit Ioannes) qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Venuſte Bernardus: Eris, inquit, inter adverſa & proſpera mutabilium temporum, tenens quandam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem, & inconcuſſam conſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vendicans tibi, etiam in hujus mutabundi ſæculi dubiis eventibus, ceteriſque defectibus, perennis quodammodo incommutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renovare & reformare, in inſigne illud antiquum ſimilitudinis æterni Dei, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, quippe ſicut ipſe, ita & tu eris in hoc Mundo, nec in adverſis timidus, nec in proſperis diſſolutus. Conſtantiam repræſentaturi, rupem pingunt marinis fluctibus cinctam, cum inſcriptione: EADEM SVM SEMPER: Homo divinæ voluntati devotus hoc idem dixerit in omni ſorte. Deprimunt adverſa? *Idem ſum*, Extollunt proſpera? *Idem*

1. Ioā. cap. 2. ve. 17.

Bern. ſerm. 21. in Cant. circa med.

Idem ſum. Flagellat Deus? *Idem ſum.* Solatur? *Idem ſum ſemper.* Qui facit voluntatem Dei, manet in æternum.

Quartũ. *Felix & ſuæ, & alienæ ſalutis procuratio.* Qui ſui ſenſus ac propoſiti tenax eſt, cum ſe non facile alio ſinat inflecti, multas neceſſe eſt ſibi vias obſtruat, & opportunitates recte agendi intercipiat. Neque tantum ſeipſum, ſed & alios impediet, quo minus ad optatum finem pertingant. Nihil deterius quam ſic eſſe ſuum. Væ filii deſertores, clamat Iſaias, ut faceretis conſilium & non ex me, & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum. Vultis eſſe veſtri: ſinam eſſe, ſed in ſupplicium. nam brevi nec veſtri eritis nec mei. Homo cerebroſus, & ſui arbitrii, non raro aliis, ſibi ſæpiſſime & moleſtus, & noxius eſt. At vero qui non ſuo ſemper judicio ſtare, nec ſuo vivere ingenio cupit, ſed ſe ad omne unius divinæ voluntatis momentum librare novit, hic & ſibimet ipſi ſemper, & aliis prodeſt ſæpiſſime. Nam in omni eventu, etiam peſſimo ac turbatiſſimo, exempla is ſuppeditat optima omnigenæ virtutis, neque enim aliud fere audietur dicere quam hoc unum: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, fiat voluntas Domini. Ita quo eũ Deus vocat, advolat, & quo avocat, revolat, nec aliter quam rex David loquitur: Si autem dixerit mihi: Non places, præſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.

Iſai. ca. 30. verſ. 1.

2. Reg. ca. 15. ve. 26.

Quintum. *Faſtigium & culmen eſt Chriſtianæ perfectionis* hæc humanæ voluntatis cum divina Conformatio. Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate: probantes quid ſit beneplacitum Deo. Nimirum, hoc primarium hominis Chriſtiani ſtudium eſt, exquirere quid velit Deus, quave ratione ſanctiſſima Dei voluntas colenda ſit, & exequenda, ut in re qualibet, & quovis momento, cum Paulo dicat: Domine quid me vis facere? & cum Chriſto, Fiat voluntas tua de me, in me, circa me, per me, tam in vita quam in morte, tam in tempore quam in æternitate. De hoc tali homine Chryſoſtomus: Melior eſt, inquit, unus faciens voluntatem Domini, quam innumeri peccatores. De hac tali mente Iſaias: Vocaberis, inquit, *Voluntas mea* in ea, quia complacuit Domino in te. Qui virtutibus omnibus ſtudere vult compendio, hoc agat; ſuam voluntatem affigat divinæ, & jam virtutes omnes perdidicit. Multum facit, qui rem bene facit, optime facit, qui promptius divinæ quam ſuæ ſe voluntati ſubjicit. Hoc eſt quod Orbis eccleſiaſtes Paulus tanta ſollicitudine urget, quod tanta diligentia commendat, quod ſuorum auribus toties inculcat, &; Ideo, inquit, & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, *ut impleamini agnitione voluntatis ejus*, in omni ſapientia, & intellectu ſpiri-

Epheſ. cap. 5. verſ. 9. & 10.

Chryſ. tom. 3. hom. 8. in Act. Apoſt.

Iſa. ca. 62. verſ. 4.

Coloſſ. cap. 1. verſ. 9. & c. 4. ve. 12.

ſpirituali, ut ambuletis digne, Deo per omnia placentes, facientes voluntatem Dei ex animo Vt ſtetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei. Idem hortatur Auguſtinus: Stantem te, inquit, inveniat omnis caſus. Vere ſtat, & omnem calamitatis impetum impavidus excipit, qui ſuam divinæ voluntati jam tranſcripſit: Stantem hunc inveniunt omnes caſus. Mentem divinæ voluntati adſtrictam nullæ hoſtium vires avellunt. Fare age Suſanna, quid pateris, quibus in periculis luctaris? Anguſtiæ mihi ſunt undique: omnibus rebus urgeor; me plurima depreſſum eunt, timor, ſollicitudo, horror; anguſtiæ undequaque affluunt. Sed quid dicis, aut quid agis ſic anxia animi, atque incerta? *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* O vocem pluſquam virilem, ô conſtantiam invincibilem! Suſanna judicat ſuavius eſſe mori, quam divinæ voluntati non obſequi: In quaſcunque, ait, anguſtias adducat, quibuſcunque calumniis infamer, quocunque mortis genere afficiar, nihil quidem ego, præter tuam, mi Deus, voluntatem ante oculos ſtatuo; ſatius eſt millies perire, quam voluntatem tuam vel ſemel deſerere. En, ô Chriſtiane, Virtutum Panopliam in femina! Stantem invenerunt Suſannam mœſtiſſimi caſus. Animus divinæ voluntati devotus ſupra omne omnium malorum imperium

Aug. in pſ. 86.

Dan. ca. 13. ve. 22.

Ibid.

rium eſt: faſtigium & culmen attigit, ubi ſemet in divinæ voluntatis ſinum ſuaviſſime infudit.

Bloſ. Farr. Inſtit. mihi pag. 542. Præclare abbas Lætienſis Bloſius: Quando nobis Deus, inquit, præſentiæ ſuæ conſolationem ſubtrahit, adeoque ſe à nobis elongat, ac ſi inter ipſum & nos denſiſſimus murus interpoſitus ſit; quando item nos in anguſtiis, afflictionibus ac miſeriis noſtris veluti relinquit (ſicut Chriſtus à Patre ſuo relictus fuit) & perinde nos quaſi confugientes ad ſe neque videre neque audire vellet, ſolos certare ſinit: tum in ipſa noſtra deſolatione immobiles permanere, & in nulla mortali creatura vel negotio ſolatium quærere debemus, niſi in illo duntaxat verbo, quod & Chriſtus ipſe dixit: *Fiat voluntas tua*. Hoc verbum & jucundiſſimum, & Deo gratiſſimum eſt. Beatus qui illud ex animo tunc dicere poteſt. Et hæc humanam voluntatem cum divina conformatam emolumenta comitantur. Sed quia non deſunt quæ impediant, ideo tertio quartus liber adnectendus fuit.

IV. *Humanæ voluntatis ad divinam conformandæ* IMPEDIMENTA.

Voluntas humana tetriorem in Orbe peſtem nullam invenit ſeipſa. Hæc illa remora eſt, & omnium graviſſimum impedimentum, quo minus divinæ voluntati ſe ſubdat mens humana. Summum homi-

hominis malum, voluntas propria, non consentiens cum divina. Cum intellectum & voluntatem arctissimum amicitiæ vinculum copularit, in proclivi est, si voluntas cujuspiam rei cupiditate flagret, intellectum non solum ad consentiendum, sed etiam ad comprobandum, quod cupit, induci. Est enim intellectus tanquam Iureconsultus, qui blanditiis & numis corruptus leges explicat non ad mentem legislatoris, sed ad votum largientis: ita voluntati difficile non est, intellectum in suos errores quadam familiaritatis suavitate deducere. De propria & mala voluntate scite Anselmus: Solus Deus, ait, quicquid vult, debet velle propria voluntate; ita ut aliam, quam sequatur, non habeat super se. Cum igitur homo vult aliquid per propriam voluntatem, Deo aufert quasi suam coronam: sicut enim corona soli regi competit, sic propria voluntas soli Deo: & quemadmodum regem gravissime læderet, qui coronam ei auferret, sic homo Deum plurimum offendit, qui sibi rapit quod Deo convenit. Sed sicut propria voluntas Dei, fons est & origo totius boni, ita propria voluntas hominis totius est exordium mali. Ita est prorsus; nihil impedimentorum deest, ubi propria voluntas adest; mille sunt obstacula, cum unica voluntas claudicat. *Ansel. simil. cap. 8.*

Ah, quid resistimus miseri, quo minus nos

nos ultro dedamus Deo, & constituamus nostram in divina voluntate? Omni jure divinæ voluntati obligatissimi sumus. Quicquid enim sumus, non uno sed plurimis nominibus Dei sumus, velimus nolimus. Ille nos condidit, ille reparavit, ille adhuc conservavit. Illi debemur nos omnes ut Conditori, ut Liberatori, ut Conservatori. Servi sumus & natura, & emptione. Et nos scilicet præscribemus Deo, quid de nobis statuere debeat: sua re non utetur Deus arbitratu suo, sed libidine nostra? Quid præposterum magis? Quapropter si esse volumus, qui esse debemus, ministri Dei, nutu & arbitrio illius omnem vitam, & singulas vitæ actiones instituere nos decet, ita quidem, ut Dei voluntate non probante nec pedem, neque digitum moveamus, sed hoc unum summo studio agamus, ut ad amussim & perpendiculum divinæ voluntatis omnia perficiamus, idque quanta possumus
Psal. 122. vers. 2. animi alacritate. Ecce, sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri vigilent, ut universos nutus & indicia divinæ voluntatis observent. Ite degeneres, ite spuria vitulamina, si vestris vos placitis & arbitrio delectet vivere; nimis grande hoc servi supercilium est, & intolerabilis arrogantia, si ea tantum mandata velit persequi, quæ sibi probantur, & allubescunt. Et quid indignius, quã ut homo Christiani sangui-

ſanguinis, qui quotidie rogat, ut Dei voluntas à ſe & in ſe perficiatur, ſuam tamen audeat divinæ voluntati anteponere, velitque certo judicio, quæ patienda ſunt, ſibi deligere, illis aut illis miſeriis involviſe ſinat, non aliis; illac tenus calamitoſus fieri ſuſtineat, non ultra. O nimis emunctæ naris, & perfrictæ frontis homines! Si moleſtiæ ac cruces eſſent, quales nos eſſe vellemus, cruces non eſſent. Si Deo velis ſerio placere, hoc tibi ab ipſo petendum, ut te ducat quo ipſe judicat & vult, non quo tu putas & vis. Periculoſum impatientiæ genus eſt, cum nobis ipſi eligimus, quæ toleranda cenſemus, perinde ſi dicamus, ut quandoque etiam dicimus: *Hoc patiar, hoc non; iſtud tolerabo, illud minime.* Non hoc ſervorum eſt, ſed Domini. Recte Auguſtinus: Optimus, inquit, miniſter tuus eſt, qui non magis nititur hoc à te audire, quod ipſe voluerit, ſed potius hoc velle, quod audierit. *Aug. lib. 10. confeſſ. ca. 26.*

Damnat non immerito Plato illam vulgi precationem: Deus det tibi quicquid velis: Imo nunquam det, inquit, ſed faciat ut velis quod ipſe vult. Hæc enim eſt pura religio; ſic te religes Deo. *Plato in Critone.*

Hoc ergo ſumma voluntate conemur, ut ad Dei arbitrium nos totos fingamus; inſtar mille legum ſit, unicum Dei VELLE. Suavia ſint an acerba, cum à Deo ſint, ſine recuſatione omnia, & ſine exceptione perferenda ſunt. Quidam divinæ

vinæ voluntati se dedunt sed cum exceptione, pæne ut priores illi. De his optime religiosissimus scriptor: Quidã se resignant, inquit, sed cum aliqua exceptione: non enim plene Deo confidunt, ideo sibi providere satagunt. Quidam etiam primo totum offerunt, sed postea tentatione pulsati ad propria redeunt, ideo minime in virtute proficiunt. Domine, quoties me resignabo, & in quibus me relinquam? Semper & omni hora: sicut in parvo, sic & in magno; nihil excipio. Alioquin quomodo poteris esse meus, & ego tuus, nisi fueris ab omni propria voluntate, intus & foris spoliatus? Quanto celerius hoc agis, tanto melius habebis: & quanto plenius & sincerius, tanto mihi plus placebis, & amplius lucraberis. Si enim voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet; dixit beatus Paulus hoc sensu. Vis & meritum virtutis in prompto voluntatis studio consistit, non in magnitudine factorum aut numero. Hinc eleganter beatus Leo: Subinde, inquit, æquatur merito, qui distat impendio, quia potest par esse animus, ubi dispar est census. & Anselmus: Hîc omnes, ait, tam pauperes quam divites æqualiter dant, si quisque ex tanto det quantum habet. Vt ergo seria sit & efficax voluntas, in actum sese ita exerat, *secundũ id quod habet*, ut pro viribus aut opi-

Thom. de Kemp. lib. 3. ca. 37.

2. Cor. cap. 8. ve. 12.

Leo ser. 4. de jejunio 10. mensis.

opibus det, aut faciat quod poteſt, alioqui tantum velle, non robuſta cenſebitur voluntas. Volumus ſubinde ſed languidiſſime, & ſine omni nervo. Sic olim Deus per Iſaiam queritur: Scire *Iſa.*
vias meas volunt, quaſi gens quæ juſti- *ca 58.*
tiam fecerit, & judicium Dei ſui non *verſ. 2.*
dereliquerit: rogant me judicia juſtitiæ: appropinquare Deo volunt. En egregiam propriæ & flaccidæ voluntatis adumbrationem. *Scire vias meas volunt:* In conſilia & decreta divina, eorumque rationes inquirunt, quare permittat Deus populum in Babylone detineri, & indigna pati; mirantur jejuniis ſe atteri, & à Deo non audiri: quin etiam *appropinquare Deo volunt*, non vitæ ſanctimonia, ſed ut cum eo diſputent, ejuſque judicia examinent, & in jus vocent. Horum hominum hodieque affatim eſt, qui ſemper queruntur male ſecum agi, cum enim caduca bona inhient, inique ferunt, ea ſibi non largiſſime à Deo ſuppeditari; inter divinæ voluntatis cultores cenſeri volunt, ſed volunt frigidiſſime; neque enim ad Dei voluntatem, quam jactant, ſuam applicant. Proximus eſt nolenti, qui vult tam frigide.

Ioannes à Kempis, Thomæ frater, *Ioan.*
natu major, vir religioſiſſimus dicere *Buſch.*
ſolebat: Volumus eſſe humiles, ſed ſine *de Vir.*
deſpectione; patiētes, ſed ſine tribulatio- *illuſt.*
ne; obediētes, ſed ſine coarctatione; pau- *Win-*
peres, ſed ſine defectu; virtuoſi, ſed ſine *deſ. ca.*
labore; *35.*

labore; pœnitentes, sed sine dolore; Volumus laudari, sed sine virtute; amari, sed sine bonitate; honorari, sed sine sanctitate. Sic velle non multo dignius est quam nolle. Sic quandoque vivere nolumus, nec tamen volumus mori, ut jure nobis objiciat Angelus, quod illi mortem deprecanti: Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis? Quid hîc respondere par sit, Bernardus docet, & voce præit: Vivere erubesco, quia parum proficio, & mori timeo, quia non sum paratus. Paratissimus eris, mi homo, si tuam divinæ voluntati delegaveris. Proinde sibi quisq; persuadeat: Hæc mihi justo Dei judicio, aut in delictorum pœnam, aut in virtutis exercitationem, aut præmii augmentum eveniunt. Sane qui certo in animum suum induxerit, à Deo optimo parente sive immittente, sive permittente, hæc omnia provenire, gaudebit adversis, nec homini aut hosti ea imputabit, sed divino favori.

Ecquid obsecro luctamur, quin nos
Isa. voluntati Dei quam integerrime im-
ca. 45. pendamus? Væ qui contradicit fictori
vers. 9. suo, testa de Samiis terræ. nunquid di-
Hier. cet lutum figulo suo quid facis? Ecce
ca. 18. sicut lutum in manu figuli, ita & vos
vers. 6. in manu mea. Nunquid dicit figmentum
Rom. ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? An
cap. 9. non habet potestatem figulus luti, ex
v. 20. eadem massa facere aliud quidem va
& 21.

in ho

in honorem, aliud vero in contumeliam? Quid igitur, ô lutum, ô testa Samia, figulo tuo resistis, cur non divinæ voluntati te formandum plenissime cōmittis? Cedamus seu volenti, seu nolenti Deo, moniti sequamur meliora. Tam præclare quam vere dixit ille apud Mogũtinos in æde summa ecclesiastes: Nisi cor nostrum se immergat in divinam voluntatem ac beneplacitum, nunquam potest amaritudinem suam expellere. Animum nostrum modo hæc, modo alia torquet amaritudo. Huic malo frustra medemur, frustra prorsus, nisi penitus, prout instruimur, in divinam voluntatem immergamur. Qui benignam & amantem Dei voluntatem spreverit, justam sentiet.

Ioan Ferus in Ecclesiast. cap. 9. vers. 7.

V. *Humanæ voluntatis cum divina conformandæ* ADIVMENTA.

Principem hîc locum tenent, *divinæ providentiæ cognitio*, & quæ ex hac oritur, *constans in Deum Fiducia.* Seria cogitatio de Dei providentia, unicum est remedium adversus innumeras easque stultissimas hominum sollicitudines. Quid enimvero stultius, quam à Deo optimo Maximo minima non sperare, qui maxima ultro largiatur? Millies & repetendum, & inculcandũ illud Iobi: Nihil in terra sine caussa fit, nihil, nihil; nec etiam quidquam rerum minutissimarum. Æternæ providentiæ manus hæc

Iob. cap. 5. vers. 6.

omnia versat sapientissime. Non casu nobis mala eveniunt, neque è terra germinant ut herbæ. Ab alto sunt omnia. Eam quam aliqui fortunam fingunt, nos altissimam Dei providentiam agnoscimus. Divinæ providentiæ consilia sunt abscondita quidem, sed justissima; sunt à divina providentia rerum progressus
Prov. occulti, sed certissimi. Sortes mittuntur
c.16. in sinum, sed à Domino temperantur.
v.33. Dum hîc vivimus, sortes nostræ velut in sinu vel urna videntur esse incertæ, dum eas mors extrahat: sed tamen quod alii præ aliis ad opes, ad honores capessendos evocentur, non fortunæ [illegible], sed providentiæ Dei, qui cuncta & vel minima quæque sic temperat, ut illis sors felicitatis obtingat, hi ea excidant, non casu, sed Dei certissima ordinatione.
Aug. Augustinus hoc astruens: Non fit ali-
Ench. quid, ait, nisi omnipotens fieri velit, vel
ca.96. sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. Ideo
Ps.30. rex David tanta fiducia: Ego autem, in-
v.15. quit, in te speravi Domine, dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meæ: Omnes vitæ mortisque vices à tua pendent providentia & voluntate; non vivam, nisi quamdiu tu volueris, non moriar, nisi quando tu quoque volueris; vivendi ac moriendi sors omnis in tua manu versatur.

Cusp. Sigismundo Imperatori annis com-
Prac. pluribus famulus fuit, qui sæpiuscule
in sorti suæ graviter indignabatur; & vero
Curvit.

rem indignam esse, servos optime meritos, tam parum liberaliter haberi; in eos tantum spargi munera, qui jam antea opibus affluerent, ceteros tot annorum servitio exhaustos vix ullis unquam munusculis hilarari; præposteram hanc esse liberalitatem, quæ in vasa jam plena effunderet. Inaudiit Cæsar se ab aliquo suorum perstringi: Vt ergo dicacitatem hominis mitissima objurgatione corrigeret, & os satis importunum obstrueret, hoc ingeniose commentus: Pyxides duas parari jussit æqualis omnino formæ ac magnitudinis, & illam quidem auro, hanc plumbo impleri, pari tamen pondere præcepit. Iamque accersitum hominem humanius affatus: Vt scias, inquit, non mihi benefaciendi animum, sed tibi gratiam accipiendi beneficia defuisse: En tibi duas has pyxides, utramque plenam, unam auro, plumbo alteram, tu jam liberrime quam velis, elige; alterutra tua est: ea enim quam abdicaveris, proximo cuique dabitur. Ergo age, res tui arbitrii est. Hîc miser æstuare, modo hanc, modo illam pyxidem curiosissime contemplari, jamque istius, jam & alterius pondus manu explorare, sed æqualissimum deprehendere, nec ullum auri aut plumbi vestigium reperire, sic incertus & anxius diu deliberare, & nihil magis quam plumbeam paupertatem perhorrescere. Arrecto demum animo, velut si auream fortu-

nam jam manu teneret: Augustissime Imperator, inquit, hanc retinebo. Retinebis, ait Cæsar, hanc ipsam, & tibi gratias ages, si potuisti non errare. Protinus aperta est pyxis illa post longum examen delecta, quæ cum plumbum exhiberet, Imperator occasionem nactus: Vides, inquit, tuæ paupertatis caussam mi homo, non mihi, sed divinæ providentiæ adscribendam? hîc tibi non Cæsaris, sed Dei voluntas defuit: Si Deus annuisset, hunc errorem tua manus non commisisset. Optime igitur rex David: Dixi, ait, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meæ, omnes viæ meæ periodi, quin imo singula momenta sic â Deo reguntur, & ordinantur, ut omnia, si quidem ego ipse velim, in meum cessura sint bonum. Eadem in hoc omnium hominum est ratio. Augustinus verissime: Nihil fit, ajebat, in ista totius creaturæ amplissima quadam immensaque Republica, quod non de summi Imperatoris aula aut jubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem justitiam præmiorum atque pœnarum. At nos incautissimi oris, & nullius fere providentiæ homines, modo culpam diabolo impingimus, modo hominis illius negligentiam, modo imprudentiam istius, modo quorundam malevolentiam accusamus: jam æmulorum invidia (ut putamus) nobis obstruit, jam cognatorum fraus impedit, jam cessant amicorum sub-

Aug. in sent. ad Prosp

subsidia, jam miseriæ nostræ caussa est domesticorum nequitia: Nunquam desunt in quos caussam & culpam transferamus; & cæci divinam providentiam rebus omnibus maximis minimis moderantem non suspicimus. Quid homines accusamus, ô homines? Homo, inquit Augustinus, nil potest in hominem, nisi Deus illi det potestatem. Æque parum in nos possunt diaboli, ceteroqui ad hæc inferiora miscenda, turbanda, evertenda potentissimi. Sed illos Deus velut rabidos canes sic constrictos tenet, ut sine permissu divino, ipsi nihil sint, nihil possint, nec porcos quidem insidere, nisi annuente Domino. Hanc Dei providentiam Iobus accuratissime agnorat, ideo tantis gratiarum actionibus ærumnas suas salutarat. Iobo certe diaboli, & omnes hostium cunei, non tantum non ovium greges, sed nec unius oviculæ flocculum rapere potuissent, nisi Deus singularem ejus rei licentiam dedisset. *Aug. in Ps. 32.*

Quid, quod eadem hac Dei providentia decernente, omnia etiam rationis expertia tanta ratione in suos quæque fines tendant, ut ab omnibus divinæ voluntati obtemperetur exactissime. Sine divinæ providentiæ legibus nihil omnino nascitur, nihil denascitur aut perit; nihil movetur, nihil quiescit. Illa suis omnia finibus destinat, & singulis præsidens intimeque insidens, propriam

cujusque indolem format, per quam universa in congruas sibi functiones se dirigi sinunt. Et solus homo rationis compos, gubernationi & legibus providentiæ divinæ se subtrahere, aut illam ad suos calculos revocare conetur? Rem mihi dixisse visus est, qui temeritati humanæ ingemiscens: Non est, ajebat, ullius artis aut scientiæ discipulus tam rudis & miser, qui tot magistros, doctores, criticos, censores patiatur, quot æterna Dei providentia ac sapientia, quæ justificatur à filiis suis. Verum, uti Gregorius loquitur, sapientes in sua sapientia, & astutia Dominus comprehendit, quando ejus consiliis humana facta etiam tunc congrue serviunt, cum resistunt. Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini permanebit. Sic divinum consilium, dum devitatur, impletur, sic humana sapientia, dum reluctatur, comprehenditur. Et quamvis homo dum peccat, divinæ providentiæ legibus non pareat, hoc ipsum tamen non perpetrat sine lege providentiæ, à qua vires accipit, quibus in suam perniciem abutitur, & ea sinitur agere, quæ absque permissu agere non posset: ita certis circumscribitur limitibus, ne aliter aut amplius male agat, quam Deo visum fuerit permittere. Pulcherrime Augustinus: Non sic, ait, constituta sunt opera Domini, ut creatura in arbitrio libero constituta, creatoris superet voluntatem,

Matt. ca. 11. ve. 19. *Greg. lib. 6. mor. ca. 12. fuse & eleganter.* *Prov. ca. 19. ve. 11.* *Greg. ibid.* *Aug. in ps. 110.*

luntatem, etiamsi contra ejus faciat voluntatem. Non vult Deus, ut pecces, nam prohibet: tamen si peccaveris, non putes hominem fecisse quod voluit, & Deo accidisse quod noluit. Sicut enim vult ut homo non peccet, ita vult peccanti parcere, ut revertatur & vivat, ita vult postremo in peccato perseverantem punire, ut justitiæ potentiam contumax non evadat. Ita quicquid elegeris, Omnipotenti non deerit, unde suam de te compleat voluntatem. Sic omnia prorsus intra providentiæ divinæ ambitum conclusa sunt, ut eam nihil uspiam nec latentissima quidem, ac subtilissima cogitatiuncula possit effugere.

Hanc Dei providentiam agnovisse, est maximum gradum ad Fiduciam in Deū fecisse. Cum enim divina providentia sic pascat aviculas, ut sua illis alimenta, cubilia, tegumenta dispertiat; sic vestiat flosculos, ut suos illis odores, elegantias, colores distribuat, quomodo filiorum oblivisci possit, quibus jus regni dedit? Cum ergo Deus maximam suorum, & pervigilem curam gerat, & nihil sine ipsius nutu & providentiæ consilio fiat, non est quod quidquam timeamus vel hominum potentiam, vel dæmonum terriculamenta, vel bestiarum sævitiam, vel quicquid uterque orbis terribilium minatur. Si Deus pro nobis quis contra nos? Nec unicus è nostris pilus lædetur, Deo non volente. Neque ille nobis quid-

quam ab ullo irrogari finet, quod non cedat in grande bonum, modo ipſi nobis non deſimus, & quaſcunque demum illatas injurias quo par eſt animo excipiamus. Hac in Deum Fiducia imbutus David: In te, inquit, curram accinctus, & in Deo meo tranſiliam murum. Eſt aliquid, tam potentem & ætate jam fractum regem currere; longe plus eſt, indutum armis currere; vix credi poteſt eundem regem tanti eſſe animi, ut armis indutus velit etiam murum tranſilire. Nimirum has vires ſuggerit Fiducia. Ita ſanctus Ignatius veriſſime: Neſcitis, inquit, quantas vires habeat magna in Deum Fiducia. Adeoque in hoc præcipue noſtra elaborare debet meditatio, ut hujus in Deum fiduciæ quam altiſſimas radices agamus. Eſtque nobis eo uſque enitendum, ut pro re quacunque nata, mox ad iſtud divinæ providentiæ aſylum, ceu munitiſſimam arcem, confugiamus ingenti cum fiducia. Ea de cauſſa Bernardus omnibus viribus ad hanc fiduciam unumquemque noſtrûm excitans: Crede ergo te Deo, inquit, committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet, ut fiducialiter & fideliter dicas: Dominus ſollicitus eſt mei. Neq; enim hoc ſapiunt homines amantes ſeipſos, curam carnis perficientes deſideriis, ſurdi ad vocem dicentis: Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, ipſi

2. Reg. ca. 22. ve. 30.

Vide ſupra lib. 2. cap. 5. §. ult.

Bern. ſerm. 3. in vig. Nativ. Dom.

ipsi enim cura est de vobis. Nam sibi quidem ipsi fidere, non fidei sed perfidiç est. Deo in omnibus fidere hoc virtutis est, & ita quidem fidere, ut nec scire quidem cupiamus, quid de nobis statuerit Deus. Quemadmodum opulentus dominus, ita domum suam fideli œconomo committit, ut ipse quid supellectilis domi habeat, jucunde ignoret, illud secum reputans, pauperis esse numerare pecus. Hoc in Ægypto Iosephus de hero suo: Ecce dominus meus, inquit, *Gen.* omnibus mihi traditis, ignorat quid ha- *ca. 39.* beat in domo sua. Hoc singularis in Io- *vers. 8.* sephum fidentiæ argumentum erat. Ita prorsus magnam is in Deum gerit fiduciam, qui pie simul & erudite nescire cupit, quid circa vitæ mortisque suæ periodos decreverit Deus, illud assidue versans animo, Deum & sapientissimum gubernatorem, & potentissimum regem, & optimũ patrem esse, qui & providentissime norit, & efficacissime possit, & amantissime velit, cum vera bona suppeditare, tum vera mala avertere. Proinde huic uni & sapientissimo gubernatori, potentissimo regi, & optimo patri in omnibus sine omni trepidatione plenissime fidendum esse. Ruat jam Orbis, & ridebit homo sic fidens Deo.

Hæc illa sunt adjumenta, quibus in ipsa divinæ voluntatis penetralia suaviter deducimur. Quisquis divinam providen-

videntiam nosse didicerit, eidem se cõmittere nil dubitabit; qui autem hoc modo se Deo permiserit, huic facillimum erit in divinæ voluntatis jus atq; ditionem penitissime concedere, animo sic composito, ut ad unam atque unicam Dei voluntatem in rebus omnibus collineet, nec tantum non aliud jam velit, nolitve, quam quod Deus vult, aut non vult, sed etiamsi liceret sibi à Deĩ voluntate dissentire, nihilominus non aliud velle unquam aut nolle cuperet, quam quod voluntati divinæ placere sciret.

Hoc est quod Catharina Senensis rectissime monet, ut qui serio student virtuti, secretum DIVINAE VOLVNTATIS conclave in suomet sibi pectore struãt, hîc sese concludant, in eo perpetuo habitent, nec inde unquam vel curiosiorem oculum, vel liberiorem manum, vel pedem petulantiorem proferant, sed sicut apis in alveari suo, aut in suo monili adhærescit gemma, sic illi in divina voluntate persistant constantissime. Virtutum omnium complexum brevi obtinet, qui ex animo totum se voluntati divinæ devovet.

Liv. lib 45. post init. Valer. Max. lib.6. cap. 4. Ad Antiochum regem missus est à senatu Romano Cajus Popilius legatus cum his mandatis. Vt rex Antiochus se bello, quo Ptolemæum lacessebat, abstineret. Rex mira humanitate virum complexus, amicissimo vultu dextram ei por-

ei porrexit; at ſuam invicem porrigere noluit Popilius, & fronte ad majeſtatem compoſita: Seponamus, inquit, privatam amicitiam; publica jam curanda ſunt, & una ſenatus conſultum protulit, quo jubebatur rex aut Ægyptum non inceſſere, aut bellum habere cum populo Romano. Tabellas ab ſenatu miſſas ut legit Antiochus, dixit ſe cum amicis collocuturum. Cui Popilius: Moram, inquit, negotium non fert; tollenda eſt omnis cunctatio. Atque ſimul virga, quam manu gerebat, pavimentum denotavit, & in eo circulum deſcribens: Prius, inquit, quam hoc circulo excedas, da reſponſum quod ſenatui referã. Non legatum locutum, ſed ipſam curiam ante oculos poſitam crederes. Cõtinuo enim rex affirmavit fore, ne amplius de ſe Ptolemæus quæreretur. Ac tum demum Popilius manum tanquam ſocii apprehendit: ſic eodem momento Syriæ regem terruit, Ægypti protexit. Idem pæne nobis quod Antiocho contingit; cum Deo amici eſſe volumus, ſed in Dei voluntatem tranſire non lubet. Ergo filius in Orbem legatus à Patre miſſus divinæ voluntatis circulum circa nos deſignans: Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris. En, mi homo, in hoc circulo concluſus es, nec prius egredieris quam dixeris, num in arbitratum *Matt. ca. 7. ve. 21.*

Dei dedere te velis, an tuis placitis vivere. Si tibi pax cordi sit, si nolis esse hostis Numinis, si impium cum Deo bellum oderis, illico responsum dabis. Ah, mi bone Christiane, quid tergiversaris, quid deliberas, quid cunctaris? moram odit hoc negotium. Si sapis, regem illum imitaris, & paratissime respondes: Mi Deus, sanctissimæ voluntati tuæ me totum perfectissime trado, & adstringo, paratus omnia & agere, & pati, vivere, mori, prout tu volueris. In quibuscunque vel gravissimis etiam ærumnis summo mihi solatio erit rectissima voluntas tua. Hanc ego mihi nunc unam unicam & vivendi & moriendi regulam statuo; Fiat voluntas Domini, fiat, fiat. Variis omnia procellis disturbentur, furant arma mutuis concursibus, classes classibus frangantur, fora litibus dies perpetuos strepant, omnia negotiosis conatibus tumultuentur, hoc ego mihi negotii sumo, ut ad unam atque unicam Dei voluntatem me totum componam. Iamq; illud intimo pectore amplector sanctis-
Ioan. cap. 2. vc. 17. simum oraculum: Mundus transit & cōcupiscentia ejus: qui autem facit voluntatem Dei, manet in ÆTERNVM.

Laus Deo, B^mæ Virgini Mariæ, & omnibus SS. Angelis.

LIBER PRIMVS.
De Divina Voluntatis
COGNITIONE.

CAPVT I. Hypotyposis omnium quinque librorum: Duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino pœnas à voluntate Dei provenire ostenditur. Pag. 1
CAP. II. Quid, quomodo, quare, hoc illudve permittat voluntas Dei. 19
CAP. III. Quomodo per arcanissima judicia Dei cognoscẽda volũtas divina. 28
CAP. IV. Quomodo Dei voluntas in rebus omnibus agnosci possit. 40
CAP. V. In quibus præcipue consistat volũtas Dei. 53

LIBER SECVND.
De humana voluntatis ad divinam
CONFORMATIONE.

CAPVT I. Ingressus ad Conformationẽ humanæ volũtatis cum divina. 63
CAP. II. Quę voluntas hominis ad hanc cum Dei voluntate Conformationem sit maxime idonea. 68
CAP. III. Quomodo volũtas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda. 83
CAP. IV. Quo animo precandum: Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. 97
CAP. V. Quæ sunt indicia & signa humanæ voluntatis ad divinam cõformatæ. 108

LIBER TERTIVS.
De humanæ voluntatis ad divinam conformatæ
EMOLVMENTIS.

CAPVT I. Quantam animo tranquillitatem conciliet humanæ voluntatis ad divinam conformatio. 133
CAP. II. Fierine possit, ut quis nunquam tristetur, & an id arte illa impetrandũ, qua nostram divinæ voluntati conformamus. 148
CAP. III. Humanæ voluntatis cum divina conformitatem Deo gratissimum esse sacrificium. 155
CAP. IV. Omnem hominis perfectionem consistere in Conformatione humanę voluntatis ad divinam. 167
CAP. V. Conformationem humanæ voluntatis cum divina, summum vitæ bonum esse. 175
CAP. VI. Conformationẽ humanæ voluntatis cum divina, cælum esse extra cælum, & veram vitæ beatitudinem. 184

LIBER QVARTVS.
De humanæ voluntatis ad divinam conformandæ
IMPEDIMENTIS.

CAPVT I. Conformationem humanæ voluntatis cum divina quæ maxime impediant. 197
CAP. II. In quod exitium pertrahat voluntas propria, si non patiatur se frãgi. 211
CAP. III Voluntas propria qua ratione subjungenda sit divinę in rebus adversis omnibus. 226
CAP. IV. Exemplum illustrissimum hominis recusantis divinæ voluntati suam subjungere. 239
CAP. V. Quæ voluntatis proprię contumaciam maxime confirment. 24

CAP.

CAP. VI. Quam nihil propriȩ voluntatis retinendum, tam in omnibus rebus arduis ac difficilibus, quam in ipsa morte. 256

LIBER QVINTVS. De humana voluntatis ad divinam conformanda ADIVMENTIS.

CAPVT I. Conformationem humanȩ voluntatis ad divinam consistere non posse sine magna in Deum Fiducia. 271

CAP. II. In quo Fiducia in Deum consistat. 279

CAP. III. Qua ratione in adversis firmanda & erigenda sit ad Deum Fiducia. 287

CAP. IV. Quāta in Deum Fiducia omnes sancti fuerint. 302

CAP. V. Quantis præmiis Deus humanam in se Fiduciam remuneretur. 315

CAP. VI. Fiduciam in Deū sine cognitione divinæ providentiæ vacillare. 324

CAP. VII. Quanta Dei providentia sit circa vitæ necessaria. 339

CAP. VIII. Quāta Dei providentia sit in amicos. 352

CAP. IX. Quanta Dei providentia sit tam in amicos quam inimicos. 367

CAP. X. Quanta nihilominus plurimorum hominum de Deo sit diffidentia. 381

CAP. XI. E cognitione divinæ providentiæ, magnam in Deum Fiduciam, è Fiducia veram cum Deo divinaque voluntate concordiam nasci. 405

CAP. XII. Epilogus, seu, omnium in his quinq; libris dictorum Compendium. 422

APPROBATIO R.P. PROVINCIALIS.

HELIOTROPII *quinque libros, quos P. Hieremias Drexelius, Societatis nostræ Presbyter, de* CONFORMATIONE *humanæ voluntatis cum divina scripsit, aliquot ejusdem Societatis Theologis censos, probatosque; Ego Gualterus Mundbrot, Societatis* IESV *per superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab admodum R.P.N. Generali Mutio Vitellesco, in lucem dari permitto.*

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei sigillo munitum. Monachii die S. Pauli conversi ANNO M DC XXVII.

Gualterus Mundbrot.